

Commentaria Ac Dispvtationes In Primam Partem Divi Thomae

Cvm Variis Indicibvs

De Deo Effectore, Creatvrarvm Omnivm Tractatvs II. De Opere Sex
Diervm, Ac Tertivs De Anima

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1622

Liber Primvs De Svbstantia, Essentia, Et Informatione Animæ Rationalis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93575](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-93575)

LIBER PRIMVS DE SUBSTANTIA, ESSENTIA, ET INFORMA- TIONE ANIMÆ RATIO- nalis.

CAPUT I.

*Virum anima sit forma, seu actus primus
substantialis.*

Quoniam praeter rationalem animam, alij sunt animatum gradus: non possumus, quid sit *Duplex animationalis anima* exponere; nisi prius genericam *ma* definitionem animæ rationem & essentiam explicemus. Quare adducitur rem tractauit Aristoteles libr. 2. de anima, cap. 1. & ex Arist. 2. Vbi duas anima definitions tradidit: una est, *Animæ est actus primus substantialis corpori physici organici potentia vitam habentis*. Alia est, *Animæ est id, quo vivimus, sensimus, loco mouemur, & intelligimus*. De quibus definitionibus, & de ostensione, seu demonstratione viiis per aliam, quam etiam Arist. in d. cap. 2. tradit, expostores ibi, & alij Philosophi multa disputant: sed quæ huic loco necessaria sunt breuiter possunt expediti. Circa priorem ergo definitionem duo explicanda sunt. Primum, an recte constituitur anima sub genere substantialis formæ. Secundum, an recte per corpus organicum differentia eius constitutiva explicetur.

Ut prius illud declareremus, supponimus in primis ex i. Physic. ex dictis in i. tom. Metaphys. disp. *Suppositio 1.* 15. scđt. 1. Omnes substantias corporeas ex duabus *propositio 1.* partibus essentialibus constare, materia scilicet, & forma: quarum prior, potentia est, posterior vero est actus eius: quia materia de se indifferens est ad varias formas, & per vnamquamque formam definitur, ac determinatur ad existendum in tali supposito, seu completa natura.

Deinde suppono inter substantias corporeas *Suppositio 2.* quasdam esse viuentes, alias non viuentes: quæ *Suppositio 3.* diuino communis sensu, quasi per se nota, recepta est, ex his, quæ sensibus patent. Quamvis in assignanda primaria differentia inter viuentia, & non viuentia, aliqua sit controversia: sed illam in c. 4. expediemus. Quia in infinito gradu viuentium, qui est vegetabilium, versatur. Nunc autem ab illa controversia abstrahendo, ex communis Philosophorum etiæ doctrina, imo ex omnium hominum sensu, supponimus substantias corporeas viuentes à non viuentibus in hoc distinguiri, quod non viuentes per se loquendo, & ex sua natura institutione, nec ab intrinseco seipso mouent, nec ad complementum sua perfectionis acquirendum in seipso operantur. Viuentia vero sunt, quæ declarant, explicabimus.

hanc vim se mouendi, ac perficiendi ab intrinseco
habent. Quod enim inter substantias corporeas,
quædam habeant hanc vim se mouendi, ac per-
ficiendi, experimento constat in plantis, animali-
bus, & hominibus: quod autem alia hac virtute
careant, in omnibus inferioribus corporibus no-
tum est. Ex his autem distinctis operandi modis
differentiam in gradibus substancialibus talium
rerum colligimus, que differentia per nomina vi-
uentium, & non viuentium significata est. Quæ
doctrina sumpta est ex Platone in *Phedone*, & Aris-
t. 8. *Physic.* & lib. 1. de anima, cap. 2. & lib. 2. cap. 1. &
alijs locis paulo post referendis, & ex D. Th. 1. p.
quest. 8. Cum autem hac viuentia corpora non
sint simplicia, sed ex materia, & forma consistent,
certum est, dictam differentiam non à materia prima,
quæ communis est omnibus, sed à forma proue-
nire, quia forma, ut diximus, est actus determinans
materiam, & principium operationis totius com-
positi, ut in eodem loco metaphysice ostensum
est. Habent ergo corpora viuentia proprium, ac
peculiarum modum formæ substancialis alterius
rationis, & ordinis a forma corporis non viuentis.

4 Suppositio 4

Denique suppositus ex vsu vocis, & commu-
ni etiam consensu, nomine anima significatam
esse illam formam substancialem, quæ viuenti
corporum constituit, & componit. Loquimur autem
semper de corporibus viuentibus, quia sunt
alia viuentia, quæ sunt spirituales substantiae, de
quibus nunc non est sermo, quia non habent for-
mam informantem: cum nec materiam habeant,
ut de Angelis suprà diximus, & in Deo excellen-
tiori modo inveniuntur. Anima ergo in ipsis nihil
aliud est, quam substancialis forma constitutus
formaliter substanciali corpoream viuentem,
sunt in aliquo gradu vita. Quod non igit alia pro-
batione: nisi quia talis forma datur in rebus, ut
declaratum est, & tale nomen illam significan-
dam insitum est, ut patet ex vsu. Vnde talia vi-
uentia corpora animata vocantur, & quando ta-
lem formam animitunt, mortua vocantur, & o-
mnia, quæ non viuent, appellantur inanimata
tanquam anima carentia. Ex quibus tandem con-
stat meritò Aristotelem in definitione animæ po-
suisse, quod sit actus primus substancialis. Nam
omnis forma est actus, vel per se ipsum habitu-
dinem ad materiam, quia ipsam determinat, &
quasi replet, vel per negationem potentia, utique
receptiva, & substancialis: forma enim non habet
hanc potentialitatem, & ita potest dici actus, ut à
tali potentia distinguitur: vel etiam quia est tan-
tum actus, & non constat ex potentia & actu, sicut
ipsum compositum.

Quod autem additur, animam esse actum pri-
mum, duobus modis potest intelligi. Prior est, ut
actus primus distinguitur à secundo, qui est ope-
ratio, quem sensum indicat Aristoteles, dum animam
comparat scientia, & somno, distinguens
illam à vigilia, & contemplatione: & ideo com-
muniter ita intelligitur. Quia vero talis actus primus
potest esse duplex, vel triplex, ut est for-
ma, potentia, & habitus: ideo per antonomasiam
dici potest actus primus ille, qui nullum priorem
supponit, & ab omni actu quasi intermedio inter
illum primum, & ultimum, qui per antonomasi-
am dicitur actus secundus, distinguitur. Et hic
sensus in re quidem verus est, nam isto modo anima
est actus primus: quia anima, & omnis forma
substancialis est actus primus, id est, principialis, &
radicalis (ut sic dicam) respectu cuiuscumque alterius
principii, quod ad operationem tanquam a-
ctus primus comparatur. Hoc tamen magis ex-
plicatur per aliam particulariam, in qua anima actus
primus substancialis esse dicitur. Hæc autem o-
mnia solum explicant genus animæ: nam com-

munia sunt omni forma substanciali. Vnde perinde
est, ac si diceretur, anima est forma substancialis.
Circa hanc vero partem duplex occurrit obie-
ctio. Prior est, quia multi Philosophi senserunt,
animam non esse substancialiam, sed accidentem, vel
accidentium harmoniam, seu temperamentum.
Ita refert ex Epicuro, & alijs Plutar. lib. 4. depla-
cit. cap. 3. & docuit Galenus lib. de locis affect. cap.
6. Ita enim refert eius sententiam Diuus Thomas
in quæst. disp. de anima art. 1. & lib. 2. contr. Gent.
cap. 63. quanquam idem Gelenus in alijs locis varius
sit. Et in eadem sententia fuerunt aliqui docu-
mi medici, & antiqui hæretici: ut refert Theodo-
retus in *Epitome diuin. decret. cap. de homine*. Fundame-
num est, quia ex temperamento, & vsu rationis
pender & vita, & mors viuentis, & ab eodem in
nobis diuersi mores proueniunt: ergo anima nihil
est præter qualitatum temperamentum a subin-
de est accidentis.

Altera ratio dubia, & quia Plato, & non
nulli alij antiqui Philosophi censuerunt animam
non esse formam informantem, sed assitentem: at anima assitens non est forma substancialis, sed
extrinsecus pector, & quia auriga, ut Aris. loqui-
tur de anima coeli in lib. 2. de coelo, cap. 2. & 12. Vbi
animam appellat intelligentiam, licet non informan-
tem, sed assitentem illam ponat. Et similiter d. lib. 2. de anima, cap. in fine, huc sententia fuerit:
quatenus ait ex dicta definitione nondum consta-
re, utrum anima sit vera forma, vel tanquam au-
riga: in quo significat, actum primum in illa defi-
nitione non sumi pro actu informantem, sed vel
pro actu mouendi, vel abstrahendo ab informan-
te, vel assitente. Et ratione potest hoc suaderi:
quoniam anima, ut sic, abstrahit ab illis duobus
modis actuandi: ergo non potest ad aquæ anima
definiri per actum primum, qui sit propria sub-
stantialis forma.

Nihilominus affero de essentia animæ esse, ut
sit vera & substancialis forma. Hac afferio in ani-
ma rationali est de fide certa, ut in sequentibus exponam
ostendemus. Illa autem veritate supposita, in ca-
eteris animabus est evidens: & ita velut inductio-
ne quadam probatur assertio. Nam omnis anima
est forma substancialis: ergo signum est de ipsius
ratione essentia, & genericad esse. Deinde pro-
batur assertio, refutando singulos relatos erro-
res: & in primis contra priorem principiū agen-
dum est generalibus rationibus, quibus proba-
tum est in *Metaphysica* dari formas substanciales.
Nam inquirio, an in equo, v.g. sit aliqua substantia
sunt forma, necne hoc posterius dici non potest, alio-
qui à fortiori idem dicitur de quolibet naturali
corpo: quod est contra dogma illud de substancialibus formis. Nec enim reddi potest ratio ob-
quam corpora non viuentia formis substanciali-
bus in suis speciebus constituantur, & viuentia illis
careant, cum perfectiora sint, & quo maiorem
organorum, & potentiarum varietatem habent,
eo magis vno principio in quo radicentur indi-
gent. Si ergo in corporibus rerum viuentium
nulla est substancialis forma, multo minus erit in
non viuentibus: vnde fit consequenter, ut omnes
res corporæ solum differant in accidentibus
formis, & sola materia sit tota substantia corporum
omnium: & quod materia exiliat, utique fine
vita forma substanciali, & familia multa possunt
facile inferri in Philosophia valde incommoda.
Et in Theologia sequuntur alij errores de anima
hominis, nimirum, quod sine materia existente
non posset, quia accidentia, quæ temperamentum
componunt, extra subiectum non permanent: &
consequenter erit anima hominis entitas materi-
alis, quia in subiecto materiali non inheret acci-
dens spirituale, & similia.

Si

SVARE Z
de Angelis, o
n. 6. di. dum, c
anima.

Cœcluditur
iam anima
esse formam
substancial-
em, seu actum
primum
materie.

Actum esse
primum du-
pliciter in-
telligi potest.

Vide Diff.
15. Metaph.
Sect. i. n. 5.

Cap. 1. Verum anima sit forma seu actus primus substantialis.

Si autem in viuentibus datur forma substantialis distincta ab accidentibus, illa perfecto erit anima vniuersiisque viuentis: atque ita omnis anima erit substantialis forma, & haec erit de essentia eius: nam in entitate substantiali gradus, seu differentia substantialis non est illi accidentalis, sed essentialis. Probatur autem prima illatio. Tum quia principia forma vniuersiisque substantialis est, & quia omnes facultates, & operationes eiusdem substantialis pendent: huiusmodi autem est anima, vt potest ferre experimento probari: nam recente anima omnes operationes, & facultates vitales deficiunt. Tum etiam quia corpus viuum, & viuens, est compositum substantialis per se vnum, sed partes ex quibus componit, & essentiales sunt corpus, & anima: ergo ipsa anima componit vnum per se cum materia: ergo est forma substantialis eius. Tum demum quia anima est primum principium intrinsecum, ac principale operationum vitalium: ergo est anima substantialis ipsius viuentis. Et hanc veritatem comprobant omnia, quae de forma substantiali in genere diximus in citato loco Metaphysice. Et quoniam ibi principiū id documentum de anima rationali ex illa ad exteriores animas argumentum à fortiori sumendum illa omnia magis confirmabuntur ex his, quae de informatione anima rationali ostendemus. De qua in particulari hanc veritatem probat Augustinus lib. de immortal. anima, nam haber proprietas, quae non solum temperamentum quatuor qualitatum, sed etiam omnem materiam superat. De quibus rationibus infra dicti sumus.

Ad fundamenta ergo prioris erroris respondeamus, solum probare temperamentum esse dispositionem necessariam, vt anima in corpus introducatur, vel in eo conseruetur: quod suo modo, & cum proportione commune est omni forma substantiali rerum generabilium, & corruptibilium. Vnde sicut in ligno, vel alijs corporibus inanimis, ex eo, quod per ablationem, vel remissionem qualitatum corruptiuntur, non sequitur formam constituentem vnumquodque illorum, esse aliquod accidentis, vel compositionis, aut temperamentum plurium accidentium: ita multo minus sequitur, animam esse temperamentum, eo quod per dissolutionem temperamenti, vsque ad certum gradum vita finitur. Et eodem modo ait D. Thomas 2. contr. Gent. cap. 63. ex eo quod hominum mores ordinariē complexionem sequuntur, non sequi complexionem, seu temperamentum esse proprium principium talium operationum, sed sequi disponi materiam talibus affectibus deservientem: alioquin enim evidens est, operationes cognoscendi, & amandi esse altioris ordinis, excedere virtutem primarum qualitatum, ex quibus temperamentum consistat. Item in homine est evidens esse aliud principium altius complexionis, & omni principio alterante corpus, & passiones excitante: nam sepe passionibus, & motibus sua complexioni proportionatis per virtutem anima reficit. Est ergo anima aliud altius complexionis.

Vnde nihil etiam obstat, quod dissoluto tempore cesserent operationes vitales, & consequenter etiam propria illarum principia: quia etiam temperamentum est necessaria dispositio organi vniuersiisque vitalis facultatis materialis, vt in ipso conferuari posset. Vnde potius sumitur argumentum, quod sicut potentiae vitales, licet sunt à tempore distinctae, nihilominus amittuntur dissoluto tempore: ita etiam anima. Nam si illae facultates vitales non distinguuntur à substantiali forma, vt multi sentiunt, habemus intentum: si vero distinguuntur, vt est probabilius, inde concluditur, esse necessarium ali-

quod principium prius, & principalius, in quo omnes illae facultates, & operationes allarum radicentur. Tum quia in rebus inanimatis, etiam in ipsis elementis, qualitates, quae sunt principia proxima naturalium alterationum transiuntur, supponunt substantiali formam, in qua tales proprietates radicentur: vt in d. loco Metaphysice probauimus: ergo à fortiori id necessarium est in viuentibus, quae in altiori gradu substantialiarum constituantur. Tum etiam, quia illae facultates propria viuentium sunt inter se naturaliter colligatae, & ordinatae, & libi inuicem ministrantes, vel se mutuo excitantes, vel adiuuantes. Ergo habere debent vnum aliquod principium prae, in quo radicentur: vt tam in facultatibus partis nutritientis, quam in sensibus externis, & internis intellectu, & voluntate, seu potentia cognoscere, ex appetente videre licet. Et ex his, quae de his facultatibus dicemus, euidentius fieri.

Ad posteriorem obiectionem respondemus, in ea attingi quandam questionem de re, & aliam de modo loquendi: & potest addi tertia de sensu Aristotelis definitum animam. Prima erit an loco de anima corporum verè, ac substantialiter viuentium, vt sunt omnia viuentia natura sua corruptibilia: an, inquit, omnis talis anima sit vera substantialis forma informans: & sic indubitatum est apud Christianos Philosophos. Secundum animam viuificantem corruptibile corpus esse veram formam informantem. Hoc ostendimus infra esse de fide anima rationali, & ratione etiam probatur. De alijs autem animabus inferiorum viuentium est per se satis euidentis. Quia in primis, si anima in his viuentibus esset aliqua substantialis aitens tantum illi materiali corpori, quod apparet exterius, vel illa esset simplex entitas, & sic esset res spiritualis, & subtiliens, quia dicuntur non esse formam informans, & consequenter nec inhaerens materia: erit ergo substantialis materialis, quod est absurdissimum. Vel esset composta ex materia, & forma: & sic multo minus esse posset anima alterius corporis, & de illa interrogabitur, an sit viuens, necne. Nam si est viuens, & composta, eius forma erit anima informans materiam propriam talis substantialis: tota autem ipsa substantialis non poterit esse anima alterius corporis. Si vero illa substantialis non est viuens, forma eius etiam respectu illius non erit anima: quomodo ergo poterit aliud corpus distinctum viuificare?

Vnde argumentor vterius, vna substantialis aitens alteri non potest esse principium intrinsecum operationum, vel motuum eius, sed erit extrinsecum agens per actionem transiuntem aliud immutans: ergo motio, que sunt à substantiali aitente in altera, cui aitens, non possunt esse actiones vitales illius substantialis, in qua altera illi aitens operatur. Ergo talis substantialis aitens non viuificant tale corpus: non est ergo anima eius. Sicut motus celi, non est vitalis celo, qua in illo fit ab extrinseca substantialis aitente. Vnde nec dici potest celsus esse mouere, sed moueri ab aliis quod de propriis viuentibus dici non potest. Nam planta verè se nutrit, & equus videt, & sic de alijs. Et ratio est supra tacta, quia de ratione vita est, vt sit ab extrinseco principio ipsius operantis: ideo enim censetur vivere, quia ab intrinseco operari potest: ergo sola aitentia vnius substantialis in aliam, non sufficit ad illam viuificantem, id est, vt illa posit vitaliter operari: ergo non potest sufficere ad veram rationem anima: ac subinde de ratione anima est, vt sit forma informans.

Hac ergo veritate in re ipsa supposita, quæ erit de nomine, an vna substantialis, quæ alteri ait-

animam tan-
sum assitatis
dici quoniam
forma.

Dicitur posse
satis meta-
phorice.

Vide Co-
nimbr. 2. de
cael. c. 9. 1.

Quaest. 3. de
mente Aris-
toteles
circum pradi-
sa.

Particula
reliqua defi-
nitio anima
expla-
natur.

Corpus in
definitione
anima im-
portare ma-
teriam cum
quantitate
quidam vo-
lunt.

1
In præcedenti capite essentiam anima secundum
genericam rationem explicuimus: nunc dif-
ferentiam eius constitutum, qua distinguitur à
reliquis substantiis formis, qua anima non
sunt, expendemus. Quam differentiam tribus, vel
quatuor particulis, nobis explicuit Aristoteles,
dicens, esse actum corporis physici, seu naturalis, organi-
ci, potentia vitam habent. Vnde exponendo singu-
las particulas, tota differentia, & anima essentia
declarata relinquetur. Primum ergo inquiri po-
test, quid nomine corporis ibi significetur. Potest
enim nomine corporis intelligi materia prima:
nam prout habet inseparabilem quantitatem, &
per illam extensio, & molem corpoream, vo-
cari potest corpus. Si enim inter Philosophos: v-
na corporis acceptio est, prout significat alteram
partem substantialis compositi. Et sumitur ex A-
rist. 7. Metaph. cap. 11. text. 39. dicente, Perspicuum est
animam substantiam esse primam, corpus materiam, ho-
minem vero, aut animal esse id, quod ex virtute constat. &
in eod. libr. 2. de anim. text. 4. paulo ante definitio-
nem dixit, Corpus profecto non erit anima, sed ut subje-
ctum possit esse, & materia. Et ita hic sensus est valde

st, solum per modum motoris, aut gubernato-
ris: aut per unionem accidentalem similem illi,
qua principalis causa, verbigratia, vnitus instru-
mento, possit aliquo modo vocari anima. Et hanc
dico esse questionem de nomine: nam in re con-
stat, talen substantiam non esse veram animam,
vtique formaliter vivificantem illum, cuius ani-
ma esse dicitur. Et ideo si talis significatio vocis
admittatur, non erit vniuocca: sed valde analoga,
& potius metaphorica, quam propria. Ad eum
modum, quo Deus dicitur esse anima nostra ani-
ma, quando illam mouet vel excitat, aut spiritua-
liter vivificant. Quomodo aliqui antiquorum Phi-
losophorum Deum animam mundi vocarunt: vt
attigit Arist. libro primo de Anima, cap. 3. text. 51.
Vbi locutionem illam tanquam metaphoricam,
& à propria anima consideratione alienam re-
mouet. Quamvis alijs locis ea phras locutionis
vtendo celos vocat animatos lib. 2. de celo, ca. 2.
text. 13. Hæc autem, quæ de animatione mundi,
vel coeli dicuntur ab aliquibus, metaphoricè acci-
pienda esse, vt vera sint, interpretatus est August.
Iib. 2. retract. cap. 7. & ideo propriè, & simpliciter
loquendo, qui recte secundum fidem, & rationem
sentiunt, negant coelos esse animatos: quia nimi-
rum sola intelligentia motio, vel assentia ad a-
nimationem verâ non sufficit. Vt recte docuit D.
Thomas i. part. question. 70. articul. 3. Vbi con-
cludit formam, seu motorem tantum assisten-
tem, non posse dici animam, nisi & quicunque, & ideo
non de re, sed de nomine esse questionem, an pro-
pter illum solum motorem colum dicendum sit
animatum? Hinc etiam Aristoteles libro secundo
de anima, c. 2. text. 15. & c. 2. text. 32. indicat veram,
& propriam animam solum esse in corporib. mortalibus.
Quod etiam notauit Simplicius libr. 2. de
anima. Quare dubitandum non est, quin Aristoteles,
cum animam definivit, & vocavit ἡ τέλει-
άντη, & actum primum, de propria anima, & de
actu informante locutus fuerit. Vnde cum in fi-
ne illius capituli primi, ait nondum constare, an an-
ima (vtique quam definierat) sit actus informans:
non ideo dictum ab eo fuit, quia dubitatur, an ita
esser, sed quia id nondum probauerat: & ideo ad
id probandum in secundo capite progradientur, vt
capite sequenti exponemus.

CAPUT II.

Cuius corporis anima forma sit, eiusque defini-
tio integræ traditur.

In præcedenti capite essentiam anima secundum
genericam rationem explicuimus: nunc dif-
ferentiam eius constitutum, qua distinguitur à
reliquis substantiis formis, qua anima non
sunt, expendemus. Quam differentiam tribus, vel
quatuor particulis, nobis explicuit Aristoteles,
dicens, esse actum corporis physici, seu naturalis, organi-
ci, potentia vitam habent. Vnde exponendo singu-
las particulas, tota differentia, & anima essentia
declarata relinquetur. Primum ergo inquiri po-
test, quid nomine corporis ibi significetur. Potest
enim nomine corporis intelligi materia prima:
nam prout habet inseparabilem quantitatem, &
per illam extensio, & molem corpoream, vo-
cari potest corpus. Si enim inter Philosophos: v-

probabilis, eumq; tradit D. Thom. d. text. 4. & su-
mitur ex eodem i. p. q. 76. a. 4. ad 1. & Greg. in 2. d. *Hei fatus*
16. q. 2. ad 2. contr. 4. concil. & Argent. in a. d. 13. q. 1. *ut possit*
a. 1. in princ. Fonsec. l. 7. Metaph. c. 12. feft. 9. circ. fin.
Bene autem aduertit Greg. sumpto corpore in hoc
sensu, omnem formam substantiali esse actum
corporis, ac subinde sub genere formæ substantiali
illam particularum quodammodo comprehendi.
Hoc autem non est inconveniens, nec ini-
tem repetitionem continet. Quia cum ratio sub-
stantialis formæ, seu actus primi sit quasi respecti-
ua, saltem secundum habitudinem transcendente-
alem, non potest fine suo termino defini. Iuxta
ea, quæ de his relationibus transcendentalibus
dixi in Metaphysica disp. 47. feft. 3. a. num. 10. vñque
ad finem, & tota sectione sequenti, & ideo cum an-
ima sit essentialiter substantialis forma, necessa-
rio debuit per ordinem ad materiam defini.

Addunt vero aliqui, ibi nomine corporis non
significari solam materiali primam, sed compo-
situm ex illa, & ex forma substantiali corporis.
Alii poter-
tis, quam existimant esse distinctam in re ipsa ab
anima in viventibus omnibus: & ideo dicunt a-
nimam, vt anima est, dicere habitudinem ad ma-
teriam iam informatam forma corporeitatis. *ut possit*
Hæc fuit opinio Scoti in 4. diff. 11. quæst. 3. artic. 2.
quam eius discipuli postea fecuti sunt, & ante il-
lum multi posuerunt illam formam corporeitatis, *ut possit*
licet diuersis modis. Contra illam vero latè
scripsimus in disp. 13. Metaph. feft. 3. nu. 4. 12. & fe-
quentib. & disp. 15. feft. 10. num. 8. & sequentib. vbi
in num. 15. dixi, corpus in definitione anima posse
sumi, vel pro materia prima, vt iam explicauit, vel ita
pro compoſito ex materia, & forma, vt dante pre-
cise esse corporeum: non quod talis forma in am-
bitibus sit distincta ab ipsa anima secundum
rem, sed ratione tantum, ex precisione mentis. *ut possit*
Eademque sententiam latius declarauit in tom. 3. c. 3.
p. disp. 5. feft. 4. circa medium. Et eam tradit Cap-
itol. 2. diff. 15. q. 1. a. 3. ad argumenta 2. loco posita
contra tertiam conclusionem, vbi citat Herugum.
Et sumitur ex D. Thom. i. p. q. 76. art. 6. & q. vnic. de
anima a. 9. in Corp. & ad 5. & sepe alias.

Nec contra hoc obstat, quod Aristoteles dix-
it, corpus comparari ad animam, vt materiali, *ut possit*
& subiectum. Nam hoc verum sensum habere po-
test, etiamque corpus includit gradum corporei-
tatis: quia sic comparatur ad animam, vt anima est, *ut possit*
tanquam potentia, & subiectum, non propriæ in-
fiationis, sed substantialis compositionis. Ita de-
clarauit D. Thomas in quæst. de Spirit. creat. artic.
3. ad 2. dicens, Cum forma perfectissima decomponatur, que
in inferno, & adhuc amplius, materia prout ab ea perficiatur
modo imperfecto consideratur, vt materia illius forma, vt
perfectior modo informat. Vnde concludit. Sic ergo ista
materia, secundum quod intelligitur, vt perfecta in se cor-
poro susceptiva vita, vt proprium subiectum anima. Qua-
propter licet prior exposicio simplicior sit, & magis physica, & fortasse ab Aristotele fuerit magis
intenta, nihilominus posterior contemenda nō
est, & veram doctrinam continet. Et in Theologia
ad aliqua mysteria explicanda est aptior.

Vnde iuxta hanc considerationem potest expli-
cari alia particula in definitione anima, ab Aristo. *Vix physi-
cal* *ut possit*
tele addita, nimirum, quod fit *actus corporis physici*, *ut possit*
seu naturalis. Nam licet hæc particula communi-
ter conatur addita ad excludendum corpus ma-
thematum, vel artificiale, ad hoc autem parum
necessaria videri potest. Quia dictum erat a-
nimam esse substantialiam per modum actus sub-
stantialis: per hoc autem sufficienter constabat nō
esse actum per modum formæ artificiales, que ac-
cidentaliter est: nec esse formam corporis mathe-
matici, quod accidentis species est. Verumtamen
est per illam particulam hæc etiam expref-
fius

sius declaretur, hoc non obstat, quominus etiam per illam *incipiat contrahit* definitio ad gradum anima, ut anima est. Eadem enim anima, & est forma substantialis, & est anima, qui sunt duo gradus essentiales, & subordinati in eadem forma, licet non constituant duas formas distinctas physice, ut in dictis locis *Metaphysicas explicauit*. Illa vero definitio sufficit, ut secundum quendam naturae ordinem, eadem forma prius intelligatur vni materia, ut forma substantialis est, quam ut anima est, ideoque ut forma est, dicit habitudinem ad nudam materiam: ut vero anima est, dicit habitudinem ad materiam, ut informatam formam corporis naturalis, ut tale est. Et ideo quatenus anima est optime per habitudinem ad corpus physicum, seu naturale, tanquam ad proximum materiale subiectum definitur.

Dices, in qualibet forma substantiali, etiam si anima non sit, illa duæ rationes distinguuntur. Nam forma igitur in particulari, vel elementi in genere, etiam conuenit cum anima in ratione formæ substantialis, & differt in gradu, quia est forma elementi, vel ignis: ergo etiam illa vt forma elementi, potest dici actus non tantum materia nude, sed etiam corporis physici, seu naturalis. Idemque considerari potest in formis misteriorum inanimatorum, vt in forma metalli in genere, vel auri in specie seruata proportione. Respondeo facile posse totum concedi: nam per illam particulam non satis distinguitur anima, etiam vt anima ab alijs generibus, vel speciebus formarum substantialium. Et ideo non dixi per illam particularum contrahi definitionem ad animam, vt anima est, sed incipere contrahi: nam per cæteras particulas consummatur, vt mox explicabimus. Addi vero potest, animam, vt animam, in hoc differre ab alijs formis substantialibus omnium corporum inanimatorum, quod differentia aliarum formarum non addunt gradum, nec modum effendi elevent aliquo modo generalem gradum formæ corporeæ: sed solum determinantem illum in eodem gradu, & vt sic dicam, cum eadem immersione in materia: anima vero, vt anima est, eleuat generalem rationem substantialis formæ ad altiorem gradum effendi, & operandi, aliquo modo magis à materia abstractentem, vt cap. seq. exponemus. Ad significandam ergo hanc excellentiam animæ, vt anima est, potuit per antonomasiam dici actus corporis physici, quia illud ita actuat, ipsum vt eleuat ad gradum viuentium quod alie formæ inferiores non habent, sed solum illud determinant in eodem gradu corporis naturalis: veruntamen hæc excellētia, quæ per illam particularum innuitur, per cæteras expressius declaratur.

Aditur ergo veterius de ratione animae esse, ut sit actus corporis physici organici. Dicitur autem corpus organicum, quod ex partibus dissimilariibus componitur, ut dicit Aris. libro secundo de part. animal. capi. vbi has partes organicas officiarias, & instrumentarias appellat, ut sunt manus, oculi, aures, & similes. Anima ergo generatim sumpta, talis forma est, ut postuleat corpus huiusmodi partibus compositum. Quod ita esse inductione potest ostendit in omni genere viventium: nam in plantis, & arboribus, que infirmum gradum vita participant, compositio ex partibus valde dissimilari in figura, & aliois qualitatibus primis, ac secundis reperitur, & in brutis animalibus est major varietas talium membrorum: & in homine vel maior, vel saltem perfectior. Ratio autem a priori est, quia anima ex suo genere est forma perfectior formis inanimatorum: vniuersitate autem formae responderet materia ipsi accommodata, & proxime disposita, ac subinde formae perfectiori materia, seu corpus perfectius debetur: ergo anima

ma debetur corpus perfectius, & melius dispositum, ordinatum, ac compostum. At vero corpus organicum compositionem perfectiorem, & vt ita dicam, magis speciosam, & artificiosam in ipsa natura praesert: ergo conuenienter tale corpus anima proximum receptuum esse dicitur: & è contrario anima dicitur esse actus talis corporis. Probatur, & declaratur amplius ratio huius ultima illationis, quia id, in quo gradus animae, vt talis, inferiores formas superat, est excellentia in operando, vel in modo, vel in substantia operationum. Nam, vt supra dixi, & in sequenti particula magis explicabitur, gradus viuentium in modo se mouenti, & perficiendi, & se redigenti, in actu ultimum ab intrinseco, à gradu non viuentium distinguitur. Hinc ergo est, ut anima indigeat instrumentarijs partibus, per quas suas operationes efficit, & consequenter, ut ex natura sua corpus organicum postulet.

Duplex organizatio distinguitur, & de quanam procedat definitio, opiniones due.

Sed occurrit dubium de qua organizatione hoc intelligendum sit? Duplex enim organizatio in corpore intelligi potest, vna dici potest accidentalis, & altera substantialis. Prior consistit in varijs dispositionibus accidentibus existentibus in varijs partibus materiae corporis organici: vt, verbigratia, quia hoc membrum est huius figure, aliud alterius, hoc durum, illud molle, hoc calidius, illud frigidius: & sic de alijs qualitatibus, & temperamentis earum. Quia ergo haec varietas per accidens sit, ideo accidentalis dicitur, non quia necessaria non sit ad animae informationem. Substantialis ergo organizatio dicitur illud esse substantialis, quod vnaquaque illarum partium ab ipsa forma substantiali habet: nam hoc etiam esse particiale in singulis partibus variis esse consenserit. Nam caro, & os, verbi gratia, etiam in suo esse, seu in substantiali compositione differre videntur.

Quidam ergo intelligendam putant illam partitculam de corpore organico & occidentaliter, seu secundum varias dispositiones in diversis partibus animæ preparato, & proxime disposito. Duplicantur primo, quia vnaqueque forma substantialis recipit materiam, non tantum nudam, sed ut proxime aptam, & dispositam ad recipiendum effectum formalem suum: ergo etiam anima respicit materiam ut proxime dispositam, ac preparatam ad suum effectum formalem recipiendum: sed huiusmodi proximum suscepitum animæ est corpus occidentaliter organizatum, id est, varijs dispositionibus in distinctis partibus, ac membris affectum: ergo recte dicitur anima actus huius corporis sic organica. Probatur consequentia, quia anima non respicit per se primo aliquam partem sui corporis, sed totum, ut compositum ex illis partibus materia, non uniformiter, sed disformiter cum proportione dispositis.

Secundo, quia corpus organicum, cuius actus 8
dicitur esse anima, supponitur ad introductio- Argumentum.
nem anima cum tota sua organizatione, quia
prius saltem natura debet supponi materia dispo-
sita, & proportionata formæ, quam in illam for-
ma introducatur: dispositio autem ad animam est
organica, ut declaratum est: ergo non potest esse
organizatione substantialis. Probatore consequen-
tia, quia si quæ est substantialis organizatione, illa
non supponitur ad animam, sed per illam forma-
liter confertur. Dicitur fortasse organizationem Euseb. obit.
illam accidentalem fluere ab anima, quasi per re- Attritus.
sultantiam naturalem effectuam: sicut fluent pas-
siones, & ita non supponi ordine naturæ ad ani-
mam:

mam: sed potius ad illam consequi. Contra hoc vero instar, quia hinc sequitur animam prius natura ingredi in materiam, vel nudam, vel univormiter a seipso sola quantitate: quod credibile non est, tum quia id est contra rationem, & perfectionem animae: tum etiam quia nulla posset tunc reddi ratio, cur potius in hac parte materie haec accidentia, quam alia ex anima resultarent.

Pro decisione controvertitur primo, ab accidentibus, an ab anima formaliter organizetur materia.

Duo possunt in hoc puncto controverti. Vnum
est de re ipsa, an organizatio fiat formaliter per so-
la accidentia, vel per ipsam animam: aliud est de
definitione, an detur per ordinem ad subiectum,
sive materiam proximam animae, praescindendo
ab effectu formalis eius, vel per ipsum effectum
formalem, quem suo corpori conforta. Circa pri-
mum, certum quidem videatur, diuersas partes
organicas primam diuersitatem, ac varietatem ab
accidentibus accipere. Ita docet D. Thom. i. P. q.
76 art. 5. ad 3. dicens, proprie loquendo, partes or-
ganicas non posse dici diuersarum specierum: sed
quod sunt diuersi art. in dispositionem. Nam anima, inquit,
licet sit vna in sua essentia proper suam perfectionem, et
multiplex in virtute, & ideo ad diuersas operationes indige
diuersis dispositionibus in partibus corporis, cui mutu-

Tertio, quia non videtur posse intelligi illa organizationis partium substantialium. Aut enim anima est diuisibilis in partes quasi integrantes, vel est indiuisibilis. Si primum dicatur, omnes illae partes erunt similes, & eiusdem rationis. Nam si essent distinctae natura, & specie, non posseint inter se vni, & quasi continuatim habere ad unam formam integrandam. Ergo talis anima diuisibilis in se non habet partes heterogeneas, seu dissimilares: ergo nec potest cum materia compondere partes organicas substantialiter, id est, habentes substantialiem dissimilitudinem, seu varietatem, cum nec in materia, nec in forma illam habeant. Idemque argumentum fortius vrget, si anima est indiuisibilis: nam talis anima vbiunque fuerit, tota erit: ergo omnes partes organicas substantialiter constabunt, eadem formam substantiali, & materiali: ergo nulla esse potest in eius diversa organizatio substantialis.

11 Nihilominus hæc sententia alijs Philoophis
Predicâ o- non placet. Primo, quia partes organica formâ-
pinio ab alijs liter constituantur in suo esse organico per suam
impugnatur animam informantem : ergo accidentalis dis-
1. positio non sufficit ad organizationem, nec partes
materia diuersi affecti dispositiobus possunt
dici organica prius natura, quam anima infor-
mentur. Consequientia clara est, quia effectus for-
malis ante formam esse non potest, nec ordine
in formam esse nisi per se. Autem

natura informationem eius procedere. Antecedens vero probatur, quia corpus organicum idem est, quod potentia vitam habens, in ultima particula statim explicabitur: sed non est corpus vitam habens, nisi per ipsam animam informantem: ergo nec est corpus organicum, nisi ratione animae informantem: ergo organizatio corporis ab ipsa anima est, ac proinde substantiale esse oportet. Propositio subsumpta, in qua est rationis vis, probatur ex Aristot. in d. cap. 1. lib. 2. de anima, dicente, non esse potentiam vivens, quod abicit animam, sed que vocat, sed id quod ipsam habet. Dixit autem paulo superius. Quod sicut pars se habet ad partem, sic totus sensus ad totum sensituum. Eadem ergo ratio est totius, & partis. Sicut ergo corpus organicum est potentia vivens, & ideo animam includit: ita etiam quilibet partes. Et hoc confirmat, quod ibidem ait, deficiente anima, oculum iam non esse oculum, nisi organum: sicut est oculus lapidatus. Idemque

Impugnatur *Im equinoce, hinc et omnis lapidus. Idemque est de qualibet parte organica. Secundo, accidentia non ponuntur in definitione substantiae, quoniam ad eius essentiam, & rationem non pertinent, nec cum illa vnum per se componunt: sed anima est substantia: ergo non definitur per acci-*

Confir. ^{hac} 2. ^{impugnat} dentia: ergo corpus organicum per quod dehinc non includit accidentia. Et confirmatur, quia alias anima diceret per se transcendentali habitudinem ad accidentia, seu ad effectum formalem eorum, quia illa habitudo, per quam definitur, per se, & intrinsecè illi conuenit. Consequens autem est contra rationem substantię, & contra perfectionem anima. Tertio, quia in materia prima non procedunt accidentia, quæ prius natura organa distinguunt, quia prima forma

3. procedunt accidentia, quae prius natura organa distinguant, quia prima forma

materię est ipsa substantialis forma.

Præterea obseruandum est, duplicita esse acci-

tiū, vnum vocare possumus pāsinū, seu pālibū
sūbilū qualitatū: aliud actiūarū facultatū.
Et vtrāq; sunt accidentia modo aliquo anima
cō
naturalia. Priora n. sunt dispoſitiones pāparan
tes materiam ad receptionem anima; vt et pātem
peramentum pārūmū qualitatū, & si quē sūt,
qua ex illo per se confequentur, vt sunt mollities,
durities, rāritas, & densitas, grauitas, vel leuitas, &
alia huiusmodi, qua ex genere pōrōmū cōmunes sunt
et, & formis inanimatis. Posteriora vero accidē
tia sunt, qua animam comitantur, & ab illa flūt,
tamquam facultates, quā illi dantur ad vitales ef
ficiēdias operationes, vt sunt in vegetabilē, vīt
atrahens, expellens, &c. in animalib; vīsus, audi
tus, & alia pōtētias sensitū, seu animales. Partes
igitur organicas primo quidem differunt in pō
ribus accidentib; dispoſentib; materiam: deinde
vero confequenter differunt in facultatib; vītab
quia in vna parte organica est potentia vīsua, in
alii vīs audiēdi, &c. Et sic etiam in manu alter est
virtus motuia, q; in pede, & sic de ceteris quā hu
iūsimodi pōtētia iuxta varietatem actionum su
orum proximum subiectūm requirunt, aliter, &
aliter dispoſitum. Vnde in genere cauſa dispoſitorū
in hac parte recipitur potius vīsus, quam auditus,
quia est dispoſitorū conuenienter ad actionem vi
dendi, & non audiendi. In genere autem cauſa fi
nalis, ideo agens hanc partem aliter dispoſitū,
qua ad talēm actionem, & facultatē vitalem
recipientiam illa distinxit, ac pāparauit.

Vnde colligitur has partes organicas ordine generationis prius natura inter se differre in organizatione, seu dispositione, vt sic dicam, materiali, quam in facultatibus vitalibus; licet ordine finis prior sit differentia in facultatibus, quas ad vitales actiones exercendas recipiunt. Et consequenter sequitur priori modo antecedere ordine naturae introductionem animae: posteriori autem modo subsequi simpliciter, & absolute, in omni genero cauge. Nam priores dispositiones constitutae corpus organicum in ratione proximi subiecti suscepit animam, non fuit ulla modo ab ipsa anima in instanti generationis, sed a generante sunt, & percipiuntur visque ad ultimum intrinsecum complementum, quod in illo instanti recipiunt, & sic antecedunt formam in genere cause materialis, & non sequuntur ex illa in genere causa efficientis. Ideoq; corpus sic organicum simpliciter est prius natura, quam sit viuum, seu informatum per animam. At vero posteriores facultates sequuntur ex anima per materialem resultantiam, & ideo sunt natura posteriores in genere causa efficientis: & non precedunt in genere causa materialis, quia non preparant corpus ad anima receptionem, sed ad actiones per membrum eius postea exercendas. Atq; ita tandem sit, vt priores dispositiones multo magis antecedent ordine naturae has vitales facultates, quia sunt priores ipsa anima, & anima est prior suis potentias: ergo a fortiori dispositiones illae precedunt potentias.

Item dispositiones praeparant organa ad receptionem potentiarum, seu facultatum vitalium; & nullo modo sunt, seu causantur ab illis: ergo sunt simpliciter priores ordine naturae. Et ita sufficienter declaratum est, quomodo hac organizatione per accidentia fiat.

Nunc explicandum superest, an fiat etiam aliquid per animam ipsum formaliter, ac substantialiter. Ad quod explicandum supponendum in primis est, duobus modis posse intelligi causatatem animae circa corpus suum, & membra eius in instanti generationis. Vnus est in genere causam, quatenus substantialiter informat, ac vivificat corpus, & membra eius organica: aliud est in genere causa efficientis, quatenus ab ipsa anima resultant in membris corporis potentiae, seu facultates, quae sunt principia proxima operationum vitalium, vt iam explicatum est. De hoc ergo posteriori modo organizationis non est dubium, quin per ipsam animam perficiatur, non quidem formaliter propriè, sed effectuè modo explicato. Vnde perfectio illa, seu varietas organizationis, quoad hanc etiam partem accidentalis formaliter est quoad entitatem, licet a substantiali forma naturaliter dimanet.

Difficultas ergo est, an in ipsa substantiali in-

formatione animae, & subinde in ipsi membris, vt ex materia, & forma animae substantialiter constitutis, aliqua substantialiter diversitas intercedat, ratione cuius dicatur corpus ipsum esse substantialiter organicum, & secundum talēm organizationem, per ipsam animam formaliter constituti. Ad hoc autem explicandum oportet supponere, ne in omnem animam esse indivisibilem, nec omnem esse indivisibilem. Nam de animabus plantarum, & arborum, & animalium imperfectorum, seu feminis, communis opinio habet esse divisibiles secundum partes integrales, & quantitatiam extensionem. De anima vero rationali, certum est esse indivisibilem. De brutorum vero perfectorum animabus res est controversa; & dubia, sed ad prefatos non refert: quia sufficit nobis in genere supponere divisionem animalium in indivisibiles & divisibiles, abstractio ab speciebus, quae sub hoc, vel illo membro continentur.

In his ergo vii artibus, quae animas habent di-

uisibiles, quæstio illa de organizatione substantiali pendet ex altera, videlicet, an partes animæ, quæ diuersas partes heterogeneas informant, sint omni- nino similes, & (ut ita dicam) homogeneæ in sub- stantia sua, & entitate, vel inerit aliquam distinctionem, & heterogeneitatem habeant. Nam si in

se sint omnino similes, vno etiam illarum par- tis, organa

non causan-

omnibus

partibus

heterogeneis, & consequenter

ter, sed

accidit

se, si sint

divisibiles,

similes,

non causan-

organis

non causan-

essent plura animalia. Vnde hic author in aliud extreum inclinatur videtur, sentiens omnes animas esse indiuisibilis, praesertim in solutionibus argumentorum. Sed hoc parum verisimile est: aliud vero probabile est, & facile sustineri potest.

Dicitur pars neg. facile defendi potest.

19
Pars affir. magis placeat quae statim ex a-pre-
muni.

Ego vero in citato loco Metaphysice num. 40. loquendo de animabus diuisibilibus (quas in multis viuentibus esse non dubito, & in omnibus praeter hominem probabilissimum censeo) & supponendo in singulis partibus organicis tantum esse unam partialem substantiam, & ex omnibus unicam integrum animam componi, obiter attigi presentem quæstionem, an partes illæ eiusdem animæ in se spectatae, & præcise ab accidentibus, omnino similes sint, vel aliquo modo dissimiles in sua entitate substantiali. Et sine disputatione dixi facile concedi posse, in diversis partibus corporis heterogenesis esse diversas partes animæ heterogenias, ut in virga, folijs, & radicibus eiusdem arboris, eas tamē partes nihilominus esse aptas, ut inter se vniuantur, & continuerint, & ideo componant unam integrum animam, quæ sola sit in tota materia, ex qua tale corpus constat, & illam totam per se primo respiciat, & ideo tantum unum animal, vel unum viuens, seu arborum unum constitutum. Quam sententia tenent

Probatur 1.

Ioannes Andreas 7. Metaph. quæst. 17. Paulus Venet. lib. 2. de anima cap. 5. Niph. lib. 1. de gener. text. 26. quia partiales illæ formæ non ex accidenti, vel casu postulant partes materiae diversis dispositiōnibus affectas, & in eis habent diversas virtutes, seu facultates, & actiones vitales, & in substantia, vel in modo differentes. Ergo verisimile est in suis entitatis habere aliquam diversitatem, & non esse omnino similes, sicut sunt duæ partes formæ aquæ, vel ignis. Et declarari hoc potest, quia tota anima unius arboris dicit habitudinem adiquatam ad materiam varijs modis dispositam secundum partes diversas, tanquam ad ipsæ pectenium adiquatum: ergo cum talis forma ex distinctis partibus integrantibus sit composita, recte intelligi potest, & contentaneum valde rationi est, ut una pars eiusdem animæ ex intrinseca sua entitate partiali dicat propriam habitudinem ad partes materiae sic dispositas, & alia ad aliam alteri dispositas, & illæ inter se sint aliquando dissimilares.

Probatur 2.
rem ipsam
explicando.

Accedit tandem, quia nihil est, cur repugnet datur in forma hanc dissimilarem varietatem in partibus substantialibus, cum vera compositione, seu continuatione, tum quia probabile est, ea, quæ sunt aliquando specie diversa, posse esse continua. Nam idem Arist. lib. 5. Metaph. cap. 4. circa principium dicit contingere, aliquæ esse unum secundum continuationem, & quantitatem, & non secundum qualitatem, hoc est, secundum formam, ut ex contextu patet, & omnes exponunt. Quod maximè verum habet, quando partes, quæ vniuntur, ex natura sua non sunt in specie completa, sed sunt incomplete, ad componendum q̄ aliquid, seu cum alio, ordinata. Nam, quæ talia sunt, etiam si differat specie partiali, possunt naturaliter vniiri, seu terminum communem habere, ac proinde continuari. Vel denique dici potest, dissimilitudinem inter alias partes non esse specificam, nec essentialē, sed esse individualē, constituentem nihilominus illam diversitatem, quæ sufficiat, ut huic parti ex natura sua debeatur talis situs in tali corpore, & talis figura, &c. Nam inter individua eiusdem specie posse hanc distinctionem inueniri in varijs locis Metaphysice, & Theologiae, à nobis ostenditum est, & infra tractando de animabus rationalibus, aliquid addemus.

21
Probatur ab exemplo

Multe autem facilius id intelligi potest inter partes integrantes eandem animam diuisibilem,

vt non omnino inter se similes sint heterogenitatem per habitudinem ad partes materia diuerso modo dispositas, ut explicatum est. Et amplius potest declarari exemplo duarum visionum sensibilium Petri, & Pauli, quæ licet solo numero distinguantur: nihilominus ita comparantur, vixna repræsentet Petrum, & non possit representare Paulum: & alia est contraria, ob quas habitudines, dici possunt habere entitates dissimilares, licet eiusdem specie sint. Cur ergo non id facile intelligetur, entique possibile in partibus eiusdem animæ diuisibilis. Quod si possibile est, poterit etiam esse conaturalis talibus formis: ut vero si hoc potest esse conaturalis formæ materialis, profecto quantum ex dispositionibus, facultatibus, & actionibus talium animalium colligi potest, valde verisimile est, talam esse compositionem, quam ex suis partibus habent. Iuxta quem modum concluditur partes organicas compositas ex partibus materiae & animæ habere organizationem substantiali, ratione cuius accidentaliter requirunt, nec a foliis accidentalibus illam formaliter recipiunt. Nam si per diuinam potentiam arbor integra sine accidentibus in sua substantia composta conseruaret ratione formæ, & partium substantialium eius heterogenitatem, seu substantiali organizationem conferaret. Quanquam a nobis non nisi per habitudinem ad diuersam complexiōnem, facultatem, & actionem talium partium intelligi, aut explicari valeat.

Sed quid dicendum est de partibus hominis organicis, in quibus non habet locum illa distinctio, cum anima sit indiuisibilis, & tota sit in singulis partibus materiae tam organicis, quam similiibus. Idemque dubium locum habet in bruis perfectis, si eorum animæ indiuisibilis sint. Relpondeo breuiter iuxta duas sententias tractatas cum proportione esse loquendum. Nam iuxta priorem sententiam dicentem, partes animæ diuisibilis esse omnino similes in suis partialibus entitatis substantialibus: & nihilominus tamen comunitate informare partes diuersi modo dispositas, & ab eisdem partibus resultare diuersa facultates operatiuas in diuersis partibus materiae, propter diuersam proximi subiecti, seu organi dispositiōnem, iuxta hanc, inquam, sententiam consequenter dicendum est totam animam indiuisibilem esse conaturaliter in varijs partibus organicis, & eodem modo alias informare, ita ut inter illa partialia composita ex singulis partibus materiae, & tota anima, nulla sit dissimilitudo in substantia, sed solum in accidentibus. Hoc enim posterius aperit ex priori insertur. In modo quo anima indiuisibilis altior est, & eminentior, eo credibilis est totam posse postulare, vel efficere varietatem illam accidentalē in partibus, cum inferior anima per partes omnino similes, illam varietatem, & requirat ex parte quoad dispositiones præiūas, & efficiat quoad potentias, vel actiūas facultates, quæ ex illa resultant. Et ita sentientia authores in priori dicendi modo, estque hoc magis probabile in his indiuisibilibus animabus, propter superiorem modum in formandi, quem habent. Et quia indiuisibilis tota anima recipit totum corpus, & tota singulis eius partes. Et ita poterit quis nūc modum dicendi in his perfectis animalibus sustinere, etiam si de imperfectis modo à nobis explicato sentiat.

Nihilominus tamen etiam in homine (et si que sunt alia animalia animas indiuisibilis habent) satis probabiliter dici potest partes organicas, non tantum in accidentibus, sed etiam in substantiali organizatione distinguiri. Ratione declaratur, quia licet omnes, & singulæ partes eandem omnino animam habent: nihilominus non omnibus

SVARE Z
de Angelis, o
ne 6. di dūm, c
animæ.

TEOM. TOM.
III. 111

D. N. 2

Cap. 2. Cuius corporis anima forma sit, eiusque definitio integra traditur.

inibus eodem modo vnitur, siumque esse illis communicat, que diuersitas satis est, ut ille partes in sua sola substantiali vniione spectat aliquam varietatem, & organizationem substantialiem habeant, ratione cuius tale, vel tale temperamētum requirunt. Et virtute animae sic vnitur huc parti, verbi gratia, cordi, talis dispositio ac temperamētum cum tali proportione in ea conferatur, & si ab extrinseco mutetur, ablatu extrinseco impedimento virtute animae ut vnit illi parti ad suam proportionem reducitur: idemque dicendum erit de ceteris partibus cum vniuersi diuermitate, quæ radicari videtur in ipsam animam. Vnde cum hæc varietas non posset illi attribui secundum spectat, cum sit omnino simplex, & eadem, videtur tribuenda illi, ut vnit propter diuersum modum partialis vnionis. Qui dicendi modus sola ipsa explicatione videtur fieri probabilis. Nam sufficienter videtur colligi ex diuersitate, ac varietate accidentium, & actionum talium organorum, & ex naturali vinculo, & connexione, que inter accidentia connaturalia, & formam, tam in toto, quam in singulis partibus intercedere debet. Cum ergo talis dispositio cum tanta varietate non videatur habere connexiōnem, nec proportionem ad formam simplicem secundum spectatam, saltem in ordine ad formam, ut informantem, & ut diuersimodè vnitam admitti debet. Nec est hoc difficile intellectu, supponendo, quod licet anima indiuisibilis sit, modus vniōnis eius diuisibilis est, ut supra in libro 4. de Angelis, cap. 17. diximus, & in sequentibus iterum occurrit.

Denique modus hic explicandi hanc organizationem videtur traducere ad D. Thomam in questione, de spirituali creat. artic. 4. ad 14. quatenus dicit, carnem Petri magis conuenire secundum rationem specificam cum carne Pauli, quam caro, & os Petri inter se conueniant in eadem ratione speciei: sentit ergo in eodem Petro carnem, & os secundum rationem speciei aliquo modo inter se differre. Quod non potest esse ratione formæ, cum sit eadem: ergo saltem ratione vniōnis. Idem sentit in quaest. de anima artic. 9. vbi in corp. sic dicit: Cum anima rationali sit perfectissima formarum naturalium, in homine inueni ut maxima distinctio partium propter diversas operationes. & anima singulis carum dæ se substantiali secundum illum modum, qui competit operationi ipsorum. In quibus verbis ponit apertam varietatem in modo dandi esse substantiali in singulis partibus vniuersiisque operationi proportionatum. Vnde ad 7. ait, corpus organicum comparari ad animam, sicut materiam ad formam, non quod sit tali per aliquam aliam, sed quod hoc ipsum habet per animam, ut supra, inquit, ostendimus. Vtique in corpore articulati in prioribus verbis citatis. Magisque id explicat ad 14. dicens, quod licet anima sit forma simplex secundum essentiam, est multiplex virtute. Et quia forma perfecti materiali non solum quantum ad esse, sed etiam ad operandum, ideo oportet, quod licet anima sit vna forma, partes corporis diuersimodè perfectiatur ab ipsa. Et ita videtur intellexisse hunc locum Capit. pro. 2. distinct. 16. artic. 3. in fin. in quadam solutione ad 3. Vbi propter hanc rationem inter alias ait, quod licet anima rationalis non sit exercita, nec diuisibilis, nihilominus oculum, & pes differunt substantialiter, & essentialiter: quod non potest esse in alio sensu verum. Est ergo hæc sententia satis probabilis: non caret tamen difficultate, nec contradictione: de illa vero commodius dicemus infra, de vniōne animæ rationalis tractando. Nunc igitur ex dictis omnibus concludere possumus, triplicem esse organizationem partium corporis viventis, seu (quod perinde est) ex trib. compleri: vna est accidentalis, & quasi materialis, & physica: alia

est substantialis, & quasi formalis: tercia est, quasi instrumentalis, seu virtutis actiūe completiua. Ex quibus prima in principio non est ab anima, sed a generante medio semine: secunda est formaliter ab ipsa anima, tercia est quasi effectiū ab eadem anima per naturalem resultantiam, ut iam expli- catum est.

Controuertitur secundo, quomodo accipiatur organicum in definitione animæ.

Hac resolutione supposita, declarandum super- 25 est alterum, quod suprà n. 12. proposuimus, videlicet in quo sensu dicatur anima esse actus corporis organici: nam omnibus illis tribus modis proxime positis potest id intelligi, quia anima & est actus corporis organici primo modo sumpti, tanquam subiecti proxime apti, ac preparati ad talem actum recipiendum, & est actus corporis substantialiter organici tanquam formaliter illud cōsti- tuens, eo utiq; modo, quo forma dicitur esse actus totius compositi, & figura dicitur esse forma compositi arte facti. Itemque anima est actus corporis organici quoad vitales facultates, & instrumentaria virtutes per modum actus primi, ad quæ potest, seu facultas ab eo resultans per modum alius modi, seu posterioris comparatur, ut in principio tertii. Omnibus ergo his modis potest in definitione accipi non tantum diuisum, sed etiam collectum: quia et vera omnes conueniunt animæ extra dicta, & omnes ad explicandam eius essentiam conferunt. An vero omnia hæc Aristoteles in- tenderit, vel in quo sensu fuerit locutus, non multum refert, nec facile definiri potest: explicando vero ultimam partem ab ipso additam, me- lius id conjectare poterimus.

Addit ergo Philosophus, animam esse actum corporis physici, nisi potentia vitam habent: de qua par- 26 ticipia dubitatio est, an sit synonyma precedentis, vel aliquid ei addat, id est, an corpus habere vitam in potentia, idem sit, quod esse organicum, vel ali- quid addat? Communis n. exppositio est, illa duo i- dem valere: quia, & omne corpus habens vitam in potentia est organicum, & è conuerso omne cor- pus organicum, eo ipso habet vitam in potentia: D. Tho. pro- nam ad hoc organizatur, ut sit vita capax. Et ita exponunt frequenter Græci l. 2. de anima, c. 1. & i- bidem D. Thomas. Alij vero cum Simplicio existi- 27. Expositio. mant aliquid per illam ultimam particulam ex- Simplicij. pliari, quod in praecedenti non sufficienter con- Græcorū. & sideratur, ne superflua esse videatur. Et virumq; est probabile: pendet tamen ex vsu terminorum: & aliorum commodiori. nam in re vix potest esse diuersitas: posterior tam loquendi modus videtur satis commodus ad rem explicandam.

Primum ergo omnium, quid nomine vita signi- 27. Vita altera. fieret declarare oportet. Vita enim in substantiali- & accidentalem distinguitur, ut docet D. Th. 1. p. q. 18. art. 2. Priori modo accipi videatur, quoties vita morti opponitur: si que illam accipit Aristoteles, in libro, quem de vita, & obitu inscripsit, & sic etiam vita brevis, aut diurna dicitur. Sicut Aristoteles librum de diurnitate, & breuitate vite inscripsit. Hoc idem modo lib. 2. de anima, c. 4. text. 37. dicit, Viveri in viventibus est esse vtrique sub- stancialiter. Et sic etiam communis significatio, & vsu etiam Scripturæ numerantur anni vita, ut ip; substantialis. Et significat Aristoteles supra hanc vitam esse effectum formalem animæ, quatenus est substantialis forma viventis, Causam enim, ait, cunctis, ut sint formam ipsum, atque substantialiam esse p- at. Causa autem, ac principium vivendi, anima est, causa vtrique formalis, & substantialis. Igitur ipsum

Franc. Suarez de Anima.

ipsum vivere est substantiale esse viuentis: ergo etiam vita, substantiale quid est.

28
Hic vita
genitalis in vi-
uentibus
corporis.

Qualem in
angeli.

Vnde etiam colligitur, vitam non esse ipsam animam, quia anima est principium, & causa vita: ergo non est anima ipsa, sed anima effectus in viuentibus compositis. Et sic in Scriptura anima non vita, sed *infraculum vita* dicitur Gen. 2. & alij locis frequenter. At vero in simplicibus, vt in intelligentijs, substantialis vita non videtur esse aliud, quam ipsam substantia simplex, quatenus seipsum agere, & mouere ab intrinseco potest: corpora autem viuentia non per se, sed per animam informantem viuent. Vnde vivere substantiale in eis, nihil est quam informari tali forma, quae constiuit compositum aptum substantialiter ad semouendum ab intrinseco. Vita autem sic sumpta comparatur ad viuere: sicut abstractum ad concretum, vel *sicut cursus ad currere*: vt ait D. Thomas 1. p. q. 54. a. 1. ad 2. Si ergo viuere, est informari anima, vita erit ipsa *vnio*, vel *informatione animae*: quae substantialis est, & quasi actus ipse viuificandi corpus substantialiter. Vel fortasse potest dici probabiliter, vitam significare naturam integrum viuentis, vt sic, qua metaphysic dicitur forma totius, & comparatur ad viuent, sicut humanitas ad hominem: & ita ex corpore organico, & anima resultat vita, id est, propria, & integra natura viuentis.

29
Altera vita
accidentalis.

Accidentalis autem vita est, propria operatio viuentis, & quasi exercitium vita substantialis. Et sic dixit Arist. lib. 1. Polit. cap. 3. *Vita ergo est actio, & non factio*.. Et lib. 10. Ethic. cap. 4. *Vita, inquit, quodam est operatio*.. Et lib. 1. cap. 7. ait. *Quandam est vita rationem habentis, id est, hominis: & subdit, Sed cum haec bisarum dicatur, exponenda est, quae est actus hec enim magis proprius dicitur vita*. Et in eadem significazione dividit vitam in actuum, & contemplatiuum lib. 7. Polit. cap. 2. & lib. 1. Ethic. ad Eudem. circa principium illam distinguunt, *in cuiuslibet, philosophicam, & polypuram*. Et idem notat Diuus Thomas 1. 2. quest. 3. artic. 2. ad 1. Sicut etiam beatitudine, qua in operatione consistit, dicitur in sacra Scriptura, vita eterna. Vt Iohann. 7. dixit Christus, *Hec est autem vita eterna, ut cognoscant te, &c.* Igitur in particula illa, *potentia vitam habentis*, vtroque modo explicato, potest accipi vita: scilicet pro substantiali vita, & pro operatione.

30
De vita of-
ficiiali in-
telligi pre-
dictam par-
cualiter pro-
batur.

De priori, scilicet substantiali pater, quia corpus organicum est subiectum proxime susceptiuum anima, vt declaratum est, & prius quam animam accipiat, est in potentia ad illam recipiendam: & consequenter est in potentia ad formalem eius effectum recipiendum, quod est vivere, & ad uniuersum cum illa, quae, vt dictum est, vel est vita ipsa, vel per illam continetur vita, quae est ipsa viuentis natura: ergo corpus organicum merito dicitur vitam substantialem habere in potentia, quatenus est in potentia proxima ad componendam cum anima integrum viuentis naturam. Vnde iuxta hanc explicationem, in illa particula, *potentia, hanc exposi-*

tionem im-
portet.

Vox potentia
quid iuxta
hanc exposi-
tionem im-
portet.

Quiditem
vox organi-
cum.

Vnde iuxta hanc explicationem, in illa particula, *potentia, hanc exposi-*

tionem im-

portet.

Deinde stante hac declaracione, corpus organicum, vt ponitur in illa definitione, sufficienter explicatur de organico primo modo, scilicet, includere tantum accidentales dispositiones, qui per illas sufficienter preparatur, & in potentia proxima ad vitam substantialem componendam, vel recipiendam, constituitur. Denique si organicum corpus accipiat pro illo quod completam, & proximam habet di-

spositionem ad receptionem animae: sic re vera habere vitam substantialem in potentia nihil additum est. Et ita procedit opinio Themistii, Philoponi, Alex. & aliorum.

Nihilominus tamen satis probabiliter dici potest corpus organicum latius patere, quam corpus proxime dispositum ad animam, vel vitam sub. *Contra* *latus* *animam* recipiendam. Nam foetus prius quam *animam* *organum* *est*, & non est *est* in potentia proxima vitam habens: & cadaver potest merito dici corpus organicum, quia licet *animam* non sit *organum* *eadem* *organizatione*, qua corpus viuum, sub qua ratione membra eius aequi- *utrum* *uocis* *membrorum* *corporis* *viuentis*, nihilominus aliquam organizationem habent, quia vero est *vnus corpus*, prius quam resolutum, & non constat ex partibus similaribus, vt per se notum est: ergo ex dissimilariibus, & heterogeneis: ergo est organicum, quia idem est esse corpus organicum, quod constans ex partibus dissimilariibus. Atque hoc modo procedit opinio Simplicij. Nam postrema particula non est *lym-* *nyma* *praecedenti*: sed illam coarctat, & limitat, vt *Simplicius* intelligatur de corpore organico tam perfecto, & *completo*, vt in proxima potentia vitam habeat, & sic per illam ultimam particulam excluditur cadaver, cuius organizatione non constituit corpus potentia vitam habens. Et similiter excluditur omnis organizatione, que in embrione praecedit *Expositio* *ratione* *introductionem animae*. Et hoc modo videtur explicasse illam particulari. Arist. d. cap. 1. *in* *animam* *est* *potentia* *viuentis*, *quod abicit* *an-* *timam*, *eaque vacat*, *sed id*, *quod ipsum habet*. Dicensem, *quod abicit* *animam*, excludit cadaver & dicens, *ta-* *que vacat*, excludit embrionem, seu foetum non-*duum* viuentem.

Dices hinc potius colligi, Aristotelem per corpus organicum potentia vitam habens intellexisse corpus animatum. Respondeo, intellectuque *etiam* *corpus* illud, quod in re ipsa fuit in illo tempore, *re* *vel in* *momento* *animatum* est, non tamen per illa verba significasse totum compositum ex tali corpore, & anima, sed solum ipsum corpus, quod de est in potentia proxima ad vitam, & prius natura antecedit, prout est in tali potentia. Et quoniam in eodem instanti vitam recipiat, nihilominus semper est in potentia vitam habens: quia recipiendo actum, non amittit potentiam, licet amittat carentiam actus. Nam cum actus sit perfectio potentiae, non defluit illam, visus enim *inflatus* *potentia* est ad visionem. Infabis, quia iuxta hanc interpretationem in definitione substantiae ponenter accidentia, quia ponuntur corpus organicum accidentali organizatione. Consequens autem est incoquens, quia accidentia sunt posteriora quam substantia: & prius non habet definiri per id, quod est posterius. Respondeo: cum *solutorum* dispositiones accidentales in corpore necessarie sint, vt substantiale vitam recipere valeat, nullum est inconveniens, quod illa ponatur aliquo modo in definitione animae, que forma substantialis est, nimirum, tanquam additum requisitum in termino, ad quem anima transcende. Ealem respectum habet, illa enim habitudo ad tale corpus sic dispositum, & organizatum, est intrinseca, & connatur anima: neque potest a nobis anima natura aliter explicari. Dixi autem illas dispositions *Presentia* *poni*, *aliquo modo*, in definitione animae, quia *littera* *datur*, non ponuntur vt potentiae recipiuntur animae: nec *ut* *medium*, quo anima substantiali corpori vniatur: nam sola materia est potentia receptiva animae: & anima per seipsum materiam conunitur. Sed requiruntur, vt dispositions, & conditions quendam determinantes materiam de se indu-

se indifferat ad tale genus forma: & fortasse etiam, ut instrumenta efficientia vniōnem anima cum materia. Et ita non obstat, quod accidentia sunt posteriora ipsa anima: sunt enim posteriora in ordine finis, quia sunt propter animam, & vt illi deteriunt: de ordine perfectionis, quia sunt minus perfecta: & in genere causa materialis, seu dispositionis. Et hoc satis est ut anima per corpus sic organicum, tanquam per additum aliquomodo prius definitur. Atque hæc expositiō & rem ipsam sufficienter, & satis conuenienter declarat, & facile potest ad Aristotelem accommodari.

Alio tamen modo potest illa particula *vita*, de accidentalis, seu de operatione intelligi: & sic necesse est, ut particula, *potentia vitam habentia*, non solum de potentia passiva, sed etiam de potentia actioni intelligatur, quia potentia ad operationes vitales non passiva tantum, sed etiam activa esse debet. Imo ratio vita accidentalis, seu vitalis operationis primario in habitudine ad principium intrinsecum actuum consistit, & ideo corpus organicum ratione actius potestatis dicitur habere vitam accidentalem in potentia. Quanuis non excludatur potentia passiva: quia illa potestas vitaliter operandi est potestas agendi in seipsum: nam potestas agendi in aliis inanimatis operibus communis est. Dices: etiam corpus organicum priori modo sumptum proficiet proximo ad animam recipiendam apto, dici posse habere vitam accidentalem in potentia: nam simili est in potentia ad recipiendas animas facultates, & earum operations. At hæc potentia valde remota est: particula autem illa de proxima potentia intelligi debet, ut diximus, & ideo supposita illa explicatione ultima particula, quod in illa, vita pro operatione sumatur, necesse est, ut corpus organicum, non solum dispositiones quasi passivas singularium partium dissimilium, sed etiam facultates vitales includat. Nam per has proxime, & per se dicitur habere potentia vitam accidentalem. Vnde fit ut etiam includat organizationem substantialem, & animam, ut corpus illud actu informante, quia corpus organicum non habet facultates vitales proprias in organis suis, nisi mediante anima informante ipsa, nam ab ea refulsa. Neque illæ facultates ordine naturæ antecedunt animæ informationem, quia non præparant materiam ad illam, ut per se claram est: ergo non possunt organa esse his actibus facultatibus instruenda, nisi prius natura sint anima informata: ergo si corpus organicum habet potentia vitam, & operationem, necesse est, ut tale corpus sit iam vivitum substantialiter per animam formaliter, & quod ab ea per naturalem resultantiam potentiam proximam ad illam vitam efficiendam acciperit. Et sic particula ultima non addit aliquid praecedenti, sed vim, & potestatem illius organizationis declarat.

Atque hæc etiam expositiō veram doctrinam continet, & nō est à mente Aristotelis aliena. Nam distinguens in illo capite primo actum secundum a primo, illum contemplationi comparat, hunc scientiam, & ita videtur voluisse definire animam per ordinem ad actum secundum, qualis est accidentialis vita. Deinde cùm dixisset, quædam corpora habere vitam, alia carere illa, subiungit, *Vitam autem dicimus, nutritionem, accretionem, &c. & postea concludit, Animam esse substantiam, perinde ac formam corporis potentia vitam habentis.* Præterea cùm his, vel ter ibi illam definitionem repeatat, prius tantum dicit animam esse actum corporis naturalis potentia vitam habentis, & postea dicit, esse actum primum corporis naturalis, cuius partes sunt instrumenta: nunquam vero illas duas particulas in una definitione coniungit, significas pro-

fecto, esse aequipollentes, & alteram per alteram esse explicandam. Idemque indicat in textu 8. cùm in fine concludit, *Animam esse rationem (id est, formam) corporis naturalis, talis, quod in se motu, statu, & principiis insitum habeat.* Ac denique cùm postea in textu 10. dicit, *Non esse potentia vivens, quod vacat anima, sed ipsam habet: non materialiter, seu concomitante, sed formaliter videtur intelligere, ut dicatur, potentia vivens, non tantum, quando habet animam, sed per ipsam animam, nam per corpus potentia vivens, illud intelligit, quod potens est vitaliter operari, ut ex antecedentibus, & ex exemplis, quæ adducit, colligi videtur.*

Deinde hanc expositionem docuit R. Thomas 35. part. quæst. 76. artic. 4. ad i. vbi tractando hoc Aristotelis verba inquit, *In eo cuius anima dicitur actus, etiam anima includitur, eo modo loquendi, quo calor dicitur esse actus calidi, & lumen actus lucidi, non quod seorsim sit lucidum sine luce, sed quia est lucidum per lucem, & similiter anima dicitur esse actus corporis, quia per animam, & est corpus, & est organicum, & est potentia vitam habens.* Hac Diuus Thomas, & adiungit sic animam dici actum primum respectu secundi, qui est operatio, & eodem modo intelligit huiusmodi corporis potentia vivens non excludere animam, imo illam formaliter includere. Nec inter has duas explicationes est in re magnum discriimen, quia ordinatio formæ ad materiam sibi proportionatam, & ad compositum, seu effectum formalem suum, in re idem est, licet ratione possint distingui, ut ex physica doctrina constat. Quia ex parte formæ ea- 36. dem est aptitudo, & qualis commenstratio ad utrumque, licet nos per diuersos conceptus possimus illa apprehendere, distinguere, & explicare.

Vnde vulgares obiectiones suprà dicta expositionis facile expediri possunt, numirum, quod hoc modo anima definiretur per aliquid posterius, sive ratione per effectum suum, vel formalem immediatum, quod est informare corpus, vel quasi secundarium mixtum cum effectu, media naturali emanatione, numirum, quatenus ab anima, ut informantे resultant facultates, per quas corpus proxime constituitur potentia vitam habens, & consequenter etiam per effectum proprium in genere causæ efficientis: nam talis est vita accidentalis, seu operatio. Imo inde sequi videtur definiti per seipsum, quia corpus sic organicum includit formaliter animam: ergo potest definitum in definitione. Et sicut implicitè, seu confusè ponitur, ita posset poni explicitè ponendo physicam definitionem corporis sic organici potentia vitam habentis loco definiti.

Veruntamen ob hæc omnia non est reprehensibilis definitio in illo sensu. Quin potius ille modus definendi est visitatisimus, sic enim definitiuntur potentiae per actus, & formæ per suos effectus formales. Sicut in predicationis definitiuit Aristoteles, *Qualitatem esse qua dicimus esse quales.* Et in lib. 2. de Anima, cap. 7. text. 69. & 73. *Lumen effectum per spiculam quæ per spiculam est.* Et ratio est, quia licet effectus formæ, ut effectus, sit quid natura posterius, tamen quia forma est propter informationem, tanquam propter finem suum proximum: ideo sub ea ratione est prius, & per illum ratio, & quiditas formæ rectè explicatur. Et eadem ratione potest definiti per operationem, tamquam propter finem quo: quamvis sub alia ratione ipsa anima, vel ipsum vivens sit finis cuius, suarum operationum, cùm sit absolute perfectior illis, & ad illam perciendam ordinentur. Vnde nullum etiam est inconveniens, quod sicut forma includatur in suo effectu formaliter adæquato, scilicet in toto compagno, ita ratione illius in eius definitione ponatur, quia solum ponitur, ut additum quodam ad formam naturam explicatam necessarium.

Francisc. SHARPE de Anima.

Et ad hunc sistemponi debet ipsum compositum, ut tale est, & non ut resoluti potest in suas partes, & ideo nunquam potest ipsamet forma, quæ definitur formaliter, ac per se in sua definitione ponit.

38 Maior difficultas est circa predictam expunctionem, quia iuxta illam videntur confundi, & in eandem coincidere duas definitiones anima, quas Aristoteles tradidit cap. 1. & 2. lib. 2. de *Animā*. Sed hanc difficultatem, ut videtur, soluere possumus.

hanc difficultatem expediriemus melius in capite
sequenti, vbi propter hanc causam, & vt Philosophi-
satis faciamus, alteram definitionem tra-
bimus. Nunc alia vulgaris obiectio attingenda est.
Nam **anima** non per vitam, id est, per operationem
definitur, non per potentiam, sed per actionem
definiri debet, id est, non est dicendum, **anima**
esse actum corporis potentia vitam haben-
tis: sed esse actum primum corporis actu vitam
habentis, id est, actu vitaliter operantis, quia de
ratione viuentis est, ut nuncquam ab omni opera-
tione abesse.

ratione viventis est, ut nunquam ab omni operatione cellet, sed aliquam semper exercet: siue vnam aliquam determinatam, ut nutritionem in vegetabilibus, cordis motionem in animalibus: siue indefinite aliquam, ut hanc, vel illam cogitationem in phantasia, vel in intellectu. Circa quam obiectiōnē solerit hoc loco tractari, an sit dēratione animae semper esse in actu secundo, vel potius sit de ratione animae esse actuū primum separabilem a secundo. Hoc enim posterius Caietanus afferit super Aristot. lib. 2 de Anima, cap. i. et illam censet esse mentem Aristotelis, cum dicit animam esse actuū primum. Aliunde vero contrarium vindetur probari ex modo operandi animae intrinseco, & ex se, ac in seipso, vel in proprio corpore. Inde enim sit ut semper habeat requitalia ad agendum, ac subinde, ut semper agat, excepta sola anima rationali, quā liberē operatur, quam perfectionem magis habet ex eo, quod substantia spiritualis est, quam ex eo, quod anima est.

39 Veruntamen censio de ratione anime non ef-
se, vt semper sit in actu secundo, neque quod ab il-
lustreretur esse, sed solum vt sit actus primus eius, qui vi-
ta opera exercere valeat: quod semper habet, siue
actu operetur, siue non. Et ideo merito Aristote-
les illud tantum in definitione posuit. Vtus est au-
tem exemplio somni, vel habitus, ad explicandum
quomodo anima sit actus primus, quia in illis ex-
emplis differentia actus primi a secundo clarissima
innotebitur: non quia docere voluerit, esse specialis
anima proprietate, posse ab operatione cessare.
Nam eisdem exemplis possumus nos vti ad declara-
randum formam ignis esse actum primum: quan-
tus non sit specialis eius proprietatis posse ab actione
cessare: sed tunc solum, quando decit illi mate-
ria in quam agat, vel aliquid actionem impediens
occurrit, quia non omnia praerequisita ad agen-
tium occurunt. Qui modus cessandi ab opera-
tione communis est omnibus agentibus natura-
libus, ac subinde etiam anime, excepta sola liber-
tate voluntatis.

40 Nihilominus tamen addere possumus, animam
In tamen ex modo operandi connaturali, aliquid peculiare
qualibet a- habere, quod excellentiam eius supradictiorum
nimoni- formas naturales non parum ostendit. Qui mo-
bil excedit- dus tanto perfectior in anima inuenitur, quanto
formas non ipsa gradum perfectiorem anima participat. Vn-
viuenient. de anima rationalis habet potestatem operandi,
De rationa- & celsitudi ab operatione perfecta libertate: ani-
li. ma vero sensitiva, licet naturali necessitate ope-
retur, politis omnibus requisitis ad agendum, &
De sensitiva aliquam operationem naturalem habeat, à qua
non potest per se cessare: quia non pendent ab ap-
petitu, vel phantasia, vt est motus cordis: nihil
minus in his motibus, qui ex phantasia; & appeti-
tu pendent ab intrinseco cessat ab operatione, &
quieticit, vel ab uno motu ad alium ab intrinseco

transit. *Vt in motu, & quiete animalium: & in situ corporis, stando, vel iacendo hoc, vel illo modo: & in progressu motu, hac, vel illa via incedendo, & in alijs similibus mutationibus manifestum est.* Quamvis enim bruta omnibus his modis sicut per ex necessitate natura mouentur, nihilominus hoc habent singulare vltra vegetabilia, & reliqua illis inferiora, quod illa necessitas incipit a cognitione phantasia per naturalem apprehensionem: seu infinitum in ea resultantem, hoc, vel illo obiecto illi occurrente, exercitio vero tam operationis, quam celsationis ab illa facta in trinsecu, proprio intercedente appetitu.

Vegetabilia vero, quæ hanc perfectionem in modo operandi notare sequuntur, habent ab intrinseco quandam artificiosum operandi medium con naturalem, ratione cuius, licet nunquam ab intrinseco cessent omnino ab operando: habent nihilominus quandam varietatem, & vicisitudinem in operationibus suis: in qua videtur exse nunc hanc, nunc vero illam exercere operationem, & ab alia cessare. Nunc enim attrahunt alimen tum, postea distribuunt, deinde concoquunt, & prius radices emittunt, postea crescunt, deinde folia, postea fructus producent: & sic de ceteris, quæ vnsusque in eis considerare posset. Quan tum enim tota illa varietas cum naturali necessitate fiat, supposita applicatione materia cum his, vel illis circumstantiis ad agendum requiritur, vel concurrentibus: nihilominus in ipsa anima una suis facultatibus naturalibus est aliquid intrinsecum fundamentum illius varietatis, quatenus una facultas in tali occasione fortius, quam alia operatur: & ita facit ut anima ab alia operatione distet, vel quippiam simile ab intrinseco intercedit: quod faris est ad ostendendum altiorem modum operandi in huiusmodi formis, ut magis in capite quarte declarabimus.

C A P V T III

*Virum anima principium primum sit nutriendi,
sentiendi, & intelligendi, atque hoc modo
& recte definitur, & prior de-
finitio demonstretur.*

Non contentus Aristoteles priore anima descriptione, quam in libr. 2. de Anima ca. 1. tradidit, ut illam magis declarat, & ostendat, a-nitis alioquin, in cap. 2. subiungit, quam fere proponens in brevi textu 18. ait, *Anima est principium horum, quia dicta ponuntur, sunt, & huius definitum est, vegetantem, sentientem, intelligentem monentem. Pollea vero text. 24. sic ait, Anima est quo vivimus, & quo sentimus, ac intelligimus primo. Verum tamen hoc posterior non est, nisi repetitio precedentis, vt ex ea probet, quod antea dixerat, animam esse formam substantialem. Vide cum in posterioribus verbis dicit animam esse, quo vivimus, subiectum principium, & quod dicit, vivimus de vita vegetativa id intelligit. Nam, quia prius dixerat, vim vegetandi à ceteris separari posse: ceteras vero ab illa non sciungi, & inde concluderat, vivere ob hoc principium viventibus competit, ideo, quod prius principium vegetandi appellauerat, postea principium, quo vivimus vocat. Particula vero *primum*, quam in fine addit in posterioribus verbis, coniungenda videatur cum principio, quod loco generis in prioribus verbis postulum fuerat. Et ita definitio ad quadruplicem, *Anima est principium primum, quo vegetamur, sentimus, & intelligimus*. De qua breviter tria explicanda sunt. Primum, an in *tria partibus* se bene, & congruerenter data sit: secundum, quo modo à precedente differat: tertium, quid vel quantum ad probationem prioris conferat.*

1. Punctum autem bene habent posterior anima definitio.

Circa primum nonnulla possunt contra illam definitionem obiici, non tamen magni momenti. Vnum est, quia illa definitio etiam inter Aligentia mouenti celum potest adaptari, vel multo magis Deo: nam est primum principium quo celum mouetur. Vnde eadem ratione conueniret intelligentia, si absque formalis informationis esset principium principale intelligendi in nobis: ut Averroes, & Philosophi multi fixerunt. Secundum, quia illa definitio sola anima rationali conuenire videtur, quia nulla alia est principium viuendi, & sentiendi, ac intelligendi coniunctim, seu copulatiue, prout Aristoteles illa enumerat. Vnde si dicatur ea disiunctuē, seu disiunctiū esse accipienda, erit illa prius disiunctio, quam definitio anima, & genus definitur per differentias diuidentes illud: quod absurdum est. Ac denique si per diuisiōnem, & enumerationem specierum illa definitio datur, superflue quatuor membra numerantur, cum animalium species tres tantum sint. Nam principium vitalis motus localis non est aliud à principio sentiendi, nec ab illo separatur, quia localis motus non est actio vita, nisi quatenus per sensum & appetitum fit.

Facile tamen possumus ita definitionem explicare, ut per proprium genus, & differentiam dari constet, & omnes difficultates ceseant. Ponitur ergo in ea loco generis, ut anima sit **principium primum**, utique intrinsecum, quod explicatur in posterioribus verbis, cum additur, **quo viuum, sensum, &c.** Nam per hoc explicatur animam esse principium, non qualemque, sed intrinsecum: & formaliter constitutus in eo esse illud suppositum, quod per talen operationem vivere, aut sentire dicitur. Nam operatio vitalis, & connaturalis ab esse procedit, & forma dat esse rei: ideo non potest talis operatio alicui tribui, ut agenti, & operanti, nisi operatio à propriā forma, tamquam à principio intrinseco procedat. Vnde cum additur, **primo**, seu **primum**, non excluditur omne principium prius, si illud extrinsecum sit, id est, non constituens rem: nec illi inherens, quale est, **DEVS**, sed est particula excludens aliud principium intrinsecum prius, vel principius, quam anima sit, & distinguens animalia ab eius facultatibus, quae sunt proximum principium operationum vita. Atque ita perinde hic dictum est, **principium primum**, ac in priori definitione dicum fuerat, esse actum primum. Quia vero hic actus primus duo habet munus, scilicet informare, & operari, in priori definitione genus anima per prius munus explicatum est: in hac vero posteriori.

Et ita satis factum est prima difficultati: nam constat falsum esse, definitionem hanc intelligentia celum mouenti, aut cucumque motori extrinseco, seu ahsilenti tantum, & non informanti corpus posse conuenire. Quia licet intelligentia sit principium motus celo: non est tamen principium intrinsecum, sed tantum causa efficiens extrinseca, quae facit motum in celo, non tamen ita illum facit, ut sit ab ipso calo: nec facit illum, ut principium, quo celum se moueat, sed ut principium **quod imprimens celo motum, quo ipsum celum tantum passiuē mouetur**. Aristoteles autem satis expresse dicit, animas debere esse principium, quo ipsum vivit actualiter, utique se vegetando, aut altero se perficiendo.

Secundam difficultatem Aristoteles ipse solvit: nam dicit, vivere, primo competere viuentibus ob principium se nutriendi, & aliqua esse

corpora, quae ob tantum officium vegetandi participant, quae viuentia sunt, & animam habent. Et idem cum proportione est de his, qui sensum sine ratione participant. Quando ergo in posterioribus verbis signo copulante viritur, dicens, **animam esse principium, quo viuimus, & sensimus: & rationem** non intellexit solam illam formam esse animam, quae omnium istarum actionum est principium: sed è conuerso has omnes actiones esse aliquis anima, & in quoconque composito aliqua illarum inuenta fuerit, illius primum, seu principale principium intrinsecum, animam esse. Vnde tandem concedendum est illa membrum disiunctiuē accipienda esse: nam particula &, diuisio, seu distributiuē sumpta in hoc sensu accipi solet. Quia licet quoad hoc membra distribuat, ut tam principium vegetandi, quam sentiendi & rationandi sit anima: quia vero ad rationem anima, vnumquodque horum sufficit, distributio illa disiunctionem ex parte numerum, seu operationum animae includit. Vnde Aristoteles, in principio illius capituli dixit, **Cum multis viuere dicatur, etiam si vnum tantum istorum insit, vivere dicimus illud, cui inest.**

Circa replicam autem, non desunt, qui fateantur, quatuor definitiones, quatuor animarum (vt **ad impugnationem** **Egidius loquitur**) ibi Philosophum tradidisse. Sed non recte quatuor animas numerant, ut in **qua siens ubi**, capite sequenti dicemus. **Quia loco motuum, quid dicas non transcendit genus sensituum, licet propter Egidius**, speciale perfectionem soleat ab Aristotele, ut specialis gradus, vel modus viuentium numerari. Re tamen vera non constituit gradum entis, vel anima essentia distinetum, ut infra declarabimus. Alio tamen modo posset intelligi esse **Melior sensu** ibi traditas ab Aristotele quatuor definitions: **lato.** vnam anima generatim, videlicet, **quod sit principium principium quo corpora animata viuant**, id est, opera vita excent, & tres alias trium animalium, quas ex dictis verbis confidere facilissimum est. Et re vera negari non potest, quin Aristoteles animam generatim definire praecepit intendere: sicut eam in **capite primo** definierat. Id enim statim in principio capituli proponit, & id postea declarat exemplum diuinarum definitionum quadrangularium: & tandem vnam definitionem per alias adaequate declarat, & comprobat. Deinde verum est, definitionem illam anima, ut sic, per dictam genericam differentiam (ut sic dicam) sufficienter tradi: quia anima simpliciter dicta veluti quoddam genus, seu species subalterna est, ut capite sequenti dicemus. Et ita per illos generales terminos adaequate definitur. Nihil minus tamen voluit Aristoteles illam generalem definitionem per speciales declarare, quia rationem operationis vitalis, melius in particularibus, & per inductionem cognoscimus, quam per solum conceptum generalem. Et ita verum est virtute simul tradidisse Aristotelem proprias definitiones trium animalium, & diuisiōnem animae in tria membra. Quod nullum est inconveniens, quia illa non tamquam intrinseca generali definitioni, sed ad maiorem declarationem addita sunt: quae omnia in sequenti capite amplius explicabuntur.

2. Punctum, quomodo hac posterior definitio differat a priore.

Circa secundum punctum de distinctione inter utramque definitionem difficultas ex parte tacta est in fine capituli praecedentis, penderet ex intelligentia prioris definitionis. Nam **hac posterior** vnum tantum sensum habere potest: nam aperte datur per habitudinem ad vitam accidentalem: seu ad opera vita. Prior autem

Objendatur
dicitur
iuxta sensu
prioris defi-
nitionis al-
latum cap.
preced. à
num. 30.

duplicem posse habere sensum, & in utroque bona, & sufficiens esse potest, ut declarauit. Et quidem intellecta in priori sensu, videlicet, ut anima definitur per corpus organicum praeceps spectatum, ut materiam proximam, & completere dispositam, cuius formalis actus est anima: sic facilè posterior hæc definitio ab illa distinguitur. Quia per viram que duas habitudines animæ saltæ formaliter ex terminis, & ex modo causandi differentes explicantur. Nam anima duplicem habet rationem causæ respectu corporis, scilicet formalis, & effectus principij. Ut idem Arist. docuit d. lib. 2. cap. 4. tex. 37. vbi etiam addit causitatem finaliem, quæ nunc necessaria nobis non est. Prima ergo definitio in *Acto* sensu intellecta explicat naturam animæ, per habitudinem causa formalis respectu materiae propriæ, id est, corporis organici: quæ est actuare illud, & dare ijsi esse. Hoc enim significant illa verba, *Est actus primus corporis*. At vero secunda definitio explicat naturam eiusdem animæ per habitudinem causa efficientis, quæ habet respectu operationum: sunt ergo definitiones diuersæ, & quilibet per se est adæquata definitio, & propriam animæ naturam declarat, scilicet neutra totam eius rationem distinctæ, & quasi comprehensiuæ exprimunt, cum neutra per se omnem innatam habitudinem animæ declareret. Quæ autem illarum magis essentialis, & quidditatiua sit, in fine declarabimus.

3.
arguitur
contra dis-
creti inua-
tum in cap.
preced. à
num. 33.

At vero si prima definitio in alio sensu intelligatur, utique particulam eius ultimam de vita accidentali intelligendo, ut multi expötores volunt, & videtur satis conforme textui Aristotelis, ut declarauimus: sic difficile est hanc secundam definitionem ab illa prima distingui: nam habitudo animæ ad vitam accidentalem, seu operationem, vnicat tantum est, utique respectu eiusdem operationis: ergo licet in verbis sit aliqua diuersitas, idem omnino, & sub eadem ratione per utramque definitionem explicatur. Vnde non refert, quod prior per potentiam habendi vitam, & posterior per actum vivendi tradatur. Nam verba in definitione (*vt ait*) non dicunt actum, sed aptitudinem. Vnde cum dicitur anima esse principium, quo vivimus, non significatur, esse principium quo actualiter operamur: nam hoc accidentarium est, & in rigore est contingens: significatur ergo esse principium, quo & possumus vivere actu operando, & vivimus quoties sic operamur. Et anima rationalis separata est vera anima, quia de se est principium, quo potest homo vivere, licet actu non sit principium quo, sed quod vivit. Ergo in re idem sunt esse actum corporis potentia vitam habentis, & esse principium quo vivimus: eadem enim habitudo potentialis actua (ut sic dicam) per ordinem ad operationem, utrisque verbis explicatur: licet in una definitione nomine actus, in alia vero nomine principij significetur. Hæc enim est in vocibus, non in re ipsa. Nam anima etenim est primum principium potentiale vivendi, quatenus est actus primus constitutus corpus animatum habens in potentia vitæ operationem. Sicut in calore, si dicamus, calorem esse principium, quo ignis, vel aqua calida calefacit, id est, potens est calefacere vel calorem esse principium, quo aqua habet in potentia calefactionem, idem dicimus, licet diuersis verbis vitamur.

9.
Confirmatio

Et confirmatur, nam aliás, non duas tantum, sed tres essent animæ definitions. Nam illa priora verba, *Animæ est actus corporis organici*, explicata secundum diuersos sensus cap. precedentem datos, duas distinctas continet definitions, adeò ut Caietanus ibi dicat, vnam, quæ datur per ordinem ad corpus subiectum, proxime receptuum animæ, esse quidditatiuam, aliam vero, quæ datur in

ordine ad compositum, ut habet in potentia proxima operationem, non esse quidditatiuam, sed descriptiua per effectum, vel secundariam proprietatem: ergo si altera definitio distinguitur à prima in utroque sensu, non erit secunda, sed tercium definitio. Quod à mente Aristoteles, & à communione doctrina alienum est.

Propter hoc videtur probabile Aristotelem in primo capite non definit esse animam vlo modo in ordine ad vitam accidentalem, seu operationem, sed tantum per habitudinem formalem ad corpus organicum, ut est proximè capax vita substantialis, ac *in* binde ut est actu organicum per varias partium dispositiones accidentales, ut est potentia organicum organizatione substantialis, seu vivens substantialis vita. Quam dicitur habere potentia, quia de se non habet illam, sed potest, ut ab anima illam recipiat, utique in eodem instanti temporis, licet prius natura in potestate proxima illam habeat. In secundo autem capite definitissime animam per habitudinem actiua ad operationem, & ita distinguit illas definitions. Quia vero in primo capite saxe inculcat etiam operationem vitæ, addi potest, non ideo de illa ibi loqui, ut per eam ibidem animam definit, sed solum, ut explicet, quid nomine viventis, aut vita etiæ substantialis intelligatur. Non enim possumus nos alter viventia à non viventibus distingui, nisi per operationem seu actionem ab intrinseco procedentem, & in operante manentem, ut in principio notauimus. Quanvis recte intelligamus sub illis operationibus aliquid substantiale, & ab solutum existere. Vt ergo nos manuduceret Aristoteles ad concipiendam substantiam animæ, & vitæ, opera vitæ ibi commemorauit: non vero ut per illam animam definit, id enim in caput 2. referuabat. Et hunc sensum frequenter sequuntur Graeci expötores, & ad difficultates expediendas est clarus.

Addi vero potest, quod licet prior definitio intelligatur dari non tantum per ordinem ad corpus, ut est subiectum animæ, & altera pars compo-
siti, sed etiam per ordinem ad compositum, seu ipsum vivens, quod per animam formaliter constituitur. Ut ex D. Thom. suprà retulimus: nihil minus poterit prior definitio in hoc distingui à secunda, quod illa datur per effectum formalem animæ, qui est constitutore substantiale vivens: sicut definitur lumen per formalem effectum constitutum lucidum, seu perspicuum: & sic distinguetur à secunda, quia hæc datur immediate per operationem, seu per habitudinem ad illam.

Ad instantiam vero, quod tunc erunt tres definitions animæ, responderi potest in primis, id non esse inconveniens, quia cum anima dicat habitudinem ad materiam propriam, & ad compositum, & ad operationes, per omnes potest defiri, etiam si Aristoteles illas, ut duas tantum tradidit, quia in prima vnam tantum sensum intendit, quicunque ille fuerit. Deinde dici potest, habitudinem animæ ad materiam, & ad compositum eadem esse in re, & secundum rationem ita esse coenadas, ut vix possit vna sine altera explicari: quia habitudo ad materiam est habitudo causæ formalis. Vnde terminatur ad materiam media causitate formalis. Et ideo priores duas definitions per habitudinem ad materiam, vel ad effectum formalem, & compositum, pro vna, magis vel minus declarata, reputantur. Sicut etiam altera definitio, quæ per operationem datur, virtute includit duas, quæ præcisione mentis possunt ratione distingui: nam anima est principium primum, à quo vivens habet proximas operationes facultates, & est principium proximum ipsarum operationum: & fortasse in ratione principalis principij etiam proximum. & ita potest anima definita per

per habitudinem ad potentias: sicut definitur homo esse animal risibile: vel sicut anima rationalis definiri potest, vt sit illa, quæ secum assert potentiā intellectuā, & definiti etiam potest immediate per operationem, sicut illam Aristoteles definit. Nihilominus tamen in eandē reedit vtrahuc definitio, quia potentia, & operatio, ita sunt connexæ, vt vna sine alia explicari non possit.

3. Punctum ut posterior definitio demon-
straret priorem.

Circa tertium de ostensione vnius definitionis per aliam, manifestum est, voluisse Aristotelem priorem definitionem per posteriorē demon-
strare. Nam & id proponit statim in principio cap. 2. & id sequitur circa finem capitis, concludens hoc modo, *Principium, quo viuimus, sentimus, & intel- ligimus, est actus primus substantialis corporis organicae: sed anima est principium, quo viuimus, &c.* Ergo est actus corporis organici. Maiores probat, quia actus, qui est primus operandi principium, est actus, & forma dans esse rei; illamque in actu constituens: quia ab esse procedit operatio. Minorem autem probavit, quia in illo modo operandi distinguuntur viuentia à non viuentibus. Quae probatio sine dubio est bona, & efficax. Nec de illa est vlla controvēria inter expositores. Dubitant autem, an sit probatio per causam, & a priori, seu propter quid, vel fit tantum demonstratio, quod ita sit a posteriori, & per effectus. In quo punēto sunt variae opinio-
nes.

14 Prima opinio affirmat esse demonstrationem à priori, & per causam, quam Græci expositores communiter tradiderunt, quos secutus est Alber. Mag. lib. 2. Natur. quæst. cap. 25. videturque aperte probari ex ipso Aristotele. Nam in principio capitis secundi dixi, rationem definitiū non solum esse significare, sed etiam causam essendi ostendere debere. Idque confirmat exemplo quadrationis quadranguli, tradens duas eius definitiones, vñā explicantem quid sit, alteram explicantem causam eius. Ratione item suadetur, quia illa probatio est per causam primariam rei: ergo est à priori. Antecedēt probatur, quia datur per causam finalē, quæ est prima causarum. Et assumptum ostenditur, quia vinumquodque est propter suam operationem, tanquam finem, teste codem Arist. lib. 2. de coelo, cap. 3. text. 17. Ergo & anima est propter operations suas. Sed illa demonstratio datur per medium includens ordinem ad operationes: ergo datur per causam finalē, ac subinde est demonstratio à priori. Et hac sententia multis etiam modernis placet.

15 Secunda nihilominus sententia est, ostensionem illam esse à posteriori, & per effectus. Ita docuit D. Thomas ibi, quem alii sequuntur. Et potest etiam in ipso Aristotele fundari. Nam initio eiusdem capitis 2. enitendum est dicere ita priorem definitio-
nem per posteriorē ostendere, sicut solet id, quod secundum se notiūs, nobis autem obscurius est, per ea quæ sunt nobis notiora elucidari. In huiusmodi autem processu, in quo à notioribus nobis progredimur ad probandum ea, quæ nobis obscura, in se autem notiora sunt, semper progredi-
mur à posteriori, per effectus, qui notiores nobis esse solent, latentes causas, quæ per se notiores sunt, manifestando. Ergo hunc modum probatio-
nis ibi Aristoteles promittit, & consequenter eundem postea exequitur. Secundo ex re ipsa suadetur, quia operations sunt effectus animæ, & per illas concluditur animam esse formam, & actum corporis. Dices simili esse effectum, & finem, & sub hac posteriori ratione, vt medium allumi. Sed cō-

tra, primū, quia notiores sunt nobis operationes, vt effectus viuentis, quām vt finis. Secundo, sicutur quia potius ipsum viuens, & anima ipsa est finis, primo cuius gratia dantur ei operationes, & instrumen-
ta illarum. Ut idem Arist. cap. 4. dixit text. 36. &
37. Tertio in toto illo capite nunquam Aristoteles considerauit operationes vt finem, sed vt effectum viuentis, & ex eo quod ipsa operatio vitalis nō solum in est viuenti, sed etiam est opus, id est, effectus eius, colligit, formam constitu-
tem in suo esse ipsum viuens, esse principium tam operationum: ergo ex prima definitione colligit secundam à priori, postquam à posteriori manifestauit primam definitionem ex operatione.

Inter has sententias hæc posterior mihi simili-
citer probatur, quamvis prior, secundum aliquam rationē, veritatem etiam habere possit. Ad utrumque autem explicandum in primis affero priorem animæ definitionem, quia vt est actus corporis organici definitur, essentialiē, seu quidditatuum esse, quantum nos possimus rerum essentias capere, ac definire. Ita sentiunt expositores ibi com-
muniter, & significavit Arist. d. capite primo, dum post definitionem traditam concludit, *Vniuersali-
ter igitur diximus, quod anima sit.* Et probatur, quia illa definitio datur per proprium genus animæ, vt probatur anima est, nimirum, esse formam substantialiē, nullum enim aliud cogitari potest, sub quo anima vel propinquius, vel magis directe, migisve essentialiter constituitur. Deinde dat differentiam maximè proportionatam ad contrahendam genera-
lem rationem formæ, ad talem speciem for-
mæ, quia anima nuncupatur. Nam ratio formæ incompleti entis est, & respectuī transcendentaliter, vt diximus. Hoc autem genus entis nō potest essentialius contrahi, quā per determinatiō-
nem talis respectus, quæ determinatio sine proprio, & speciali termino eius declarari non potest talis autem est illa differentia per quam anima de-
finitur, vt actus talis corporis: ergo est illa definitio maximè essentialis.

Hoc autem verum existimo, siue corpus organi-
cum in illa definitione accipiatur pro materia disposita, vt proximè capaci effectus formalis ani-
mæ, siue sumatur pro ipso corpore, vt viuificato sub-
stantialiter per animam. Quod aduerto propter Caietanum, qui in priori sensu concedit defi-
nitionem esse quidditatiū, negat autem in se-
cundo: quia sic ait, *Per quid posterior anima essentia cir-
cunscrribitur.* Sed non est necessaria distinctio: nam in utroque sensu definitio est essentialis, quia, vt
dixi, habitudo animæ ad actuandum corpus or-
ganicum est eadem cum habitudine ad compo-
sitionem, seu ad unionem formalem, ex qua resultat
compositum. Nec obstat illa prioritas naturæ ani-
mæ ad compositum. Nam in primis in ceteris ani-
mabus præter rationalem nō est prioritas simpli-
citer, etiā ordine generationis. Nam anima simili
natura sit, & vniuersit, & non ita est in anima homi-
nis, vt infra dicetur. Et deinde licet hæc anima in
suo esse sit simpliciter prior natura, & quilibet alia in uno genere causa posse dici prior ipso com-
posito: nihilominus tamen non est anima prior,
quām ordo quem ad compонendum compositū,
vel ad talem effectum formalem corpori comuni-
candum habet. Et ideo utroque modo essentialiter
definitur, & per id quod est, vel aliquo modo
prius in genere finis. Nam forma est propter com-
positum, & propter suum effectum formalem: vel
faltē per id, quod in ratione termini talis habi-
tudinis habet necessariam, & quasi simultaneam
coniunctionem cum illa. Vel in esse actuali, si for-
ma, vt actus informans sumatur: vel secundum ef-
fectus possibile, si sumatur anima, vt apta ad infor-
mandum

16 Resolutio
per assertio-
nes 4

1. Assertio:

Indicatur
ab aristot.

2. Ratione

3. illa definitio datur per proprium genus animæ, vt probatur

4. anima est

5. esse formam

6. substantialiē

7. per animam

8. negat autem in se-

9. secundo: quia sic ait,

10. Per quid pos-

11. prior anima cir-

12. cunscrribitur.

13. Sed non est ne-

14. cessaria distinc-

15. tio: nam

16. in utroque sensu

17. definitio est es-

18. sentialis, quia, vt

19. dixi, habitudo ani-

20. ma ad actuandum

21. corpus organi-

22. cum habitudine ad

23. compo-

24. sitionem, seu ad

25. unionem for-

26. malē

27. ex quo mo-

28. do organi-

29. exponatur.

30. Caietanus

31. recitatur,

32. quia ex par-

33. te contrarii

34. sensu.

mandum, sicut sumi debet, quādo eius essentiam declarat. Vnde potius dicendum videretur, magis essentiale esse definitionem illam, prout per formalem effectum animæ datur, quam ut datur per ordinem ad corpus tantum ut proximum suscepimus animæ, quia ordo ad effectum suum formalem est maximè essentialis animæ: sicut etiam est forma circumquæ.

dentalis habitudinis potentia ad actum: ideoque definitio potentia per actus essentialis est: ergo eodem modo iudicandum est de anima: quatenus per habitudinem ad operationes in ratione principij definitur. Respondetur negando consequentiam. operationis. Et si non notanda differentia inter substantiam, & proprietatem eius, quae rem hanc gregia declarat. Nam vivens, ut corpore, & animo, &c.

18

Eius proba
sio.

Huius pro-
bationis as-
sumptum
suadetur i.

19
Swadeshi 2

Terror

20
Suadetur 4.
Instarur

*Instaur
proxima ra-
gio.*

Secundò è contrario afferro, secundam animæ definitionem ab Aristotele traditam per immediatum ordinem ad operationem non esse quiditatem, sed descriptiūam, utpote explicantem animæ naturam per quandam eius proprietatem, magis quam per primam eius differentiam essentiæ. Ita sumitur ex D. Thoma suprà, & declaratur in hunc modum. Nam anima duas habet habitudines: una est forma dantis esse substantiale composito, alia est principij effectiū operationū, quæ facit immediate conuenientiam animæ per se ipsum: nihilominus inter se comparata prior est ratio formæ, & habitudo ad informandum, quam habitudo principij ad efficiendas operationes. Ergo prior est essentialis, ac per se primo conuenientis animæ: posterior vero est quasi proprietas per se secundo illi conueniens. Antecedens probatur primò, quia anima, non ideo est anima, quia est principium operandi: sed potius, quia est anima, est principium operandi. Nam sicut res non est, quia operatur, nec quia est potens ad operandum: sed quia est talis tantæque perfectionis, ideo operatur, vel potens est ad operandum: ita similiter anima non dat esse, quia dat operari: sed potius conuerso, dat posse operari, quia dat esse. Ergo secundum naturam prior est in anima ratio formæ informans, quam principij operantis: ergo prior ratio est essentialis: secundum, tanquam concomitans essentiali, quia in unaquaque re essentialis ratio est prima omnium, & quasi radix ceterarum: ergo.

Declaratur hoc ex diuerso modo, quo anima formaliter dat esse, & quo efficienter operatur, ut quo. Nam dat esse per seipsum, & immediatè, & substantiali modo interuenit accidentis: est principium operandi non immediate per seipsum solam, sed mediante facultate accidentalis. Vnde vel non influit immediate per seipsum in opus ut multi volunt: vel si influit, non id facit sine concurso proximo potentie, nec sine actione accidentalis: ergo signum est, hanc rationem cauandi, vel aptitudinem ad illam non esse ita essentiali anima, sicut est prior. Tertiò declarari hoc potest ex alijs formis: nam calor formaliter constituit calidum, & est calefaciendi principium. Prior autem ratio est prima & essentialis calor, ut talis forma accidentalis est: posterior est velut potentia consequens illam. Idemque in forma ignis, & alijs similibus considerari potest. Vnde si quis definiret formam Solis, esse quandam formam, quae est primum illuminandi principium: profecto non quiditatiuum, sed descriptiuum definitionem reddebet. At quoad hoc eadem est ratio de anima, quia licet illa due rationes principijs efficientis, & formæ, in anima perfectiores sint, nihilominus inter se eandem proportionem seruant.

Denique definitio hęc datur per quid posterius, & accidentale, ita enim opera vita ad animam comparantium ergo non potest esse essentialis definitio ipsius anima. Sed contra hoc in statu, quia potentia, vel habitus definitur quidditatię per actus: cum tamen etiam actus sit posterior, & accidentalis ipsi potentie. Idem ergo erit in anima, milita enim eadem ratio. Potentia enim ideo per actus quidditatię definitur, quia licet actus sit posterior in executione, est prior in intentione: nam est finis ipsius potentie, & ut sic est transcen-

²¹ *Sur les rapports entre la science et la technique*, p. 10.

Tertio, hinc colligo ostentio nem prima cennationis per posteriorem simpliciter loquendo esse a posteriori, quia est ab operatione formae ad esse eius, seu ad formalem esse etum eius, qui progressus manifestus est a posteriori. Nec responso de causa finali facit, quia considerata subtilitas anti-

ma secundum suam essentiam; non est operatio
finis eius: sed potius operatio est propera plam, ut
Arist. dixit in cap. 4. Deinde declaratur per cau-
les propositiones. Nam anima non ideo est talis
essentia, quia tales habet, vel habere potest opera-
tiones, sed potius, quia est talis tamque perfecta
natura, ac substantia, ideo ab illa prodire possunt
tales operationes. Sicut etiam substantia Angeli,
v.g. non ideo habet tam perfectam essentiam, quia
habet tam perfectum intellectum, vel intelligendi
modum: sed potius est contrario. Idem ergo est de
anima rationali, & consequenter de reliquis. Vn-
de confirmatur: nam potentiae operarii non sunt
finis forma substantialis, seu anima, sed sunt con-
sequentes ipsam, & perfectionem essentiamalem e-
ius: nemo enim dixerit, animam esse propera suum
intellectum, sed hunc operari ex eminenti virtute
eius, ut sit illi operandi instrumentum. Ergo si-
militer operationes non sunt finis anima secun-
dum suam essentiam speciarum, sed illam conse-
quantur ex perfectione absoluta, quam in illa sup-
ponunt: ergo probatio quod anima fit talis natu-
ra, vel essentia, ex operatione, non est ex causa fi-
nali propria, sed ex effectu consequente, & ita est
posteriori.

Tandem hoc ipsum ostenditur ex ipso Ante-
telis progressu. Nam primum omnium pro-
famento sua demonstrationis sumit, ²² *Primum &*
ab inanimo vita (id est, operatione vite) se ^{animum exp}
tingit, ut ²³ *qui a posteriori, & quod a nos. Ideoque ex his, que*
videmus, & experimur, illud prouinciatum obli-
dit: & eodem modo discernit inter viventia ipsa
gradus eorum, quatenus videmus plures, vel pau-
iores ex his operationibus participare. Eodem-
que

Cap. 4. *Vixim anima in vegetatum, sensitum & rationalem recte uidatur.*

23

que modo colligit esse in viuentibus aliquod principium talium operationum, quae collectio planè est à posteriori, quia procedit ab effectibus, vt notioribus, & experimento cognitis. Vnde non fundatur in operatione, vt fine: nam hæc habitudo non est nota sensu: sed multo magis latet, quæ quod anima sit forma corporis viuentis. Imo in rigore vera non est, si operatio animæ ad eius nudam essentiam comparetur, vedi. Ac tandem ex illo principio quod anima sit principium operationis à posteriori demonstrato, concludit animam esse actum primum, seu formam corporis, per quod viuens operatur. Quæ collectio non solum in fundamento, sed etiam in se est à posteriori. Quia, vt dicebam, non ideo anima est viuens principium essendi, quia est principium operandi, sed potius è contrario, quia illi dat esse, ideo dat etiam operari.

Quarto vero addo, quoad nos, & consideratis rebus in ordine ad existentiam, & vt subsunt intentionis agentis, posse demonstrationem illam dici aliquo modo à priori in genere causa finalis. Declarat, & probatur, quia licet virtus, & operatio aliquid substantia non sit propria causa finalis perfectionis eius secundum esse essentia, nihilominus finis agentis producentis illam substantiam in esse existentia potest esse eius operatio. Vt solvg. non habet talem essentiam substantiam, quia est principium suo modo viuens generatione inferiorum rerum. Sed hoc habet ex sua perfectione absoluta tamquam consequens illam, non tamquam causa ab illa, etiam per modum causa finalis, neq; etiam per modum termini, ad quem illa substantia dicat habitudinem: vt in viuentibus iam declarauit. Nihilominus tamen in ordine ad existentiam, & creationem verum est, solum esse à Deo factum propter suam operationem. Demque in igne, & alijs rebus inanimatis considerare licet. Eademque ratio est de viuentibus, vt, v. g. in homine, si naturam eius nudam, & secundum essentiam tantum consideremus: non ideo est capax intellectuum operationum, quia essentia liter ad illas ordinatur, quocumq; modo id intelligatur, est enim essentia liter res ab soluta tanta perfectionis essentialis, vt ex illa naturaliter resulteret capacitas intelligendi, & nihilominus hæc capacitas respectu agentis potuit esse motivum, & ratio finalis producendi talem creaturam, quia volunt illam creare, vt ipsum intelligeret, ac videret. Et ratio est, quia res secundum essentiam tantum spectata, sicut abstrahit à causa efficiente, ita & à causa finali. Et ideo si sit omnino absoluta, nō habet causam finalem suæ essentia, sicut nec efficientem. In ordine autem ad existentiam, sicut nata est fieri à tali, vel tali causa, ita etiam apta esse potest, vt propter talen finem habat: & hoc modo res omnes dicuntur esse propter suas operationes, iuxta intentionem primi agentis.

Sic igitur dici potest operatio vite esse finis viuentis, in ordine ad existentiam eius, & intentionem primi agentis, & sub hac consideratione aliquo modo redditur causa ob quam tali corpori organico, tamquam forma destinata, seu coniuncta est ab auctore natura: quia tales operationes in aliquibus compositis corporalibus esse voluit. Et ita licet demonstratio illa ab operatione, quatenus ex notioribus nobis indicat propriam animæ naturam, & essentiam simpliciter sit à posteriori nihilominus in ordine ad existentiam, & productionem animæ indicat finem propter quem facta est: & sub ea ratione transit in demonstrationem à priori. Quod maximè potest deferri ad explicandum Aristotelem, qui vtrunque coniunxit, scilicet, demonstrationem esse ex notioribus, ac proinde ab effectu, & per illam causam rei

apparere, debet. Nam in intelligi de causa rei nō quo ad essentiam eius, sed quod existentiam, seu producctionem. Et huic sensu facile potest exemplū accommodari: nam inuenio lineæ mediae ad quadratum quadrangulum, solum est causa quadrations in ordine ad existentiam, & effectuonem eius: nam infruit agens, vt sciat quadrationem efficere: non vero est causa, ob quam ipsa quadratio talis rationis, seu quasi essentia sit.

C A P V T I V.

Vixim Animæ in vegetatum, sensitum & rationalem recte, & sufficienter diuidatur, & quæ huiusmodi diuisio sit.

Quoniam intentionis nostra est de sola rationali anima ex professo dicere, necessariu duximus diuisiōnem hanc hoc loco præmittre: cum quia vñca rationalis anima eminenti quodam modo omnies illas rationes complectitur, vt videbimus: cum etiam, vt quid de inferioribus animabus certum sit statuentes, illarum disputationem relinquamus: nec de illarum proprietatibus amplius disputemus, quād ad animæ rationalis exactam cognitionem nobis sit necessarium. Videri arguitur, ergo potest illa diuisio non recte tradita: quia non pro parte appareat, quæ illa posuit, quia nec est generis in species, cū anima vegetativa, & sensitiva, interdum non differentia essentia, nec etiam sensitiva, & rationalis: neque est subiecti in accidentia, cū membris illa, & substantia sint, & essentia, & interdum differant. Et confirmatur, quia eadem proportionis, seu ratio est de abstractis, & de cōcretis, seu de totis, & de partibus: sed viens nō recte distinguitur in vegetatum, & sensituum, & rationale: ergo nec anima in illa tria membra bene diuiditur. Minorem probamus quia in bona diuisione, vnum membris non prædicatur de altero: sensituum autem vegetatum est, & rationale ad sensituum.

Ratio excusandi q; a-
sionum.

Cōfirmatur.

Arguitur. 2.

Arguitur. 3.

Huius arg.
assumptum
probatur.

Probatur 2.

3.

Notatio pro
dicendis.

capiti-

capitibus definitum est, nimur formam quan-
dam substantialem, quae sit vera pars compositi
per modum actus primi, & principij operationum
talis compositi in leipo: quae forma vocatur anima,
& compositum ipsum viens appellatur. De
hoc ergo diuisio quatuor explicanda sunt. Pri-
mum in hoc capite, quomodo omnibus, & singu-
lis membris numeratis vera ratio animae conve-
niat. Vnde constabit diuisio quae ad hanc par-
tem non esse deficet, & redundante. Se-
cundum explicandum erit in cap. sequenti, quomodo
illa tres animae inter se comparentur, vel quo
ad subordinationem, vel quod separationem v-
nius ab alia. Tertiud addendum erit in cap. 6. quo
modo membra illa inter se distinguantur. Quar-
tum in cap. 7. quomodo diuisum adsequentia ut di-
uisio diminuta non sit.

4
Notatio al-
tera, de ra-
tione anima
duo esse,
qua sit for-
ma corporis
& principium
vitalium
actionum.
Vt inque in
rationali in
sensu operen-
datur.
Primo.

Secundo.

5
Vt inque et
iam in ani-
ma bruci.

Ac primum
quod sit vi-
talium ac-
tum prin-
cipium.

6.
Deinde
quod sit for-
ma corporis.

Circa primum aduerto ex dictis in praecedenti-
bus ad veritatem animae duo requiri: vnum qua-
genus, vt sit actus formalis, ac substantialis cor-
poris: aliud per modum differentie, quam nos per
ordinem ad operationem explicamus, dicentes
esse debere principium primum operationum vi-
talium. Ut ergo de uno quoque illorum membro-
rum ostendamus veram rationem animae illi con-
uenire, probare oportet illa duo in singulis inue-
niens. In anima ergo rationali, rationalis est, satis
per se notum est, quod sit principium operationum
vitalium. Quia intellectus operatio non
solum vitalis est, sed etiam ad supremum vita-
gradum pertinet: & est maxima participatio vita-
divina, propter quam dicitur anima rationalis
ad imaginem Dei facta. Quod autem hoc principium
ratio cinandi in homine non solum sit in le-
viens, sed etiam sit actus quo homo viuit, & cor-
pus hominis actuans, vt vera forma, licet video-
atur etiam ipsa experientia satis notum: nihilominus
multis Philosophis fide parentibus occultum,
& incognitum fuit. Et ideo cap. 12. probabimus
animam rationalem, etiam quod hanc partem,
esse veram animam. Nunc ergo supponatur hoc, &
consequenter illam animam sub illo diuisio conti-
nere: illudque propriè, & essentialiter illi conue-
nire.

Secundum notissimum etiam est, principium
sentiendi in animalibus brutis esse veram animam.
Nam, vt Arist. lib. 1. de Plant. in principio (vel qui
fuit illius libri author) dixit, *Vita in animalibus pa-
tens est, & manifesta, in plantis vero occultior, nec adeo eu-
dens.* Quod eidem ter verbis dixit Aug. lib. de
Quaeritatem animae, cap. 33. Et merito: nam in pri-
mis in animalibus, & in nobis sentientis vita o-
perationes experimur, quatenus in sensibus cum
ceteris animalibus conuenimus, & in ipsius
brutis evidenter signa cognitionis, doloris, & mo-
tionis ab intrinseco principio conspicimus. Quod
autem omnis cognitionis, & appetitus, qui ad illam
consequitur, etiam si per materiales potentias sen-
tiendi, & appetendi hant, a substantiali principio
interno procedant, non minus euidentis est: quia
tales actus ab ipso cognoscere, & appetente sunt,
& in eo manent, & per illos seipsum ab intrinseco
perficit, & hoc est viuere accidentalis vita, vt in ca-
p. 1. & 2. declaratum est. Ergo in substantiis corpora-
libus, sic operantibus euidentis est, dari principium
internum, a quo tales actus principaliter proce-
dunt, & a quo essentialiter, seu necessario depen-
dunt, cuius certum signum est, quod per absentiam,
vel separationem, aut destructionem talis prin-
cipij cessat in illo sensibili corpore inanimi omnis
talis operatio. Est ergo in re sentienti intrinsecum
principium vita.

Quod autem illud principium sit actus corpo-
ris, patet ex dictis in cap. praed. quia principium
intrinsecum operandi est actus, & forma dans esse

corpori sic operandi: tale autem est principium
sentiendi, quia haec operatio talis est, vt natura
sua ab intrinseco principio fieri postulet: vt expe-
rientialia constat: nam deficiente illo principio, ta-
lis operatio fieri non potest. Deinde principium
sentiendi, vt sic si gradum illum non transcedat,
materiali est, sicut & operationes eius: ergo etat-
us pendens in fieri, & in esse à materia, nam de-
iussus potentia educitur: ergo vnitur illi vt forma,
qua eductio, & dependentia à subiecto, non est
nisi per unionem formalem ad illud, vt in Meta-
physica explicatum est. Est ergo principium senti-
endi in animalibus brutis verus actus corporis,
vnde etiam corpus illud organicum est, vt oculis
etiam conspicitur: ergo tale principium est vera
anima, & non nisi sentitua: ergo anima sentitua
est vera anima. Nec in hoc puncto difficultas ali-
cuius momenti occurrit. Quod si aliqua fuerit, vel
obiter in discursu huius capituli, vel copioius tra-
ctando de huius animae facultatibus explicab-
tur.

In anima vero vegetativa res est obscurior,
quia in plantis vita est latentior, vt idem Philo-
plus in d. lib. de Plant. dixit. Veruntamen loquen-
do de forma purè vegetativa, qualis est forma
plantarum, satis euidentis est, esse actum formale-
& substantialis corporis planta, vel arboris: nam
totum illud cōpositum materiale est. Vnde actus
substantialis eius materialis est, ac proinde pen-
dens à materia, & eductus de potentia illius: ergo dū infor-
matio. Alterum ergo in illa forma minus est euidentis, scilicet, an sit
actus operationum vitalium. Propter quam cau-
sas moderni aliqui (vt relatum inuenio) negare suū principiū
aut si formam vegetativam praeceps speciem
esse animam: qui consequtenter negant plantas vi-
uere. Quidam fuisse antiquam aliquorum opinio-
nem Philosophorum refutat Plutar. lib. 5. de Placit.
Philosoph. cap. 26. & Theodor. ser. 5, contra Gra-
cos, & plures ex illis Philosophis nominat, & spe-
cialiter Stoicos, quibus etiam illam sententiam Theodo-
ritus Clemens Alex. lib. 8. Stromat. prope ini-
tium. s. 2. Est ergo, vbi ipse indicat questionem cf. Alex.
se posse de nomine, de quo statim dicemus.

Primum eorum fundamentum, ac principium
est iam tactum, quod omnes actiones partis vege-
tantis transentes sunt, & per alteraciones mer-
itare naturales, & communes rebus non viventibus
fiant. Secundum addi potest, quia nihil sit ab ar-
boribus, seu plantis, quod non possit ab extrin-
seco agente in eis fieri: ergo signum est talis actio-
nem, non esse actum vita, quia actio sumit specie
suam à termino, & ideo si terminus natura sua non
est vitalis, nec actio, qua sit, erit vitalis: terminus
autem, qui potest ab extrinseco agente fieri, non
est vitalis: ergo nec actio: sic enim motus cali vi-
talium non est, quia sufficiens ab extrinseco fieri
potest. Probatur ergo antecedens, quia prima o-
peratio plantæ est nutritio, & augmentatio: ut ve-
rò augmentatio arboris potest fieri ab extrinseco
agente: nam potest Deus creare arborum cum ro-
to augmentatione, quod per nutritionem, vel augmen-
tationem conlequi potest.

Dices posse quidem Deum totam illam molem
simul creare, & ita posse concedendo facere id, Eucl. pro-
quod per augmentum acquiri posset: non tamen simili-
posse per se facere illud augmentum fine actione
vitali. Sed contra hoc inflatur, quia posset Deus
sine via actione ipsius plantæ augmentum eius
eodem successu modo paulatim efficere, appli-
cando nutrimentum per solam suam motionem
localem suspendendo actionem plantæ, non pre-
bendo illi concursum necessarium ad agendum,
& per solam suam potentiam efficiendo, quidquid
planta posset efficere: in hoc enim nulla est repu-
gnat.

SVARE Z
de Anoclis, o
re 6. diarium e
anima.

EGO. T. 1
111
111
111
111
111

D. N. 2

gnantia. Et per illud satis videtur ostendi in tota illa operatione veram vitam rationem non inueniri. Et simile argumentum de nutritione, & alijs actionibus plantarum fieri potest. Et ex quo procedit in animalibus, & hominibus spectatis praeceps, quatenus se nutriunt, vel augent, &c. nimurum quod ex ea praeceps ratione non vivant, sed quatenus in eis aliquid cognitionis, aut sensus in illa actione miscetur, ut quod discernunt alimentum, sentiunt famam, & ideo mouentur ad cibum querendum, &c. Vnde quidam antiqui, ut vitam plantis concederent, sensum etiam illis tribuebant, dicentes illas appetere cibum, illumique discernere, & in eo capere voluntatem, sentientes in eis non esse vitam. Vnde cum illa de plantis in credibili, & ridicula sint, sequitur nec vitam habere, nec eorum formam esse animam. Et confirmari tertio hoc potest ratione, que videtur maximè à priori, quia nulla res creata habet vitam, nisi quatenus aliquo modo participat vitam Dei: sed non participant vitam Dei, nisi qui cognitionem, & amorem participant: ergo quidquid non participat cognitionem, & amorem, non vivit: ac subinde si sensu, vel intellectu non est vita. Major videtur euidentis, quia nihil perfectionis est in creatura, nisi per participationem diuinæ perfectionis. Vnde creatura non est ens, nisi per participationem diuini esse, seu diuinæ entitatis: nec est substantia nisi per participationem diuinæ substantiae: ergo nec est viuens, nisi per participationem vitæ diuinae.

Dices consequentiam non esse formaliter, nam
creatura est corpus, & non est participatio diu-
na corporis. Respondeo consequentiam esse
formalem, habereque eandem rationem in qua-
libet perfectione simpliciter simplici: nam omnis
illa est in Deo formaliter, & per essentiam: & ideo
si in creatura inuenitur formaliter, necessario esse
debet per participationem similiis perfectionis
Dei. Secus vero est in perfectione non simpliciter,
qua in Deo tantum eminenter inuenitur: &
ideo licet ab ipso participetur, non tamen per for-
malem conuenientiam participationem, sed per a-
lium inferiorem modum. Viuens autem, ut sic, di-
cit perfectionem simpliciter, cum in Deo forma-
liter, & absolute, ac per essentiam inueniatur: &
ideo non potest in creatura inueniri, nisi per for-
malem participationem vita diuina: secus vero
est de ratione corporis, qua perfectionem simpli-
citer non dicit. Iam ergo probatur prima subsum-
pta propositio, quia in Deo nulla ratio vita inue-
nitur, nisi quia cognoscit & amat: ergo vita Dei
non potest formaliter participari nisi per cogni-
tionem, & amorem: ergo est contrario, quia non
participant cognitionem, & amorem aliquo mo-
do, non modo vitam Dei participant, ac subin-
de non viuunt: ergo plantæ non viuunt, nec forma-
carum est anima.

Nihilominus, & in Theologia certum, & in Philosophia euident est, & plantas viuire & formam vegetatiuum esse veram animam. Eamq; ob rem in hac veritate afferenda omnes Philosophi, & Theologi conuenient. Et in primis habet fundamentum in Scriptura, dicit enim Paulus 1. Cor. 15 Tu quod feminas, non viuiscitur, nisi prius moriatur. Vbi productionem plantæ, viuiscationem appellat: ergo quod sic producitur viuit, vtq; vita vegetatiua. Vt ponderauerit Aug. l. 1. de Ciuit. cap. 20. dicens, Hoc genus rerum, id est, planitarum, quamvis non sentiat, viuit, ac per hoc potest mori, & occidi: & adiungit illud Psalm. 77. & occidit in grandine vineas eorum. Vnde Dionys. cap. 6. de diuin. hom. prope initium, quasi respondens tertia ratione à nobis factæ, inquit, ex ista, vtique vita Dei, & animantes omnes, & plantas, ut extrema vita harmoniam, vt viuant acceperunt. Et iterum in fine, Ex ipsa (inquit) viuiscantur, & conso-

Franc. Suarez de Anima.

uentur, & animantibus cuncta, atque arbores, & siue spiritus. tualem dixeris siue rationalem siue sensum siue numeritatem siue vegetitatem, ex ipsis viunt, &c. Hinc Aug. lib. de vera relig. cap. 55. Non sit, ait, yobis religio illius vita, qua discuntur arbores viuere, quoniam nullus sensus in illa est. Et diuinorum trium animalium tradit. libr. 8. de Ciuit. cap. 8. Idem Aristot. in citato loco, & certius in libr. 2. de Anima, cap. 1. & 2. & spece alijs in locis, quae infra notabimur. Et D. Tho. i. p. 18. a. 1. & 2. vt omittam alios Philosophos, & Theologos, qui eos sine contradictione fecuti sunt.

Ratione probatur, quia vegetatio ipsa, seu nutritio est vita quadam, seu vitalis operatio. ergo Probatur forma, quæ ita informat corpus, ut sit principium deinde ratione physice operationis, est anima. Consequentia evi- quidem potest ex significatione vocis: ut dixit te.

potest ex significacione vocis: vt dixit
Alexandrinus. Vociis tamen significatio fumenda
est ex communis visu, & prima impositione ab om-
nibus recepta. Ostendimus autem supra ex com-
muni peritorum sententia, & omnium fere ho-
minum consensionis in rebus creatis, in hoc distin-
gui viuentia à non viuentibus, quod non viuen-
tia non habent intrinsecum principium se mouē-
di per se loquendo, vt in elementis, lapidibus, me-
tallis, & similibus videre licet. Dico autem per se lo-
quendo, vt omittam questionem de grauibus, & le-
uibus, & de reductione aqua calida ad pristinam
frigiditatem, & similibus: de quibus dubitari so-
let, an illa actiones sint à principio intrinsecore
rum, quæ sic mouentur, à qua questione nuficab-
stine volumus. Nam quidquid in ea dicatur,
ceterum est illam actionem non esse vitalē, quia
non est per se, sed quasi per accidens in tali na-
tura, quia non est per se instituta, vt in illa, seu per il-
lam actionem se exercat: sed per accidens illi con-
uenit, ut statum conaturalem acquirat, vel recu-
peret, ut quiescat. Viuentia autem se ipsa mo-
uere per se postulant, ita vt ad illorum perfectio-
nem hoc per se pertinet: & tunc censeantur esse in
proprio ac perfecto statu, quando actu sunt in cō-
naturali operatione, quæ se ipsa mouent. At vero
plantæ per se, & ab intrinseca natura postulant es-
se in continua actione, & motione sui, vel vt se conser-
uent nutriendo, vel vt ad perfectum statum
augmenti sua corpora perducant, vel vt sua indi-
vidua conseruent se nutriendo, vel vt conseruent
speciem ex sua substantia aliquid generando, vel
semen ad generationem aptum traxerando: ergo
huiusmodi corpora viuentia sunt, & opera illorum
vitalia sunt: ergo & forma illorum vita est anima.

Et hæc quidem est physica demonstratio. Nisi quis proterus existat, dicens, non satis esse ad rationem vitæ, vel operationem vitalem, quod fit illico modo à propria forma in suo naturali statu pertinente talem actionem, qua idem suppositum sed-
tendum. *Proterus negans hanc demonstratiōnem, mis- tendum.*

ipsum moueat, led est necesarium, ut actio sit ex his, quæ ab eadem potentia hunc: & recipiuntur immediate: sic vero respondens, relinquentus est, tanquam de voce contendens, contra communem vsum eiusdem vocis: & nihilominus soluendo argumenta hanc protervam contentionem sufficientissime refutabimus.

In primo ergo fundamento contrariæ sententie, duo tanguntur, unum est, quod actiones partitæ vegetans sunt transuentæ: aliud est quod hunc per alterationem primarum qualitatum. Ad prius 12. fund. in. 3. vel. hunc per alteratio-
nem autem partem responderi potest primo, quod a pri-
non esse contra rationem actionis vitalis quod fit man proba-
tum est. Tertio, quod sententia ipsius est, quod sententia

non tamen illi repugnat, quod ex peculiari differentia, aut modo, quo fit sit vitalis, ut in plantis esse cernitur, & tuncque est, & magis statim explicabitur. Ita sentit Fons. l. 9. Met. c. 9. tex. 16. in Com. Secundo vero ne in hoc etiam fiat quæstio de nomine actionis immanentis, eiusve significato, distinguui potest duplex actio immanens: nam uno modo dici potest immanens, quia manet, & inheret in potentia, à qua proxime fit, seu in eodem organo per quod fit, vel solum quia est in eodem supposito, seu toto, licet in eo fiat ab una parte per aliam, sicut animalia dicuntur se mouere per distinctas partes, vnam per se mouentem, & aliam per se motam. Si ergo intelligatur de ratione acti vitalis esse, ut sit immanens primo modo, sic negatur actus. inceptum, ut iam negatum est: si vero id intelligatur de actu immanentis generatim sumpto, ut ab illis duobus modis abstrahit, concessa illa propositione, negatur, proprias actiones animalium vegetantium ita esse transuentes, ut nullo modo sint immanentes. Nam sunt immanentes respectu totius, seu suppositi se per se mouentis, ac perficiens, ut est per se evidens, & ex declaracione data, & ex ipsa experientia. Quod autem haec immanentia ad rationem vitalis operationis sufficiat, probari potest, ex generali ratione viventium declarata: quia illa immanentia sufficit, ut idem ab intrinseco moueat seipsum ex virtute eiusdem forma, quæ est principium primum, & intrinsecum talis operationis in eodem supposito, cui dat sui esse: ergo ille modus operandi immanentis, satis est, ut & operans sit vivens, & format in animali, & actus eius vitalis sit. Et pro hac responsione videri possunt, quæ dixi in Metaph. l. disp. 48. sect. 6. num. 10.

Vnde ad alteram partem, quod tales actiones sunt per alterationes materiales, & per qualitates elementares, & communes rebus inanimatis: simili modo responderetur in primis negando illationem. Nam hoc non repugnat actioni vitali, quia & alteratio si sit circa seipsum, & ex propria virtute & iua intrinseca, potest vitalis esse ex modo, quo fit, & qualitas elementaris, ut est animal instrumentum, potest esse principium proximum vitaliter operandi, sicut calor in animali est instrumentum animi ad producendam carnem, quod non habet in igne, vel in alio inferiori corpore. Deinde vero addimus propter has qualitates habere animalium vegetantium peculiares facultates, & potentias, quæ neque in elementis, neque in multis inanimatis inueniuntur, ut sunt facultates nutriendi, trahendo alimento, & intimo quodam modo illud distribuendo, conuertendo, & sibi vniendo, & facultas fabricandi semen, & illi tribuendi virtutem fabricandi, & organizandi corpus: sive facultates hec sint in re distinctæ, sive una totam hanc virtutem contineat. Nam virtus, quæ sit, ostenditur inde in tali forma altior modus operandi ab intrinseco, quam in ceteris in animalium formis inueniatur. Et hac ratione dixit Arist. l. 1. de Anim. c. 4. animal esse augendi, nutriti, & endique causam, non elementa.

Ad secundum in primis bene ibi responsum est non esse eandem rationem, de perfectione, vel magnitudine corporis vivi, siu producta cum ipso vivente, & quando Deus creavit hominem, vel animalia, & arbores perfectæ magnitudinis, vel de illa quæ post rem in parua quantitate productam, paulatim acquiritur per propriam, & intrinsecam actionem rei iam genitæ. Quia in priori productione vñica est actio momentaria mere transiens ab intrinseco agente: in posteriori vero actio augmentativa sic perfectiua rei prius productæ est distincta, & est ab intrinseco principio eiusdem rei se perficiens, & ideo augmentatio est a-

ctio vitalis, licet prima productio, vel commixtio eiusdem perfectionis vitalis non sit. Nec hoc est mirum, quia illa prior productio non est secundum modum, & virtutem agentium naturalium, sed per alio rem virtutem authoris naturæ.

Vnde ad replicam in argumento factam concedo Dgum de absoluta potentia posse paulatim augere arborē. v.g. cum eadem successione, conuerione, & vnione, ac distributione alimenti: & aggeneratione corundem membrorum: quia in hoc nulla appetit repugnanciam, ut argumentum probat. Tunc autem nulla ibi interuenire actio vitalis, quia tota esset ab intrinseco principio. Et ideo non sequitur, actionem non esse vitalem quando fit ab eadem arbore parua paulatim se augente, quia tunc fit à principio intrinseco, & modo conaturali, ut explicatum est. Vnde concedo non repugnare, eandem rem, quæ per actionem vitalem fit, posse fieri ab altero agente absque vitali actione, si diuerso modo fiat. Nam fortasse etiam ipsas entitates, seu qualitates actuvm vitalium rigorose permanentiam potest Deus facere fine concursu potentie, & tunc actiones non effici vitales, licet res, seu qualitates productæ efficiantur. Quod si vltius inferas sequi dari posse duas actiones eiusdem speciei à duobus agentibus, & vnam esse vitalem, & non aliam, quia vna fit ab intrinseco principio eius in quo fit: & altera ab extrinseco agente, cum tamen eundem terminum producant, ac proinde sint eiusdem speciei. Responderi potest, vel negando sequelam, quia illæ actiones non sunt eiusdem speciei: quia identitas materialis termini non semper sufficit ad unitatem specificam actionis, si modus efficiendi diuersus fit, vel certe si in praefatis non inveniatur ratio sufficiens ad distinctionem specificam actionis, potest facile concedi sequela: quia vitalitas actionis non dicit aliquid ab solutum in ipso termino, sed habitudinem ad tale principium cum denominatione ab illo, quæ habitudo, & denominatio potest esse propter diuersitatem actionis, etiam si diuersitas sit tantum numerica per respectum ad distinctum agens, & ad specificam non perueniat.

Sed instabis, quia totus ille modus actionis in seipsum, & cum respectu ad proximum principium intrinsecum in rebus inanimatis reperitur, hoc cum nam ignis seipsum auger, trahendo, ac conuertendo materiam, & illam tandem sibi vniendo, quæ placent vnitio actio est manens in ipso igne, seu augeante, & ita respectu illius est ab intrinseco principio: & similiter se nutrit aliquando, facit non augerat, ut in igne lucernæ videre licet. Vnde Arist. l. 2. de Generat. cap. 8. tex. 50. dicit, inter elementa ignem nutriti, & in libr. 1. Mag. Moral. c. 4. virtutem altricem plantæ cum virtute ignis equi parare viderit. Simili modo in lapidibus quibusdam, & metallis idem modus nutritri, & augmenti esse viderit. Ad hoc vero respicio communis est, hæc nutritionem, & accretionem ignis, vel flammæ in lapidum, ac similium rerum solum esse per iuxta, differentiationem, & per actionem mere transuentem inter agens, & patiens, quæ sunt distincta supposita. Quæ nutritio in primis est mere accidentaria ad naturalem statum ignis, vel cuiuscunque alterius inanimati corporis, non enim ordinatur ad perfectionem ipsius agentis, sed ad generandum sibi simile. Quod autem inde sequatur vno inter agens & patiens, & quod ex virtute resultet vnum maius, quasi per accidens evenit ex propinquitate & homogeneitate inter agens, & patiens. Vnde si ignis inflammet stupam distante, ut interdum accidit, non augebitur, sed generabit sibi similem per actionem mere naturalem sine illa specie vita cum tamia actio sit eiusdem rationis: vnde non magis est

alterare-
ponso du-
plicis modi
actionis im-
manentis,
quorum quili-
bus sufficit
ad ualeam.

14
Raspofio
quoad 2.
pro actionem
in eadem
num. 1.

Altera re-
ponso.

15
Ad 2. fund.
in eadem
num. 8.

SVARE Z
de Anoclis, o
re 6. di cium, e
arina.

15
TOM
111
111
111
111
111

D. N. 2

gis est à principio intrinseco, quando ignis vniuersum simul alteri parti denuò ignitæ, & ideo augeri dicitur, nec illa vnitio magis est in igne generante, quām in genito, nec videtur esse propria; ac per se actio, sed naturaliter resultans ex propinquitate corporum eiusdem rationis, qua facilè permiscetur vri vniuentur duæ aquæ fluentes quando contingunt.

Deinde hanc differentiam inter ignis nutritiōnem, seu augmentum, & vegetabilium, declarat Arist. lib. 2. de An. cap. 4. text. 41. ex eo quod ignis accretio in infinitum progedit, & eo vñque sit, quoniam sit combustibile; at eorum omnium quæ natura constant, id est, viuent, seu vitam habent, est finis tam magnitudinis, quam accretionis, & hanc omnia anima sunt. Ex hoc enim signo optimè colligitur, accretionem in igne nō esse qualis ex insituatione talis naturæ, nec quia per se requiratur ad ignis præexistentis perfectionem, sed veluti ex accidenti consequi ex naturali virtute generandi sibi simile, educendo formam ex materia sibi propinquam. In plantis vero, & alijs, quæ vegetantur, esse ex peculiari perfectione, & ordine talis naturæ, quæ definitam perfectionem, & modum acquirendi illam propriam perfectionem talibus rebus præscript. Item ostenditur illo signo accretionem ignis fieri tantum per appositionem vnius corporis ad aliud, que in corporibus eiusdem rationis est quasi accidentia. Et ideo in quacunque mole, & in quocunque elemento, & mixto, si aliud ab intrinseco non obstat, fieri potest. Contrarium vero ostenditur in vegetabilibus, ideo enim certum terminum magnitudinis requirunt ab intrinseco, quia peculiari facultate augentur, quæ finitæ virtutis est: & ideo in modo illo intrinseco accipiendi, vel attrahendi, seu nutrimenti, & elaborandi illud, certum terminum habet.

Est etiam optimum argumentum, quod sumitur ex diuersa dispositione corporis, ignis, v. g. & plantæ: nam ignis totus est homogeneus, & non habet à natura certam figuram, aut partium dispositionem, & consequenter nec determinatam partem, per quam nutritur, sed iuxta necessitatem, aut applicationem corporum adiacentium ex hac, vel illa parte augetur, & in hanc, vel illam figuram conformatur. At planta corporibus organicis constant, & in illis habent distinctas virtutes, & per quandam partem intrinsecum alimento sumunt. Ut notauit Arist. lib. 2. de partibus animalium, cap. 10. Et deinde illud imperfæctum, seu generali quodam modo disponunt: deinde ad reliquias partes per certas vias, & internas motiones trahitur, & ab unaquaque disponitur modo sibi accommodato, & in certa figura, ac temperamento. Vnde etiam in sua nutritione proportionem in omnibus partibus seruant, ut in libris de Generatione latius ostenditur: ergo signum est modum hunc nutritionis esse longè diuersum.

Et quod in igne declaratum est, in ceteris corporibus inanimis eandem rationem habet. Vnde Arist. in d. lib. 1. Magn. Moral. cap. 4. expressè dixit, anima portionem esse, qua alitur, quamque altricem appellamus. Subditque, siue ita censeri, nam lapides ali non possunt inueni, & prouidetur non esse dubium, quin sit anima inanimorum, quod si animorum, causa est anima. Loquimur autem ibi de proprio nutritione. Vnde quando inferius, & in alijs locis ignis videtur nutritionem tribuere, loquitur generali modo de nutritione per solam actionem in proximam materiam, quæ igni specialiter, & quasi per antonomasiam propter maximam eius actuatem tribuitur. Et quia dum in his inferioribus locis extra propriam sphaeram existit, semper eger pabulo, & aliqua materia, in qua per continuam actionem, & conuersionem in suam substantiam conseruetur: quoniam

alias facile à circumstantibus contrarijs corrupti-
tur. Nam quod illa necessitas non sit ab intrinseco, facile ostenditur, tum quia in propria sphera, vbi distat à contrarijs, sine illa huiusmodi actione conseruetur: tum etiam à priori, quia cum ex partibus eiusdem rationis, & omnino similibus conseret, non potest ab intrinseco habere actionem in seipsum; propter quam extrinseco nutrimento indiget. Quod secus est in vegetabilibus etiam insimilis: ut sunt infimibiles plantæ, quarum compositione est ex partibus heterogeneis, inter quas est naturalis actio, & ita ab intrinseco indigent alimento, ut conseruerentur, ac proinde illarum nutritionis propria, & vitalis est. Ex quo etiam prouenit, ut certa habeant durationis periodum, quam ignis ab intrinseco non habet.

Ad tertium respondemus, vitam Dei non confistere in aliqua propria actione distincta à sua substantia, vel potentia, quam intra seipsum semper exercent: nam hoc est contra simplicitatem, & immutabilitatem Dei. In omni autem viuenti creato, actualis vita in actu distincto, & accidentali consistit. Quapropter nulla creatura quoad hoc participat vitam Dei, ut per solam substantiam suam actu viuant: sicut viuit Deus. In hoc ergo dicuntur aliquæ creaturae participare vitam Dei, quia sicut Deus ab intrinseco semper est in actu ultimo, & perfecto per seipsum: ita creatura aliquæ per se habent posse se constitutre in actu secundo, modo tamen minus perfecto quam Deus. Nam Deus per seipsum sine actione ad intra, viuentia autem creatura efficiendo circa se, in actu ultimo se constitutunt. Ut in Metaphys. disp. 30. sect. 14. latius declarauit. Hoc ergo posito, ad argumentum respondemus, etiam pure vegetabilia in hoc participare vitam Dei, quod aliquo modo per seipsum se constituant, in actu ultimo sibi possibili. Quod satis est, ut sub generalissimo conceperis analogo viuentis, abstrahentem à creato, & increato, & à constitutione in actu ultimo, media efficientia ultimi actus, vel sine illa, etiam planta cum Deo comprehéndantur. Ad contrariam ergo probationem maioris propositionis respondemus, quod licet in Deo non sint alii actus vitales, nostro etiam intelligendi modo, nisi intellectus, & voluntatis: nihilominus in illis includuntur rationes magis, vel minus communes, seu abstrahibiles, ut secundum aliquam earum possint vegetabilia conuenientiam aliquam analogam in ratione viuentium cum Deo habere. Nam in Deo reuera vñus tantum est gradus virtutis, qui est intelligere, quem sola naturæ intellectuales participant: & nihilominus etiam bruta animalia participant vitam Dei, quia licet non participant intelligere Dei, ut intelligere est, sicut participant illud sub abstractiori ratione, ut est cognoscere. Sic ergo vegetabilia, licet non habeant conuenientiam cum intellectione Dei, etiam sub ratione cognitionis, habent aliam magis abstractam, quæ est constituta per seipsum, seu operari circa se, sumpto, operari, late, ut abstrahit ab efficientia, vel esse in actu per sefentiam.

Ex quibus omnibus tandem concludi potest ratio, quæ rem declarat, & quæstionem de nomine tollit. Nam ex dictis est manifestum habere vegetabilia quendam modum essendi, & operandi aliorum, & perfectiorem modum essendi, & operandi inferiorum corporum tali operatione carentium, quia sunt magis actualia, ut sic dicam, & habent formam minus materiam imferam, magisque illi dominantem. Item est evidens, secundum hanc perfectionem habere vegetabilia aliquam conuenientiam substantialē cum animalibus, & hominibus, quam non habent inferiora corpora cum istis omnibus, quatenus vegetabilia

22
Cocluditur
ratio pro
anima ve-
getabilium,
pro qua à n.
7. discepta-
tur.

Franc. Suarez de Anima.

C 2 possunt

postulat circa se operari propriè, & per se in ultimo actu se configitare. Ergo hic *conceptus communis vegetabilibus, & cognoscitibus*, sicut est *vnuus*, ita & potius vna voce significari, significatus est autem nomine *viuentis*, ut constat ex dictis, & ex vnu, iuxta quem ait Aug. l. 1. de Cuit. ca. 16. *In iū, que quoquo modo sunt, & non sunt, quod Deus est, proponuntur viuentia non viuentibus, & in his, que viuent, proponuntur sentientia non sentientibus, & ab viribus animalia.* Sicut ergo nomine *viuentis* aliquis gradus communis plantis, & animalibus significatur: ita forma *constituens* viuentis in sua *communicante sumptum, nomine anima appellata est: & ita communis* eius ratio in tribus animabus inuenitur. Quapropter cum Augustinus lib. 7. Genet. ad liter. cap. 16. ait *in Scriptura per animam viuam significari illam, qua prater nutritionem habet spontaneum motum, per antonomasiā intelligendum est: nam ibi nihilominus optime explicat, quo modo in plantis sit motus ab intrinseco, & vita. Et est etiam expōndens author libri de Spiritu & Anima cap. 14. & 15.*

C A P V T V .

*Quomodo tres animae inter se ordinentur, vel
separabiles inter se sint.*

Hoc punc̄tū secundo loco tractandum supra propoſuimus. In quo due regula ſtatuntur. Prima eft, gradus animaꝝ minus perfectus à magis perfecto ſeparabilis eft ita docet Arift. d. libr. 2. de Anim. cap. 1. & ſequentib. & alibi ſaꝝ, & iam eft fine confronteria receptum. Nam primo, quod nima vegetatiua ſeparetur à ſenſitua, & à fortiori a rationali, in plantis notum eft: vi docet Arift. d. lib. 1. de Plantis, & alijs locis citatis. & lib. 5. de Generat. animal. cap. 1. vbi ait, animalia cum dormiunt, vita plantæ viuere: at & conuerſo plantas non eſſe ſomni capaces, quia exp̄eriſci non poſſunt, nec ſentire. Vnde August. Sem. 27. de Verb. Apost. Nobis ait, viuer eum arboribus, & fruticuſ commone eſt. Nam vita viuit cum viret, & ſicit cum moritur, ſed vita flana non habet ſenſum. Et lib. 2. de Mor. Manich. ca. 17. irridet Manichæos, qui ſenſum, & rationem arboribus tribuant. Idem lib. de Hærefi ca. 46. & lib. de vera relig. cap. 55. Non ſit, inquit, nobis cultus illius vita, qua diuinitur arbores viuere, quoniam nullus ſenſus in illa eſt. Et libro de Quantitate animaꝝ cap. 33. contraria ſententia vocat, Impietatem rificam, & terrorē ſacilegum, magis ligneam opinionem, quam ſint ipsa arbores, quibus patrociniū praber. Et quidem merito, quia, vt docet ſufficienter experientia, nullū ſignum ſenſus, aut cognitionis in arboribus, vel plantis reperitur. Nec enim organa ſenſum habēt, nec li pungantur, ſignum doloris exhibent: fūc animalia etiam imperfectissima ostendere ſolent. Ratio vero eft, quia plantarum corpora nimis terrena & densa, ac prouide ad ſentendum impedita. Nam omnia organa ſenſium, etiam tactus, ſubtilius corpus, magisque attemperatum requiriunt, quia etiam ſenſitua cognitione cum abſtrac‐tione aliqua, & perfectioni modo quam per alterationem mere materialem fit.

Deinde ostendit de jumento, respetu ratione, contra duplicitem errorum. 1. Error brutorum, pollice ratione, Pythagor. orig. gen. Sc. Et deinde non minus certum est animam sensitum a rationali separari, quod non negant, nisi qui vel censem omnia bruta habere rationalem animam, vel qui (in aliud extremum declinantes) negarunt bruta sentire. Primus fuit error Pythagor., & aliorum, qui putarunt animas omnium animalium ante corpora extitisse, ac subinde esse rationis capaces, & postea vni corporibus transmutorum, quam hominum, quando generantur, vel procreantur fert, vel ex aliqua prouidentia auctoris naturae. In quem errorem Origenes, &

Vnde, vt Patres notant, in ipsa rerum creatione
hanc differentiam Deus ostendit. Nam animalia
bruta generali quodam modo, sicut res cæteras
creavit, hominem vero speciali modo, ac honore
fabricatus est: & rationalem animam illi inspira-
uit. Ideo quo de illo solo dixit, *Faciamus hominem ad
imaginem, & similitudinem nostram*. Nec ict verum
operationem sensus esse immateriale, aut recipi
in sola anima: & non potius in organo corporeo,
& quanto. De qua re poitea ex professo dicendum
est.

Secunda regula est, animam perfectioris gra-
dus semper supponere inferiorem, vel inferiores
gradus: ut nec rationalis a sensu, nec sensu
a vegetativo separetur. Hanc tradit Aristoteles
in citatis locis, & est communiter recepta, &
per experientiam nota. Nam gradus rationalis
animæ in solo homine inuenitur, in quo a gradu
animæ sensitiva non separatur, vt est notum ex
perientia. Ergo nunquam separatur rationalis
gradus animæ a sensu. Dices priorem proposi-
tionem exclusum solum habere locum in anima,
qua est actus corporis mortalis: in immortalis au-
tem corpore posse inueniri rationalem gradum si-
ne sensu. Vnde Arist. quia hoc prævidens do-
ctrinam hanc ad mortalia viventia limitauit, in-
dicans, vel in intelligentijs, vel in cælo animam
rationalem sine sensitiva inueniri, ut patet ex lib.
2. de Anima, cap. 2. text. 15. ubi sic dicit, *Sed haec qui-
dem vis, (id est, vegetativa) a ceteris se Jungi separari que-
potest, cetera autem in ipsis mortalibus ab illa nequeunt se-
parari. Et clariss. cap. 3. text. 32. Quibus mortalium in-
stribus hys sunt continuo, & cetera cuncta.*

Respondemus autem, aliud esse loqui de gradibus propriorum animalium: aliud vero de gradibus viventium absolute. Hic prior modo loqui-
mur: & sic nulla esse potest rationalis anima, qua
non sit actus corporis sensitivus, seu apti ad opera
sensuum. Quia non potest talis anima corpori vni-
ri, vt forma, nisi, vt per illud propriâ intellectua-
lem cognitionem aliqui modo accipiat: non po-
test autem corpus intellectuali cognitioni deser-
uire, nisi medijs sensibus: & ideo non potest esse ac-
tus corporis, quod vitam sensibilem non partici-
pet: quem discursum habet Diuus Thomas i. p. q.
51. & alibi, & in lib. 1. de Angelis, cap. 6. illum latius
explicimus. Et ex eodem vltius concluditur
veram animam rationalem semper esse actum cor-
poris natura sua mortalis, quia illud solum capax
est organi sensuum, vt infra videbimus. Quapropter
de propria anima loquendo, limitatio de
corpore mortali non erat necessaria, cum nulla sit
vera anima rationalis corporis mortalis: quia
nec corpora celestia sunt vere animata, vt nunc
supponimus, nec intelligentiæ immortales habent
corpora sibi substantialiter unita, vt in principio
tractatus de Angelis ostensum est: nec anima hu-
mana est in aliquo statu actus corporis natura sua
immortalis: ideoque simpliciter, & sine limitatio-
ne verum est, nullam esse rationalem animam re-
ipsa separabilem a sensitiva, & vegetativa, nec dari
viuens rationale, quod non sit sensitivum, & ve-
getabile. Si vero loquamus de viventibus absolu-
te, vt abstrahunt, a viventibus simplicibus, vel
compositis, seu ab habitibus vitam per animam,
vel per suam integrum substantiam: sic verum est
posse dari viuens intellectuale a sensu, & nutritio-
ne, separatum. Et fortasse in hoc sensu Aristoteles
limitationem adhibuit, quia huiusmodi viuens
non est nisi mortale, vel forte illam posuit li-
mitationem, vt intelligentias motrices colorum
excluderet: non quia necessaria esset exceptio, cum
illæ non sint vere animæ, nec sint rationales, eo
modo quo humana anima, sed quia voluit ab illa
disputatione abstrahere, & modum animationis

colorum non examinare, vt supra tacitum est.

Et hinc facile ostendi potest alia pars huius re-
guli: nimurum, gradum sensituum non posse a
gradu vegetabilium ita in re separari, vt viuens
sensitivus, & non se nutriens inueniri possit. Quod
etiam tradit Aristoteles in citatis locis, quam-

⁶
Posterior
pars regula
ostenditur.

quam in priori loco cap. 2. lib. 2. de Ani. videatur
eandem limitationem hic adiungere, scilicet, vt
de viventibus mortalibus intelligatur, inueniens,
posse esse viventia, qua in corporibus immortali-
bus sentiant, & non nutriantur. Sed alienum plan-
nè hoc est a doctrina Philosophi, cum ipse infra ex
professo ostendat, non posse organa sensuum esse,
nisi in corpore mixto ex elementis, ac subinde na-
tura sua mortali. Illa ergo non est limitatio, sed
declaratio, vel potius probatio huius partis. Ideo
enim gradus sensitivus necessario vegetativum
supponit, quia non potest inueniri, nisi in corpore
corruptibili, vt pote mixto ex elementis, & tem-
peramento primarum qualitatum. Imò necessa-
rio esse debet in corpore, quasi ab intrinseco mor-
tali, quia oportet esse organicum, & partium dif-
fimilarum, qua ad sensus recipiendos, & eorum
actus exercendos aptos, ac cum debita varietate
dispositæ sint. Ex hac vero partium organicarum
compositione intrinseca mortalitas corporis na-
scitur, & ideo ac consuandum huiusmodi cor-
pus diuturno tempore nutritio, ac vegetatio ne-
cessaria est. Et præterea vis sentiendi per spiritus
communicatur, qui spiritus propter suam subti-
litatem, & frequentem agitationem facilè euane-
scunt, & ideo ad eorum restaurationem virtus nu-
trientis necessaria est. Et ideo animam sensitivam
comunem esse vegetanti necessarium est, quia
sine illius ministerio, nec conseruari, nec operari
in corpore & per corpus potest.

Vnde colligi potest generalis ratio vtriusque
regulae, quoad utramque partem eius: quoniam
inimus gradus comparatur ad medium, & hic ad
supremum, tamquam genus ad differentiam al-
liorum ordinis, vel gradus contrahibilis ad contra-
hentem, & tamquam imperfectum ad perfectum,
genus autem inueniri potest sine differentia ele-
uante illud ad perfectiorem ordinem: non tamen
est contrario: & natura ab imperfectis ad perfectio-
ne sensim progreditur: & ideo inferior gradus se-
parari potest a medio, & medius a supremo: non
tamen est contrario. Nec in his assertiōibus diffi-
cultas aliquius momenti occurrit.

CAP V T VI.

Distinguuntur tres animæ realiter, vel
essentialiter.

Tertio loco tractare, ac explicare promisimus
in c. 4. num. 3: quanta sit distinctio inter hæc
membra, & simul de reali, ac essentiali distinctio
ne quæstionem proponimus: quia vius cognitio
ab altera pendet. Ad utramque vero exponendum
varii sensua
premissa
quæstionis
apariuntur
varii sensua
membrorum, & plu-
res comparationes, qua inter illas animas fieri
possunt, distinguere oportet. Possunt enim con-
fieri, vel prout in subiectis distinctis, & diuersorum
graduum inueniuntur: vel prout in eodem
composito, seu viuente vniuntur. Ut, v. g. si com-
paremus animam arboris, equi, & hominis, vel in
eodem homine animam, qua est principium ve-
getandi, sentiendi, & ratiocinandi: vel in equo
animam nutrientem, & sentientem. Veruntamen
prior sensus nullam habet quæstionem. Nam per
se notum est tres animas in eo sensu acceptas esse
realiter, & substantialiter distinctas, cum compo-
nent supposita realiter distincta, & illis distinctos
effectus formales conseruant, scilicet, esse plantæ,
C 3 equi,

Franc. Suarez de Anima.

equi, & hominis. Hęc autem distinctio ut realis tantum n'est, valde materialis est: nam etiam inter duas animas humanas, & inter quascumque solo numero distinctas reperitur. Quæstio ergo præcipua, & grauis est de his animabus, quando gradus earum in eadem natura, vel supposito, aut composite coniunguntur: Estque celebris hęc quæstio in homine, an in eo principium vegetandi, sentiendi, & ratiocinandi sint tres animas realiter distinctae? Quia habet specialem difficultatem in anima rationali: & ideo melius tractabitur infra post explicatam illius animę specificam essentiam, & substantiam. Hic vero pauca dicemus de distinctione inter animam vegetantem, & sentientem, quando in una natura copulantur, in quo sensu haber locum quæstio in brutis. Ex his vero, quæ de illis dicemus, parabitur via ad ea, quæ de anima rationali dicenda sunt.

Sensu proprietatis in hoc capitulo tractantur.

2. *Quoniam distinctio ratione sensu affirmatur.*

Incipiendo ergo à distinctione essentiali separanda sunt certa ab incertis. Primo clarum est, in pure vegetabilibus viuentibus sola vita plantarum, dari posse animas essentialiter diuersas in arboribus specie diuersas: in his autem, quæ sunt eiusdem speciei, animas non esse essentialiter diuersas, sed solo numero distinguuntur. Quia diuersitas specifica inter composita à formis essentialiter diuersis nascitur: & è contrario si composita non specie: sed solo numero differunt, non possunt animas maiori differentia distinguuntur.

Secundo receptum est ferè apud omnes (paucissimis exceptis) animam, quæ constituit fuculneam, v.g. in generali ratione viuentis, seu vegetabilis, aut plantæ, vel arboris: & quæ confundit illam in esse fuculne non esse plures, vel duas realiter distinctas, sed esse unam, & eandem habentem plures differentias essentialies ratione distinctas secundum convenientias, vel dissimilitudines, quas cum alijs rebus eiusdem generis habet. Quæ differentia inter se dici possunt essentialiter distinctæ, non re, sed ratione: nec distinctæ, ut omnino oppositæ, sed ut inter se subordinatae tanquam potentia, & actus, seu tanquam determinabile & determinans secundum rationem: ita enim composita inter se comparantur, & cum proportione eadem est ratio de animabus, seu formis, per quas ipsa composta physice constituantur.

Quod à simili declarari potest in formis corporum non viuentium, quæ intra eundem gradum inanimatorum, non ascendendo ad perfectiorem gradum viuentium, talia composita cum convenientia generica, & differentia specifica inter se constituantur: vt, verbi gratia, forma ignis, & aquæ, quibus in genere elementi, & in specie talis, vel talis elementi constituantur, sicut inter se essentialiter distinctæ secundum speciem, sicut in ratione generica essentialiter convenientia: in unoquoque vero elemento illorum una realiter forma est, per quam, & in esse elementi, & in esse talis elementi physice constituitur. Nec alius cogitari potest, nisi fingendo tot formas physicas, & realiter distinctas in compositis physicas multiplicari, quod prædicata generica, & specifica nos in eis nostris conceperibus distinguimus. Hęc autem cogitatio vana est, & improbabilis. Tum quia alias infinitas formas realiter multiplicare necessarium esset, quia nos in infinitum possumus talia prædicata multiplicare, & innumeris modis rerum similitudines, & dissimilitudines distinguere, & inter se ordinare solemus. Tum etiam, quia in ipsiusmodi formis, & substantiis simplicibus illas rationes, & genericas, & specificas distinguimus. Tum denique, quia ineptissimum est transferre ad res ipsas distinctio nem, & modo nostro concipiendi fabricatam, & in sola maiori, vel minori similitudine earundem rerum fundatam. De qua re scripti latius in Meta-

phys. disp. 13. sect. 3. præfertim à n. 12. & disp. 15. sect. 10. n. 5. & sequentib. ybi objectionibus, quæ fieri solent, respondi.

Tertiò tanquam notum ponimus, animas vegetatiuas animalium, si inter se conferantur, cum eadem proportione distinguuntur, vel non distinguuntur. Dicendum est ergo in animalibus eiusdem speciei, non esse differentiam essentiale, sed tantum numericam inter animas vegetabilis, sicut est etiam inter animas sensitivas: quia eandem convenientiam in facultatibus, & actionibus partis vegetantis, quā sentientis habent, ut experientia docet. Et ratio est, quia in eis anima vegetativa, iuxta subordinatur sensitiva, & illi ministrat: cum ergo sensitiva anima tantum numero differant, idem dicendum est de vegetatibus, prout in illis sunt, unde è conuerso, propter eandem rationem & experientiam, in animalibus diversa speciei etiam animas vegetantes essentialiter distinguuntur, est enim eadem proportio: quomodo autem sit hac distinctio, & in quo constat, statim dicetur. Idemque cum proportione de hominibus judicandum est: nam sicut habent animas rationales, solo numero inter se distinctas: ita etiam vegetatiuas, vel sensitivas: quod secus est respectu aliorum viuentium, ut postea dicemus. Vnde tandem concluditur, animam vegetatiuam plantæ, & animalis habere inter se essentialiter diuersitatem: nam in eo etiam gradu magis differunt, quā duas plantæ specie diuersae inter se. Idemque ex diverso modo nutritionis augmenti, & generationis animalium, & plantarum, & diversis facultatibus, & organis naturalibus, quæ ad huiusmodi actiones habent, manifestè colliguntur.

Solum ergo relinquuntur dubium, quæ sit distinctione illa, per quam essentialiter differunt formæ vegetativa animalis, à formæ vegetativa plantæ, & in alijs particularis, seu magis determinata in eundem gradum vegetarium, sicut distinguuntur inter se duas animas duarum arborum specie diuersarum, vel distinctio sit per differ- 6. 4. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 717. 718. 719. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 797. 798. 799. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 817. 818. 819. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 847. 848. 849. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 897. 898. 899. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 917. 918. 919. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 927. 928. 929. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 937. 938. 939. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 946. 947. 948. 948. 949. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 957. 958. 959. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 966. 967. 968. 968. 969. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 975. 976. 977. 977. 978. 978. 979. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 985. 986. 987. 987. 988. 988. 989. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 994. 995. 996. 996. 997. 997. 998. 998. 999. 999. 1000. 1000. 1001. 1001. 1002. 1002. 1003. 1003. 1004. 1004. 1005. 1005. 1006. 1006. 1007. 1007. 1008. 1008. 1009. 1009. 1010. 1010. 1011. 1011. 1012. 1012. 1013. 1013. 1014. 1014. 1015. 1015. 1016. 1016. 1017. 1017. 1018. 1018. 1019. 1019. 1020. 1020. 1021. 1021. 1022. 1022. 1023. 1023. 1024. 1024. 1025. 1025. 1026. 1026. 1027. 1027. 1028. 1028. 1029. 1029. 1030. 1030. 1031. 1031. 1032. 1032. 1033. 1033. 1034. 1034. 1035. 1035. 1036. 1036. 1037. 1037. 1038. 1038. 1039. 1039. 1040. 1040. 1041. 1041. 1042. 1042. 1043. 1043. 1044. 1044. 1045. 1045. 1046. 1046. 1047. 1047. 1048. 1048. 1049. 1049. 1050. 1050. 1051. 1051. 1052. 1052. 1053. 1053. 1054. 1054. 1055. 1055. 1056. 1056. 1057. 1057. 1058. 1058. 1059. 1059. 1060. 1060. 1061. 1061. 1062. 1062. 1063. 1063. 1064. 1064. 1065. 1065. 1066. 1066. 1067. 1067. 1068. 1068. 1069. 1069. 1070. 1070. 1071. 1071. 1072. 1072. 1073. 1073. 1074. 1074. 1075. 1075. 1076. 1076. 1077. 1077. 1078. 1078. 1079. 1079. 1080. 1080. 1081. 1081. 1082. 1082. 1083. 1083. 1084. 1084. 1085. 1085. 1086. 1086. 1087. 1087. 1088. 1088. 1089. 1089. 1090. 1090. 1091. 1091. 1092. 1092. 1093. 1093. 1094. 1094. 1095. 1095. 1096. 1096. 1097. 1097. 1098. 1098. 1099. 1099. 1100. 1100. 1101. 1101. 1102. 1102. 1103. 1103. 1104. 1104. 1105. 1105. 1106. 1106. 1107. 1107. 1108. 1108. 1109. 1109. 1110. 1110. 1111. 1111. 1112. 1112. 1113. 1113. 1114. 1114. 1115. 1115. 1116. 1116. 1117. 1117. 1118. 1118. 1119. 1119. 1120. 1120. 1121. 1121. 1122. 1122. 1123. 1123. 1124. 1124. 1125. 1125. 1126. 1126. 1127. 1127. 1128. 1128. 1129. 1129. 1130. 1130. 1131. 1131. 1132. 1132. 1133. 1133. 1134. 1134. 1135. 1135. 1136. 1136. 1137. 1137. 1138. 1138. 1139. 1139. 1140. 1140. 1141. 1141. 1142. 1142. 1143. 1143. 1144. 1144. 1145. 1145. 1146. 1146. 1147. 1147. 1148. 1148. 1149. 1149. 1150. 1150. 1151. 1151. 1152. 1152. 1153. 1153. 1154. 1154. 1155. 1155. 1156. 1156. 1157. 1157. 1158. 1158. 1159. 1159. 1160. 1160. 1161. 1161. 1162. 1162. 1163. 1163. 1164. 1164. 1165. 1165. 1166. 1166. 1167. 1167. 1168. 1168. 1169. 1169. 1170. 1170. 1171. 1171. 1172. 1172. 1173. 1173. 1174. 1174. 1175. 1175. 1176. 1176. 1177. 1177. 1178. 1178. 1179. 1179. 1180. 1180. 1181. 1181. 1182. 1182. 1183. 1183. 1184. 1184. 1185. 1185. 1186. 1186. 1187. 1187. 1188. 1188. 1189. 1189. 1190. 1190. 1191. 1191. 1192. 1192. 1193. 1193. 1194. 1194. 1195. 1195. 1196. 1196. 1197. 1197. 1198. 1198. 1199. 1199. 1200. 1200. 1201. 1201. 1202. 1202. 1203. 1203. 1204. 1204. 1205. 1205. 1206. 1206. 1207. 1207. 1208. 1208. 1209. 1209. 1210. 1210. 1211. 1211. 1212. 1212. 1213. 1213. 1214. 1214. 1215. 1215. 1216. 1216. 1217. 1217. 1218. 1218. 1219. 1219. 1220. 1220. 1221. 1221. 1222. 1222. 1223. 1223. 1224. 1224. 1225. 1225. 1226. 1226. 1227. 1227. 1228. 1228. 1229. 1229. 1230. 1230. 1231. 1231. 1232. 1232. 1233. 1233. 1234. 1234. 1235. 1235. 1236. 1236. 1237. 1237. 1238. 1238. 1239. 1239. 1240. 1240. 1241. 1241. 1242. 1242. 1243. 1243. 1244. 1244. 1245. 1245. 1246. 1246. 1247. 1247. 1248. 1248. 1249. 1249. 1250. 1250. 1251. 1251. 1252. 1252. 1253. 1253. 1254. 1254. 1255. 1255. 1256. 1256. 1257. 1257. 1258. 1258. 1259. 1259. 1260. 1260. 1261. 1261. 1262. 1262. 1263. 1263. 1264. 1264. 1265. 1265. 1266. 1266. 1267. 1267. 1268. 1268. 1269. 1269. 1270. 1270. 1271. 1271. 1272. 1272. 1273. 1273. 1274. 1274. 1275. 1275. 1276. 1276. 1277. 1277. 1278. 1278. 1279. 1279. 1280. 1280. 1281. 1281. 1282. 1282. 1283. 1283. 1284. 1284. 1285. 1285. 1286. 1286. 1287. 1287. 1288. 1288. 1289. 1289. 1290. 1290. 1291. 1291. 1292. 1292. 1293. 1293. 1294. 1294. 1295. 1295. 1296. 1296. 1297. 1297. 1298. 1298. 1299. 1299. 1300. 1300. 1301. 1301. 1302. 1302. 1303. 1303. 1304. 1304. 1305. 1305. 1306. 1306. 1307. 1307. 1308. 1308. 1309. 1309. 1310. 1310. 1311. 1311. 1312. 1312. 1313. 1313. 1314. 1314. 1315. 1315. 1316. 1316. 1317. 1317. 1318. 1318. 1319. 1319. 1320. 1

illa differentia esset specifica, & ultima: per illam confitueretur anima vegetativa equi in quadam specie ultima anima vegetabilis, non transcendens gradum plantae, seu formas constituentis quodam indiuiduum vivens specifica vita plantae. Consequens autem est absurdum, & impossibile: ergo talis contractio, ac differentia impossibilis est. Probatur minor, quia indiuiduum sic constitutum, non esset tantum indiuiduum generis, sed esset eiusdem speciei ultima: nam per formam indiuiduum eiusdem speciei ultima constitutum esset: ergo non posset simul esse indiuiduum alterius speciei substantialis, quod est contra hypothesis. Nam tractamus de equo, in quo anima, quia in illo est principium vegetandi, consideramus. Illa ergo non potest esse talis, quia excludat constitutionem cuiusdam indiuidui in specie animalis, est autem talis, si prius esset anima constituta in aliqua specie ultima viventis in gradum vegetabilem praesumptum.

Altera vero pars minoris prius subsumptae, scilicet, quod illa differentia non possit esse subalterna, & intra gradum vegetabilem carenta, probatur: quia si illa differentia non est ultima, erit communis aliis: vel ergo est communis aliis plantis, seu viventibus intra solum gradum vegetabilem contentis, & hoc dici non potest, quia infra gradum vegetabilem, ut sic, nulla est differentia communis animae equi, & quibusdam formis plantarum magis, quam aliis: vel si omnibus communis est, profecto non est differentia distincta a communis differentia anima vegetativa, nec magis limitata, aut determinata, quam illa. Concludimus ergo genus anima vegetabilis, prout est in animalibus immediate contrahi per differentiam eleuantem illum ad genus sensituum: ac proinde quacumque particularem animam vegetabilem, quae in animalibus consideratur, vt distincta essentialiter ab anima plantae, immediate ab illa distingui per differentiam eleuantem genus vegetabile ad gradum sensituum. Quia in animali non est medium inter vivens, & animal: seu inter vegetabile, & sensituum, nec in equo est tale vegetabile, nisi quia sensituum est: nulla enim differentia media inter illa duo in equo potest cogitari.

Nec obstant rationes dubitandi supra posita. Ad primam enim dicitur, inter vegetabile, & sensituum sufficientem proportionem inueniri, & inter se tantum determinabile, & determinans, seu tamquam potentia, & actus metaphysici comparentur. Quia, & vegetabile ministrat sensituum, & per illud eleuatur, & pericitur. Ad secundum verò non desunt, qui negant facultates sequentes gradum genericum esse specie diuersas in specie eiusdem generis, vel eiusdem, vel diuersi gradus. Sic enim aliqui putant, sensus, v.g. visum, esse eiusdem speciei in omnibus animalibus, etiam homines comprehendendo: qui forte idem dicent de facultatibus naturalibus partis vegetabilis, numerum, esse eiusdem speciei in omnibus plantis, & animalibus: sed hoc incredibile est, & de sensibus id actingenius inferius. De inferioribus vero facultatibus, videtur id manifeste colligi ex actionibus talium facultatum, & ex organis earum, ac dispositiis quibus, quas in illis requirunt, & ex substantiis, vel intermedii, vt sic dicam, vel quas in fine producunt: vt sunt sanguis, spiritus, caro, &c. Cœcilius ergo illa distinctione inter facultates vegetativa partis animalis, vel plantae, respondet, illam maiorem perfectionem, quam in animali habent, ex coniunctione ad gradum sensituum prouenire: quia non est in illis alia differentia media, vnde proueniat:icut ostensum est. Et ex hoc, seu effectu talium facultatum ostendi potest. Nam totum nutriendi, & vegetandi officium præstante accommodatum muneri sentiendi: signum ergo

est facultates illas ita manare ab anima vegetativa, vt simul manent ab illa, vt eleuata ad talen animam per coniunctionem ad gradum sensituum.

Atque ex resolutione huius dubitationis circa distinctionem essentiali, expeditus facile altera <sup>Quod additum
distinctionem
realis.</sup> dicendum est enim in bruto animali non esse duas animas realiter distinctas, per quas in esse viventis, seu vegetabilis, & in esse animalis constitutur. Quæ assertio communissima est, & hoc tempore ab omnibus recepta. Omittit vero auctores, quia in locis citandis Metaphysicæ illos allegant: & infra tractando de anima rationali aliquos referant. Probatur ergo dicta resolutionis, primo, quia planta non constitutur in gradu corporis milti, & vegetabilis per duas formas realiter distinctas: ergo nec brutum constitutur in gradu viventis, seu vegetabilis, & sensitibilis per duas animas realiter distinctas. Antecedens probatur est latè in Metaphys. disp. 13. sect. 3. & disp. 15. sect. 10. a. n. 8. Consequentia vero probatur ex similitudine rationis, ac proportionis: nam sicut se habet gradus sensitivus ad vegetativum, ita se habet vegetativum ad gradum corporis milti communis inanimatis. Secundum argumentum simile est: quia in equo non sunt duas animas, quibus in esse animalis, & in esse equi constitutur. Antecedens receptum est communiter, & consequentia tenet a paritate rationis. Nam licet sensitivum addat nouum gradum supra animal, hoc non obstat: quia semper illi duo gradus comparatur, ut genericus, & specificus.

Vnde à priori argumentor tertio ex discursu facto. Quia anima vegetativa in equo non est in re ipsa, quasi separata ab omni determinatione, seu speciicatione generalis gradus vegetativi: ita ut in qualibet indiuiduum generis, in re ipsa existens separatum ab omni specie, id enim repugnat: quia abstractione generis ab ipsecebus, non est realis, sed rationis, nolte magis, quam sit abstractione speciei ab indiuiduo. Vegetativum autem est genus, & valde generale, ac abstractum. Ergo impossibile est illa in re ipsa aliquam animam vegetativam in solo illo genere constitutam. Est ergo anima vegetativa equi determinata in re ad aliquem modum vegetativum: ergo talis determinatio non est per animam in re ipsa distinctionem, quia una anima non est actus physicus, ac realis alterius animae, vt est per se notum: est ergo illa determinatio per differentiam sola ratione distinctam. At vero illa contractio non est per differentiam contentam sub gradu vegetativi, vt discursu præcedenti ostentum est: ergo est per differentiam gradus sensitivum: ergo in re vna, & eadem forma est, quia equebus est vivens, & animal, licet secundum rationem genericam, qua vivens constituit, concipiatur, vt vegetativa tantum: & sub ratione minus abstracta, & specifica respectu prioris, vt anima sensitiva apprehendatur. Et confirmatur, quia animalis si anima vegetativa, vt praecisa à gradu sensitivo, esset forma specifica in aliqua specie ultima, compotum ex illa, & materia esset substantia completa in aliqua specie ultima substantia, & sic non esset per vteriorem formam substantiale determinabilis, seu actuabilis: repugnat ergo in eodem animali duos illos substantiales gradus esse ab animalibus realiter distinctis: de qua re in allegatis Metaphysicæ locis plura videtur possunt.

Et ex his cum proportione concluditur, etiam in homine animam constituentem ipsum in esse vegetabilis, & animalis non esse duas formas in effecto propter distinctiones, sed vnam, & eadem animam. De qua, eadem proportione, concludi potest non esse in homine distinctionem a rationali. Hoc autem in homine habet specialem difficultatem

32 propter immaterialitatem anima rationalis. Et ideo prius quam illa tractetur, & expediatur, naturam, & substantiam rationalis anima, eiusque informationem explicare necessarium est: ideoq, ut dixi, illam nunc omittimus. Et consequenter de alijs duabus animabus vegetativa, & sensitiva inter se collatis, nouam hic difficultatem mouere necessarium non est: tum quia nulla occurrit aliquius momentum: tum etiam, quia soluendo difficultates circa animam rationalem a fortiori alijs expedientur.

¹³ Sunt divisi anima in membra, a ratione distincta.
 Quomodo si hoc ergo declarandum, aduertere oportet, illa tria in distincta membra duobus modis accipi posse. Primo ut in re ipsa existunt cum separatione reali, & supposita, ut sic dicam, vnius gradus ab alio. In quo sensu anima vegetativa dicitur illa, quae tantum vegetativa est, id est, quae secundum suam ultimam differentiationem intra gradum vegetabilium contineatur, & limitatur. Sensitiva vero, quae ad gradum sensituum ascendit, & ultra non progreditur, sed intra illum ultimum speciem haber rationalis verò, que in viuente corporeo principium est intelligendi, esto sit etiam principium aliarum actionum. Et in hoc sensu tria illa membra semper realiter distinguuntur, & essentialiter etiam secundum species ultimas: ut ex discursu proxime facto satis notum est.

¹⁴ Quomodo in distincta ratione. Secundum possunt illa membra sumi secundum praecisas, & abstractas rationes communes principij vegetandi, sensitiedi, & ratiocinandi, ita ut vegetativa praeceps lumatur secundum genericam rationem principij vegetandi, abstracte ab omni determinatione, seu differentia contrahente illam genericam rationem, sive intra illu gradum, sive ultra illum. Et similiter anima sensitiva cum proportione cum eadem abstractione sumenda est: rationalis verò ex se solum dicit specificam rationem communem. In hoc ergo sensu illa tres anima non distinguuntur, ut tres formas physicae distinctae, sed ut tria praedicta subordinata, quia in linea praedicali, sicut distinguuntur, viuens, animal, & homo: nam cum eadem proportione distinguuntur possunt predicata genericam, & specificam in formis, sicut in compositis, quae per illas constituantur. Et sub hac ratione non est inconveniens, quod plura ex illis membris in vnum conueniant, quia ut sic non necessariò distinguuntur res, sed ratione tantum, ut in generibus, & speciebus subordinatis manifestum est, & in capite octavo magis explicabitur.

CAPUT VII.

Cur tres tantum anima distinguntur, cum numerentur quatuor viuentium gradus, & quinque potentiarum genera.

¹ Ratio dubitandi bifida. In hoc capite explicandum est, quod in quarto capite, num. 3, quarto loco posuimus, scilicet, an praedicta divisione sufficiens sit. Et ratio dubitandi esse potest, quia gradus non distinguuntur a nobis, nisi per operationes, & facultates: quia illos non in se, neq, per causas cognoscimus, sed a posteriori per effectus investigamus, & sic anima potentia distinguuntur quinque ab Aristotele, scilicet vegetativa, sensitiva, intellectiva, appetitiva, & potentia motiva: & modi operationum distinguuntur sicut etiam quatuor. Ergo quinque, vel saltē quatuor anima sunt distinguenda. Et hoc posterius de quatuor modis operationum, confirmat Arist.

lib. 2. de Ani. cap. 2. Vbi in posteriori anima definitione quatuor membra ponit, dicens, Anima principium eorum quae hic definuntur, vegetativa, sensitiva, intellectiva, etiam motu. Ergo addendum sufficit in divisione quartum membrum, scilicet, anima loco motiva. Probatur consequentia, quia etiam illa est actus corporis physici organici, & principiū specialis operationis vitalis, utique motus progressus, qui viuentium proprius est, & non minus distinguuntur ab alijs tribus animabus, quam ipsa inter se distinguuntur. Nam sicut anima vegetativa separabilis est a sensitiva, & non est contra: ita anima sensitiva secundum ipsum Aristotelem est separabilis a loco motu, & non est contrario, & loco motu separabilis est a rationali, & non est conuerso: ergo eadem ratio est distinguendi animam loco motuam a ceteris, & constitutendi illam inter sensitivam, & rationalem, que est distinguendi cetera inter se. Et confirmatur, quia ut diximus, eadem est ratio de toto, & de parte, seu de concreto, & ab tracto, seruata proportione. Sed Aristoteles distinxit quatuor gradus viuentium: ergo eadē ratione distinguere debuit quatuor species animalium.

Imo hinc viterius sequitur, plures quam quatuor animas esse distinguendas: quia ut duas species animalium distinguuntur, sicut est ut ita inter se comparantur, quod una sit ab alijs separabilis, & non est contrario: sicut vegetativa separatur a sensitiva, & non est conuerso: ut vero intra latitudinem anima sensitiva, possunt plura membra eodem modo distinguiri. Nam in primis quedam est anima, quae solum est principium tangendi, seu sensus tactus, & separatur ab alijs sensibus, sicut est contrario anima sensitiva simpliciter non sit separabilis ab anima tactu, ut sic dicam. Vnde Philopon. lib. 2. cap. 2. de Anima, distinguit gradum viuentium medium inter plantas, & animalia, quae vocat plantanimal: quia nec est tantum planta, cum participet sensum tactus, nec simpliciter animal, cum non participet ab soluto gradum sensituum. Et quidquid sit de modo loquendi, illa anima tactu separabilis est a sensitiva perfecta, sicut non est contrario: ergo eadem ratione constituit peculiarem anima speciem. Ultra has vero animas addi potest anima concupiscentia: nam haec etiam est distincta anima vis, quae a quibusdam aliarum separabilis est: sicut non ab omnibus. Imo Plato in Timao illam diuinit in inaccessibile, & concupiscentiale: quibus addidit solam rationalem, & ita modo alio longe diuerso trimembre animalium divisionem tradidit, quem in hoc alii multi postea imitati sunt.

Nihilominus constans est omnium Philosophorum sententia, tres tantum esse animalium gradus, prout in illa divisione numerantur. Ita enim sentit Arist. in lib. 2. de Ani. vbi omnes exppositores consentiunt. Tradit etiam optimè D. Aug. lib. de Quantitate anima, cap. 33. vbi licet septem gradus vita distinguat: nihilominus tres tantum primi ad distinctionem animalium, & ad naturalem philosophiam pertinent: nam reliqui ad mortalem, vel ad supernaturalem statum vita, aut patre spectant: & ita non mutant, nec multiplicant animalium species, sed varias perfectiones, & ornamenta eiusdem rationalis anima continent. Docuit etiam divisionem illam Diuus Thomas i. part. quæst. 78. art. 1. vbi sufficientiam illius divisionis ex operationibus colligit in hunc feret modum. Quia in hoc distinguuntur gradus anima in genere ab alijs formis inanimatorum, quod est principium intrinsecum operationis viuentis in seipsum, & ad suam perfectionem per se operantis, quem modum operandi inanimata non habent, ut supra ostensum est. At vero inter viuentia ipsa

SVARE Z
de Anecdoto
re 6. de hum. c
anima.

ECCL. TONI
II. 111
I. 111
II. 111
III. 111

D. V. 2

ipsa tres modi sic operandi in seipsis inueniuntur. Unus est operandi in se per organa corporis, & per qualitates materiales & corporeas, & hic est immensus, & ad vegetatiuam animam pertinet. Alius modus operandi est per organa corporis, mediis tamen qualitatibus aliquo modo incorporeis, & sic operatur anima sensitiva. Tertius modus operacionis est ab organo, vel qualitate corporeas, qui est proprius animæ rationalis: ergo per habitudines ad hos tres modus operandi optimè, & sufficienter distinguuntur tres gradus animarum.

In quo discurso, primum dubitare quis potest circa subsumptam propositionem, cur anima vegetatiuam dicatur operari per qualitates materiales & corporeas, potius quam sensitivam. Nam si per qualitates materiales intelligatur prima qualitates clementorum, vel multæ ex illis, quæ cōmunes sunt corporibus inanimatis: non per illas tantum operatur anima vegetatiuam, sed etiæ per proprias potentias, vitalem, & nutritiæam: & si quas alias habet adiutrices: vt attractiæam, expulsiæam, &c. Si verò per qualitates materiales intelligam? qualitates extensæ in materia, & ab illa pendentes, etiam anima sensitiva per qualitates tantum materiales operatur. Ergo ratio illa distinguendi duas animas, non rectè subfuit. Vnde oritur etiam difficultas circa tertium membrum: quia licet ille modus operandi valde diuersus sit, videatur tamen excedere rationem animæ, vt anima est, cū anima vniatur corpori propter usum eius ad operationem suam.

Dicendum verò est, in præsenti corporeas qualitates appellari illas, quæ materiam ipsam concernunt, & disponunt in ordine ad suum esse, vel ad esse substantiale ipsius compositi, aut partium eius, & sic dicitur anima vegetatiuam operari per has qualitates, non quia non habeat aliquam propriam potentiam vitalem: sed quia haec proximè vniatur calore, seu temperamento: materiali ad suam operationem, & ita operario eius in substantia sua non transcendit actiones materiales, sed tantum in modo, vt supra explicau. Vnde in eodem sensu negatur, animam sensitivam operari per qualitates corporeas: non quia operetur per proprias qualitates spirituales, & immateriales, sed quia per subtiliores formas aliquo modo à crasitudine materia abstractas operatur. Dices, ergo fundatur hic discursus in speciebus intentionibus, quarum positio valde incerta est. Respondeo in primis nobis esse satis certa. Et deinde qui illas negauerit, negare certè non poterit ipsos actus sentiendi esse actiones, vel qualitates altioris ordinis, quam sint qualitates merè corporales. Et consequenter potencias animæ, si per seipsas, & sine speciebus tales actus efficere possunt, esse multo altioris, & sublimioris naturæ. Atque ita non minus efficaciter colligitur distinctio illius gradus ab inferiori, positis speciebus intentionibus, quam sine illis. Vnde posset etiam distinctio illorum duorum graduum ita explicari. Quia operatio rei viventis circa seipsum, aut ordinatur tantum ad seipsum perficiendam, conseruandam, vel propagandam in suo esse naturali, & sic pertinet ad gradum vegetatiuam: vel ordinatur ad se perficiendam recipiendo in se res alias, & quodam modo formas, vel simulachra illarum in se formando: & hic sine dubio altior modus operations est: ex quo generalis ratio animæ cognoscens distinctæ à vegetabili coniurgit. Ille autem operandi modulus, vel per organum corporeum, vel fine illo fieri potest, & sic distinguuntur duæ aliae animæ, sensitiva, & rationalis. De hac verò, quomodo sit vera anima, licet ad suam propriam operationem corpore, vt proprio organo, & instrumento immo- diato non vniatur, in sequentibus dicemus.

Atque ita probata relinquuntur consequentia primi discursus principialis, numerum diuisionem esse bonam, & sufficientem. Prior enim pars probatur: quia nos non possumus distinctionem totum Concluditur prior pars consequentia marum, nisi ex operationibus venari: illa autem posita in fine Concluditur item pars de sufficientia, & ad quatione vt hic dicam membrorum cum diuiso patet, quia nullum modum operandi formæ informantis corpus, & superantis modum agendi inanimatorum inuenire possumus, qui sub illis tribus non comprehenduntur. Quia nec experientia illum ostendit, nec facile cogitari potest, etiam singendi datur licentia.

Et hoc fiet facilis, & evidentius si duo considerentur. Vnum est partitionem illam, quanuus adæ quatam, non esse omnibus membris immediam. Amplius datur. Potuisse enim anima in communi immediate diuidi in vegetantem, & cognoscem: & rursum cognoscens in sentientem, & intelligentem: quia sensus, & intellectus maiorem conuenientiam inter se habent, quam cum vegetati facultate. Quia verò ad phylicam cognitionem animarum illa conuenientia parum conferebat: ideo immediate tradita est trimembri diuiso. Aliud considerandum est, membrilla non esse æquæ vniuersaliam, sub primo, & secundo membro varia species, vel etiam genera animarum comprehenduntur: tertium autem vnam tantum speciem ultimam conciuer. Vnde si danda esset adæquata diuiso animæ per ultimas eius species, innumera membra recensenda fuissent. Veruntamen nimis operofum, & ferè impossibile esset adæquata diuisionem illo modo tradere, nec ad generalem doctrinam de anima pertinet. Data est ergo illa diuiso per generales modos operandi in corporeum aliqua excellencia, & minori dependentia à materia: quorum diuiso necessaria erat ad distinctam notitiam perfectiorum animarum, & principiæ rationalis, & omnium facultatum, & actionum eius, & ideo, & sufficientia animæ, & maximæ doctrinalis est.

Ad primum rationem dubitandi in contrarium responderet, in primis generaliter non esse necessarium totum multiplicare animas, quot operationes, vel potentias: quia vna anima potest habere plures operationes, & potentias: vt anima rationalis, licet vna species sit, habet intellectum, & voluntatem, & anima sensitiva habet plures sensus, & appetitum. Vnde regula generalis est, quando vna potentia comitatur aliâ, & vna ab alia non separatur, licet potentia ipsa multiplicetur, non propter animarum genera, seu gradus multiplicari. Et hacten, licet appetitus vitalis sit specialis potentia, non constituit specialem animæ gradum, quia semper cum proportione cognoscem: potencias comitatur. Et idem videtur cum proportione dicendum de potentia secundum locum mortuæ, sicutem quoad perfecta animalia: nam sequitur sensum, & appetitum, & ab eis non separatur.

Et ita ad priorem partem illius difficultatis fatemur, dari quinque potentias animæ: quarum sufficienciam tradit D. Thomas d. quæst. 78. art. 1. specialis pro Nobis verò sufficit, quod diuiso est ad tradendum doctrinam de anima accommodata, & quod nulla cogitari potest anima potentia, quæ sub illis membris non continetur, licet facile posset in plura distinguiri, vel alijs modis commodè fieri. Vel distinguendo appetitum in sensituum, & rationalem: sicut cognoscendi facultates, vel distinguendo potentiam generatiuam, quæ in illa diuisione

diuisione sub vegetativa comprehenditur: satis verò est, ut dixi, illam diuisionem esse sufficientē, claram, & doctrinā accommodatam. Ex illa verò non sequitur multiplicatio animarum: quia tres ex illis potentij vii anima sensitiua conueniunt. Idemque cum proportione dicendum videtur de anima secundū locum motiuā: nimis rurū, non constitutere peculiarē anima rationem, nisi quantum sub anima sensitiua plures species, vel etiam genera animarum sensitiuarum subdistingui possunt. Nam anima secundū locum motiuā sensitiua est: quia per sensum, & appetitum efficit motum, licet fortasse per specialem facultatem in membris corporis existentem, illum exequatur: hoc enim nō satis ad constituentium nouum animadgradum, aut genus sub illis tribus non comprehensum. Quia (ut dicitur) eis eadem anima plures oriuntur facultates inter se subordinate.

da, quæ inueniuntur non minor in gradu magis, vel
minus perfecto sentiendi. Vnde Patres Comimbric-
enses lib. 2. de Anima, cap. 3. quæst. 2. art. 2. faten-
tur, si viuens sumatur, vt dicatur à vita substanti-
tiali, & constituitur per animam, & forma substanti-
tialis est, & principium accidentalis vita, si tan-
tum tria genera, seu gradus viuentium constitui-
debere, vegetativum, sensitivum, & rationale, a
triplici anima, vegetante, sentiente, & inteligen-
te. Ethoc fine dubio conuincit argumentum fa-
ctum: quia non possunt plus multiplicari concre-
ta, quam abstracta: nec composita, quam forme
quibus constituantur: ergo nec viuentia plus, quam
substantiales vita, nec vita plus, quam substanti-
tialia principia earum, quæ sunt anima. Additum: *Et non
vero nihilominus dicti authores, sumendo viu-
tia, vt ab accidentali vita denominantur, id est, 17.
ab operatione vitali, vel à potentia ad illam, sic
numerari quatuor gradus viuentium, proper
gradiendo potentiam, quæ in animalibus perfe-
ctis, & non in inferioribus reperitur.*

Sed contra hoc secundum virget temper diffi-
cultas tacta, quod hoc potentia generatim sum-
pta pro facultate se mouendi localiter, communis
est omnibus animalibus. Tum quia re vera illi
qualisunque motus animalium imperfectorum,
vitalis est: quia non sit sine sensu, imaginatione, &
appetitu, nec etiam fieri potest sine aliqua intrin-
seca facultate actiua proxime mouente, tue illa sit
ipse appetitus, sive in qualibuscumque membris
talium animalium existat. Ergo animalia perfecta
non excedunt imperfecta in potentia motuia ab-
solutè, vel in motu, sed in eius perfectione. Ergo
sicut hoc non sufficit ad distinguendum quatuor
gradus animarum, aut viuentium vita substan-
tiali: ita nec ad diuidendum quatuor gradus vi-
uentium, ita accidentali. Præfertim, quia ne nos
distinguimus vitam substantialem, nisi per ordi-
nem ad accidentalem, nec vita accidentalis quo-
ad motum localem est distincta a sensu, &
appetituia tamquam nouum genus vite, sed tan-
quam pars (ye sic dicam) eiusdem vite: tue tam-
quam quædam operatio, consequens alia eiusdem
vite. Eademque ratione diueritas perfectionis in
tali motu solum sequitur ex animalibus magis, vel
minus perfectis sub eodem gradu anima sensitu-
ia contentis. Et ideo non magis videtur sufficiens
ad multiplicandos gradus, vel modos viuentium,
quam animalium: nec viuentium vita acciden-
tiali, magis quam substantialem. Propter quod (sal-
uia Philosophi auctoritate) quod ad rem spectat,
non censeo esse maiorem rationem multiplicandi
illa membra sub ratione, aut nomine animarum,
quam viuentium, & fortasse ab Aristotele solum
fuit ille gradus animalium se mouentium distin-
ctè numeratus, quia ad tradendam doctrinam de
gradu perfectionis talium animalium, & ad expli-
candam specialiter potentiam motuiam perfecta-
vita est illa partitio accommodata.

Et ita responsum est ad alteram rationem dubitandi. Nam quod quadam animalia non habent omnes sensus, quibus animalia perfecta prædicta sunt, parum referat ad multiplicados gradus animalium: quia omnes illi sub anima sensuia comprehenduntur, nec distinguuntur in altiori modo abstrahendi à materia in sua operatione, sed solum in maiori, vel minori perfectione specifica subalterna, vel ultima eiusdem modi, & gradus anima. Opinio autem illa negans viventia solum sensum tactus habent esse simpliciter animalia, vel habere animam sensitivam absolute, & vniuocè (vt sic rem explicem) Aristoteli aperte repugnat, & ab omnibus merito rejeicitur: quia vel disputat de nomine, & fine fundamento mutat communem loquendi modum: vel si rem ipsam

10

11
Responsio altera.

32
Ad confirm. i.
infidei in-
demnum. I.

spectemus, falsò dicit, vel animam, quæ principium est sentiendi per solum tactum, non esse novum gradum animæ, superantis gradum animæ purè vegetantis, cum habeat modum operandi abstractionem, & nobiliorem. Vel si principium illud est in altiori gradu animæ, non esse simpliciter animam sentientem, & verum animal constitutum, cum sensus tactus simpliciter sufficiat ad sentiendum, & cognoscendum, & in hoc cum ceteris sensibus propriè, & viviocè conueniat. Itaque sumus inde colligitur alia subdiuisione animæ sentientiæ in perfectam, & imperfectam, quæ alterius divisionis sufficientia non obstat, ut iam adnotauimus. Probat auctem obiectio illa, non magis esse multiplicandos gradus viventium propter maiorem, vel minorem vim se mouēdi localiter, quam propter virtutem sentiendi pluribus, vel paucioribus modis, vel uno tantum.

Ad ultimam verò difficultatem de anima concupiscente, responsio clara est ex dictis: illa enim, non est distincta à sentiente, & rationali, quia in utraque est appetituum principium, quod idem est, ac concupiscentiam generatrum sumptum. Iam verò declaratum est, cur appetituum non constituant gradum animæ peculiarem, etiam si speciale genus potentie. Vnde illa diuisione Platonica triplicis animæ in concupiscentib[us], irascib[us], & rationale, non est diuisione animarum, sed potentiarum animæ, & in ea ratione non est integra, nec multum philosophica: videtur autem ex cogitata, & accommodata ad explicandos affectus, & Morales modos operandi animæ humanæ, ut in lib. 3. & 5. tractando de appetitu sentiente, & rationali videbimus.

C A P V T VIII.

An diuisione animæ in dicta tria membra, sit uniuoca, vel qualis sit.

D Vx sunt difficultates in hoc capite breuiter explicanda: prior est de viviocatione diuisionis, quæ supposita, nascitur alia de qualitate divisionis. Circa priorem, non est difficultas de anima vegetativa, & sensitiva inter se collatis: omnes enim fatentur viviocè conuenire in ratione animæ, quia & definitiones utriusque simpliciter, & cum omni proprietate conueniunt, & nulla ratio equivoicationis, vel analogiae in eis anueniatur. Dicentes inueniri ordinem, quia anima sensitiva non est actus corporis, nisi media vegetativa. Respondeo, nihil hoc obstat viviocationi, quia non obstante illo ordine, anima sensitiva est perfectior in ratione animæ, quam vegetativa, quia & perfectius actuat corpus, & nobilioris operationis principium est: & non participat rationem animæ vegetativa, nec per ordinem ad illam, sed potius supponit illam, ut minus perfectam, & quasi definitionem, & potentiam, comparatione ipsius: sicut numerus maior supponit minorem, & figura quadratum solet aliam supponere, & nihilominus in genere numeri, & figura inter se conueniunt. Itaque hac parte supposita, difficultas est de animarationali. Multi enim sentent, non esse viviocè animam cum ceteris, quod potest modis oppositis cogitari, nimirū, vel quod anima prius dicatur de aliis duabus, quam de rationali, vel è contrario, q[ui] prius de rationali, quam de ceteris.

Prima ergo opinio erit, animam analogicè dicere de rationali anima cōparatione aliarum. Nam licet anima rationalis, seu principium intelligentiæ in homine in genere entis, & substantia, sit nobilis ceteris animabus: ut auctores huius sententiae supponunt, estque satis per se notum, euidenterque ex discursu huius libri constabit: nihil-

ominis aiunt in ratione animæ minus propriè, & analogicè esse animam. Ita sentiunt in lib. 2. de Anim. Averroes text. 7. & ibi Themistius, ac Simplicius text. 1. & 7. & Philoponus. Quorum opinio probari potest ex Arist. 2. de Ani. cap. 2. text. 21. di- 1. *Eius senti- perinde, atque perpetuum ab eo, quod occidit, seungi sepa- rari quo posse.* Vbi non de sola potentia intellectus, sed de ipsa anima intellectiva loquitur. Nam intellectus ipse nec viviocè, nec analogicè anima dici potest: cum ergo dicit esse alterius generis, indicat non esse animam viviocè, nec eiusdem rationis cum alijs. Addi etiam potest, quod libro sexto Topicor. capite quinto, vitam intellexu oculu ponit, eo quod in plantis, & in alijs, non ea- dem ratione inueniatur.

Ratio verò huius opinionis videtur fuisse, quia anima intellectiva, aut non informat substantia- 2. *Fundam̄ liter corpus, aut si informat, longè aliter, quam bipartitam: cetera: Primò, quia non communicat materia. Pro illo cō- totum suum esse eo modo quo alia formæ: quia 3. *teclura, ita illud communicat, vel materia, vel compo- to, ut sibi absolute retineat: nam ita informat, ut in suo esse substat, & sic non tantum est, quo aliud est, sed etiam quod est, tamquam in suo esse substat, quod alia anima non habent: sed omni- nino sunt actus, quasi immersi materia, & non substant, nec sunt simpliciter, quod est, sed quo aliud est. Secundo, quia in modo productionis sive quædam analogia cernitur. Nam sola ratio- nalis anima fit per creationem, alia per eductio- nem. Vnde alia non producuntur, sed producuntur rationales verò non solum per se pro- ducitur, sed etiam creatur, qui est alius effectio- nis modus, & fortasse analogus, cum sit proprius Dei, cui nihil est viviocum cum creaturis. Tertiò *Tertia: ex modo operandi eadem inaequitas cernitur: quia anima rationalis, ut talis est, operatur inde- penderet ab organo corporeo, quod alia anima non habet: ergo signum est, non ita propriè, & verè informare corpus, etiam ut rationalis est, ac subinde non esse tam propriè animam.***

Veruntamen hic modus dicendi, vel errorem in fide suppónit, & in eo fundatur, & ideo erro- 4. *Prædictio: neus est, vel certè si admittit veritatem fidei, do- posio multe- centis animam rationalem esse veram, ac pro- ex capitibus priam formam corporis, et illa opinio improba- datur. Tertio: bilis in Philosophia, quia non consequenter lo- quitur, nec probabiliter ratione fundatur. Et nihilominus in Theologia censuram grauem metetur: quia valde probabiliter aliquid fidei contrarium ex illa inferri potest. Declaro breuiter singula: qui Et 1. *esse si sentientia illa supponit, principium intelligendi, & in nobis non esse veram, ac propriam formam corporis, consequenter quidem dicit, non esse vivi- uocè animam cum ceteris: imo dicere debet, potius equiocè, quam analogicè vocari animam, vel falso non esse animam intrinsecè, & formaliter, sed tantum per quandam proporcionalitatem, & metaphoram, valde extraneam: vt in capite primo notatum est. Illud autem fundamentum hæreticum est, & contra euidentem rationem philosophicam, ut infra ostendetur.**

Si autem hæc opinio in illo fundamento non 5. *Primo: initur, sed concedit animam rationalem esse ve- 2. *Et 1. *esse ram formam substantialē humani corporis: si euidenter docet falsum, dum negat esse verè, ac proprijsimè animam: ac subinde ex eo capite es- se etiam viviocè animam. Probatur hoc corife- quens, primò, quia si vere, ac propriè informat, conuenit propriè cum alijs formis substantiali- bus in communione formæ substantialis: ergo ex hac parte nulla colligi potest analogia. Se- 2. *Et 2. *esse secundo, quia est verus actus corporis potentia vi- tam*****

tam habentis, & in hoc etiam habet formalem conuentiam, ac propriam similitudinem cum alijs animabus: ergo dicitur anima illi proprijs simili conuenit, ac proinde vniuocè. Tertio, ac principiè, quia posito illo principio nulla est probabilis ratio analogia ex parte anima. Nam fundamēta contraria sententia ad summum probant: modum informationis anima esse alterius rationis specifica: non verò quod non habeat conuentiam vniuocam cum modo informandi aliarum animarum, ut statim respondingo eisdem fundamentis patebit. Denique ex illa opinione sequitur ferè eidenter, animam rationalem non verè, ac proprijs vniuersi corpori, ut formam: qui est error in fide: ergo & ipsa opinio errori proxima censenda est. Consequitur cum minori supponuntur vnotæ: & sequela patet, quia si talis substantia analogicè est anima: ergo analogicè animat: ergo analogicè informat: ergo analogicè vnitur corpori ut forma. Hæc autem analogia, si qua est, non potest esse cum conuentia formalis: quia tunc nulla ratio analogia fangi poserit. Erit ergo per imprærietatem, & metaphoram ex parte informationis animæ rationalis, quod à vera fide catholica dissonat, ut videbimus.

2. *Opinio seu modus explicandi distinctionis analogiam.*

3. *Distinctionis ac discursus pro illo.*

Prius verò quādum fundamentis dictæ sententia satisfaciamus, alteram opinionem expendere necessarium est. Propter illas enim, & similes rationes, alij dixerunt, divisionem illam esse analogiæ, ita tamen, ut principiū propriū, ac per prius dicatur de anima rationali, quādum de reliquis. Ita docet Landinus li. 2. de Ani. quest. 3. cum Alexand. lib. de sens. & sensib. in principio, & Albert. 2. de Ani. cap. 5. & aliqui moderni. Et principiè mouentur, quia viuere simpliciter coquuntur homini, ceteris verò animantibus tantum secundū quid: ergo & anima homini est simpliciter anima, alia verò secundū quid, & consequenter non vniuocè, sed analogicè. Consequitur est clara: & antecedens probatur hoc modo. Viuens proprie, ac simpliciter dicitur, quod seipsum mouet, sed inter animantia solus homo seipsum simpliciter mouet, alia verò tantum secundū quid: ergo. Probatur minor, quia illud seipsum propriè mouet: quod non solum operationem efficit, sed etiam propter finem propriè operatur, siam operationem in finem dirigendo: sed hoc modo solus homo per rationem se mouere potest. Ergo solus ille simpliciter viuit, alia verò secundū quid: quatenus in seipso phisicè operantur, seu motu efficiunt. Iuxta quem discursum, etiā inter animam sentientem, & vegetantem potest analogia considerari. Tum, quia dum animalia se mouent ex cognitione boni, aliquo modo cognoscunt finem sicut materialiter sub ratione conuenientis, & boni amati: vegetabilia verò nullo modo finem percipiunt, sed sola naturali propensione in illum feruntur, sicut cetera inanimantia. Tum etiam, quia bruta verius, ac magis propriè agunt in seipso, quia secundum eandem partem, & facultatem in se agunt, dum cognoscunt, & appetunt: vegetabilia verò tantum se mouent secundū quid, per vnam partem efficiendo in aliam, per actionem transiuntur. Denique in anima rationali considerari potest singularis perfectio etiam in ratione animæ, quatenus tota informat totum corpus, & tota singulas corporis partes. Ergo longè altiori modo est corporis forma: alia verò comparatione illius tantum secundū quid.

4. *Motuum*

5. *Verare/olus ratione pro vniuocatione triplici anima.*

Nihilominus dicendum est, animam vniuocè diuidi in rationalem, & reliquas. Ita sentit Arist. in cap. 1. & 2. de Anima, vbi tradit definitionem animæ omnibus communem, ut ipse dicit: & comparat figuræ, quæ vnam habet communem, & vnuocam rationem omnibus figuris. Idem docet D.

Thomas 2. contr. Gent. cap. 60. & 61. vbi ex professo probat definitionem animæ vniuocè conuenire animæ rationali, cum reliquis, quod idem est. Quod etiam behe defendit Ferrara dicto cap. 61. ostendens hanc fuisse mentem Aristotelis. Verum est, ipsos loqui principiè contra Averroem, & alios in sensu tractat contra priorem opinionem. T. R. Rain, fund. in quod. quod de

Thomas 2. contr. Gent. cap. 60. & 61. vbi ex professo probat definitionem animæ vniuocè conuenire animæ rationali, cum reliquis, quod idem est. Quod etiam behe defendit Ferrara dicto cap. 61. ostendens hanc fuisse mentem Aristotelis. Verum est, ipsos loqui principiè contra Averroem, & alios in sensu tractat contra priorem opinionem. T. R. Rain, fund. in quod. quod de

Thomas 2. contr. Gent. cap. 60. & 61. vbi ex professo probat definitionem animæ vniuocè conuenire animæ rationali, cum reliquis, quod idem est. Quod etiam behe defendit Ferrara dicto cap. 61. ostendens hanc fuisse mentem Aristotelis. Verum est, ipsos loqui principiè contra Averroem, & alios in sensu tractat contra priorem opinionem. T. R. Rain, fund. in quod. quod de

SVARE Z
de Anecdoto
re G. d'rum, c.
animalia.

LIBRI
TOMI
III
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
8010
8011
8012
8013
8014
8015
8016
8017
8018
8019
8020
8021
8022
8023
8024
8025
8026
8027
8028
8029
8030
8031
8032
8033
8034
8035
8036
8037
8038
8039
8040
8041
8042
8043
8044
8045
8046
8047
8048
8049
8050
8051
8052
8053
8054
8055
8056
8057
8058
8059
8060
8061
8062
8063
8064
8065
8066
8067
8068
8069
8070
8071
8072
8073
8074
8075
8076
8077
8078
8079
8080
8081
8082
8083
8084
8085
8086
8087
8088
8089
8090
8091
8092
8093
8094
8095
8096
8097
8098
8099
80100
80101
80102
80103
80104
80105
80106
80107
80108
80109
80110
80111
80112
80113
80114
80115
80116
80117
80118
80119
80120
80121
80122
80123
80124
80125
80126
80127
80128
80129
80130
80131
80132
80133
80134
80135
80136
80137
80138
80139
80140
80141
80142
80143
80144
80145
80146
80147
80148
80149
80150
80151
80152
80153
80154
80155
80156
80157
80158
80159
80160
80161
80162
80163
80164
80165
80166
80167
80168
80169
80170
80171
80172
80173
80174
80175
80176
80177
80178
80179
80180
80181
80182
80183
80184
80185
80186
80187
80188
80189
80190
80191
80192
80193
80194
80195
80196
80197
80198
80199
80200
80201
80202
80203
80204
80205
80206
80207
80208
80209
80210
80211
80212
80213
80214
80215
80216
80217
80218
80219
80220
80221
80222
80223
80224
80225
80226
80227
80228
80229
80230
80231
80232
80233
80234
80235
80236
80237
80238
80239
80240
80241
80242
80243
80244
80245
80246
80247
80248
80249
80250
80251
80252
80253
80254
80255
80256
80257
80258
80259
80260
80261
80262
80263
80264
80265
80266
80267
80268
80269
80270
80271
80272
80273
80274
80275
80276
80277
80278
80279
80280
80281
80282
80283
80284
80285
80286
80287
80288
80289
80290
80291
80292
80293
80294
80295
80296
80297
80298
80299
80300
80301
80302
80303
80304
80305
80306
80307
80308
80309
80310
80311
80312
80313
80314
80315
80316
80317
80318
80319
80320
80321
80322
80323
80324
80325
80326
80327
80328
80329
80330
80331
80332
80333
80334
80335
80336
80337
80338
80339
80340
80341
80342
80343
80344
80345
80346
80347
80348
80349
80350
80351
80352
80353
80354
80355
80356
80357
80358
80359
80360
80361
80362
80363
80364
80365
80366
80367
80368
80369
80370
80371
80372
80373
80374
80375
80376
80377
80378
80379
80380
80381
80382
80383
80384
80385
80386
80387
80388
80389
80390
80391
80392
80393
80394
80395
80396
80397
80398
80399
80400
80401
80402
80403
80404
80405
80406
80407
80408
80409
80410
80411
80412
80413
80414
80415
80416
80417
80418
80419
80420
80421
80422
80423
80424
80425
80426
80427
80428
80429
80430
80431
80432
80433
80434
80435
80436
80437
80438
80439
80440
80441
80442
80443
80444
80445
80446
80447
80448
80449
80450
80451
80452
80453
80454
80455
80456
80457
80458
80459
80460
80461
80462
80463
80464
80465
80466
80467
80468
80469
80470
80471
80472
80473
80474
80475
80476
80477
80478
80479
80480
80481
80482
80483
80484
80485
80486
80487
80488
80489
80490
80491
80492
80493
80494
80495
80496
80497
80498
80499
80500
80501
80502
80503
80504
80505
80506
80507
80508
80509
80510
80511
80512
80513
80514
80515
80516
80517
80518
80519
80520
80521
80522
80523
80524
80525
80526
80527
80528
80529
80530
80531
80532
80533
80534
80535
80536
80537
80538
80539
80540
80541
80542
80543
80544
80545
80546
80547
80548
80549
80550
80551
80552
80553
80554
80555
80556
80557
80558
80559
80560
80561
80562
80563
80564
80565
80566
80567
80568
80569
80570
80571
80572
80573
80574
80575
80576
80577
80578
80579
80580
80581
80582
80583
80584
80585
80586
80587
80588
80589
80590
80591
80592
80593
80594
80595
80596
80597
80598
80599
80600
80601
80602
80603
80604
80605
80606
80607
80608
80609
80610
80611
80612
80613
80614
80615
80616
80617
80618
80619
80620
80621
80622
80623
80624
80625
80626
80627
80628
80629
80630
80631
80632
80633
80634
80635
80636
80637
80638
80639
80640
80641
80642
80643
80644
80645
80646
80647
80648
80649
80650
80651
80652
80653
80654
80655
80656
80657
80658
80659
80660
80661
80662
80663
80664
80665
80666
80667
80668
80669
80670
80671
80672
80673
80674
80675
80676
80677
80678
80679
80680
80681
80682
80683
80684
80685
80686
80687
80688
80689
80690
80691
80692
80693
80694
80695
80696
80697
80698
80699
80700
80701
80702
80703
80704
80705
80706
80707
80708
80709
80710
80711
80712
80713
80714
80715
80716
80717
80718
80719
80720
80721
80722
80723
80724
80725
80726
80727
80728
80729
80730
80731
80732
80733
80734
80735
80736
80737
80738
80739
80740
80741
80742
80743
80744
80745
80746
807

& alia spiritualis. Ergo eadem ratione anima rationalis, vt rationalis, potest cum vegetativa, vel sensitiva in ratione animae conuenire, etiam illa spiritualis sit, & ha materiales sint, quatenus illos gradus non transcendunt.

Vltimo confirmatur haec veritas, quia nulla ratio verae analogie inter animam rationalem, & reliquias inuenitur, vt respondet ad fuit Nam est aliarum opinionum, facile offendetur. Et in primis ad primum locum Aristotelis, quem prior opinio allegat ex 2. de anim. text. 21. concedo in verbis illis, Sed videtur genus aliud animaesse, Aristotelem loqui de rationali anima. Et si pro aliqua ex dictis opinionibus afferri posset, potius secunda, quam prior fauerit. Inde tamen solum colligitur, animam intellectualem esse nobilioris, & altioris ordinis in substantia sua, quam sint exteris. Hoc autem optime potest confitire cum conuenientia vniuoca, tam in ratione animae, quam in ratione substantiae, seu substantialis formae, cum certis animabus. Nam de intelligentiis etiam dicere possumus esse aliud substantiae genus a corporeis: quamvis in genere substantiae vniuoco conuenient. Et confirmari hoc potest ex verbis subiunctis, quibus Philoponus probat, animam intellectualem esse alterius generis, quia sola separari potest, tamquam per se vniuersaliter. In quibus in primis ponendo verbum separari, quia per illud indicatur, priusquam separari esse corpori vnitam, tamquam veram formam eius: & ita non repugnare nobilitati eius esse veram animam vniuocem cum reliquis. Deinde considero, solum colligere ex collatione eius, ex eo quod separabilis est, & immortalis. Ex qua proprietate licet colligatur maior nobilitas specifica: non tamen potest inde inferri analogia: alias se queretur inferiores animas, vel aequioco, vel analogice animas vocari. Verisimile autem est dixisse Aristotelem, rationalem animam esse aliud anima genus, quia differt ab alijs, tamquam immortale a mortali, in eo sensu, in quo dixerat I. 10. Metaphys. cap. 13. corruptibile, & incorruptibile differre generem, utique physico, vt vocat, sic enim non est inconveniens concedere animam rationalem differre generem ab alijs animabus, quia non pendet in suo esse a materia, sicut relique, cu hac tamen differentia stat conuenientia vniuoca in communione ratione, seu in genere logico, vt est notum in Metaphysica, & dixi in disput. 35. sect. 3. num. 37.

Alter vero locus Aristotelis ex libr. 6. Topicorum non recte citatur. Nam verba eius sunt, Vita autem non secundum vnam speciem videtur dici, sed altera quidem animalibus, altera plantis inest. Constat autem ex dictis vita, & animam de sensitiva, & vegetativa vniuoco dici. Nec in eo loco Aristoteles de anima rationali mentionem facit. Igitur aequiocatione de qua ibi loquitur, quamque cauendam esse docet, est illa, in qua ratio, seu definitio propria vniuocae speciei, sumitur, tamquam vniuoca omnibus membris, seu speciebus sub genere contentis, vt in illis verbis patet. Contingit igitur, & secundum electionem sic assignare terminum, ac si vniuoca, & secundum vnam speciem omni vita diceretur. Solum ergo negat, vitam esse ita vniuocam, vt omnis vita sit eiusdem speciei, vt verba ipsa prefererunt. Vnde videtur, vniuocationem ibi stricte sumere pro maxima conuenientia, & vnitate communis, & prout aequiocationibus illis opponitur, quas alibi dixit, in genere latere: illas enim in genere vita, vel anima reperiri non negamus.

Ad rationes prioris sententiae, reliquo haeretico fundamento, quod anima rationalis non informet corpus: ad aliam partem dicimus, coniecturis ibi adductis recte probari informationem animae rationalis esse specie diuerlam ab unionibus alia-

Franc. Suarez de Anima.

rum animarum, esseque longe perfectioris rationis, & ordinis: nihilominus inde non sequi, vel rationalem animam non esse veram, & propriam formam, vel esse analogice animam: sed ad summum sequi, esse sub genere animae excellentiori. Vnde ad primam probationem in primis dicimus sub dubio esse, an anima rationalis vnitam corpori substat? Tamen, licet hoc demus, negandum non est, quin totum suum esse corpori communiceat: etiam prius illud in se habeat, & in eo substat. Similiter enim est, quod est, & quod totus homo simul cum corpore est, ac substat. Quia licet sit actus substatens, nihilominus est substantia incompleta, ac proinde simul est actus se totum communicans corpori, etiam ab illo in eodem esse non pendeat: quae dependentia non est contra communem animae rationem. Nam licet alij animabus contraria conditio insit, non est propter communem rationem animae, sed propter earum propriam imperfectionem. Et ita ex omnibus illis differentiis solum concluditur, animam rationalem esse alterius speciei, & ordinis ab alijs animabus: non vero esse analogice, vel improprie animam.

Idemque dicendum est ad alteram probationem sumptam ex modo productionis. Ut enim omitteram quæstiones ibi insinuatas scilicet, an creatione, & generatione, vel edificationes dicantur, vel effectiones vniuocæ, vel analogice: & an Deus, vt creator, sit vniuocis efficiens cum alijs agentibus naturalibus, vt alienas a praesenti instituto. Dico breuiter quidquid sit de productionibus, certum esse eandem rem, vel plures eiusdem speciei fieri posse per creationem, & generationem. Vnde multo magis ex rebus eiusdem genetis, & in eo vniuoco conuenientibus, vna fieri per creationem, & altera per generationem. Vt Angelus, & homo, & calamus, & elementum. Ita ergo anima rationalis, licet sit vera anima, fieri potest per nobilorem actionem, quam cæteris animis, scilicet per creationem. Tertia de. 43. quæ probatio ex operatione ratione non organica, solum probat, animam rationalem esse immaterialem, non vero improprie informare corporis, vt postea declarabimus.

Ad fundamentum alterius sententiae responderemus aequiocationem in illo committi, quoad terminum illum, mouendis, duobus enim modis dici potest alia res se mouere, scilicet physice, seu efficienter, tantum motum in se efficiendo, vel moraliter se in finem dirigendo: cum ergo dicitur vivens illud esse, quod se ipsum mouet, non intelligitur de motione morali in ordine ad finem, sed de motione physica per efficientiam motus, vel operationis in seipso, per se, & ex talis natura institutione. Vt in superioribus explicatum est. Quapropter ad rationem viventis, vel animæ simpliciter dicitur, & impertinens est modus, quo se mouet in ordine ad finem: sed tantum considerare oportet, an per se, ac proprie se moueat effectuè, propter propriam perfectionem acquirendam. Nam si hoc habeat, erit sufficiens ad rationem viventis, vel animæ, etiam in finem per seipsum mouentis, nec cognoscatur. Vt, v.g. cum animal aliquid videt, proprie mouet se vitaliter, sive propter finem videat, sive non. Imo vita æterna, quæ in visione Dei consistit, est non solum propria, sed etiam perfectissima vita, & tamen non est illa actio propter finem ex directione operantis, sed est naturalis, ac necessario operatio, per quam finis ultimus obtinetur. Solum ergo probat ille discursus, illa viventia, quæ propter finem moueri possunt, perfectissima vivere, quam alia, quia illa operatio, per quam finis formaliter cognoscitur, vel intenditur, perfectum gradum vita requirit. Idemque fore dicendum

Ad 1. censeo.
Qu. ibid.

Ad 2. coniur.

Ad 3.

Ad modum
2. opinionis,
et que di-
scutum in
n. 6.

Moueres-
p. 1am quo-
modo pro-
prum sit
viventium.

dum est ad alias coniecturas, in quibus inaequalitas inter animam vegetatiuam & sensitivam consideratur. Probat enim animam sensitivam esse altioris perfectionis, & gradus: analogiam vero nullo modo ostendunt. Atque idem dico ad ultimum indicium perfectionis animae rationalis, quod tota informet singulas partes, de quo infra latius dicendum est.

¹⁵
Circa, par-
rem tituli de
qualitate
diuisione,
ratio diu-
tandi.

Ex hac vero resolutione nascitur dubium secundo loco propositum, nemirum, qualis sit haec diuisio animae in tres animas. Ratio autem dubitandi esse potest, quia si diuisum est vniuersum, erit genus, quia praedicatur essentialiter, & quidditatem de membris diuidentibus, & non est species ultima, nec etiam est praedicatum transcendentia: erit ergo genus. Ergo diuisio erit generis in species, quia membra sunt etiam communia, seu vniuersalia, & essentialiter diversa. Consequens autem difficultatem patitur, quia tres animae non coniuiduntur propriè inter se tamquam membra mutuò distincta, sed comparantur potius tamquam inferius, & superius in linea praedicamentali, vel directè, vel restituendè, quia autem sic subordinantur, non distinguuntur tamquam species sub communia genere, ut videtur clarum in Dialectica: ergo. Declaratur ex ipsis concreta. Nam viues, animal, & homo non distinguuntur inter se species, neque habent genus commune, quod in illa tria membra diuidi possit: ergo nec in animabus id reperiri potest. Probatur consequentia, quia illa tria praedicata concreta, ex tribus animabus desumuntur, ut supra dictum est: ergo eadem est ratio de formis, que de compositis.

¹⁶
Ratio pro
resolutione.

Ad huius dubij resolutionem, & clariorem illius diuisione intelligentiam, aduertere oportet, communem animae conceptum, & expliciter abstrahi posse, iuxta duos modos similitudinis, seu convenientie, quae inter ipsa viuentia, seu animas ipsas considerari, & distinguuntur. Primus modus convenientia est, quatenus plantæ, animalia, & homines in hoc conuenient, quod dicitur nutriti, & vegetant. Vnde in operatione ipsa abstrahitur conceptus communis nutritionis, vel vitalis generationis. Et consequenter in principio talis operationis abstrahitur communis conceptus animæ vegetatiæ, in quo conuenient animæ plantarum, animalium, & hominum, tamquam in communia genere, & ab anima vegetatiæ sic concepta constituitur viuens, prout est genus commune animabus, & plantis, ut supra cum Aristotele diximus. Et similis convenientia, & cum eadem proportione, consideranda est in anima sensitivæ, quatenus est principium sentientiæ generationis: ut est brutus, & hominibus commune. Nam sicut sentire commune est omnibus illis, ita principia sentientiæ hominis, & bruti in illa communia ratione conuenientia habent, quæ nomine sensitivæ significatur. Inter animas vero rationales sola specifica conuenientia reperitur, & abstrahi potest.

¹⁷
Resolutione.

Iuxta hanc abstracionem, & considerationem, diuisum in illa partitione, est anima, quatenus est principium vite, quae in se ipsa est anima vegetabilis in communia, & est genus ad omnes animas. Nam omnis anima essentialiter est principium vegetandi in communia. Diuiditur autem in animam pure vegetabilem, sensitivam, & rationalem, diuisione vniuoca, & tamquam genus in species suas, non quidem ultimas, sed partim subalternas, partim ultimam: nec diuisione in media, sed media saltu ex parte. Animæ enim illo modo sumpta immediatè diuidenda esset in pure vegetatiuam, & sensitivam simpliciter: & rursus sensitivam in pure sensitivam, & rationalem, ut supra etiam notum est. Hoc autem non impedit, quod minus diuisio in hoc sensu sit adæquata, & doctrina

nalis, & conuenienter tradita, ad totam animam amplitudinem explicandam. Neque contraria, sed simili difficultas proposita, quia tres animæ, ut sunt membra diuidentia in sensu predicto, non coordinantur in linea praedicamentali, sed sunt species omnino inter se distinctæ. Nam anima vegetatiua, ut est membrum diuidens, non sumitur in communia, ut abstrahit a vegetatiua pura, seu planta, & a vegetatiua animalium: sed pro vegetatiua, quæ illum gradum non transcendit, quæ ut sic non constituit viuens in communia, sed tantum plantam in communia, & sic constituitur a sensitivæ. Et pari modo sensitiva, ut membrum est diuidens, sumitur pro anima praesens sensitiva, quæ non constituit animal in communia, sed brutum: & constituitur ab anima hominis, quæ non tantum sensitiva est, sed etiam rationalis. Et hic sensus videtur mihi facilis, & ad rem explicandam satis accommodatus. Authores autem non vindicant communia, ita exponere Aristotelem, vel rem ipsam: & ideo alius est addendus sensus, qui non est contrarius, sed diuersus, & sic rectè explicetur, veritatem etiam continet.

Alius ego modus conuenientia inter prædictas tres animas considerari potest inter propria carum constitutiva, quatenus talia sunt. Quæ convenientia prius in operationibus explicatur: deinde in principiis earum, quæ sunt prædictæ tres animæ, quæ per ordinem ad operationes diuiduntur. Operatio ergo nutriti, sentientiæ, & intelligendi conuenient, inter se, in communia rationis operationis vitalis, de cuius ratione generaliter est, ut sit à principio intrinseco eius in quodam operatio sit. Et sub hoc communia genere, vel conceptu, continentur tres modi operationum vitalium, ut sunt nutritio, sensitio, & intellectio, non tamen omnino immediata, quia sensitio, & intellectio conuenient inter se in ratione cognitionis, & ita potest operatio vitalis distinguere in nutritionem, & cognitionem: & cognitionis in sensationem, & intellectum. Sic ergo anima, quæ est principium vitalis operationis in communia, non est anima vegetatiua, sed vniuersaliorem, magisque abstractam rationem habet, sicut & ipsa operatio. Est ergo communis quædam ratio animæ abstrahens ab illis tribus gradibus, & sic viuens, quod per illam, ut sic, constituitur, non est idem, quod vegetatiuum, sed idem, quod animalium, id est, conitans corpore, & tali forma, quæ sit principium actionis vitalis. Viuens autem sic sumptum immediatè diuidi poterit in viuens vegetatiuum, & cognoscituum: & rursus viuens cognoscituum, in sensitivum, & rationale. Vnde tandem concluditur ad æquata diuisio, ut viuens in illa tria membra, vegetatiuum, sensitivum, & rationale: tunc etiam animæ in vegetatiuum, sensitivam, & rationalem.

Sic autem illa diuisio non est generis in species: nam illa tria prædicta solum ratione differunt, non per differentias oppositas, sed per differentias subordinatas, quarum una est per aliam contrahibilis, seu determinabilis. Vnde sit, ut illa tria membra possint esse eidem viuenti, vel eidem animæ essentiali. Nam idem homo est viuens, animal, & rationalis: & eadem anima est vegetatiua, sensitiva, & rationalis, quatenus est principium nutriti, sentientiæ, & ratiocinandi. Ac propterea diuisio in illo sensu non potest esse generis in species. Quia, ut Aristoteles ait lib. 10. Metaph. cap. 11. genus, & species non differunt species, utique potius propter rationem tactam, quia non constituntur differentiis oppositis, sed tantum negantur dici possunt, non esse eiusdem speciei, quia non eadem differentia constituitur. ut in disp. 7. Metaph. sect. 3. notauit. Et eadē ratione non possunt habere genus

SVARE Z.
de Anecdoto, o-
re 6. diuīsum, c.
animæ.

LEONI TOM
11 111 111
111 111 111

D. V. 2

genus commune: tum quia genus dicit relationem ad species: tum etiam, quia possunt ad constituantem eandem integrum essentiam concurrere. Quapropter si aliquis conceptus communis abstrahitur a conceptu generico, & specifico, ut conceptus cognoscitivus ab homine, & animali, quod est genus hominis, & conceptus viuentis a nutritivo, & cognoscitivo, illud commune revera non est genus, etiamque contingat esse vniuersum: sed erit quasi transcendens quoddam, quod differentias extra sui rationem, & proprie contrahentes non habet, sicut conceptus communis, qui interdum abstrahit a differentiis simplicibus, non est genericus, sed quasi transcendentalis. Huiusmodi enim est conceptus cognoscitivus, ut abstrahit a rationali, & sensu, cuius signum est, quia eadem anima hominis, ut ratione distinguitur in sensu, & rationale, secum conuenit in communione conceptu animae cognoscitivae. Et ita patet responsio ad rationem dubitandam in principio positam.

C A P V T I X.

Vtrum principium intelligendi sit aliqua spiritualis substantia secundum fidem, & rationis naturalis principia.

1 Hactenus de generica ratione animae diximus, & illud genus in suas species dividuntur, & quae ad inferiorum graduum animas pertinent, breuiter, ac pro instituto nostro sufficiunt, attingimus, & quod amplius desiderari potest in singulis progressu dicerunt. Iam ergo ad grauorem & Theologis magis necessariam, ac quodammodo propriam de substantia, & essentia animae humanae disputationem primum accedimus, quam per diuersa prædicta illius propria, & in quibus aliorum viuentium materialium animas superat explicabimus, & incipiemus ab hac differentia *spiritualis substantia*: quia, ut videbimus, est fundamen- tum omnium aliorum attributorum, quae homini- minis animam a ceteris distinguunt. Quid autem nomine substantia spiritualis in hoc titulo signi- ficitur, breuiter explicandum est. Et in primis no- minis substantia generum sumptu virtutum, ut abstrahit a completa, & incompleta: seu prout in materiam, formam, & compositum ab Aristotele alibi dividitur. Neque vero tam inquirimus, utrum principium principale, ac primarium, quo nos intelligimus, sit hoc modo substantia, quam id, ut notum supponimus. Quia vel hoc principium est vera forma corporis nostri, vel tamen illi auctores. Si hoc posterius dicatur, licet erroneum sit, ut infra ostendemus, inde evidenter concluditur esse substantiam, quia est quid per se existens: cum supponatur non esse auctum informantem. Si vero primum dicatur, inde etiam concluditur esse sub- stantiam, tam propter ea, quae generantur de ani- ma diximus, & alia, quae de substanciali forma in genere dixi in disp. 15. Meta. s. 5. vbi ex eo, quod anima rationalis est substancialis forma, dari in alijs rebus corporis substanciales formas ostendit. Tum præterea, quia vitales operationes, & præ- cipe inellec[t]u non possunt non radicari in aliquo substanciali principio, ut est per se notum, & ex discursu materiae constabit. Tum denique, quia homo, ut homo, est vna species substancialis per se, quam ex materia, & forma componi neces- sit: componitur autem ex principio intelligendi ut tale est: ergo tale principium in homine sub- stantia est.

2 Alter terminus in titulo positus est, *spiritualis*, per quem inquiritur quædam essentialis differen- tia illius substantiae, que in homine est principiu[m].

Franc. Suarez. de Anima.

intelligendi: supponitur autem per vocem illam esse in mundo aliquas substantias spirituales, quod de increata substantia, quæ est ipse Deus, non fo- rum de fide certum est, sed etiam ratione euidens. Idem vero de multis substantiis creatis ostendimus in tractatu de Angelis l. i. cap. 1. vbi declarauimus substantiam spiritualem corporali opponi, quæ p[ro]pria[rum] p[ri]uatit[er]e, ita ut spiritualis dicatur, quæ corporeæ non est. Substantia autem corporeæ duob[us] modis dicitur, uno modo, quæ intrinsece constat ex materia physica capaci quantitatis: alio modo, quæ in materia extenditur per quantitatem. Pri-ori modo clarum est, animam non posse esse sub- stantiam corpoream, quia illo modo substantia corporeæ non est, nisi composita ex materia phy- sica, & aet[er]na, seu forma substantiali, quod repugnat principio intelligendi, quod est in nobis. Quia no[n] est substantia composita ex partibus essentialibus ut l. i. de Angelis, c. 7. obiter ostensum est. Et præ- terea ostendemus infra, illam non esse substantiam completam: substantia autem composita ex materia, & forma, est substantia, vel natura com- pleta.

Posteriori modo dicitur substantia corporeæ, 3 substantia simplex, capax extensionis partis extra partem secundum tres dimensiones quantitatis: 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100 101 102 103 104 105 106 107 108 109 110 111 112 113 114 115 116 117 118 119 120 121 122 123 124 125 126 127 128 129 130 131 132 133 134 135 136 137 138 139 140 141 142 143 144 145 146 147 148 149 150 151 152 153 154 155 156 157 158 159 160 161 162 163 164 165 166 167 168 169 170 171 172 173 174 175 176 177 178 179 180 181 182 183 184 185 186 187 188 189 190 191 192 193 194 195 196 197 198 199 200 201 202 203 204 205 206 207 208 209 210 211 212 213 214 215 216 217 218 219 220 221 222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 <span data-bbox="570 3

Recenſorius
aliquis ex
Philosophis
pro eadem
parte nega-
tus.

Eundem ex antiquis Philosophis docuerunt Anaxagoras, teste Plutarcho lib. 4. de placitis, cap. 2. & Stoici apud Eusebium libr. 15. de preparat. cap. 19. & Lucretius lib. 1. de rerum natura, quem refert Tertullianus libr. 1. de Anima, cap. 5. in fine, & Augustinus 1. de utilitate credendi, illi attribuit quod animam ex atomis constare dixerit, sicut Epicurus. Et contra eum disputat Lactant. libr. 7. diuinarum Institution. cap. 12. Refertur etiam pro hoc errore Soranus quidam antiquus medicus, quem quatuor libros de anima commentatum esse refert Tertullianus lib. de Anima, cap. 6. vt omittam Galenum, & alios, qui dixerunt animam esse sanguinem, aut temperamentum, seu harmoniam humorum, contra quos supra disputatum est. Nec alienab eodem errore sunt, qui eadem dicunt esse hominum, & brutorum animas, de quibus postea dicturi sumus. Pluresque istorum in hunc errorem inductos fuisse ait Augustinus, eo quod nimis imaginationi addicti, non possent aliquid vt verum ens concipere, nisi corporeum. Vnde eo procererunt, vt Deum ipsum corporeum esse dicenter, vt de Tertulliano idem Augustinus, affirmat, & videri potest in Pamph. supra paradox. 15.

Arguitur
etiam ex
Script. pro
eodem errore.

Deinde aliqua fundamenta de anima specialiter afferuntur. Primo ex Scriptura, quod Luce 16. dicitur anima Lazarii deducta in sinum Abraham, & anima diutius sensisse cruciatum ignis, & a quam ad lingua refrigerandam petijisse. Quo testimonio Tertullianus lib. de Anima, cap. 7. & 8. & lib. de refur. carnis, cap. 17. & Faustus supra vtruntur. Addit Tertullianus in lib. de Anima, cap. 11. In Gen. 2. Et in p. 1. in eo spiritum vita, vbi ipsi statim legi vult, non spiritum. Nam anima, inquit, in substantia flatus est, ab effectu autem & citus spiritus, qui spirat. Et adducit illud Isai. 42. Dans flatum populo, qui est super terram, & spiritum cal. antibus eam. & illud cap. 57. Spiritus a facie mea egreditur, & flatum ego faciam seu spiritus ex me produxit, & flatum ego feci, vt Tertullianus allegat. Denique adducit Faustus illud Psalmi 41. Educ de custodia animam meam, quod ipse legit de carcere, inde argumentum sumens, quia non nisi res corpora posset in carcere detineri, seu custodiri. Cui simile est illud Psalmi 29. Domine eduxisti ab inferno animam meam, saluasti me a descendentiis in lacum.

Accedunt
lenses ratio-
nes nonnulla.

Vltimara-
tio aliquando
poteris.

Vera affer-
atio affi-
mata bipar-
tita.

Addit denique Tertullianus d. cap. 6. de Anima, varia rationes Philosophorum parui momenti, qualis est illa, quod extrinsecus ab alio moueri potest, est corpus, anima autem ab alio mouetur extrinsecus, vt cum vati. inatur, inquit, & fuit. Item quod anima mouetur ad motum corporis. Item quod corpus ipsum corporaliter mouet. Itē quod recedit alterato, & mutato corpore. Imo quod cibis corporalibus egeat, vt in illo sustentetur, & vires suas exercere valeat, & ob defectum cibi deficiat. Sed hæc, & similia levia sunt. Illud difficilius quod anima in suis operationibus à corpore pendet, quod quidem de ceteris inferioribus actibus est manifestum. De intellectuali vero patet, quia vñus ipserationis ex dispositione corporis penderet, vt in puer notum est, & per alterationem corporis amittitur, vt in insanis, vel impeditur, vt in dormientibus. Ac denique sine vñu phantasia nihil cogitamus. Tam magna ergo dependetia in operando à corpore factis indicare videtur, ipsam esse corpoream. Denique sumitur argumentum ab origine animæ, quia per actionem corporalis feminis incipit. Signum ergo est esse corpoream.

Veritas nihilominus est, animam rationalem esse substantiam spiritualem, & incorpoream, tam iuxta principia fidei, quam secundum rationem naturalem. Priorem partem probamus pri-

mo ex variis locis, ac modis loquendi scriptura. Primumque omnium ponderatur à Patrib. quod de hominis creatione dicitur Gen. primo, & secundo. Nam priori loco eodem modo viventum omnium ex elementis productio, seu creatio refertur per simplex verbum, seu imperium D. I., dicentes: fiat, cum autem peruenitur ad creationem hominis, inducitur Deus vens peculiari consilio. Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, quasi producturus rem altioris ordinis, & dignitatis à ceteris terrenis animalibus: quam dignitatem non habet, nisi ratione anima, nec in alio fundari potest, nisi in eo, quod substantia anima est altioris gradus, quam sint cetera corpora in forma: non potest autem esse altioris gradus, nisi sit spiritualis, & in corpore. Et hoc declaratur amplius in ca. 2. vbi creatio anima rationalis, & infusio illius in corpus describatur illis verbis. Formauit Deus hominem de limo terre, & infrauit in faciem eius spiraculum vita, & factus est homo in animam viventem. Quod de nullo alio animali dicitur: etiam si Deus, quando cetera creauit, illa etiam formauerit, quoad corpora, in quibus animam vivi facere induxit, non tamen peculiari actione, sed illa, qua vñquod animal produxit. At de homine Scriptura significat, peculiari actione spirasse, id est, effecisse spiraculum, id est, spiratum vivificantem hominem, qui est illius anima. Non est ergo corpore, sicut cetera, sed est substantia spiritualis extrinsecus corpori adueniens, vt verbis Aristotelis vtamur. Hunc sensum Athanasius attigit in tract. de definitionibus sub titulo de Anima, & mente: cumq; copiose declarant Leo Papa serm. 4. de Natiuitate, & Chysoft. homil. n. & 12. in Gen. Et clarius Theod. ibi, q. 23. & eleganter August. lib. 12. de ciuit. c. 24. Et in precedenti tractatu lib. 3. cap. 7. alios Parres adduximus: & ideo plura hic responde necesse non est.

Deinde addi possunt loca, in quibus anima hominis spiritus vocatur. Quamuis enim vox spiritus, in Scriptura æquiova sit, & interdum rebus corporeis, & materialibus, vt sunt ventus, & anima brutorum, & similia, tribuatur: nihilominus magis proprie, & frequentius de substantijs incorporeis dicitur: & hoc modo hominum animas vocari spiritus ex adiunctis circumstantijs, & contextu, ac frequentia sermonis clarissime colliguntur. Probaturque in primis ex verbis Mariae Virginis Luc. 1. Magnificat anima mea Dominum. Et exaltauit spiritus meus in Deo salutari meo. Qua verba expontens Augustinus in tract. super Magnificat, qui sub eius nomine habetur in tom. 9. sic inquit: Vnde & idem spiritus, & ad seipsum spiritus dicitur, & ad corpus, anima: spiritus spiritalem habuit admirationem, anima corporalem: quare anima dicitur spiritus, & conuersio. Ide anima humana quia esse in corpore habet, & extra corpus, anima vocatur, & spiritus. Animam dicitur, in quantum est vita corporis: spiritus autem, in quantum est substantia spiritualis. Deinde sunt optima verba Christi Domini Matth. 25. Spiritus quidem prospexit est, caro autem infirma. Et quod cap. 27. de illo dicitur, Emisit spiritum. Et Ioan. 19. Inclinato capite tradidit spiritum. Luc. 23. Pater in manus tuas commendò spiritum meum. Et David Psalm. 30. In manus tuas commendò spiritum meum. Et similiiter orabat Tob. c. 3. Domine, præcepimus recipi spiritum meum.

Sunt etiam optima verba Pauli primæ Corinthiorum secundo. Quis enim hominum sit, qua sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? ita & qua D. I. est, nemo cognovit, nisi spiritus D. I. Et cap. quinto de illo fornicario ait, Iudicauit tradere huiusmodi Satana in interitum carnis, vt spiritus velut fiat in die Domini. In quib. locis manifestum est, anima hominis vocari spiritu: & ita distingui a carne, vt sit capax spiritualis exultationis in Deo, & divinitatis spiritu.

SVARE Z
de Anecdosis
in 6. diarium, ci-
anima.

TEOM. TOM.
11. 111
111. 111
111. 111

D. V. 2

spiritus, & spiritualium donorum eius, & vt separatur a corpore, in manus Dei tradatur, & capax sit aeterna salutis. Vocatur ergo spiritus, tanquam substantia vere spiritualis, & incorporea. Nec refert, quod etiam anima bruti spiritus appellatur, Eccl. 3. Nam statim ibi differunt indicatur, cum dicuntur, *Quis nouit, si spiritus filiorum Adam ascendat surum, & spiritus iumentorum descendat deorum?* vbi Hieronymus iuxta litteralem intelligentiam inter spiritum hominis, & iumentum differentiam assignari putat, *quod spiritus hominis est endit in celum, & spiritus iumenti descendit in terram, & cum carne dissoluitur.* Quia vero hoc difficile cognoscitur, ideo sapientem interrogare, *Quis nouit?* Non quia dubitet, quod id sit. Idque declarant optime verba eiusdem Sapientis in eodem libro ca. 12. *Revertitur puluis in terram suam, & nescierat. & spiritus regni ad Deum, qui dedit illum.* Ac denique ad idem confirmandum inquit alia, quae in libro primo de Angelis, cap. 6. adduximus.

Secundo veritas huc ostenditur ex doctrina Ecclesie, & Patrum. Nam in primis Concil. Lateran. sub Innoc. III. in cap. firmiter de sum. Trin. de Deo inquit, *Sua omnipotenti virtute ab initio temporis utramque dignabilis condidit creaturam, spiritualam, & corporalem, angelicam videlicet, & mundanam: & dicens humanam quae communem ex spiritu, & corpore conseruantem.* Vbi animam hominis spiritum vocat, distinguens illam a tota natura corporali, & sub ordine substantiarum spiritualium illam constitutus. An vero illa verba quoad hanc partem definitionem fidei contineant, in predicto loco de Angelis disputauit. Et licet demus non contineat propriam definitionem, quia non ex directa intentione ad illam veritatem defendiunt dicta sunt: nihilominus ostendunt doctrinam esse certissimam, & tamquam communis consensu Ecclesie receptam a Concilio proponi. Quod postea aliud Concilium Lateran. sub Leone X. self. 3. confirmavit, docens, non minus certum esse animam rationalem esse incorpoream, quam esse immortalem, & a corpore independentem. Quod esse de fide certum in ea sequenti videbimus.

Et ita etiam Aug. Ep. 157. in princip. inter dogmata certa de origine anima ponit: *Eam non esse corpus, sed spiritum: non creatorem utique, sed creaturam.* Idemque tradit in Ep. 28. prope initium, accuratè declarans vocem corporis omnemq; illius aequivoicationem tollens. Vnde in Psal. 145. paru ab initio, *Natura, inquit, anima, prestantior est, quam natura corporis: excellit malum, & spiritualis est, res incorporei, & vicina est substantia Dei.* Imo lib. 10. Gen. ad lit. ca. 24. certius existimat, animam non esse corpoream, quam non esse ex traduce, de qua comparatione postea dicimus: nam re vera verum certum est. Idem late defendit in d. 1.4. de Anima, & eius origine ca. 12. Denique in lib. de Quantitate anima, c. 3. & seq. veritatem hanc varijs modis, & rationibus declarare contendit. Quod ex professo egit Claudianus in tribus libris de statu anima, contra Faustum scriptis, in quorum secundo alios Patres allegant: praeferunt Greg. Nazianz. Ambr. Aug. & Hieron. Quibus addi potest Athan. Iupr. & oratione contra Idola. Basil. Homil. in illud, Attendesibi. *Contemplatione inquit, tue tibi inexistentia anima incorpore, mihi cogita Deum si incorporeum.* Nissen. seu Nemes. de opificio hom. c. 1. Ioh. Maxent. l. 2. Dialog. cont. Nestor. Anima, inquit, *qua non est corpus, sed spiritus, carni secundum compositionem unita, nullam contractiōnem in minori, nullam extorsione in maiori patitur membro.* Dam. l. 2. c. 12. *Simplicem, & corpore vacantem substantiam appellat.* Et idem docent omnes, quos pro anima immortalitate in cap. sequenti referemus. Hac igitur ad confirmandam priorem partem nostrae assertionis sufficiunt.

Francisco Suarez de Anima.

Venio ad alteram partem, in qua ostendendum est, eandem veritatem ratione naturali posse cognosci. Quod in primis a signo, seu effectu ostendere possumus: quia multi philosophi fide carentes sola ratione naturali ducunt, veritatem hanc assecuti sunt. Quos refert Claudiohns suprà lib. 2. à cap. 7. nominans Philolaum, Architam, & Eudem Tarentinos: & præcipue Platonom in varijs locis. Alios refert Lactantius l. 7. Inst. c. 8. vbi etiam Pythagoram, & præceptorem eius Pherecydem, cuiusdem veritatis authores facit. Nemius de Natur. homin. c. 2. Ammonium, & Numerium adiungit. Et Clemens Alexandrinus lib. 5. Stromat. refert Platonem in Phædro asserit, animam nec effigiem, nec colorem habere. Euseb. etiam l. 15. de Preparat. evang. c. 20. & 21. Plotinū, & Longinum pro hac veritate adiungit. De Aristotle, Commentatore, & alijs antiquis eius interpretibus, idem verius esse credimus, & capite sequenti ostendemus, ne fiat repetitio. Nam eadem sumt de presenti puncto, & de immortalitate animæ testimonia.

Prima vero ratio sit, quam indicat Claudiohns supra l. 1. c. 4. Quia non fuit Deo impossibile facere substantiam creatam ex corpore, & spiritu compositam: & illam creare ad completam vniuersi perfectionem pertinuit: ergo ita factum est. At vero illa creatura non est, nisi homo: ergo est homo compositus ex corpore, & spiritu: corpus autem est materia: spiritus ergo est ipsa anima: est ergo spiritualis substantia. Simili discursu in l. 1. de Angelis, ca. 6. ad probandum eos esse substantias spiritualibus vñiueris. & quæ ibi diximus, hic fere applicari possunt.

Prima enim propositio de possibili videtur per se manifesta, quia in primis id non potest esse impossibile ex defectu potentia diuina, si ex parte obiecti, seu effectu non ostenditur repugnativa: alioquin Deus non esset omnipotens, nec infinita virtus. Ex parte autem talis creaturæ compositæ ex corpore, & spiritu, nulla potest repugnativa cogitari: vt facile possit, diluendo Tertulliani fundamenta. Imo ex naturali ordine formarum, & substantiarum, potest satis verisimiliter ostendere genus substantiarum compositæ ex corpore, & spiritu, esse possibile. Quia materia cum sit simplex entitas substantialis, & potentialis, de se capax est quorumcunque actuum substantialium habentium naturalem aptitudinem ad informandam materiam. Ex parte vero actuum substantialium duo extrema inueniuntur: nam quidam ita sunt actus carentes omnino potentia materiali, vt in se omnino completi, & naturaliter inepti ad informandam materiam. Alij vero sunt actus, quibus sunt ad actuandum materiam ordinati, vt coextendantur illi, & in se non possunt existere, nisi sustententur ab illa. Ergo non repugnat dari actum substantiali medium, qui & actuare materiam possit, & illi non coextendi: nec ab illa pendere, sed substantiem, & indissibilem entitatem in se habere: & hoc est esse spirituali substantiam. Declaratur præterea: quia non repugnat intellectualem substantiam corpori substantialiter copulari, vt illo utatur, vt instrumento ad intellectualem etiam perfectionem acquirendam: ergo poterit dari substantia composita ex corporali materia, & intellectuali substantia. Intellectualis autem substantia spiritualis est, vt tractando de Deo, & Angelis est ostensum, & statim etiam probabitur: ergo possibilis est substantia composta ex corpore, & spiritu.

Altera propositio, nimirum, si possibilis est talis creatura, illam necessariam fuisse ad complementum vniuersi, multis modis suaderi potest. Et in 2. propositio primis, quia vniuersum perfectum, debet omnes primo.

gradus rerum complecti, & præsertim illos, in quibus notabilis varietas reperitur, quæ maximè in illa mirabilis compositione, & quasi missione inuenitur. Deinde, quia hic sensibilis mūdus debuit habere Principem aliquem creatum, cuius vñi inserueret, quicque illi dominaretur: hic autem esse non potuit substantia omni ex parte materialis, quia non esset rationis capax, & consequenter nec dominij: nec etiam debuit esse creatura merè spiritualis, quæ per se, & propter se, non indiget vñi corporalium rerum: ergo esse debuit ex spiritu, & corpore composita, vt ratione corporis vñi corporalium rerum indigeret, & per spiritum posset inferioribus dominari. Denique, quia naturalis ordo postulat, vt superiora inferioribus connectantur per media, nisi transitus ab extremo ad extremū, nisi per medium: quod & sit supremum infimū, & attingat infimū supremi. Genus autem rerum purè spiritualium, & genus rerū purè corporalium, sunt quasi duo extremitati ordines vniuersitatis: optimè ergo connectantur, media creaturā compositā ex corpore, & spiritu, quæ vtriusque extremi naturam participet: & ratione corporis sit in spiritu spiritualia, quāuis illa attingat secundum partem spiritualem, quam includit, & ratione illius supra omnia corporalia exigit. Si ergo talis creatura possibilis est, fine dubio: Deo facta est, qui semper facit, quod magis expedit, quodque penitatis omnibus, cōvenientissimum est. Quod autem talis creatura, si facta est, non sit, nisi homo, notius est, quām vt probatione indiget. Nec minus notum est, si quam spiritualem parrem habet homo, illam non esse, nisi animam, quia solim ex anima, & corpore constat, vt in sequentibus ostendetur.

Secunda principalis ratio ex capacitatem principij nostrorum intelligendi accipitur. Potestque vel ex capacitatem supernaturalem seu obedientiam: vel ex iam ex sola naturali sufficiens formari. Et priori modo erit ratio theologica tantum, certa in principijs, & in illatione euidentis: posteriori autem modo erit naturalis, & per se fatis efficax ex principijs, & illatione fatis euidentibus. Priori modo sic colligimus. Anima est capax diuinæ esse supernaturalis, id est, magni, & pretiosi donis, quo diuinæ naturæ conforsa fecit. Item etiæ est capax contrahendi cum Deo veram amicitionem, & familiaritatem: ac denique est capax visionis clarae diuinæ essentiae. Sed haec, & similia dona non possunt esse, nisi spiritualia: quia Deus, quem proxime respiciunt, & cuius naturam singulari modo redolent, summi incorporeus, & spiritualis est. Ergo etiam animam, quem illis donis subiicitur, spiritualem esse necesse est, ut potentia actu proportionata sit. Et hanc rationem confirmant illæ locutiones Pauli, *Quia habet Dominus, unus spiritus est*, Corint. 6. Et illud, *Si ita vult propter iustificationem*, Rom. 8. Et similes eti am, & videbimus eum, sicut est, i. Ioan. 2.

18 Huc etiam spectat, quod animus nostrus spiritalibus rebus maximè delectatur, & quasi pascitur, & nutritur. Ergo signum est, animum ipsum spirituale esse. Nam vnumquodque viuens cibis similibus, & proportionatis maximè gaudet. Unde est illud Nazianz. in Apologeticu, quod Claudianus etiam d.lib.2.refert, *Magnum inter corpus, & animum esse discrimen. Nam sicut corpus corporalibus partitur, sic animus incorporeis saginatur.* Hanc etiam rationem fuisse vnam ex potissimum argumentationibus philosophorum, praesertim Platoniorum ad probandum animam esse incorporam, refert Tertull.lib.11. *animam, cap.6. Quia omne corpus, ait, corporalibus aliudicari, animam vero, ut incorporam, incorporalibus sapientia scilicet studijs.* Et eadem vtriusque Greg.Nyssem supra, eamq; ex Ammonio refert. Sic etiam dixit Marfil. Fiscin.l.8.de Theol. Platon.c.2. *Animam partem incorporam, & eternam veritatem, ac proinde incorporam esse.*

Respondere autem conatur Tertullus ex Socrate, humanam animam corporalibus quoque cibis ali, & deficiens aliquando corporalibus fulcitur, alimentis: quod si illi in toto admantur, a corpore dilabi. At hoc responso nullius momenti est. Nam haec alimenti corporalis necessitas non est propter animam secundum spectatam, sed propter corpus, cuius est forma: & ita ex hac indigenia non probatur ipsam esse corporam, sed probatur, ipsam esse formam corporis, in quo peculiarem dispositionem postulat, ut ei vniatur, & maximus, ut membris, & facultatibus corporis, ut instrumentum utriusque valeat: ideo quod conferuad, ut restaurat, ad illam corporis dispositionem, alimentis corporeis indiget. At vero anima secundus, & ut est intelligendi principium, non vniatur cibis corporis, sed spiritualibus, & praincipiis Deo ipso, quem naturaliter maximus appetit, & extra illum non quiescit, iuxta illud Augusti, in Confessionib. l. i. c. Fecisti nos Domine ad te & iniquum est cor nostrum, donec perueniamus ad te. Et in lib. 10 de cuit. c. 4. Bonum nostrum nullum est aliud quam Deo obhore, cuius unius anima intellectualis incorporeo (si dubitatis, amplexi, veru impletur, secundatur) virtutib. Quod suo etiā modo affectus est Plato, dicens in Coniuio, hominem pulchritudinis diuine in perfectione beatum fieri, & veris, ac expressis virtutibus. Ergo ex hac etiam naturali capacitate, & propensione ad Deum cognoscendum, & amandum, & ad sapientiam, & virtutes, veritatem, & honestatem, optimè colligitur animam esse incorpoream, cum illa omnia incorporeae sint, & omnibus corporalibus rebus excellentiora. Et haec ratio ex sequenti maxime confirmabitur: nam in illa hanc animam capacitatem magis ponderabimus.

Tertia igitur ratio, & maximè philosophica est, quæ ex ipsa operatione intelligendi & amandi secundum rectam rationem sumitur, est huiusmodi. Operatio propria animæ, vt est intelligendi principium, est in se spiritualis: ergo & principium eius proximum, seu potentia, à qua proxima elicetur, est spiritualis: ergo etiam principium principali operationis, quod animam rationalem vocamus, est substantia spiritualis. Prima consequentia per se nota, & euidentis videatur: tum quia non potest operatio esse altioris ordinis, quam sit potentia, cum & potentia per actus specieatur: & conuerso actus à potentia habeat suam dignitatem, & excellētiā: tum etiam, quia illa operatio est actus immanens, qui in eadem potentia recipitur, à qua elicetur: ideoq; si spiritualis est, non nisi in spirituali potentia recipi potest. Secunda consequentia eisdem modis probatur: quia illa potest vel est ipsam etiam anima, vt quidam volunt, vel si est actus distinctus ab anima substantia, manat ab illa tanquam propria eius passio, seu proprietas: non potest autem immaterialis proprietas conaturare, ut oriri, nisi ab immateriali principio: recipiunt etiam illa facultas in ipsa anima substantia, tanquam in subiecto, cui inhæret: ergo si spiritualis est, spiritualis subiectum requirit, quia non potest spiritualis spiritualis, & indubitate recipi (sicut naturaliter) in subiecto diuisibili, & corpore. Atque hoc genere argumentationis virus est Arisot. lib. 1. de Anima, cap. 1. text. 12. & 13. & lib. 3. cap. 4. vt ostende videbimus. Et est confitentiam Diogenis lib. de caelest. Hierac. c. 11. dicenti, operationem potentiam sequi, & potentiam ex natura, ideoq; ex operatione potentiam & naturam inuestigari, & notescere. Vnde etiam Augusti lib. de Immortalitate animæ, c. 6. dixit, ad inuestigandam animam etiam omnibus viribus incumbendum esse, vt quid sit inveniatur, vbi per rationem, actum ratio cinandi telligit: nam statim addit. Ratio est affectus animi, oper se ipsam, non per corpus verum intueretur: et ipsa

Cap. 9. Virūm principiū intelligendi sit aliqua spiritualis substantia, &c.

43

D.1.bem. Dicūam verū contemplatio, & non per corpus. Et hoc modo ratiocinatur in materia D. Thom. 2. cont. Gent. c. 49.

21 Probatur ergo antecedens principalis rationis.

Primo ex obiectis spiritualibus, que intelligendo

contemplamur, Deum nimirum, & intelligentias: nam actus debet esse obiecto proportionatus, cum inde speciem lumen: ergo actus, quo in-

telligimus Deum, vel Angelum, spiritualis esse debet.

Obiectis, illam rationem non esse bonam, quia

nos non cognoscimus Deum, vel Angelum, prout

in se est, sed per analogiam ad materialia: ergo in-

de colligi non potest, actum illum esse spiritualem.

Vnde etiam imaginatio potest apprehendere An-

gelum, vt motorem coeli, vel vt pulchrum iuuen-

em, & alatum: & Deum ipsum possumus aliquo

modo perphantiam apprehendere, cum possumus

etiam per sensum in illo delectari, iuxta illud,

Cor meum, & caro mea exultauerunt in Deum v. uum.

Nec satis est respondere, quia licet anima in cor-

pore non cognoscit Angelum, vel Deum, prout in-

se est, separata id poterit: hoc enim licet in re ita

fit, non tamen illa ratione probatur intentum. Quia

nunc non experimur illum modum res spiritualis

cognoscendi per proprios conceptrus, seu imagi-

nem: at nunc folium possumus argumentari ex a-

ctibus, quos experimur, de quibus procedit obie-

ctio facta, quod quoad illum imperfectum modum

cognoscendi non sit necessarius spiritualis actus,

tautis obie- utrūctus phantasmæ ostendunt. Nihilominus tan-

tem ratio est satis efficax, quia licet intellectus a-

nime coniuncta corpori non concipiatur propriam

entitatem Dei, aut Angelii, nec illam representent,

vel apprehendat eius spiritualitatem, & modum

essendi, prout est in se: nihilominus, quantum ad

actum iudicij, verè cognoscit illas substantias esse

immaterialias, & incorporeas, & alterius ordinis

a substantiis quantitatibus subiectis: qui actus non

potest cadere in sensu: Quin potius ad ferendum

hoc iudicium eleuatur mens nostra supra sensus,

& vincit illos, a sensibilibus abstrahendo, vt de

spiritualibus, quatenus talia sunt, iudicare possit:

ergo talis actus spiritualis est.

Accedit, quod intellectus noster ita de illis ob-

iectis spiritualibus cogitat, vt circa illa discurrat,

& proprietas eorum naturas intelligere conetur, ac

proprietas corporibus repugnantes illis conuenire

assequatur: non potest ergo illa esse actio cor-

porea. Et quamvis ex hoc discursu immediata sô-

um inferatur, aliquos actus intelligendi animæ

nostræ esse spiritualis. Inde tamen optimè conclu-

ditur, omnes actus intelligendi eiusdem animæ es-

se spiritualis: quia ex uno actu spirituali statim

colligitur potentia spiritualis, vt ostensum est. Et

hinc posset immediata inferri substantia spiritualis,

quia nulla spiritualis potentia esse potest, nisi

in spirituali subiecto, præfertim connaturaliter, &

tanquam intrinseca proprietas eius. Veruntamen

etiam ex uno actu immateriali vltius concludi-

tur, omnem actum à tali potentia elicitem, esse

spiritualem, quia potentia spiritualis non est capax

actus eliciti materialis, & immanentis in ipsa,

vt est omnis actus intelligendi. Cum ergo omnes

actus intelligendi sint ab eadem potestate proxima,

vt supponimus, si unus est spiritualis, omnes erunt

spirituales, etiam circa corpora versentur, quia

per spirituali actum potest corpus altiori modo

representari, & cognosci, vt in Deo, & Angelis co-

stat: & hanc maiorem perfectionem participat

actus, eo ipso, quod est à potentia spirituali, qualis

est intellectiva potentia, vt prior ratio probat.

23 Addit verò Aristote. lib. 3. de Anima, c. 5. text. 4.

speciali ratione, per quam ex corporum etiam

deinde à qui cognitione colligit potentiam cognoscentem il-

lud, prælam esse spiritualis, seu immaterialis. Quoniam

animæ intellectiva omnia corpora intelligere va-

let: cognoscit enim celestia, & terrefria, simplicia, & mista, & sic de reliquis. Ergo intelligit per

potentiam spirituali, & non per corpoream.

Probat consequiam, quia intellectio fit recipi-

endo ipsum intelligibile: & ideo potentia, ut omnia

cognoscere valeat à natura recepti denudata.

esse debet: quoniam in uis existens prohibet extraneum,

vt in visu, & alijs sensibus videre licet. Ita expon-

nunt rationem illam multi expositores, qui eam,

vt demonstrationem reputant. Et illa utitur Di-

uus Thomas 1. p. quæst. 75. art. 2. Et potest amplius Declaratur

in hunc modum ex mente eiusdem Philosophi de

cofirmatur.

24. cedens de à-
dib. circa ab-
celia corpo-
rea: ex Ari-
stotelis effi-

cientia certum organum, seu partem

corporis, & determinatam eius dispositionem re-

quirit. Ergo non potest esse potentia vniuersalis

ad omnia corpora cognoscenda. Probatur conse-

quentia, quia dispositio vnius organi corporei,

non potest esse apta ad omnia corpora cognoscenda:

sicut in sensibus videmus, non esse aptam ean-

dem organi dispositionem ad omnia sensibilia

percipli.

Nihilominus hic discursus Aristotelis difficultis

est. Primo, quia si est efficax, in simili forma pro-

baret, in intellectu non esse spirituali potentiam, auctore con-

nec rem intelligibilem, quod est absurdum, vt per illa effi-

ce patet. Sequitur probatur, quia omne recipi-

ens debet esse denudatum à natura recepti, sed in-

tellectus recipit in se quidquid intelligit: ergo de-

bet esse denudatum ab omni natura, quam intel-

ligere potest: sed potest intelligere omnem rem,

spiritualem: ergo debet ipse denudatus esse ab ip-

sa etiam spiritualitate (vt sic dicam) ac proinde

ne ipse intellectus potentia spiritualis, nec prin-

cipium intelligendi substantia spiritualis esse po-

terit. Et eodem modo inferri poterit non esse in-

intelligibilem, quia potest intelligere omne intelli-

gibile, & consequenter esse debet denudatus à na-

tura entis intelligibilis. Ad hoc vero communis

Quam non-
responsio est, illa principia, seu axioma Aristot.

nellare respon-
suum existens prohibet extraneum, & Recipiens debet esse suum affi-

denudatum à natura recepti: intelligenda esse de solis rationibus ad in-

potentias materialibus, & corporeis, non vero de flansiam;

spiritualibus. Quia materia de le impedit cogni-

tionem. Vnde videmus omnem cognitionem per

aliquam eleuationem à materia, & per species al-

iquo modo immaterialia ferri. Et ideo potentia

corpora tanquam materialis magis est determi-

nata, & limitata, vt intus existens prohibeat ex-

traneum, &c.

Sed responso non videtur difficultatem eu-

acuare. Primo, quia, vel petit principium, & affi-

mit, quod probandum est, scilicet potentiam cor-

poraream non posse esse vniuersalem, & indifferen-

tem ad omnia corpora cognoscenda, vel (ne inci-

dat in hoc incommode) vtitur alio principio ad

probandum fundamentum illius rationis, quod

cognoscens debet esse denudatum à natura cogniti, utriq; ex

inexpeditudine materia ad iuuādam cognitionem,

& consequenter determinando illud principium

ad materiales potestas. Et sic reuera mutatur dis-

cursus Aristotelis, & aliud medium assumitur. In

quo licet antecedens de imperfectione materia-

rum fit, illatio non est formalis, nec per se nota,

ne sufficienter probatur. Quia ex illo principio

adsumnum videtur posse inferri, potentiam ma-

teriale non posse, nisi materia intelligere, quod

verisimile dicitur, & confirmat præcedente rationem sumptam à nobis ex cognitione immati-

erialium rerum. Difficile autem est inde inferre, &

ostendere non posse materiale potentiam ad o-

mnia materialia cognoscenda extendi, præfertini-

vtendo solis illis principijs, Quod intus est, prohibet

extraneum. Et, Quod recipiens debet esse denudatum à na-

tura recepti.

26
Eneruntur
2 per exem-
plum cogi-
tativa.

Exemplum
magis virgi-
ponendum
omnium tan-
tum sensu-
internum.

27
Prudito
exemplum non
obstant illa
Aristoteles
effata de
quo vide
rursum in-
fralib. 3, cap.
2, n. 30.

28
Replicans
ad huc ad-
uerfarif con-
tra proxime
dicta qua-
drupliciter.
Primo
Secundo
Tertio
Quarto

Addo verisimiliter posse suaderi, de facto dari potentiam materialem, quae omnia corpora possit cognoscere: nimirum, cogitatum hominis, quae intellectus passius ad Aristotele interdum appellatur. Nullum enim est corpus, quod per illum apprehendi, & cognosci non possit, ut paret inductione. Nam cœlum, & terram, & cetera elementa, & omnia mixta (quatum est ex se) cognoscere potest, si applicentur, & proponantur ipsi. Nam quod de facto multa non cognoscant, quia sensibus non offeruntur, accidentiarum est: & in intellectu etiam potest contingere. Et hoc ratio fortius vrgebit, si vera est opinio, dicens in re ipsa eandem esse potentiam in homine cogitatum cum phantasia, seu imaginatione, & hanc cum sensu coniungi: nam ille sensus interior vniuersalis esse videtur ad cognoscendum quodlibet corpus sensibilibus qualitatibus affectum: nam si illis careat, etiam intellectus hominis coniunctus illud apprehendere non valebit. Et a priori probatur, quia nullum aliud obiectum aequaliter potest assignari cogitatu, vel sensu interiori, si est unus tantum realiter, nisi corpus, seu materiale obiectum cognoscibile. Ergo haec vniuersalitas non transcendet capacitatem, & perfectionem possibiliter corporali potentia cognoscitiva. Nec, ut videtur, satis probari poterit, esse impossibile dari potentiam materialem omnia corpora cognoscere.

Nec obstat principiunt illud, quod *intus existens prohibet extraneum*: quia dici cum probabilitate potest, illud procedere in sensibus externis, qui per medium externum, a sensibili obiectis naturaliter immutantur: & ideo si organum, vel in aliquo simili gradu sentiantur. At cogitativa non immutatur hoc modo, sed vel media sensatione exteriori, intentionalem speciem, seu phantasma rerum sensatarum recipit, vel acceperis aliquibus specibus, ipsa per se alias fabricat: & ita quanvis ex prœlia organi sui dispositione interdum impeditur: ne ordinate, & conuenienter cognoscatur, aut apprehendatur, tamen ex hoc solium quod sit in organo corporeo, certam materiam dispositiōnem postulante, impedit non potest, quominus omnia corpora cognoscere valeat. Multoque minus impedit aliud principium, quod *recipiens debet esse denudatum a natura recipi*: tum, quia potentia cognoscitiva non recipit obiecta in suo esse naturali, sed in esse intentionali, & representatiu: & ideo non repugnat, potentiam corpoream esse talem in suo esse naturali, & recipere alias res sibi similes in natura in esse intentionali: sicut ego video ocularum alterius, sicut meus sit eiusdem natura, quia hoc non obstat, quominus possit alium in se recipere in esse intentionali. Tum etiam, quia in potentia spirituali ita contingit, & quod hoc non videtur esse maius impedimentum in potentia corporea.

Dicit verò aliquis, potentia corporea sensitiva interior non potest cognoscere, nisi quod sensus exteriores renunciant: sensus autem externi non cognoscunt omnia corpora, sed tantum quasdam eorum qualitates: ergo nec potest dari sensus interior, qui omnia corpora cognoscatur. Item interior sensus non potest cognoscere materiam, quia nullam habet speciem eius, nec viam cognoscendi illam. Deinde cogitativa saltem seipsum non potest cognoscere: ergo vel hac ratione, non potest cognoscere omnia corpora. Demique licet potentia corporea posset cognoscere omnia corpora in individuo, non tamen rationes vniuersales corporales. Ergo etiam hoc titulo non potest omnia corpora cognoscere. Sed hac licet alijs modis, &

in alio sensu probent fortasse, non posse potentiam corpoream cognoscere omnia corpora modo, quo illa intellectus potentia spiritualis cognoscit, non tamen defendunt rationem Aristotelis, & fundamenta eius.

Vnde ad primum respondeo, eandem obiectio nem fieri posse de intellectu anima coniunctu, de ^{ad primis} operatione nunc agimus, ut ex illa qualitate tem talis substantia, & potentia inuestigamus. Nam etiam intellectus coniunctus alligatus est sensibus. Vnde ortum est axioma illud, *Nihil omnium tamen dicitur cognoscere omnia corpora, quia aliquo saltem imperfecto modo per eorum qualitates, quas medijs sensibus percipit, in aliquam eorum cognitionem venit.* Idem autem de potest de cogitativa, vel sensu interno. Quia cum nullum sit corpus, quod non sit affectum aliqua sensibili qualitate, saltem lumine, cum aliquo sensibili communi, ut magnitudine, figura, motu, &c. Nullum etiam est corpus, quod omnino cognitionem sensus interioris subterfugiat. Imo componendo species rerum sensibilium, potest plura corpora cogitare, quam expertus fuerit. Ergo quoad hanc vniuersalitatem non est differentia inter corpoream facultatem, & spiritualem. Veruntamen cum hoc esse poterit, quod intellectus intimius penetret inuestigando, & cognoscendo naturam vniuersiique corporis, quod potentia corporalis facere non potest: propter quod quidditas rei materialis soler poni obiectum quia prorum intellectus coniuncti. Hæc autem differentia non prouenit ex eo, quod *intus existens prohibet extraneum*: vel quia *recipiens debet esse denudatum a natura recipi*, sed ex eo, quod corporalis natura est obtusa (ut sic dicam) ratione materix, quam inuoluit, vel cui adhaeret, eiusque naturam sapit. Et *ratio discriminis non fundatur in vniuersitate obiecti, sed in modo cognoscendi, & penetrandi, seu discurrendi circa rem cognitam.*

Eadem responsio est ad secundam obiectiōnem: nam sensus interior etiam cognoscit materiam, sed ^{ad secundam} valde confusa, quatenus rem quamcum, & extensam cognoscit: intellectus vero distinctius circa illam operatur, ratione discursus, & subtilioris cognitionis. Similiter ad tertium, admittendo ^{ad tertium} differentiam in eo assignatam, quod cogitativa de seipso non cogitet per peculiarem actum, quo seipsum cognoscatur, & consequenter ex ea parte sensum internum non cognoscere omnia corporalia, dicendum est, id non prouenire ex eo, quod intus existens prohibeat extraneum: nam potius intus existens prohibet suum cognitionem, & non prohibet alia corpora extranea, seu distincta cognoscere. Prouenit ergo etiam ex materialitate, quia non potest cogitativa de seipso cogitare, nisi reflectendo in seipsum: huic autem reflexione supra seipsum obstat imperfectio rei materialis. Intellectus autem cognoscere potest non solum cogitativa, quia ipsam directe cognoscit, sed etiam seipsum, quia supra seipsum, reflecti potest, propter acumen, & subtilitatem facultatis spiritu-

³¹ 31. Vnde Diuus Thomas 2. contr. Gent. cap. 49. ratione 3. ex hac efficacitate intellectus ad effectendum supra seipsum intelligendo se, specialiter rationem sumit ad probandum ipsum esse spiritualis. Quia sicut corpus non potest mouere seipsum per se primò, seu secundum eandem partem: ita potentia corporea non potest supra seipsum reflecti, utique cognoscendo seipsum. Ideoque, quo maior, ac subtilior fuerit ista reflexio, eo magis propria est spiritualis facultatis. Nam intellectus non solum supra seipsum, sed etiam supra suum actum reflectitur: cognoscit enim se cognoscere, & quanta

& quanta certitudine, vel claritate cognoverit: & quid sit ipsa cognitio inquirit: & similiter reflextur circa principia talis actus, ut sunt species, lumen, & si quid est simile: quæ omnia non possunt cogitari circa suos actus, vel species attribui. Vnde ex hac parte verum est, eam non cognoscere omnia corpora, id est, omnia entia materialia: illud tamen non prouenit, ut dixi, ex eo, quod intus existens prohibeat extraneum, sed potius, quia materialitas impedit tantam potentiam subtilitatem, rem, quia in seipso reflecti posuit.

Idem denique dicendum est ad ultimum de cognitione rerum corporarum in vniuersali: cœdo enim illud genus cognitionis non capere in potentiam corporalem cognoscentem. Imò illum concepiendi modum esse magnum signum potentiae spiritualis independentis in operatione sua ab organo corporeo, & consequenter etiam in suo esse. Nihilominus tamen verum est, illam incapacitatem corporeæ potentiaæ, non prouenire ex eo, quod intus existens prohibeat extraneum, (hoc enim principium nullo conuenienti modo potest hic applicari,) sed prouenire ex imperfectione, & limitatione materiae, sicut de alijs dictum est.

Quocirca hæc ratio Aristotelis ex sola generali cognitione omnium corporum desumpta, & in illo principio fundata, non est demonstratio, nec careat difficultibus, quas Philosophi de sensibus tractant: nunc autem illas expendere importunum est, & à presenti instituto alienum. At verò vim illius rationis non in sola generalitate obiecti, seu corporum cognitorum, sed in modo cognoscendi ipsa corpora confitendum, est satis efficiac ratio, ut in obiectiōibus factis, & responsibus datis est explicata. Et in duobus punctis præcipue consistit, videlicet, in modo cognoscendi corpora, non in superficie tantum (vt dicam) sed intimè penetrando illorum naturas, vel saltè illas simul cum causis, proprietatibus, & effectibus inquirendo. Itemque in modo cognoscendi non tantum singula individua, sed etiam vniuersales eorum rationes ab individuantibus conditionibus, seu differentiis particularibus abstractando: quod est proprium spiritualis potentiae, quia in illo cognoscendi modo, quasi se eleuat supra omne corpus, ipsumque quodammodo spiritualiter, ut sic dicam, ab omnibus sensibilibus accidentibus, & circumstantijs illud præscindendo, ut ita spirituali modo illud cognoscatur. Ut probat D. Thomas lib. 2. contr. Gent. cap. 66. Maxime vero hincinde conuincitur, quod anima humana non tantum generales rationes corporum directe attingit, sed etiam vniuersaliores, & corporalibus, ac incorporalibus rebus communes, imo etiam transcendentalis, quo modo Deo cum creaturis communes sunt: quod est manifestum signum, potentiam intellectuam hominis esse omnino abstractam in suo esse ab organo corporeo, & consequenter etiam à materia.

Ex quibus potest quarta principia ratio formari ex obiecto adæquato intellectus humani desumpta. Quia obiectum adæquatum intellectus est ens, in quantum ens, aut in quantum verum: ergo signum est, intellectum esse potentiam altioris ordinis ab omni sensu; ac proinde esse potentiam spiritualalem, & ab omni corporeo organo abstractam. Antecedens notum est ex Metaphysica, & ex discursu hic facto, quia intellectus attingit omnia entia corporalia, & spiritualia, creata, & ipsum Deum in creatum, substantiam, & accidentia, ceteraque omnia, quæ vt cadant sub vnam potentiam, sub aliqua communis ratione accipi debent. Hæc autem esse non potest, nisi ratio ens, vel intelligibilis, seu veri. Ergo hæc est ratio adæquati obiecti intellectus. Prima vero conse-

quentia, nimirum, potentiam, quæ tam vniuersale obiectum complectitur, esse supra sensum, videtur perfectè per se nota. Nam sensus, seu potentia cognoscitiva, organica, & materialis (idem enim sunt) est valde limitata potentia ratione materialia, ut iam declaratum est. Et vltius declaratur in hunc modum, quia constat, in rerum natura esse potentiam cognoscitivam altioris ordinis, & altioris ab omni sensu, ut est in Angelis, sicut super Lib. 1. dicitur probatum est: sed ipsemet intellectus angelicus non habet vniuersalius obiectum, quæam sit cap. 2. a. n. 6: ens, in quantum ens: ergo signum est, hæc obiectum esse ultra latitudinem omnium sensuum: seu, quod idem est, postulare potentiam superioreis ordinis ab omni sensu. Ergo etiam intellectus hominis, qui cum angelico in illa vniuersalitate conuenit, est altioris ordinis ab omni sensu: ac sub inde non est potentia corporea, sed spiritualis, hæc ut est angelicus intellectus.

Et declaratur amplius hæc ratio discursu sumpto ex D. Thoma 1. p. q. 14. a. 1. & de verit. q. 2. a. 2. & Roberatur 1. 2. contr. Gent. c. 62. ratione 4. in quibus locis hoc proxime 4. principium statut. Res cognoscentes distinguuntur ex ratio ex discursu D. non cognoscitribus per aliquam abstractio- Thome: nem à materia, quæ res non cognoscentes non sunt capaces formarum aliarum rerum: cognoscentes autem aliquo modo recipiunt formas aliarum rerum, quia omnis cognitio per aliquam assimilacionem fit. Hæc autem differentia ex eo prouenit, quod res non cognoscentes habent proprias formas validas immersas materiae, à qua limitatio, & coarctatio prouenit: ergo illa maior amplitudo rei cognoscens ex aliqua abstracione à materia, puenit, iuxta vniuersitatem modum, & gradum. Atq[ue] ita videmus, etiam sensus ipsos recipere formas aliquo modo abstractas à materia: & quo sensus est perfectior, eo subtilioris species recipere. Omnis ergo potentia cognoscitiva aliquam immaterialitatem participat: vel è contrario immaterialitas potentiae est ratio, & fit cognoscitiva. Ergo quo fuerit plurius rerū cognoscitiva, seu vniuersaliorum rationem obiecti cognoscibilis attigerit, eo maiorem immaterialitatem participabit. Nā si capacitas illa ex aliqua immaterialitate prouenit: maior capacitas ex maiori immaterialitate, puenit. Ergo illa potencia cognoscitiva, quæ est capax rerū omnium, & quæ adæquatè respicit vniuersalissimam rationem obiecti cognoscibilis, erit potentiæ simpliciter spiritualis, & immaterialis, id est, ab organo corporeo in suo vnu, ac subinde in suo esse independens. Talis ergo est intellectus humanus: & sicut cum intellectus angelico in illa vniuersalitate conuenit: ita & in absolute immaterialitate. Habet autem intellectus angelicus melius cognoscere, quia in illo mer ordine altior est, & similiter vniuersaliorum habet cognitionem, non ex parte obiecti adæquati, sed ex parte actus, & modi cognoscendi, ut supra de Angelis dictum est. Et ex dicendum de nostro intellectu comparatio perfectè intelligitur.

Vltinam ratione sumimus ex operibus voluntatis, & maximè ex arbitrij libertate, quæ etiam regit D. Th. d. 1. 2. contr. Gent. c. 65. ratione prima. Nam habere dominii propriaria actionis, & posse p suo arbitrio diuersa, & opposita operari, signum est spiritualis, & immaterialis virtutis. Sed hoc dominum habet anima humana per voluntatem suam. Ergo signum est illa esse potentiam spiritualis, non organicam, multoq[ue] magis ipsam animam quæ est principialis domina suorum actuum, spiritualis, & immaterialis esse. Consequentia cum minori note sunt. Maior autem ostenditur, primò quia omnia agentia materialia, quæ experimunt, naturali necessitate operantur, & bruta in instinctu naturæ ducunt, cuius signum est, quia omnia, quæ sunt eiusdem speciei, determinatam operationem, &

35
s. Ratio
sumpta ex
libertate
voluntatis
ex eodem D.
Thom.

SVARE Z
de Angelis, o
pe 6. d. dium, c
anima.

TOM. III

D. N. 2

Secundo.

Tertio.

46 Lib. 1. De substantia, essentia, & informatione anima rationalis.

vniuersum habent operandi modum: ergo illa determinatio ex materialitate prouenit. Ergo è contrario, aliter ille modus operandi rationalis anima prouenit ex immaterialitate. Secundò ad idem argumentor, quia nullum creatum agens, siue celum, siue Angelus, potest necessitatem inferre voluntati humanae, si ratio vigilet, & attenderat: & sensus interni non perturbentur: ergo si- gnum est, illam non esse materialis virtutem. Nam omnis materialis virtus huius inferioris mundi subiecta est exteriori mutationi etiā violenta exterritorum agentium: & præseruit celorum, & Angelorum, applicando saltem auctiua pa- suis. Voluntas ergo, quæ in se ab huiusmodi effi- cacie immunitis est, non est materialis, neque à materia perependens. Tertiò, quia omnes crea- turae superiores homine habentes libertatem arbitrij sunt spirituales, & omnes inferiores homi- ne, quia omnino materiales sunt, non sunt domi- naeuarum actionem: ergo homo, qui secundum animam cum Angelis in hac proprietate conuenit, spiritualem gradum in anima ipsa participat, non quidem alia ratione, nisi, quia anima ipsa spiri- tualis est: nulla enim alia ratio cogitari potest. Vnde cùm in Genesi dicitur, homofactus ad imaginem Dei, ratione huius libertatis, & dominij dictum esse, sancti exponunt: nimurum, quia homo per spiritualem animam, gradum intellectualem, & libertatem arbitrij illius gradus propriam parti- cipavit. Sunt ergo in propriis animis humanae o- peribus evidencia signa spiritualis naturæ, quam non nisi ratione animæ homo participat. Est ergo anima verè spiritualis, & immaterialis. Quod in capitibus sequentibus amplius confirmabitur.

36 Ad fundam-
contrarij er-
roris in n.s.

Lib. 1. de
Angel. cap.
5. a. n. 6.

37 Ad refi-
mon. Sacri-
pturae in n. 6.

38 Ad inspi-
ratus in facie eius spiritualem vita, de creatione Adversus
statu lib. 3. cap. 7. exposuit cum communis sententia Patrum. Parum autem refert, quod nomine spi- raculi, aut spiritus, aut fatus anima significetur, quia per quamcumque illarum vocem in corpore a forma significatur, etiam si hominem fatus magis me- taphoricas sit ad illam significacionem translatus. Vt notuit August. lib. 7. Gen. ad litt. cap. 3. & sequentib. Vbi coniungit locum citatum Isaie 57. dicens, fatus ibi non significare, quilibet fatus corporeum, sed in corpore animam. Idem habet lib. 3. de Ciuit. cap. 24. & Irenaeus lib. 5. contr. Hæres. cap. 7. Fatus, inquit, vita in corporeus est. Idem ergo dicendum est ad loca Isaie. Solum circa illa notari potest distinctione nominari fatus, & spiritu- um, vnde accipi possunt, vel ut aequalitas, sicut in interdum significat Augustinus: vel ut distin- cta, ita ut fatus significet animam, & spiritu- um diuinum spiritum. Vt Irenaeus d.lib. 5. cap. 12. & Hieron. Isaie 42. & 5. indicant. In utroque autem sensu fatus non significat ventum, aut cor- porei aeris emissionem, sed per metaphoram si- gnificat animam, quæ etiam spiritus est, & spiritu- um sanctum sanctificatur. Argumentum autem ex verbis Psalmi lumen, Edue a custodia, vel de carcere, animam, &c. nullius est momenti. Siue enim nomine custodie, vel carcere significetur cor- pus, siue inferni locus, optimè intelligitur de spi- rituali anima, quæ & intra mortale corpus culti- tur, & in loco inferni, tamen in carcere contin- nerit potest, ut suprà dictum est. Habet etiam alios sensus ille locus: nam & de ipso Davide, & de Christo Domino exponitur, sed nunc illos expendere non est necesse. Idemque dicendum est de aliis ver- bis Psal. 29, ut per se latet.

39 Alia verò motio Tertulliani, ut dixi, vel sunt parui momenti, vel ad alias quæstiones de immor- talitate, & vera informatione rationalis animæ pertinent. Itaque, quod primo loco ponitur de motione animæ ab alio, potest intelligi, vel de motione intentionalis, quæ per sensus fit ad quam per- tinet vaticinatio, seu diuinatio, & phrenesia, seu furia, vel de motione locali. Et priori modo rectè potest anima incorporei corpori unita ab intrin- seco moueri, ut constat. Imò etiam spiritus angelici, & anima etiam separata poterit hoc modo moueri per locutionem, illuminationem, &c. ut de Angelis dictum est. Posteriori autem modo etiam potest anima moueri ab extrinseco motore, vel per accidens simul cum corpore, dum illud in- format: nec quoad hoc magis animæ repugnat incorporei moueri ab extrinseco, quām vni cor- pori, ut veram formam: nam vnum ex alio sequitur. Idemque est deo, quod in corpore corpus moueat ab anima. Præterquam quod etiam spiritualis substantia separata potest corpus loci- liter mouere, ut in li. 4. de Angelis fusus tractatum est. Ad eandem etiam informationem animæ spe- cat, quod à dispositionibus materiae quoad cor- poris informationem pendeat. Inde enim proue- nit, ut per alterationem corporis ab eo expella- tur, quia per alterationem, temperamentum cor- poris necessarium dissoluitur: & consequenter v- nio animæ cum corpore dissoluitur.

40 Eadem ratio est de dependentia, quam anima corpori unita ab illo, eiufque phantasia disposi- tione habet in operando, etiam secundum intelli- gentiam, & rationem, quia haec dependentia non est à corpore, tanquam ab organo, & instrumento intelli-

intelligendi, vel ratiocinandi: sed est tanquam ab inferiori potentia ministrante, & quasi proponente obiectum, vel etiam est potius secundum quandam concomitantiam, quæ ex radicatione in eadem anima corpori vniata oritur, quæ ex causalitate organi corporei in ipsum ratiocinandi actum: & ideo non indicat, anima ipsam esse corpoream, sed tanquam esse veræ, ac per se vnitam corpori, ut propriam eius formam, vt paulo post videbimus. Denique, quod de origine, ac creatione anima attingitur, propriam disputationem postulat, quam mox trademus.

C A P V T . X.

Virum principium intelligendi hominis, seu anima humana immorta is, seu incorruptibilis ab extrinsecis.

Supponimus secundum catholicam fidem, rationalem animam de facto non definire esse, cum à corpore separatur. Hæc hypothesis evidenter probatur ex innumeris Scripturæ locis, tam veris, quam noui Testamenti. Ex Veteri apertum est testimonium Sapienti. 2. vbi de impiis dicitur, apud se dixisse: *Cuius erit corpus nostrum, & spiritus eius danguis fundetur, tanquam mollæ aer.* Et in cap. 3. de iustis dicitur, *Superiorum anima in manu Dei est, & non tangit illos tormentum mortis, utique secundum animas.* Et cap. 4. additur, *Iustus si morte per accipitatu fuerit, in frigore erit.* Idem probant omnia vetera testimonia, in quibus dicitur, vel supponitur, animas hominum post mortem viuere, & operari. Ut de anima Samuelis dicitur 1. Reg. 28. appariisse Sauli, & dixisse, *Quare inquietas me?* Et hoc testimonio vtratur Iustus. Dialog. in Tryphon. Et lib. 2. Mach. vlt. Ieremias, & Onias viuere supponuntur, cum Iudea apparuisse referantur. Et de Ieremias dicitur, *Hic est fratrum amator, & populi Israël hæc est qui multum orat pro populo, & pro viuis, & mortuis, &c.* Denique Exod. 3. ait Dominus Moysi, *Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob.* Addit verò Christus. Matt. 22. *Non est Deus mortuorum, sed viventium.* Inde probans, vixisse tunc secundum animam, etiam mortui essent secundum corpus.

De qua collectione, seu argumentatione solet dubitari, quæ firma sit: quia poruit Deus denominari Deus Abraham, Isaac, & Jacob, licet iam nec in anima viuerent: solum, quia fuit eorum Deus, dū in hoc mundo vixerit. Sed hoc alterius est loci: nunc breuiter dicimus, Deum non dixisse: *Ego fui, vel, Ego sum, qui fui Deus Abraham, & cetera, sed, ego sum Deus Abraham.* Non dicitur autem Deus pro aliquo tempore esse Deus alius, nisi pro eodem tempore alter existat, & Deum, tanquam suum numen veneretur, & colat. Sicut è contrario non potest dici Deus nunc esse Dominus rerum, quæ fuerunt, & non sunt iam, sed rerum tantum existentium. Sicut etiam è converso antequam res fuerint, non erat Deus illarum Dominus. Nā haec voces sunt respectiva, & utriusque extremi existentia requirunt. Et quamvis nomen Deus sit magis absolutum, quæ Domini: nihilominus cum additur, & dicitur Deus huius, vel illius, iam inuoluitur respectus, qui fundari debet in existentia, vel operatione alterius extremitati, cuius dicitur esse Deus. Declaratq; post ex verbis Iacob, Gen. 28. *Si fuerit Deus meus, &c.* erit mihi Dominus in Deum, id est, illum pro vero Deo habeo, & colam. Si ergo interpretatur Christus verba illa: *Ego sum Deus Abram, Deus Isaac, Deus Iacob* id est, sum Deus illorum, quos ego amo, & quem ipsi colunt, & adorant: vnde optimè concludit, eos viuere, sicut exponunt Chrysostom. Hom. 71 Et Theodoretus, ac Euthymius in eum locum, &

significat Hieronymus ibidem, & Hilar. Psal. 51. Et in eodem sensu dixit Paulus Rom. 4. *Sicut viuimus, siue morimur, Dominus sumus.* Loquitur autem de vita præsentis temporis in corpore, & animo, & de morte illi contraria: & ait, etiam post mortem esse nos sub dominio Dei, nimirum, quia etiam tunc secundum animam viuimus: aliter enim, si omnino non essemus, Domini esse non possemus. Et in eodem sensu subdit, *In hoc enim Christus mortuus est, & resurrexit, ut & viuorū, & moriorū dominetur:* quia quos mortuos vocat, viuebant secundum animas: & ideo statim illorum dominium obtinebat. Eandem veritatem ostendunt verba illa Christi Matth. 9. *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere.* Idem conuincitur de verbis Christi ad Ieronem, *Hoc necum erit in Paradiso*, Luc. 23. Et ex descensu Christi ad inferos, vbi spiritibus prædictis, 1. Petr. 3. id est, animabus ibi existentibus, quas plenè iam purgatas inde eduxit. Nec minus efficax argumentum sumitur ex historia, vel parabola. Luc. 16. Anima Lazari dicitur post mortem portata ab Angelis in finum Abraham, diuitem autem mortuum sepultum esse in inferno, utique secundum animam, in qua viuebat, videbat, & loquebatur, ut recte declarat Iren. lib. 2. cap. 6. & sequentis. Et Epiphanius. hæres. 6. 4. Optima ratio est, quia post mortem datur præmium, ut plena operum huius vita: ergo manet anima, in qua recipiatur. Et hæc assertio à fortiori asserta ex sequenti confirmabitur.

Et hinc reprobatur sufficienter hæres, quam Arabicorum nominat Augustinus libro de Hæres. Reprobatur in 83. qui dixerunt, animam cum corpore extin- ex diuī con- traria hæres- qui, licet in fine seculi simul cum corpore repro- ducenda sit. Ilidorus etiam lib. de Dogmat. cap. 15. si quorū- Arabem quendam fuisse illius erroris authorem, eundemque in Arabia ortum esse, refert Eusebius libro sexto Hilt. cap. 27. Et ait autiores eius ab O- rigine fuisse conuictos in quodam magno Conci- lio contra illam congregato. Et nihilominus Ana- baptistas refert Coccus in Thesauro tomo 2. lib. 1. art. ex Caluino in Ptolemyo Pannichia. Et ex qui- busdam theibus, quas ipiusmet Anabaptista in Cracovia euulgarunt. Contra hanc verò errorem vnde peccati sufficiunt allata testimonia. Et speciale argumen- tarii con- tum sumi potest ex allegatis verbis Christi. Matt. 1. Reg. 17.

22. vbi, vt contra Sadduceos probaret, futuram esse resurrectionem, probat animam immortalitatem. Quia & resurrectione animam existentem supponit, & anima post mortem existens suum corpus quadammodo postulat, seu appetit: & secundum conuinentem DEI prouidentiam, & legem illi non denegatur, vt cum illa præmium, vel pœnam sentiat. Vnde etiam Paulus 1. Corint. 15. contra eos, qui negabant resurrectionem, illud absurdum optimè infert. *Ego, & qui dormieunt in Christo, perirent: id est, omnino extincti sunt secundum animam, & sic vanam est fides, & ipsa nostra:* quia nec resurrectio sit, nisi ex præexistente forma: nec præexistenti anima resurrectio, seu reuio ad corpus in perpetuum denegatur, utique iuxta statutam à Deo legem, & prouidentiam. Itaque vanum esset, reparationem, seu reproductionem anima sperare, si cum corpore ipsa extingueretur. Ergo sicut certum est, resurrectionem esse futuram, ita est certum, animam hominis non definire esse, cum à corpore separatur. Et hoc modo eadem veritas optime probatur ex celebri loco 2. Mach. 12. vbi de Iuda, qui pro mortuis sacrificium offerri iussit, dicitur bene, & religiose de resurrectione cogitasse, & consequenter de animarum post mortem corporis permanentia. *Quia considerabat, dicitur ibi, qui cum pœnitentia dormitionem accepit, optimam habere res suam gratiam quam utique expectabant in suis existentibus.*

Secun-

4.
2. Afferio,
vel supposi-
cio de his
animis no-
stris non
solum non
extingui
cum n.ori-
mur, sed nec
longum
postea.
Copugnatur
affectioni
Stoici.

5.
Probatur
tamen a
falso ex
Scriptura
quoad ani-
mas beatas

6.
Item quoad
damnatis.

Præd. Stoi-
ci errorum
no destrui-
tur.

Quale Sto-
ci erroris
fingeret no-
stram ani-
mam.

Secundum supponendum est, rationalem animam non solum non extingui simul cum corpore, verum etiam perpetuo futuram esse, seu in suo esse permansuram, ac proinde aliquo modo immortalem, ac perpetuam esse. Hæc etiam hypothesis de fide est, & aliquid addit præcedenti. Non enim defuerunt Philosophi, qui concederent, animam non extingui simul cum corpore, & nihilominus negarent, illam perpetuo mansuram, sed pro aliquo tempore saltæ breui. Ut de Stoicis refert Euæbius lib. 15 de Præparat. cap. 19. in fin. Cicero vero in Tusculana i. etiam diu, sed non semper animam post separationem à corpore permansuram, eos docuisse refert. Eundemque errorem tribuit Zenoni Ifidorus lib. 1. de Doctrin. & dogmat. fidei, c. 15. In qua sententia duo errores continentur. Venus est de facto, quod anima semel creata aliquando definit esse; alius est de potestate, seu corruptibilitate animæ, de quo paulo post dicemus.

Nunc contra priorem errorum assertiōnem propositam supponimus, quam esse dogma fidei evidenter coniunctum ex Scriptura. Primo testimonio citato Exod. 3. vbi post illa verba, *Hac dicit fili Israël, Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob, miseri me ad vos. Subdit Deus, Hoc nomen mihi est in aeternum.* Ergo iuxta Christi interpretationem, & illationem, etiam Abraham, Isaac, & Iacob viuunt in aeternum. Vnde idem argumentum sumitur ex omnibus promissionibus premij aeterni, perpetuae felicitatis, a vita aeterna, quæ psalm in sacra pagina reperiuntur. Iuxta illud Sapiens. 5. *Iusti autem in perpetuum vivent. Et similia, quæ de duratio veræ aeternæ, id est, nunquam finem habitura intelliguntur: iuxta illud, quod de Christo annuntiatum est, *Et regnabit in domo Iacob in aeternum, & regne eius non erit finis.* Luc. 1. Et Dan. 7. Potestas eius potest aeterna, quæ non aetere, & regnum eius, quod non corruptetur. In eodem ergo sensu dixit Christus Iohann. 12. *Qui odit animam suam in hoc mundo, in vita aeterna custodit eam.* Et infra, *Vbi ego sum, illuc & minister meus erit.* Et Paulus dixit, *Quod momentaneum est, &c. aeternum gloria pondus operatur in nobis:* & infinita alia, quæ in materia de beatitudine latius afferuntur. Cum ergo non possit premium esse aeternum, nisi persona, vel anima viuat in aeternum, non potest de perpetuitate animarum sanctorum dubitari.*

Eadem autem ratio est de animabus damnatis, quia etiam illis aeterna poena tribuitur Matth. 25. & sine existentia, & naturali vita, propriae cognitione poena esse non potest. Ideoque de utriusque animabus dicitur Ecclesiastes 11. *Vbi ceciderit lignum, ibi erit, &c. Nec contrarius error potest habere aliquod fundamentum, saltem quoad hanc partem de facto.* Quia si anima potest aliquo tempore in suo esse perleuare separata à corpore, poterit etiam semper, ergo frustra, & sine fundatione dicitur manere pro aliquo tempore, non tamen semper. Consequens est clara, cum quia non potest determinari, quantum futurum sit aliud tempus: tum, quia non est maior ratio vnius temporis, quam alterius, vel partis, quam totius temporis veri, vel imaginari. Et declaratur, quia vel permanere in se post separationem à corpore nascitur, ex naturali independentia à materia, & sic cum semper duret hac independentia, semper durabit anima existentia, vel prouenit ex particuli conseruacione Dei: & sic etiam Deus aequaliter potens est ad animam in perpetuum conservandum.

Vnde cum id promiserit, seu ita futurum esse reuelauerit, nulla superest in hoc negotio difficultas. Stoici vero non credebant, animam esse spiritualem, & incorpoream, sed per modum cuiusdam vaporis, seu fatus corpori illam cogitabat. Vnde sicut fatus emissus, aut vapor ab aliquo cor-

pore refolutus non defluit, & extinguitur statim, ac separatur à corpore, à quo egreditur, nec permanet semper, sed paulatim extinguitur: ita de anima humana cogitabant, & ita poterant consequenter rationem sua sententia reddere dicto exemplo proportionatam. Nam illa dissipatio fatus, vel vaporis non sit, fine agente extirpata, quod non potest subito, & absque motu vaporum prorsus dissipare, ac extinguerre, intra breuem tempus id est, & uterque valeat. Veritatem hinc cursus totus in errore iam damnato fundatur: & illa latet, ideo supposito fundamento, quod anima incorporea sit, nulla potest reddi ratio, cur non semper existat, si se mel extra corpus vivere potest. Existit ergo semper, & consequenter est aliquo modo immortalis: quatenus immortalitas dicitur perpetuum mortis parentiam, vel durationem nunquam finiendam. His ergo suppositis, quæ si superet, an hæc anima duratio perpetua, sit illi connatur, habeatur, vel etiam ratione naturali demonstretur.

In hoc ergo puncto multi ex Philosophis errunt, dicebentes animam rationalem natura sua mortalem esse, & de facto ita extingui, vel cum homo moritur, ut nunquam amplius, vel corpori restituatur, vel existat. Tribuit hunc errorum Epicuro Plutarchus lib. 4. de Placitis, cap. 7. & Tertullianus lib. de Testim. animæ, cap. 1. & 4. & lib. de Anim. cap. 3. & lib. de Resurr. carn. cap. 1. Epicurei adiungit Senecam: quod etiam habet lib. de Anim. cap. 42. vbi Pamel. numero 465. citatum Senecam in lib. de Remed. fortu. Eundem errorum adscribit Heraclonius Origen. tom. 18. in Ioann. & Democritio Laetantius lib. 3. Diuin. Inflit. cap. 18. Hosque secutus est Plinius Histor. lib. 7. cap. 53. & 55. Tribuit etiam Galeno: quia in lib. Quid animi mores corporis se quantur. contra Platonem in hoc disputat: licet in lib. de Tremore, & frigore, dubium se ostendat, sicut etiam de anima substantia supra diximus. Ex Aristotelis autem Commentariis eandem tenuit opinionem Alexand. Aphrod. in de Anim. Quid verò Aristoteles sen. serit, in sequenti capite discutiemus. Hos Philo-
phos aliqui hæretici imitati sunt Damascenus enim lib. de Heret. quodam vocat Thnetopsychitas, qui hominum animos pecudum animis similes esse, simulque cum corporibus interire dicebant. Idemque dixit Hermannus, ut Prætolus refert, ex Bernardo de Luzemburg. Luther. etiam in art. 27. ex damnatis a Leone X. inter portentum (ut impudenter loquuntur) quæ dicit esse in fide Romane Ecclesiæ, vnum esse dicit, animam esse immortalem.

In huius erroris fauorem, in primis allegari solent verba Sapiens Ecclesiastes 3. *Vnus interitus est Argentum hominum, & iumentorum, aqua viriisque conditio: sicut præ-
moritur homo si & illa moriuntur: similes sibi-
mnia, & nihil habet homo iumentum amplius, & canit subi-
cent vanitati, & omnia pergunt ad unum locum: de terra
facta sunt, & in terram pariter reuertuntur.* Hac enim
equiparatio non potest esse vera, si anima est im-
mortalis. Hoc enim posito, quomodo verum est illud & aqua viriisque conditio: aut illud, *Nihil habet homo iumentum amplius.* Ergo cum concludatur, in terram pariter reuertuntur, indicare videtur, pari modo de-
finere animam hominum, ac animam iumentorum, cùm in terram reuertuntur. Et hoc indicare vide-
tur in toto capite præcedenti, dicens: *Quid proderit
homini de viuere labore suo, & afflictione sibi viri-
sub sole cruciatum est?* Et infra, *Nomine melius est comedere,
& bibere, & offendere anima sua bona de laboribus suis.* In
his enim verbis, & in toto discursu illius capituli,
nullam videtur habere rationem vita future, vel
actus, qui post mortem in anima futurus sit. Se-
cundus

SVARE Z
de Anclis, o
re 6. dicitum ei
animi.

1. 2. 3. 4. 5. 6.

undo argumentor ex Concilio Constantinopolitano VI. Act. 11. vbi docet animam non esse immortalem per naturam, sed per gratiam. Et quan- uis illa sententia sit Sophronij in sua Epistola, ab vniuerso tamen Concilio recepta est. Potuitque fundari in Paul. 1. Tim. 6. de Deo dicente, *Qui solus habet immortalitatem*. Ergo esto anima semper uiuat ex Dei beneficio, non est vere ex se immortalis. Tertio argumento ratione, quia nullum fi- gnum intrinsecum immortalitatem in anima nostra inuenitur. Primo quidem, quia ex natura sua est forma corporis corruptibilis, cui non est proportionata forma incorruptibilis, seu independens a corpore. Alioquin vel violenter tali corpori vnitur, cum illo non indigeat, & melius sit esse liberam, quam tali corpori immersam. Vel è contrario, si tali corpori naturaliter vnitur, perpetuo erit in statu violento, quod est contra naturalem rerum ordinem. Secundo, quia videmus animam nostram in omnibus operibus suis a corpore pendere. Ergo sine corpore non potest operari: ergo nec esse, cum esse sit propter operationem.

Nihilominus veritas catholica, & ratione naturali conformis, ac per illam demonstrabilis, est, animam humanam, seu principium illud internum, a principio, quo homo intelligit, de se, ac natura sua immortale, seu incorruptibile esse. Afsertio est certa, quoad omnes eius partes. Ad cuius probationem oportet supponere declaratio- nem illorum terminorum, *immortalis*, & *incorrupti- bilis*, quam tradidi libe primo de Angelis, c. 8. Non enim ita accipiuntur, vt excludant omnes possi- bilitatem, vel capacitatem amittendi esse: sed ita ut excludant propria corruptionem, seu mortis ca- pacitatem. Nam priori modo nihil esse potest im- mortale, quia omnia indigent conseruatione di- uina, & ideo ab eius voluntate pendet, & per volun- tariam suspensionem sui influxus omnia in nihilum redigi possunt, per potestatem vniue ex- trinsecam Dei, potius quam per intrinsecam ca- pacitatem. Posteriori autem modo dicimus, ani- mam esse natura sua immortalem, ad eum modum quo sunt Angeli. Et probatur primo ex sa- cra Scriptura, quae licet non dicat expresse, & in a- cuto signato (vt sic dicam) animam esse natura sua immortalem: nihilominus tam generaliter, & in differenter tributur omni anima humana per se- parationem a corpore, non perire, sed manere, ac viuere separata, vt non per miraculum, nec per specialem gratiam id accipere, sed ex intrinsecu conditione sua naturae id habere, satis aperte pre- se fert. Et declaratur optime Ecclesiastes ultimo, *Reuertat puluis in terram suam unde erat, & spiritus redat ad Deum, qui dedit illum*. Vbi optime indicatur vniuersus partis naturalis conditio, quam vna- quaque habet ab origine sua. Ponderari etiam potest locus Sapientiae 2. vbi in principio refert Sapiens errorem credentium animam interire, & extingui in morte hominis, & postea in fine sub- iungit, *Hac cogitauerunt, & errauerunt, excaecauit enim illos malitia eorum*. Significans etiam in ipso natu- rali lumine tam excaecatos fuisse. Alia etiam testi- monia in prima suppositione adducta non parum hoc confirmant. Item illa, quibus animas esse in corpori probauimus, vt statim deducemus.

Secundo probatur eadem veritas ex doctrina Ecclesiæ, & sanctorum verum sensum Scripturae explicantium. Et in primis Concil. Lateran. sub Leone X. sess. 8. grauissimis verbis hoc declarauit, dicens: *Cum diebus nostris nonnulli auferint dicere de na- tura anima rationali, quod mortalis sit, & aliqui temere philosophantes, secundum saltem Philosophiam verum esse auferent: sacro approbante Concilio, damnamus ac repro- banus omnes auferentes animam intellectuam mortalem*. Iste. Vbi non solum videtur damnare eos, qui do-

cent animam in morte interire: sed etiam eos, qui dicunt esse mortalem, vt ita natura sua, seu secun- dum Philosophiam, sicut antea retulerat. Quod amplius declarant verba sequentia: *Cum illa non se- lum, id est, anima, vere per se, & essentialiter, humani cor- poris forma existat, verum immortalis*. Sicut ergo pri- mum est anima connaturale, ita & secundum.

Accedit Patrum consensus: passim enim anima immortalem vocant. Ideoque illorum testimonia ¹¹ congerere superuacaneum est. Præsertim cum diligenter id fecerit Coccius in Thesauro 2. p. 1. a. 1. Solum ergo aliqua testimonia ponderabimus, in quibus hanc immortalitatem clarius indicant an- nimam connaturalem esse. Quod in primis colligo ex illis locis, in quibus ex eo, quod anima incor- porea est, & simplex, colligimus esse immortalem. Nam sicut prior est connaturalis, ita etiam de po- steriori sentiunt. Sic loquitur Clemens lib. 1. Con- flit. cap. 11. & optime Irenegus lib. 5. cap. 7. alia 1. di- cens, *Cat. est, qua moritur, sed non anima, nec spiritus. Mortem enim efficiat amittere habilitatem, & sine spir- itu in posterum, & in animalem, & immobilem fieri: hoc enim nec anima euenuit, statim enim est vita, nec spiritus, in- compostus est enim, & simplex spiritus*. Sicut ergo con- naturalis est anima esse simplicem spiritu: ita & esse immortalem. Atque eodem modo argumentatur Gregor. Neocasar. libr. de Anima. *Cum anima cor- pore caret, simplex sit, consequens autem mihi videtur, vt quod est simplex sit immortale*. Sic etiam Gregor. Niss. Orat. Catecheti. c. 8. *Mors, aut, non attingit animam. Quomodo enim dissolui potest, quod non est compostum. Similia habet lib. de Anima, & Refut. & in Orat. 3. de Resurrec. Et similiter alij ex eo, quod anima est ad imaginem Dei, inferunt esse immortalem: consequtenterque sentiunt, sicut prius est anima connaturale, in etiam posterius. Sic Euseb. L. 11. de Reparat. c. 14. dicit Moysen fuisse primum, quia a- minimum immortalem esse docuit, cum ad imaginem Dei esse afferuit. Et Celsiodor. I. de anim. c. 8. *Cum animam ad similitudinem Dei legamus factam, quis cudeat contra sanctam auctoritatem, eam mortalem dice- re*. Idem fentit Cyril. Hierosol. Cateches. 4. Et indi- cant Chrys. Hom. 13. in Gen. Damasc. libr. 2. c. 12. & in speciali libro, de Anima, & immortaliitate.*

Præterea Tertullianus, quo mirabile est, licet animam fecerit corpoream, eam immortalem esse defendit toto lib. de Anima, præsertim c. 22. & 24. & specialiter lib. de Resurrec. carnis, c. 34. tractans verba Christi Luc. 19. *Venit filius hominis querere, & saluum facere, quod perierat, sic ait. Porro recipimus ani- maem immortalitatem, vt perdita non in infernum credatur, sed in supplicium. Irde in infern, Christum non venisse, vt saluum faceret animam ab inferno in suo esse, vt sic dicam, quia quoad hanc partem salua erit ani- ma natura sua per immortalitatem*. Sed venisse ad saluandas animas a propria pena, & corpora per resurrectionem a corruptione, seu perpetua mor- te liberanda. Qui etiam videri potest lib. de Anim. c. 22. & seq. Idem fatus exprefit Cypr. de Cardinali- Christi operibus. Serm. de Resurrec. Domini, di- cens, per mortem corpus terra reddi; ex qua sumptum est: *spiritum autem ad immateriam origi- nem reuerti, cuius natura dissolutionis non admittit inu- riari*. Eandemque sententiam alij verbis scripsit Laetant. lib. 7. diuin. Inst. cap. 12. Si etiam dixit Greg. I. 4. Dialog. c. 45. animam debere esse morta- lem, & immortalem: mortalem, quia potest bea- titudinem amittere: immortalem vero, quia es- sentialiter viuere nunquam definit, & natura sua vitam perdere non valet. Et fere similia habet lib. 4. Moral. c. 7. Deniq. Aug. lib. de immortalitate ani- maæ, in hoc sensu illam probat rationibus in ipse natura animæ fundatis: legatur etiam Ambroshus lib. 2. de fide, cap. 3. vbi sic ait, *An mori dignitas potest cum anima non possit*. Iffid. libr. 1. de summo bono.

Franc. Suarez de Anima.

C. 14. In hoc animas aequales facit Angelis, de quibus supra probauimus ab intrinseca natura incorrumpibles esse. Et Bernardus ferm. Si in Cantica. immortales, inquit, est anima, quoniam cum ipsa fibi vita sit sicut non est quo cadat a se, ita non est, quo cadat a vita. Et videtur sumptus ab Ambrofio I. de Bono mort. c. 9. & 10. Merito ergo veritatem hanc catholicam esse diximus, quod communis Ecclesiae consensus fundata sit. Propter que dictam assertionem de fide veram existimo: nimurum, animam natura sua esse immortalem: id est, non habere in se principium corruptionis, licet actuali Dei conseruantis influxu egeat, sicut de Angelis diximus: est enim **Cadem ratio.**

Tusculan. Pherecidem Syrum primum diximus, annas sempiternas. Et libr. 4. Academ. question. Xenocratem in suis de anima libris cum Platone praeceptore suo dogma hoc defendisse. Quod ipse etiam sequitur tum eidem locis, tum etiam lib. 2. de legibus, & libr. de senectute. vbi cap. 1. refert verba Cyri regis, quibus filios in morte sua consolabatur, eo quod anima non moreretur. De qua re videri etiam potest epistola Didymi regis Brachianorum ad Alexandrum apud Antonium, p. Historiae, titulo 4.8.13. qui alia refert i. part. Theologiae, titulo primo, capite quinto, s. secundo. Deinde vulgare illud est, quod Augustini libro primo de Cœritate, c. 22. & Cicerio Tusc. i. de Cleombro referunt lectori Platonis Phædronem, in quo Cleon, immortalitatem animas persuaderet se precipitem dedisse de mūro, atque ita ex hac vita migrasse ad eam, quam credidit esse meliorem. Supererat descendens de Aristotele sententia, & con sequenter de tota schola Peripatetica. Sed quia hoc peculia, ^{partim} rem considerationem requirit, in sequens caput illud reseruamus.

13 Vlterius vero éandem veritatem esse confor-
mem rationi naturali, autoritate in primis Philo-
sophorum fide carentium, confirmare possum-
us. Nam præcipue Philosophi sola ratione du-
cti hanc veritatem affecti sunt. Ergo signum est,
esse maxime conformem rationi naturali. Conse-
quentia clara esse videtur. Nam licet quis dicere
possit, Philosophos multas fidei veritates ex le-
ctione Moyls., & librorum veteris Testamenti di-
dicisse. Ita enim Eusebius, & multi ex Patribus al-
legatis affirmant. Hoc nihilominus non obstabit:
tum quia licet de aliquibus sit verisimile, vt de
Platone, Trismegisto, &c. non tamen de omnibus,
qui varijs in locis, & temporibus scriperunt. Tum
etiam, quia licet forte illam veritatem in libris
Moyls legerint: non tamen sola autoritate illo-
rum librorum illam crediderunt: sed quia visa est
rationi consentanea. Et id rationes inuenierunt
quibus & sibi, & alijs illam persuaderent.

14 Ad probationem autem antecedentis, in pri-
mis notari possunt verba Origenis libr. 7. contra
Celsum. *Perfusum habent non solum Christiani, & Iu-
des sed etiam multi tam G. a. i. quam Barbari, quod super-
fit, & quod vixit post discessum a corpore humana anima.*
Deinde Tertullian. l. de Anim. c. 1. Socratem morti-
vicum pro hac veritate disputasse refert ex Pla-
tone in Dialogo de Anima, seu in Phædone. Erin
c. 54. ait *omnes Philosophos, qui immortalitatem animæ,
qualiter volunt, tantum vindicant, ut Pythagoras, & Em-
pedocles, vt Plato, vt etoici, fias, &c. id est, sapientum ani-
mas, in superna materia, in celis, collectam. Et Clemens Ale-
xandrin. lib. 4. Stromat. cap. 7. & 8. refert antiquos
Philosophos docuisse, post mortem aliquam re-
linqui spem, bonis quidem bonam, malis autem
malam: refertque præcipue Pythagoreos, Socra-
tem, & Platonem in Phædone, & Empedoclem
dicentes, sapientium animas post mortem deos
fieri. Et in libr. 5. ait haec dogmata de præmio, &
peccata post mortem, Græcam Philosophiam à Bar-
bara, & à Mosaica surrupuisse. De qua re, & de his,
& alijs Philosophis refert Eubignus, plur. in lib. 9.
de perenn. Philosophia. vbi c. 3. multa ex Trismi-
gito Dialog. 10. adducit: & ex Socrate c. 12. & c. 15.
ex poëtis antiquioribus aliqua in hanc sententiā
congerit. Multi etiam videri possunt in Nicolao
Faentii l. 1. de immort. anim. cap. 11.*

15. Ex Philosophia autem confitit etiam Seneca lib. 1. de consolat. c. 2. & de vita Beata, c. 32. & Epist. 87. & alios refert Augustinus libro de immortalitate Anim. & Laetant. libr. 7. Instit. c. 8. & seq. & Euseb. lib. 15. de Præparat. Euang. cap. 8. vbi inter alia ait, *nus* uol. in Philosophia studiis, sed etiam idiois, manif estum est, quod Plato immortalitatem anima tribuat: nec non multos super ea sermones reliquerit, quibus probat, quod immortalis sit anima. Et addit seculatores eius Antonius, pro hac doctrina maxime pugnasse. *Quia in hoc deg ma est et toti huic viri* ita fundata fuit. Et lib. 11. cap. 14. ait Platonem a Moysi immortalitatem animæ didicisse, & optima ratione confirmasse, quam la tius expouit Porphyrius libr. 1. ad Boetium, & in fra illam attingemus. Addit vero Cicero libr. 1.

Tusculan. Pherecideum Syrum primum dixisse animas sempiternas. Et libr. 4. Academ. question. Xenocratem in suis de anima libris cum Platone praeceptor suo dogma hoc defendisse. Quod pte etiam sequitur tum eiusdem locis, tum etiam libr. 2. de legibus, & libr. de senectute, vbi cap. 1. referuntur Cyri regis, quibus filios in morte sua consolabatur, eo quod anima non moreretur. De qua re videri etiam potest epistola Didymi regis Brachmanorum ad Alexandrum apud Antonium p. Historia, titulo 4. 5. 13. qui alia sequitur 1. part. Theologia, titulo primo, capite quinto, 3. secundo. Deinde vulgare illud est, quod Augustinus libro primo de Civitate, c. 22. & Cicero Tusc. i de Cleom. broto referunt lecto Platonis Phaedone, in quo ¹⁶ immortalitatem animæ persuadet se præcipitem dedisse de muro, atque ita ex hac vita migrasse ad eam, quam creditur esse meliorem. Supererat dicens de Aristotele sententia, & consequenter de dicta tota schola Peripatetica. Sed quia hoc peculia- rem considerationem requirit, in sequens caput illud referuamus.

Iam igitur rationibus agendum est, quibus ultimam partem assertoris probemus: in qua dixi, ¹⁶ munus veritatem hanc de anima immortalitate ratione naturali demonstrari posse. Prima autem ratio, & a priori sumitur ex dictis in capite precedentibus, nam principium intelligendi in nobis incorporeum est, & spirituale, ac proinde in sua substantia simplex: ergo est natura sua incorruptibile, & immortale. Antecedens demonstratum supponatur. Consequentiam probat optime Gregorius Neocepsar. libro de anima, quia quod est simplex, non potest esse mortale natura sua: sed anima est natura sua simplex, cum sit incorpore, ac subinde indivisibilis tam in partes essentiales, quam in ¹⁶ integrales: ergo est immortalis natura sua. Maiorem probat idem author, quia corruptio, seu mors fit per dissolutionem, & separationem unius ab alio: ergo supponit compositionem nam idem a seipso non separatur. Potestque amplius ita explicari, quia res simplex, & indivisibilis non potest desinere esse aliquid ex illaminate, quia cum imparibilis sit, vel tota est, vel tota in nihilum transit: ergo non potest desinere per corruptionem, vel mortem, quia quod moritur, vel corruptitur, non annihiliatur, sed aliquid illius manet: ergo anima corrupti non potest, ac subinde incorruptibilis est. Quam rationem indicavit etiam Gregor. Nissenus in dicta oratione catechistica cap. 8. dicens. *Quomodo dissolutione posset, quod non est comp. situm.* Supponit autem haec ratio non posse animam naturaliter desinere per annihilationem, quod etiam verissimum est: quia hic modus desitionis non est rebus connaturalis, quia non est per potentiam intrinsecam: sed per solam liberam voluntatem creatoris, & ideo talis possibilis non opponitur intrinsece immortalitati, ut supra de Angelis probatum est libr. 1. cap. 10. à num. 6.

Dices, quamuis hæc ratio probet animam non posse mori tanquam proprium, ac primarium, seu adæquatum terminum corruptionis, non tamen probare simpliciter esse immortalē: nam etiam anima equi non potest illo modo corrupti, quia ipsa etiam in se simplex est falso quad compositionem ex partibus essentialibus, qua ad propriam corruptionem necessaria est: & nihilominus talis anima simpliciter mortalē est, quia post condesinere ad mortem totius compositi, & non annihilatur, sed corruptitur: quia non primario, & quasi per se desinit, sed ad compositi corruptionem. Idem ergo de anima hominis Philosophi dicent, nec ex vi argumenti facti conuincunt possent.

Respondemus autem non esse sermonem in argumentatione facta de quacunque simili, sed de substantia incorporeo, & spirituali, quam esse simplicem quoad compositionem ex partibus essentialibus, & indivisiiblē quoad compositionem ex partibus integralibus, supra de Angelis ostensum est: talis ergo substantia spiritualis, & indivisiiblē est anima, & ideo nec corrupti potest, vt probant rationes facta, nec etiam concorrumpi. Nam ex eo quod substantia est, habet non pendere a subiecto, cuius proprius inhaeret, vt perclarum est: & quia spiritualis est etiam anima, cui vnitur, in suo esse non pendet, ac proinde nec ad corruptionem compositi concorrumpi, seu cum homine commori, vel per separationem à materia definire potest: hec enim omnia idem significant. In quo discursu sola illa propositio probanda superest. *Anima, quia spiritualis est, à materia, cui vnitur, in suo esse non pendet.*

Quocirca licet dixerimus prædicta ratione ostendit à priori anima immortalitatem, id quidem verum est considerato medio proximo rationis facta: nam reuera proxima ratio intrinsecam immortalitatem est talis forma incorporeitas, seu immaterialitas eius, vt satis declaratum est: resoluendo autem illam rationem ad sua ultima principia, necessario recurrendum est ad demonstrationem à posteriori: qualis est illa ex operatione sumpta. Atque hoc modo Plato in Phædro ex operatione immediate concludit immortalitatem, vt ex Porphyrio latè refert Eusebii dicto libro undecimo de Preparatione Euangelica, vbi simul cum operatione propria anima similitudinem adiungit, sive argumentatur. *Si Deo immortalis anima est, utique in propriissima operatione sua quod animo etiam ipsa sicut exemplar suum immortalis non erit.* Et infra: *A similitudine neputauit Plato veritatem esse querendam, & quoniam non visibilis, & mortali corpori sed viuo, & immortali Deo secundum operationem similius est anima, hac similitudinem etiam quendam in substantia habere: ac inde immortaliter ratione inatur: nam ut quievratione sunt, & sunt a diuina substantia, cum sunt caduca, & instabilitate longe abesse videatur.* Sic certe consequens est: quia operatione intelligendi conuenient, ea immortalitate quoque substantia conuenire. Quoniam enim substantia conuenient, ideo etiam operatione conuenient, & cetera, quia prosequitur. In quo discursu hoc in virtute argumentum fit. Anima est intelligens: ergo est immortalis. Antecedens experientia supponit. Consequentiā probat, quia per intellectionem ostenditur anima maximè Deo similis in operatione: ergo, & in substantia. *Nam ex substantia fluunt operationes, ac quedam eius sunt emanations.* Sed substantia Dei per seipsum maximè immortalis est: ergo anima in substantia sua in immortalitate similitudinem cum Deo habet.

Alia ratione ad eandem veritatem probandam vñit D. Thom. i. part. q. 75. artic. 6. & similem habet de Angelis quæst. 50. articulo quinto; quæ est huiusmodi: *Anima rationalis est substantia: ergo est incorruptibilis.* Probat consequentiā, quia

forma substantia non potest corrupti per accidens, id est, concurrupti ad corruptionem alterius, nec potest per se corrupti. Priorē partē probat ratione à nobis facta, quia res substantia non potest corrupti per accidens, quia res substantia per accidens generari non potest, quia quod res substantia habet per se esse, & ideo non potest gigni, seu produci nisi per se: ita enim vnum quod que capax est fieri, sicut & esse, & ideo, quod per se est, per se etiam fit: ergo similiter etiam corruptibile est, per se corrupti: & non per accidens: anima ergo rationalis, cum sit substantia non corrupti per accidens. Quod autem hec per se corrupti probat: quia nullā res substantia, quod est forma simplex, est per se corruptibilis. Quod probat ratione valde *Metaphysica, & satis obscura, nimirum quia res non potest corrupti per se, nisi possit suo esse priuari: formā autem substantia non potest suo esse priuari: ergo nec corrupti.* Minor probatur, quia forma substantia est per se conuenit esse, quod autem per se conuenit alicui, non est separabile ab ipso: ergo à forma substantia non potest separari ipsum esse, ac subinde non potest corrupti.

Hanc vero rationem iniugnat Scotus in 4. d. 43. quæst. 2. Eam vero defendit Cajetanus. satisque obscure loquitur. Et ideo Ferrar. 2. contra gent. gnat *Scotus cap. 55. ab illo difserit, & aliter illam declarat. sed aliter, Existimo tamen, vt efficaciam habeat, ad illam, arg. aliter quam adduximus, esse reuocandum. Et in pri- defendunt mis, quod in antecedenti sumitur animam ra- Caietan. & Ferrar.*

ludicium auctoris de
rum etiam, quia si supponitur separata, iam sup- dicitatio-
ponitur immortalis, ut supra tacitum est, & statim n. D. Thom.
amplius explicabitur, & ita supponetur in an- quomodo in
tecedenti, quod probari intenditur. Oportet er- primis illus-
go, ut sermo sit de anima coniuncta corpori: in antecedens
hoc autem statu dupliciter dici potest substantia, debet insti- scilicet actu, vel aptitudine. Et in priori sensu res lig-

est controversa, etiam inter catholicos, vt infra videbimus: vnde non potest in eo sensu sumi ad rem certam demonstrandam: in alio vero sensu i-
dem est animam esse aptam ad substantiam, quod esse aptam ad existendum sine vniione ad corpus: seu ab illo separata. Et consequenter idem est a-
niam esse substantiam, quod esse immaterialis, seu independentem à materia. Et ita verissi-
mum quidem est antecedens: coincidit autem cum nostro, in quo assumptius animam esse in-
corpoream. Quia, ut supra declarauimus, nihil est aliud animam esse incorpoream, quam esse im-
materialis non solum quoad compositionem ex materia, vel quoad capacitatē, seu extensio-
nem quantitatis, sed etiam quoad dependentiam ex materia, quod est esse substantiam, saltem a-
ptitudine.

Hoc autem antecedens non potest à nobis à priori probari, sed à posteriori tantum ex opera- *Deinde* ratione intelligendi; vt in præcedenti capite vñsum quomodo est. Et D. Thom. in dict. quæstion. 75. artic. 2. & in *possit proba-*
quæst. 50. artic. 5. idem sentit: Illo autem antece-
derenti posito, optimè, & à priori colligitur animam non commori, seu corrupti per accidens per hominis mortem, seu corruptionem: quia ex vi talis corruptionis solum separatur à materia: hæc autem non est sufficiens causa defitionis ipsius animæ in proprio esse, quia in illo non penderet à materia. Vnde optimè concluditur animam posse naturaliter existere separata à materia abique miraculo, vel speciali dono Dei cum solo influxu ordinario, ac debito ex vi communis prouidentiae cause prime. Quia sine concursum ma-
teria habet anima quidquid ex parte sua necessaria est ad existendum, & ab alijs causis secundis

non pendet; & ideo per ordinarium influxum prima causa conseruabitur in suo esse, licet à materia separetur.

Per hoc autem non videbitur sufficienter probatum animam esse perpetuam, & incorruptibilem, quia, vt vidimus, non defuerunt, qui dicere animam quidem non interire statim per mortem hominis, postea vero tandem suum esse amittere. Et ideo D. Thomas adiungit directam probationem, qua ostendat animam iam separatam, & actu subsistente non posse corrumpi. Quia tunc oporteret corrumpi per se, cum iam non sit in subiecto, nec posset per separationem ab illo definire per accidens. Per se autem corrumpi non potest. Hanc autem minorem probat Diuinus Thomas ex eo quod esse per se conuenit forma, & est inseparabile ab illa. Quæ propria est valde obscura: & de illa est tota contentio, quia forma creatæ non ita per se conuenit esse, vt habeat illud essentialiter, vel a se, vt est de fide certum, hoc autem satis est, vt possit ab esse separari, tum quia potest definire esse per voluntatem Dei: tum etiam quia secundum Thomistas ab anima Christi Domini separatum fuit proprium esse creatum, ipsa per aliud esse permanente. Facilius ergo, & magis physice id probatur ratione à nobis facta, sumpta ex simplicitate forma subsistentis, ad quam profecto reducenda est ratio Dñi Thomæ aduertendo ipsum loqui de desditione rei per actionem alii cuius agentis corruptentis, non de desditione per solam abstractionem influxus conservantis. Nam hic modus desditionis est annihilatio, de qua non tractamus: tum quia illa desitio nulli creaturæ contingit naturaliter, sed potius præternaturaliter per liberam voluntatem Dñi ET euuenire potest, tum etiam quia nunc non probamus, nec afferimus animam esse inannihilabilem (vt sic dicam) sed esse incorruptibilem.

Per actionem autem contrarij agentis non potest separari esse à forma simplici subsistente, quia vel existentia non est in re distincta à forma essentiali, vel est distincta. Posito primo, impossibile est separari à forma, non destruenda forma, quia idem non potest separari à seipso: nec ea, que in re non distinguuntur, possunt ita separari: ut vnum destruatur, & aliud maneat: ergo non potest esse separari à tali forma, nisi annullat illam: ergo non potest sic amittere esse per actionem contrarij agentis, quia annullatio non potest fieri per actionem politiuum, sed per carentiam actionis conseruatiuam, ut diximus in Metaph. disp. 18. sect. 11. n. 7. & in materia Eucharistia disput. 50. sect. 7. Ergo necessarie est talem rem esse incorruptibilem, cum non possit definire esse nisi per annullationem. Si vero existentia est res distincta ab essentia: procedunt magis obiectiones facte: tamen etiam illa hypothese permissa, dicendum est existentiam non posse per operationem contrarij agentis separari immideat à forma simplici, cui per se, id est, fine alio medio, & absque dependentiā à subiecto, conuenit. Probatur, quia actione contrarij agentis non auffert vnum esse, nisi inducendo aliud, quia omnis actio ad terminum politiuum tendit: nec etiam agens dat aliquod esse, nisi efficiendo formam à qua sit formaliter illud esse, ut est per se notum. Ergo ut contrarium agens posse animam corrumpere, deberet inducere in illa formam dicendum esse contrarium ipsius animae, seu existentia illius: hoc autem impossibile est, quia actio illa recipi deberet in ipsam animam: nam si reciperetur in alio subiecto, vel esset reatio alterius rei, non posset habere formam repellentiam cum existentia ipsius animae: & sic non posset illam priuare suo esse. Si

autem in ipsamet anima recipitur, supponit in illa existentiam: ergo non expellit existentiam eius, cum ab illa talis actio pendeat ratione sui subiecti.

Denique ad maiorem abundantiam additum est Thomas supra, quod licet anima separata a corpore esset ex aliqua materia composita, esset ex nihilo minus incorruptibilis, scilicet ex modo, Dicitur quo cali incorruptibles sunt, majori etiam ratione: nam cali sunt incorruptibles, quia non possunt pati ab agente contrario: nam sine contrarieitate non est generatio, & corruptio, in anima autem intellectu, etiam si singulatur composita, non esset contrarieitas: ergo etiam tunc esse incorruptibilis. Minorem probat, quia anima recipit formas contrarias sine contrarieitate, quia non recipit illas secundum suum esse naturale, sed in esse intentionalis, in quo rationes contrariae non sunt contrarie, sed est una scientia contrariorum. Quare ratio, supposita vera natura animae, optima est, tamen priori absurdum dato, quod anima esset essentialementer composita, vique ex aliqua materia, & forma posset quis consequenter singulare, animam non solum intrinsecas qualitatem intentionales in potentia intellectu recipere, sed etiam posse immediate in sua substantia composita recipere qualitates contrarias suis conaturalibus dispositionibus, & necessariis ad rationem cum sua materia, & sic posse recipi. Nec mirum est, quod uno absurdum dato, alia singulare absurdiora: est autem absurdissimum singulare rationalem animam separatam ab hac materia corpora compositam ex alia materia, & propria forma, vt ostendit libro primo de Angelis, capite sexto.

Tamen fingendo illam compositionem, inquit, an forma illa, ex qua dicitur confitare anima parata ab hac materia corporea, sit inseparabilis ab illa materia, cui nunc vita esse fingitur.

tur, vel ab illa separari potest. Si primum dicatur, erit forma illa incorruptibilis, & consequenter anima, ut composita ex illa materia, & forma erit incorruptibilis. Et sic data illa hypothesi concluditur, quod nunc intendimus animam esse immortalem: & consequenter dicendum esset formam illam vniuersi materiali per se, & immateriali sine dispositionibus necessariis, sed simplici vinculo substantiali, & indissolubili: sicut nunc fortasse materia, & forma carni vniuntur, vel si dispositiones petere hingatur, dicendum esset dispositiones illas esse immateriales, non habentes contrarium.

Si vero fingitur illa forma separabilis à materia, ut hac ratione etiam anima corruptibilis cogitur, tunc vterius interrogo, an forma separata à materia illa maneat, vel intereat, nam si maneat, illa est immortalis, & illa est vera anima rationalis, quae frustra fingitur esse in duplice materia, vel simul, vel successiue, ut in dicto loco probauit. Si autem perit omnino, quare rursus, an altera pars, quae vocatur materia, simul esse definit, vel permaneat. Nam si definit illa non erit corruptio, sed annihilation, quam repugnat fieri per actionem naturalem (ut dixi) quia nulla actio per se tendit ad non esse: & consequenter nec agens disponit materiam per se ad expulsionem formae, sed ad introductionem alterius. Et ideo si materia illa non est capax alterius formae, & consequenter non est capax dispositionis repugnantis formae, quam habet, seu vniuersi cum illa. Sed autem permanet illa materia post formam amissam, vel dabitur in substantiis spiritualibus, quod generatio unius sit corruptio alterius, vel quod pars potentialis spiritualis sine actu maneat, & consequenter sine operatione inutilis, & otiosa: utrumque autem absurdissimum est, & ideo recte dixit D. Thom. quoquaque modo fingatur anima spiritualis, & subsistens seu separabilis à materia, necessario dicendum esse, illam esse incorruptibilem & immateriale. Nos vero addere possumus eo ipso, quod creditur separabilis à materia, credendum esse simplicem in entitate substantiali, & sibi essentiali, ut ex dictis hic, & in loco allegato manifestum est. Atque haec tenus de rationibus speculatiis, quibus alias morales addi solent.

Prima, & praecipua est, quia Deus habet prouidentiam huius mundi, & praecipue rerum humanarum: ergo ad iustitiam eius pertinet homines prauos propter peccata sua condigne punire, & iustis premia reddere: sed hoc non sit in hac vita, in qua videmus iustos, & sanctos affligi, & malos prosperari: ergo ista vtrorunq[ue] retributio in futuram vitam principaliter referuatur: hoc autem esse non posset nisi anima esset immortalis: ergo. Hanc rationem indicarunt Iob. 21. David Psalm. 72. & Habacuc capite primo, vbi questionem proponunt, cur in hac vita boni affligantur, & prosperantur mali: & responderunt David, Labor est ante me, donec intrem in sanctuarium Dei, & intelligam in nouissimis erorum. Et latius in Psalm. 36. Nolamulari in malignitatibus, neque zelauerit facientes iniquitatem, quoniam tanquam flumen velociter aescunt. Et est contracto ad bonos ait, Spera in Domino, & fac bonitatem. Vnde recte dixit Clemens libro tertio recognit. Si Deus iustus est, anima immortalis est. Et similiter dixit Origenes super Cantica, Vbi esset iustitia Dei, ubi bonorum merces, si anima esset mortalis? Et similia habet Laetantius libro tertio, dediuimus Institutione, capite decimonono, & Chrysostomus in Psalmo 111. circa verba illa, Misericors, & miserator, & iustus Dominus: hoc dicit esse maximum non solum immortalitatis anima, sed etiam resurrectionis argumentum. Ethomil. 6. in epistol. ad Philippi. in fin. Hanc, inquit, rationem semper

Francis Suarez de Anima.

canite, & non sine vos de resurrectione dubitare. Et in homilia quarta de prouid. latissime illam expendit. Nec sibi sancti Patres, sed etiam Philosophi ad probandam animae immortalitatem hac ratione vii usurpatur à sunt, ut constat ex Platone, & Phædone circa finem philosophia.

Socrate apud Ciceronem Tusc. 1. Epicamo Poeta, cuius verba cum alijs refert Eugubinus libro 9. cap. 11. At tandem Chrysost. orat. 2. ad Colos.

ait non solum Iudeos, sed etiam Græcos admisisse

iudicium saltem in anima. Idemque generatio de

Græcis Philosophis refert Nemel. lib. de nat. hom.

cap. 4. ad finem:

Nihilominus Scot. in 4. d. 43. quæst. 2. non putat hanc rationem esse efficacem: tum quia ipsa virtus suum afferat præmium: nam & pacem aequum, & voluntatem maximam, & purissimam comitem habet. Sicut è contrario, inordinatus animus ipse filii nem. est pana. ut dixit D. August. lib. 1. Confess. c. 12. Vnde Paulus ad Romani. 1. ait, Gentiles, mercedem, quam oportuit operis sui in seipso receperisse, dum Deo permittente in reprobatione sensum, & in passiones ignorantiae datus. Tum etiam quia fundamentum illius rationis de diuina prouidentia quoad iudicium, ac præmium, & poenam futuræ vite, non est evidens, ideoque ex illo nihil certum inferri potest. Has autem obiectiones merito reputantur, & quasi contemnit Cano lib. 12. de locis, cap. vlt. verius finem. Ad primum ergo dicimus delectationem virtutis non esse propriam remuneracionem eius, sed præi- 30 prietatem connaturalem. Ad secundum rationem delectet, nihilominus esse difficulter, & laboriosam, è contrario vitium magis delectare, quam affligat, & ideo tribulationi virtutis æterni pondus gloria repromittitur; 2. Corinth. 4. & deliciis peccatorum condigna tormenta seruantur, Apoc. 18. Quod genus prouidentiae generatim loquendo dicitur præmio, & p[ro]pria in omnibus beniis instituta republica necessarium est. Vnde boh[us] sp[iritu] p[ro]mij ad virtutem allicitur, arcentur mali timore p[ro]pria. Multoque magis necessarium est secundum diuina iustitia rationem in hac vniuersali republica generis humani, que sub uno Principe Deo gubernatur.

Vnde ad alteram partem respondetur, quānus in particulari scrii non possit naturali ratione. Ad secundum: nihilominus quod futurā fuit a deo mentibus hominum persuasum fuisse, ut nulla fuerit tam barbara natio, quæ id ignoraverit. Et licet fortasse per aliquam traditionem incepit, adeo fuit naturali rationi consentanea, ut statim fere omnium animis infederit tanquam per se credibile, & moraliter evidens. Quia sine hoc prouidentia generis, nec timeretur Deus ab hominibus, nec amaretur, aut coleretur, atque ita institutio, & gubernatio vniuersi diuina sapientia, ac bonitatis est contraria. Fatorigitur illa ratione non majori certitudine demonstrari animam esse immortalem, quam Deum habere iustum, & sapientem rerum humanarum prouidentiam, hanc autem ad moralem demonstrationem sufficere iudicatur. Sed instabit aliquis: quia saltem non demonstrat illa ratio animam fore æternam, quia non potest ratione sola ostendit, p[ro]pria aut primum futurum esse æternum. Respondeo negando sequentia & ad probationem quidquid sit de antecedente, de quo alias, negatur item consequentia. Quia fuit retributio vita futura æterna sit, siue temporalis, ex illa conuincitur animam non amittere subiungere esse statim ac separatur à corpore, ac proinde per se, & sine corpore subsistere. Hinc autem evidenter concluditur illam esse postea incorruptibilem naturam sua, ac subiungere perpetuam. Tunc propter priores rationes speculatiwas, quibus probatum est, rem immateriale simplicem, ac subsistente

tem corrupti non posse: tum etiam, quia si anima separata conseruat in esse, id non est per miraculum, ut supra dictum est: est ergo naturale, ac proinde perpetuum.

32
Confirmatio
sur primò.

Potestque hæc ratio confirmari, quia rationalis anima per liberam voluntatem est capax honestatis, & malitiae moralis, & secundum rectam distinctionem rationis, eiusque inclinationem ad honestatem fertur, & obligatur: ratione autem corporis ad sensibiles delectationes etiam honestatē contraria velhementer dicitur: ergo valde consonanteum est tali nature, ut in seipso habeat motuum & fundamentū, quo ad superandam corporis delectationem excitari, ac confortari possit. Quia hoc fit ad bonam constitutionem talis nature necessarium, & natura in necessariis non deficit: at vero fundamentum maximè necessarium ad sequendam virtutem est immortalitas animæ, eiusque persuasio. Nam, sicut Paulus. Cor. 15. dixit: Si in hac vita tantum operante sumus, miserabilores sumus omnibus hominibus: ita diceret vnuquisque, si anima tantum vivit, dum existit in corpore, non est, quod pro virtute, sed pro corporalis vita commodiitate laboremus. Sicut de hominibus sic errantibus dicitur Sap. 2. Dixerunt cogitantes apud se non redē, exiguum, & cum tādo est tempus vite nostra, & non est refrigerium in fine hominis, & non est, quia nimis strueris ab inferi, quia ex nihilo facti sumus, & post hoc erimus tanguam non sumimus, &c. Vnde inferunt postea, Vnde ergo, & fruamus bonis, quæ sunt, & vt amar crea- tura tanquam in iuuenie iuenerit, &c. Vnde non finis causa dixit Aug. lib. 6. Confess. cap. vi. Dīputabam cum Alipio, & Nebridio de fratribus bonorum, & malorum. Epicurus acceperum fuisse palmarum in animo meo, nisi ego credidisse post mortem restare aumam. Itam, & tractus meritorum, quod Epicurus credere noluit. Quæ ratio non solū suadet animam esse natura sua immortalē, sed etiam hoc posse naturaliter cognosci, quia ab bene instituendam moralem vitam honestam necessarium est.

33
altera con-
firmatio.

Quantum
valeat hac
confirmatio.

Augetur præterea huius rationis vis, quia secundum rectam rationem naturalem animus debet corpori dominari, eiq; imperare, quod honestum est etiam contra propriam voluntatem, vel etiam cum labore, & dolore corporis exequendum sit: ergo magnum signum est, esse altioris ordinis, & aliquid independens a corpore. Quam rationem indicauit Aristot. lib. 1. Politicor. cap. 3. & Alcinous ex Platone. Vrgebus autem magis, si addamus non solū animam corpori resistere, eiisque commoda propter virtutem negligere, sed etiam corpus ipsum eiisque vitam foriter contemnere, quando secundum rectam rationem necessarium, vel conueniens indicatur, ut multi etiam Gentiles laudabilius egerunt. At vero difficillimum est, vel etiam impossibile videri potest, eandem animam iudicare sustinendam esse mortem pro virtute, si per mortem ipsamet anima se interterat, & in nihilum transiaturam esse, sibi persuadeat: ergo qui iudicat moriendum esse potius, quam turpe aliquid faciēdum, profecto virtute iudicat per mortem corporis non interire animam, sed permanere. Et hoc accedit, quod Plato etiam animaduertit, cū anima rebus corporis occupatur, perturbari, distracti, & obscurari: cum vero a rebus corporis abstrahitur, quiescere, illustrari, & altiori modo gaudere. Ergo signum est illam esse supra corpus, & per separationem ab illo non destrui, sed quodammodo meliorari, ut liberius suas potissimas operationes exercere possit.

34
Secunda
principalis
ratio omora-
lis ex fine ho-
minis.

Præterea ex fine, ac beatitudine hominis grauiissima ratio sumitur. Est enim homo natura sua capax aliquid ultimi finis, quem non nisi per animam, eiisque operationes assequitur, sed non consequitur illum perfectè in hac vita: ergo necesse

est, ut post mortem anima vivat, & ad illum finem peruenire valcat. Major, ut certa, & euidenter supponitur ex his quæ in prima secunda in principio de beatitudine tractantur: fuitque seruè omnium Philoophorum communis contentus, & quasi principium per se notum. Minor etiam vel ipsa experientia nota est: tum quia hac vita plena est miserijs, doloribus: tum quia consequitum ultimo fine satiatur animus, ac quietescit: in hac autem vita nulla est animorum satietas, sed perpetua sollicitudo, & instabilitas: ergo etiam secundum rationem naturalem expectandus est aliud status animæ ab his miserijs separatus, in quo aliquod genus naturalis felicitatis obtinere possit. Et confirmari potest hæc ratio, quia homo secundum animam intellectualem, seu quatenus talis est Angelus, similans, licet secundum corpus, & sensus cum brutis, & inferioribus rebus conuenientiam habeat. Est enim quasi medium quoddam ex superiori, & inferiori natura compotum: ergo homo ratione intellectualem animæ habet euendum operandi modum, in quo inferiora superant, numerum quatuor lumen bonum contemplari, & amare potest: ergo conuenit etiam cum Angelis in fine ultimo, & modo consequenti illum, saltem in anima, & per intellectualem operationem a corpore separatum, quandoquidem illi coniuncta illum assequi non potest, quia corpus quod corruptur, aggrauat animam, & deprimit tamen in habitu sensum multa cogitantem. Sap. 9.

Vnde argumentatur D. Thomas d. 1. p. q. 75. art. 6. & in 2. d. 19. quæst. 1. ab appetitu immortalitatis, non solū innato, sed etiam exico, quem dicitur. folius homo inter animantia habet valde naturaliter, & (vt sic dicam) quasi formalē: quia in intellectum apprehendit ipsum esse, non tantum ratione, & nre, quo modo res quilibet naturaliter esse desiderat, sed etiam apprehendendo ipsum esse simpliciter, & perpetuitatem essendi, ut specie bonum proprium. Adde etiam, ut ad suam beatitudinem necessarium: ergo tale desiderium inducit immortalitatem esse proprietatem conuocantem animam, circa quam homo tale desiderium elicere: quia naturale desiderium non potest esse inane. Hanc vero rationem despicit Scotus supera. d. quæst. 2. cui respondet Capreolus eadem dicit. 43. in 2. d. 19. quæst. 2. concl. 1. & ad argum. cont. illam. Sed non Capreolus oportet in hoc immorari: tum quia Scotus argumenta ex modo, quo rationem propositum, & præsumit naturalem illum appetitum declarauimus, facile possumus: solui possumus: tum etiam quia ratio hæc per se sumpta, non tamen est rigorosa demonstratio. Interim nec singula rationes propositæ, ut per se sufficiunt, ad demonstrandum afferuntur, præterea etiam immortalem esse demonstrant: & alteram moralē ex retributione bonorum, & malorum desumptam. Alio verò licet non singula cogant, simul collecte multum persuadent, & priores demonstrationes iuuant: quia illæ etiam non ita metaphysicæ, vel mathematicæ conuenient intellectum, quin proterius tergiuersari possit: sicut tamen physicas demonstrationes, quæ clementer etiam immortalem esse demonstrant: & alteram moralē ex retributione bonorum, & malorum desumptam.

Argumenta vero contra illam obiecta in principio facile dissoluuntur. Nam in loco Eccles. 3. fol. 1. in primis in non. 1. dicitur. Ad priorem.

Quid Aristoteles de anima humana immaterialitate, & immortalitate senserit

diversa est vtriusque memoria, & vnu pergit ad refrigerium, alter ad pœnam: nihilominus addit in cap. 3. non solam hominis stulti, & sapientis, sed etiam hominis, & iumentorum aequam esse conditionem, vtique (ve exponit Hieronymus) secundum corporis qualitatem. Vnde addit Sapiens, *Sicut moritur homo, ita & illa moriuntur.* In hoc ergo tantum ponit similitudinem, *Quis sicut mors huius, ita mors illius.* Vnde subiungit, *Sicut moritur homo, ita & illa moriuntur, similiter spirant omnia.* Quod septuaginta vertunt, *spiritus vnu omnibus, vbi spiritus non de anima, sed de respiratione, & aere, quo alimur, exponendus.* Vnde quod addit *Deterratas sunt, & in terram pariter reuertuntur, de corporibus necessario intelligitur:* qui homo non nisi quod corpus de terra factus est, & ideo ratione illius dictu est ei post peccatum, *Deterras, & in terram ibi, Gen. 3.* Ut autem differentiam inter animas ostendat, adiungit Sapiens Eccl. cap. 3. *Quis nouit spiritus filiorum Adam ascendit suum, & si spiritus iumentorum descendit seorsum?* In qua interrogacione non dubitacionem, sed rei magnitudinem, & difficultatem ostendit. Nam eandem veritatem idem inferius in cap. 12. satis constanter affirmit: *vt etiam exponit Hieronymus, quem imitatus est Hugo Etherian. lib. de Reg. Animar. cap. 4. & Salonus Viennen. in eundem locum: & ibidem Olympiodorus, qui aliam interpretationem adhibet, nomine iumentorum homines secundum sensum viuentes intelligens, sed illa mystica est.*

Ad verba Sophronij relata in VI. Synod. supra lib. ex Cœ. in libro 1. de Angelis, cap. 8. & 9. responsum est animam esse immortalem beneficium Dei creantis, & conferuant illam, quod beneficium latu modo gratia interdum vocatur, vt in Prologomenis de Gratia latius explicamus. Huc etiam gratiae iuxta præsentis materie capacitatem opponitur immortalitas, seu perpetuas, que nullam depehentiam ab alterius voluntate libera, eiusque influxu habeat. Et sic dicitur solus Deus immortalis 1. Tim. 6. Nihilominus tamen anima licet à DEO conferuante pendeat natura sua, merito etiam natura sua immortalis dicitur, tum quia per mortem, vel propriam corruptionem definire non potest: tum etiam, quia ex nulla potentia intrinseca ad vitum definiendi modum per extrinsecam Dei potentiam annihilari poscit, vt in citato loco fusius explicavi.

Ad rationem negatur assumptum, nimirum nulluna nos habere certum signum immortalitatis nostræ: quin potius affirmamus multa, & certa iudicia eiusmodi immortalitatis nobis suppetere, tum in operationibus intellectus speculatiui, quæ immaterialitatem animæ euidenter indicant, & consequenter etiam immortalitatem: tum in actibus voluntatis, quæ non quiescit nisi in Deo, & pœnam alterius vita naturaliter timet, & felicitatem appetit, quam in hac vita non inuenit: sicut in alijs rebus similibus, quas satis expendimus. E contrario nullum est in nobis signum mortalitatis ipsius animæ. Nam quod habeat comitantemphantiam dum intelligit solum indicat illam esse veram formam corporis, & in ea sic radicatam vtramque potentiam. Nec ex eo quod sit forma corporis, inferri potest eam esse corpoream, aut mortalem, quia non repugnat spiritualiæ substantiam corpori, vt veram formam vñri, vt in sequentibus cap. 3. & 4. exponemus.

Vanuus ad predictarum veritatum certitudinem non multum referat, quid de illis Aristoteles senserit, indagare, vt alia Durandus dicit: nihilominus properius autoritatem, & quia principia rationes adductæ in eius doctrina fundantur, haec occasione magis explicabuntur: ideo questionem hanc non duxi prætermittendam. In ea igitur multi ex antiquis Philosophis, & Patribus, ac Theologis Aristotelem circa anima immortalitatem errasse crediderunt. Ita Aristotelem illi sensit Plutarchus lib. 5. de placit. cap. 1. & A. Iexan. Aphrod. lib. 3. de Anima, illi in eodem errore consentiens. Refert etiam Euseb. lib. 15. de Preparatione Euang. cap. 8. 9. 10. & 11. Atticum Plotinum & Porphyrium dicentes, Aristotel. errorem hunc in Platonis inuidiam docuisse, vel saltem veritatem contrariam obscurasse, & in dubium reuocasse. Inquit etiam in oratione ad Götter. prope initium Aristoteles absolute tribuit, quod animam mortalem esse docuerit. Idem Theodoretus lib. 5. curat. Græcan. & Grægor. Nyssen. lib. 1. de Philo cap. 4. & 6. prout illam refert D. Thom. infra citandus, vel potius Nemes. lib. de natura hominis cap. 2. Nazianz. disput. contra Eunom. Origen. lib. 6. inscriptio Philosopho ineno. Nyssen. lib. de Anima. Idem Eneas Gazeus in dialogo de anima immortalit. prope initium, habentur in tom. 8. Bibliotheca. Ex Scholasticis idem credit Cajet. lib. 3. de Anima, & Pomponat. lib. de immortalit. animæ. Scotus vero in 4. dist. 42. q. 2. falso putat Aristotelem fusile anticipere, & ex instituto sententiam suam occulasse. Idem Heraclius quodlib. 1. q. 11. & in 2. dist. 1. q. 1. Niphus de immortalit. animæ.

Fundamenta huius sententia ex varijs locis, & dictis Aristotelis, illa inter se conferendo, seu conciliu- 3. Primum fuit iungendo defumuntur. Primum fumuntur ex 1. & 2. dam. ex vizi- anima, & isto modo concifitur. Si intelligere est riu loci ipsius Aristote- non est separabilis à corpore, si intelligere vel est opusphantasia, vel non est sinephantasia, anima sive Aristote- non est separabilis à corpore, si intelligere vel est opusphantasia, vel non est sinephantasia, opera- ratione: ergo anima non est separabilis à corpore, & conseqüenter est mortalis. Supponimus enim apud Aristotelem idem esse animam esse immortalem, quod esse separabilem à corpore, id est, esse natura sua aptam ad existendum post separatio- nem à corpore, quod est verisimum, vt si, pra ostendi, quia si separata manet, amplius corrupti non potest: vt demonstrauimus. Vnde è contrario idem etiam sunt esse inseparabilem à corpore, & esse mortalem animam, quia si est inseparabilis à corpore, pendet à materia in suo esse, & conseqüenter per separationem definit esse: ergo est mortalis: quia per illam separationem fit mors hominis, per quam anima commoritur (vt sic dicam) si esse definit: illa ergo duo idem sunt, & illa est phrasis, seu modus loquendi Aristotelis, vt ex omnibus locis allegandis constabit. Consequentia ergo principali argumenti per se nota est, & formalis: vtray autem præmissa ex eiusdem Aristotelis do-ctrina sumpta est.

Nam in primo de Anima, text. 12. necessarium est dicit, inquirere, an operationes, vel affectus a- 3. Progenitio animæ omnes sint communes, vel sit aliqua opera- idem fundatio- ratio animæ propria: vocat autem communem, ment. quæ sit cū corpore: propriam verò, quæ est solius animæ: tractat enim de operationibus vitalibus, quarum principium omnino necessarium, & principale est anima, ideoque nulla talis operatio est, se potest propria solius corporis, quia fine influ- xu animæ fieri non potest: ac propterea, Sicor- pus etiam illi corporatur, dicitur operatio communis: si

Prima conditio. autem non pendet à corpore, dicitur operatio animae propria. Merito ergo ait Aristoteles necessarium esse inquirere, an sit aliqua operatio propria animae, utique ad inuestigandum, an sit aliqua anima incorporea, separabilis, & immortalis, quia ex operatione colligi debet, qualis sit anima, quia non suppetit nobis aliud medium magis proprium ad naturam formae inuestigandam, ut in duobus capitib. precedentibus ostenduntur. Et ita hoc etiam principium supponit Aristoteles in loco citato, & lib. 2. de Gener. animal. c. 3. & alijs locis infra referendis. Addit autem in loco allegato inter animae opera ipsam intelligere videtur posse opus maximè proprium eius. Et tunc adiungit alteram conditionalem propositionem quam in maiori propositione n. 2. possumus. Si intelligere phantasia quadam est, aut sine phantasia non est, non contingit sine corpore esse: ac proinde nec anima esse poterit sine corpore: quia ex dependencia operationis (ut dixi) dependetiam formae colligimus: tum quia inter se proportionem seruant, tum etiam quia forma non est sine operatione. Unde statim in textu 13. addit Philosophus tertiam conditionalem, quod si nulla sit operatio animae propria, nec ipsa anima separabilis sit. Major ergo propositione Aristotelica est. Minor autem ab eodem sumitur lib. 3. de Anima, text. 30. vbi expressè dicit animam nunquam sine phantasia esse intelligere: cum ergo ad veritatem disiunctiæ vna pars sufficiat, vera erit illa propositione disiunctiæ, intelligere, vel effici phantasia, vel non est sine phantasia: ergo iuxta priorem conditionalem, intelligere non est operatio propria animae: ergo anima nullam habet operationem propriam, & si qua est propria, maximè est intelligere: ergo anima est mortalís, iuxta Aristotelis principia.

Secundum argumentum ex eodem Philosopho libro 3. de Anima, cap. 5. vbi distinguis intellectum in agentem, & passuum, ait intellectum passuum esse corruptibilem: est autem intellectus passius, seu passibilis potentia intellectiva, per quam anima rationalis intelligit: si autem hic intellectus corruptibilis est, profecto etiam anima, quia vel in re fuit idem, vel fuit eiusdem ordinis, & quia sine intellectu anima esse non potest. Vnde licet de intellectu agente dicat Aristoteles ibidem esse incompatibilem, & aeternum, videtur profecto ibi sentire non esse animam potentiam, sed aliquam substantiam separatam, seu intelligentiam aliquam.

Secundus loc. Addit quod libro 3. de Anima, text. 65. numerans actiones animae, per quas mouetur ipsa, & mouetur, vel aliam partem corporis, ut sunt irasci, timere, &c. inter eas ponit, ratiocinari, licet addat, ratiocinari autem, aut huiusmodi est, aut aliud quidquam. Statim vero subiungit, sicut non dicitur propriè animam texere, vel adficare, ita nec irasci, discere, vel ratiocinari, sed hominem per animam: ergo sentit illas actiones aquæ communes esse corpori. Tertio est locus obscurus ibi libro 2. de Gener. animal. cap. 3. vbi ait, non solum vegetativum, & sensitivum animam in potentia materiam contineri, sed etiam rationalem. Vnde sentit de potentia materiam educi, & consequenter ab ea pendere, & materiam, ac mortalem esse. Quarto in libro 1. Ethicorum, cap. 16. Solonis sententiam reprobant, dicentes hominem non posse in hac vita esse felicem, sed post mortem. Improbatur autem hoc ratione. Felicitas in operatione posita est: at post mortem nulla est operatio: ergo nec felicitas. Videretur ergo Aristoteles in illa propositione subsumpta sentire post hanc vitam nullam felicitatem superesse: ergo negat manere animam post mortem, quia si maneret, & operationis, & felicitatis capax esset. Et libro 3. Ethicorum. cap. 6. dicit post mortem nihil boni, vel mali superesse. Et 12. Metaphys. cap. 7. text. 39. indicat felicitatem hominis tantum esse

in hac vita, & breui tempore durare. Denique eodem 12. Metaphys. cap. 3. questionem hanc attingens indeciam eam relinquit, & libro primo de Anima, text. 63. & sequentib. ances est, & subdubio loquitur.

Vt enim addi possunt coniectura: vna est, quia si Aristoteles cognovisset animam esse immortalē, & immateriale, credidisset utique non educi de potentia materiam, & consequenter fieret ex nihilo per creationem: at ipse utique negat ex nihilo ratione, aliquid fieri, seu creari: ergo. Secundo, quia si anima post mortem permanerent, nunc essent anima infinita, quod est impossibile, iuxta doctrinam eius in Aristotelis tertio Physicorum. Sequa patet ex alio eius principio, quod mundus, & homines ab aeterno fuerunt: quia hoc posito necesse est, ut homines infiniti præcessent, ac subinde, ut tot anima simul nunc sint: cum Aristoteles ipse transmigrationem seu transmigrationem animarum in diuersa corpora non admittat. Respondet ad utrumque potest, Aristotelem cognovisse creationem aeternam per simplicem emanationem a prima causa. Et ita credere etiam potuisse omnes animas aliquando futuras ab aeterno fuisse creatas, & postea suis temporibus corporibus infundi. Sed hoc in primis non soluit nondum, immo illum magis implicat: nam multo magis necessarium fuisse animas illas in numero infinito simul esse creatas, ut ad hominum generationes finitas non solum a parte ante, seu quia iam præcesserunt, sed etiam a parte post, ad illas, quia iuxta eiusdem Philosophi mentem in aeternum succident, sufficiere possent, quandoquidem quae semel a corporibus separantur, generationibus aliorum hominum non inservient, ex eisdem Aristotelis sententia. Deinde assertum illud de animarum ex essentia ante corpora repugnat eidem Aristotelis libro duodecimo Metaphys. cap. 3. text. 16. dicenti causam efficientem præcedere ipsum effectum, formam autem ex illo incipere, quod ibidem de anima intellectua in specie affirmat, ut Diuus Thomas ibi notat. Ex quo ultima coniectura confici potest: quia, teste eodem Aristotele, quidquid habet existendi initium, habet etiam finem, ut ipse probare conatur libro primo de Cœlo, cap. 12. Sed anima rationalis habet initium existendi, (ut ipse affirmit loco citato:) ergo habet etiam finem.

Nihilominus communis sententia est, Aristotelem animam immortalitatem cognovisse, & in suis libris satis aperte hoc docuisse. Hæc fuit sententia omnium antiquorum Aristotelis interpretum, ac Peripateticorum (vno Alexandre excepit) nimirum Theophrasti, Themist. Philoponi, & Simplicij, Commentatoris, & aliorum super lib. de Anima Aristotelis, præsertim in proemio circa text. 12. & 13. & lib. 3. text. 30. & alijs locis sparsim, & plures refert Eugenius lib. 9. cap. 19. & sequentib. Idem docuerunt nostri Scholastici, præfertim D. Thom. in eisdem locis de Anima, præfertim lib. 1. lect. 2. & lib. 3. lect. 17. & lib. 12. Metaphys. lect. 3. circa text. 16. & 8. Physicorum, lect. 12. & Quodlibeto 10. art. 6: & lib. 2. contra Gent. cap. 78. & 79. vbi Ferr. Durand. in 2. dist. 18. qu. 1. & 2. & 3. dicit lib. 3. de Anima, cap. 4. Albert. tract. 2. de Anima, cap. 20. & tract. 3. c. 13.

Fundatur primo hec sententia in contrario discursu, facto infundamento primo præcedentis sententia. Nam Aristoteles in 1. de Anima, text. 13. in hoc fundamento iacit, *Si anima habet operationem, vel effectum proprium, id est, quem per se ipsum sine corpore habeat, fieri poterit, ut ipsa operetur.* Quod principium communiter receptum est, eiusque rationem supra attigimus, & paulo post illud magis explicabimus; & probabimus ànu. 10. sub

sub illo autem ex eiusdem Aristotelis doctrina sumimus animam hominis in corpore aliquam operationem propriam habere. Ergo recte concluditur animam ex Aristotelis sententia esse separabilem a corpore, & immortalem, quia utraque prima est Aristotelis, & in virtute assertionem continet. Vnde non potuit tantus Philosophus consequendum ignorare. Superest probanda minor, de qua Aristoteles lib. 1. de Anima in eodem textu 12. **Maxime vero proprium videatur intelligere** Quia vero ibi non tam afferendo, quam dubitando loqui videtur; ideo libro 3. text. 4. & sequentibus probat ex professio intellectum esse potentiam impermixtam utique materia, id est, esse incorpoream. Et textu 6. inde infert intellectum non esse potentiam organica, & species intelligibiles non recipi in coniuncto, sed in ipsa anima, quae propter hanc causam locus specierum dicitur. Vtiturque illa ratione, quod potentia intelligentia omnia corpora debet esse denudata a nature corpora, & ac subinde immaterialis, & incorporea. Vnde clare sequitur esse immortalem, quam rationem supradictam expendimus, & text. 7. addit aliam, qua directe probat intellectum non esse potentiam organica, & intelligere non fieri per organum corporis. Nam potentia organica ratione organi luditur, & impedit a vehementi obiesto, vt in sensibus patet: intellectio autem non impeditur, nec intellectus luditur ab excellenti intelligibili, sed in eo magis perfectitur. Nam quia excellentiora intelligibilia contemplari nouit: inde ad inferiora intellectu habilior redditur. Vnde concludit intellectum esse separabilem, non autem sensum: & ideo in lib. 1. text. 9. dicit non posse partem corporis assignari, in qua sit intellectus tanquam in organo, vel per quam ipsum intelligere elicatur.

Præter hac inueniuntur in eisdem libris de anima plura loca, in quibus Aristoteles intellectum, quo anima intelligit, aut existimat, vel opinatur (ut ipse exposuit text. 5. lib. 3.) vocat imprimis, separabilem, vel separatum, perpetuum, seu aeternum, & aduentum, & passione vacare, & quid diuinum esse. Vnde in lib. 1. de Animali, textu 65. & 66. de intellectu ait, videri esse substantiam, nec interire. Et videntur alia ratione ex eo sumpta, quod per fenium corporis non labefactatur intellectus, vt late ibi exponit Themistius, & Philoponus, & nouissimus Hieronymus Dandinus, & in text. 28. intellectum vocat, nobilissimum, & diuinum. In lib. autem 2. textu 11. ait, nihil videtur aliquam partem anima separabilem esse, eo quod nullus corporis fit actus. Clarius in textu 21. De intellectu, dicit, & contemplativa potentia, nondum quicquam est, sed videtur anima genus diversum esse, idque solum posse separari, quemadmodum aeternum a corruptibili, easter as vero partes, id est, species animalia non esse separabiles. Quod testimonium est irrefragabile, si maiori cum affermatione Philosophus loqueretur, nihilominus tam satis mentem suam indicat, quanum verbo, videtur, vtratur: quia rem non ex professo tractabat, & lib. 3. de Animali, cap. 4. intellectum ponit inter res separatas a materia, & passionis expertes, & cap. 5. de intellectu agente clare dicit esse separabilem, non mixtum, passionemque vacantem. Sunt vero, qui de intelligentia separata, velde Deo ipso locum illum interpretentur. At satis clare ibidem docet Aristoteles intellectum illum esse potentiam, & quia habitum, vel lumen animæ, de quo in lib. 4. dicturi sumus. Addi vero potest, quod ait libro 1. de Part. cap. 1. intellectum, quo anima intelligit esse immateriale, seu a materia in suo esse abstractum. Præterea lib. 12. Metaphys. cap. 3. text. 17. cum dixisset formam non esse ante compositionem. Si autem aliquid posterius permaneat considerandum est, in quibusdam enim nihil prohibet. Vtique in hominibus,

ut declarat, dicens, *Velut si anima tale sit, non emnes sed intellectus, omnem namque fortassis impossibile est.*

Vnde in lib. 2. de Generat. Animal. cap. 3. cum dixisset animas caterorum animantium non posse extrinsecus aduenire, nec sine corpore existere, quia omnis eorum operatio corporalis est, adiungit. *Restat igitur, ut sola mens extrinsecus accedat, eaque sola diuina sit, nihil enim cum eius actione communia at actio corporalis.* Quem locum in hac materia solennem, & clarissimum aliqui detorquent, per mentem non rationalem animam, sed Deum, vel aham intelligentiam exponentes, frigide tamen, & contra tenorem contextus, & contra illam doctrinam, quam inter hominem, & alia animalia Aristoteles constituit. Ponderat item Philoponus addere ibi Philosophum illud ipsum, quod de mente dixerat, *Non sat adducere scire, quod de divina mente nunquam Philosophus dixit.* Que quidem animaduercio, sic ut optima ad illam violentiam expositionem refellendam ita eneruatur vim testimonij, & aliquam inconstantiam, & dubitationem scribentis ostendit. In eodem tamen lib. text. 45. aperte dicit rationalem animam, non esse corpoream. Et 2. de Part. Animal. cap. 10. dicit inter animantium solum hominem diuinitatis esse participantem. Quod latius declarat lib. 10. Ethicorum. cap. 8. Nam cum dixisset, felicitatem confituisse in fin. D. Thomae. *lib. 10. n. 10.*

particuli. Quod latius declarab. 10. Ethicor. cap. 8. Nam cum dixisset, felicitatem consistere in ^{fin.} vacanza vita contemplativa addidit.

vacatione vitæ contemplatiuæ, addit, Talem vitam

superare hominum naturam, utique quatenus corpore, & animo confat. Nam ut talis est magis in actione versatur. Vnde addit, Non enim hoc ipso, quo homo est, ita vivet, sed quo est quid in ipsis diuinis, scilicet, anima rationalis, qua Deo, & intelligentijs in hoc simili est, quod per mentis contemplationem supra corpus elevertur. Et ideo adiungit, *Quantum igitur hoc, id est, intellectuum, ab ipso compedito differt, tantum & huius operatio distat ab easque ab alia virtute proficisciatur: quod si mens diuinum ad ipsius honestatem, & vita qua ea diuinam diuinam est respectu ipsius vita humana. Et inde subinfert, non oportere hominem tantum mortalia cogitare, sed quod fieri potest, immortales nos ipsos facere, &c. In quibus omnibus non loquitur de beatitudine vita futura, sed tantum presentis. Nihilominus tamen fundamenta ponit, quibus immortalitas anima naturaliter immortescit, quia per illam diuinitatis participationem, quam per mentis elevationem, & contemplationem in nobis experimur, intelligimus habere nos aliquod principium operandi simile Deo, & intelligentijs, & confluenter a corpore separabile, & eternum, & lib. 9. Ethic. 8. cap. in fin. ponit aliud immortalitatis signum, quod nos supra expendimus, scilicet, quia vir probus corporis bona, & ipsam etiam corporalem vitam propter honestatem contemnit. Non videtur ergo verisimile illum, qui de honestate, & felicitate humana tam praeclarè sensit; anima immortalitatem ignorasse.*

10
Secundum
fundamenta
simplum ex
responsione
ad priora
locis:
Est ergo haec posterior sententia valde credibili-
lis: suadebitur autem amplius respondendo priori-
bus argumentis, vel certe haec posteriora cum il-
lis conferendo. Principialis autem difficultas in
primo fundamento vtriusque sententiae posita est.
Ad quam radicaliter expediri tam, exponere oportet
tres priores conditionales, quas Aristoteles in
d.lib.1.de Anima, cap.1. textu 12. & 13. posuit tan-
quam fundamenta ad anima rationalis immortalitatem
indagandam necessaria. Et claritatis
gratia incipiemus à secunda, ^{que est} et hoc. Si an-
ima humana aliquam habet operationem propriam, fieri in secunda
poterit ut ipsa separatur. Circa quam in primis suppo- propositione
nendum est, sermonem esse de anima corpori conditionaliter
iuncta, quod est per se euvidens (quidquid Caieta- posita in n.s.
nus ibi tergueretur, ut mox dicam) quia mediū 10 sermo de
demonstracionis, quo à posteriori probamus ima anima in
corporis terio.

terialitatem, separabilitatem, & immortalitatem anima, est operatio, quam habet dum est in corpore: tum quia illa exprimitur, & non quam habet separata: tum quia alias ad probandum animam esse separabilem supponeremus ipsam separatam operari, & a fortiori esse, qui est egregius argumentandi modus: ergo sub illa conditionali, oportet subsumere animam coniunctam habere operationem propriam, id est, non communem corpori, ut supra declarauit. Sed nondum satis declaratum est, quanta, & qualis haec proprietas operationis esse debeat. Distinguunt enim ibi Philonous Auerroes, & praecepit Diuus Thomas in *lata loqua*, duos modos, quibus operatio anima coiuncta corpori est illi communis, scilicet, vel tanquam instrumento, seu organo, per quod fit, & in quo subiectatur, vel tanquam ab obiecto quasi excitant, vel danti occasionem operandi. Quam distinctionem Caietanus etiam, & omnes moderni admittunt, est per se satis clara, sed in applicatione, & usu eius potest esse defectus.

11. *Quo ex dictis modis pudent alii qui acceptissi Aristotelem operationem propriam in sua illa conditionali.* Dicunt ergo aliqui Aristotelem in dicta propositione per operationem propriam anima illam intelligere, quae neutro ex dictis modis corpori communis est. Ita sensit Albertus, quem sequitur Caietanus, & probat ex prima hypothecaria propositione tradita ab Aristotele, scilicet, *Si intelligere est phantasia, aut non sine phantasia, non est separabile.* Nam ex hac colligitur intelligere non esse propriam anima operationem, ex qua possit separabilitas anima colligi: quia licet non sit phantasia, non est sine phantasia, ut in *tertio libro* idem Philosophus dixit. Ex qua ratione, & explicatione existimat Caietan. primam obiectionem conuincere, Aristotelem in ea fuisse sententia, quod anima non subsistat a corpore separata. Nam in prima conditionali expresse dixit, quod si intelligere est phantasia, vel non sine phantasia, non est separabile. Vnde nunquam dixit intelligere esse opus proprium anima, sed maximè proprium videri. Vnde virtute sic argumentari videtur, si aliquid est opus anima proprium, maximè intelligere: sed hoc non est anima proprium, quia non est sine phantasia: ergo omnis affectus, vel operationes anima sunt communes corpori, ac proinde non est anima separabilis.

12. *Rectius D. Thom. & alij expositores communiter intelligunt Aristotelem vocasse operationem propriam anima, illam, que per organum corporeum non elicetur, nec in illo recipiatur, etiam si aliquam aliam operationem corporis concomitarem habeat. Quam sententiam verisimiliter iudico, tum in re ipsa, tum ex mente Aristotelis. Probatur prior pars: quia si intelligere est opus proprium anima formaliter (ut sic dicam) id est, quia ab illa sola elicetur, & in ipsa sola fine corporeo organo recipitur; etiam si non sit propria causaliter, seu per redundantiam in corpus (ut ita rem aptius explicem) est sufficiens medium ad concludendam anima separabilitatem, & immortalitatem. Ergo illa conditionalis, *Si anima habet propriam operationem, separabilis est*, intellecta de operatione propria tantum formaliter verissima est. Consequens est clara, & antecedens probatur. Quia operatio sic propria non est materialis, nec corporea: quia non fit eliciti, & per se per organum corporeum, nec recipitur in parte organica, seu corporeo. Ergo est in se immaterialis qualitas: ergo per se fit a potentia immateriali, in qua etiam recipitur: ergo & ipsa operatio, & potentia est in immateriali subiecto, quod est anima ipsa: ergo multo magis anima ipsa est spiritualis, ac sub inde immaterialis iuxta alios discursus in praecedentibus capitibus factos.*

13. *Et confirmatur, quia si operatio est ita propria*

animae, ut per corpus non fiat, nec in aliqua eius parte organica recipiat, necesse est ut in sola anima recipiat, vel immateriali, vel mediante potentia, qua in ipsa etiam anima immateriali est: ergo talis operatio supponit animam per se, ac de se substantem, nam tale est esse, quale est operari & substari accidenti, supponit substantiam ergo anima, quae operationem hinc propriam habet, immaterialis est, ut pote a materia, vel alio subiecto independent. Dices, non repugnat operationem esse ab anima, & in anima sine medio instrumento, seu organo corporeo: & nihilominus animam ipsam pendere a materia, & consequenter etiam operationem pendere a materia etiam falso remittente mediante anima: ac proinde non repugnat esse materialem operationem, & esse a iola, & in sola anima. Respondeo id aperte repugnare: quia si anima pendaat a materia suo esse, non operatur, nisi ut virtus materiae, quia operari supponit esse, & est illi proportionatum: forma autem pendens a materia non est nisi quatenus est, ut sic dicam, seu non prius est, quam fit virtus, & ideo non operatur, nisi ut virtus. Ergo operatio talis forma non est propria ipsius, sed necessari est per aliquam materialis partem determinatam, & apte dispositam ad talis operationem, & consequenter per corporale organum: quia non potest fieri ab anima, ut virtus tali corpori, & singularis partibus eius, ut est per se notum. Nam ob hanc causam, & non propter aliam, omnes operationes sensuum organicae sunt, & communes corpori, & non proprius solius anima. Vnde contrafieri si anima habet operationem propriam illo modo, id est, non factam per corporale organum: talis operationis non est ab anima, ut virtus materiae, sed ab alio, & secundum se, ac proinde talis anima est formaliter, ut sic dicam, independentia a materia in operando: ergo etiam in essendo. Ergo propositio illa hypothecaria, si anima habet operationem propriam, separabilis est, verissima est, intellecta de operatione propria formaliter: siue est etiam propria, siue causaliter, seu concomitante, siue non.

14. *Hinc ergo concludimus alteram partem intentionis, nimirum in hoc sensu loquuntur si Aristotelem de propria operatione in dicta conditionali enuntiatione. Primo quidem, quia illi conditionali affirmativa adiungit Aristoteles aliam negationem. Si anima non habet operationem propriam, non est separabilis. Quam quidem non inferi ex priori, ut quidam putant: tum quia nullam proponit illationis formam: tum quia effeta malum illatio a contradictione antecedentis ad contradictionem consequentis, ut est notum in dialectica. Non ergo vnam inferit ex alia, sed utique per se proponitur. Et nihilominus in utraque fine dubio sumus operationem propriam in eodem sensu, quia non est verissimile in tam breui contextu commisilis aquilonem: & quia vnam quae propositionem primit, ut fundamentum ad inquirendum, utrum anima mortalis, vel immaterialis sit. At vero in secunda propositione, operatio propria non potest in alio sensu accipi, alia vera non est, ut videbimus: ergo in proprio eodem sensu etiam accipitur: imo propter eandem rationem dicendum est in toto illo capite primo, eodem modo loqui Philosophum de operatione propria: quia nulla est ratio fingendi ambiguationem, & varietatem in significatione illius in eodem contextu. At vero in textu tertio statim distinguuntur operationes animae, & quasdam dicit esse affectus proprii ipsius animae, quasdam vero per ipsam animalibus conuenire. Quod non potest intelligi, nisi de operatione propria tantum formaliter, aliquin nulla est propria, quia nulla est,* quia

SVARE Z
de Anecdosis
ERG. diarium et
anima.

REGNI TOM
III. 111
111
111
111

D. N. 2

Rectius D.
Thom. & alij
intelligunt
Aristotelem

Id probatur
ex ipsa

Secundo.

omnes tanquam ex propria sententia ab Aristotele traditae accipienda sunt. Tum quia etiam intellegendo partem illius disfunctiæ de necessitatephantasmatis per modum obiecti, tota disfunctiæ vera esse poterit, vt patet in fini li. Nam appetitus sensitus penderat à phantasia tantum, vt à proponente obiectum, & nihilominus verè dicemus, si appetitus est phantasia, vel non sine phantasia, non est separabilis.

19
Notatio au-
thoris pro
teriorre-
sponsione.

Videtur ergo dicendum præter dependentiam aliquius operationis à phantasia, vt ab organo, vel instrumento, seu facultate eliciente operatione duabus alijs modis posse aliquam operationem non esse sine phantasia. Vno modo antecedenter, per se, & causaliter: alio modo consequenter, vel concomitantem, & quasi ex accidenti. Priori modo pendent affectiones appetitus sentientis à phantasia: quia licet non sint actus eliciti ab illa, nihilominus sine illius prævia operatione, & motione esse non possunt. Et ad eundem modum dici potest, phantasia non esse sine sensu exteriori, sicut loquitur idem Philosophus lib. 3. de Anima, cap. 3. text. 160. & 161. Quia licet actus imaginacionis non semper requirat actualēm sensationem externam, quæ simul cum ipso sit, nihilominus illam, vel impressionem aliquam ab illa reliquat, tanquam à proprio, ac per se motione prærequirit. Posteriori autem modo dicitur intelligere anima coniuncta non esse sine phantasia, quia necesse est intelligentemphantasmata speculari, non quia ipsum intelligere per se spectatum ab actuali imaginacione per se pendeat, sed solum per quandam naturalē sympathiam, seu concomitantiam, quæ sequitur ex naturali visione animæ ad corpus, ut in lib. 4. cap. 7. explicabimus.

20
Respondeatur
iam ad ob-
iectiōnēm
postiam in
num. 17.

Quando ergo operatio, licet non sit imaginatio, sine illa esse non potest priori modo, id est, ratione alicuius dependentia per se ab illa: tunc vera est illa propoſitio disfunctiæ. Si operatio est phantasia, vel non est sine phantasia, non est separabilis, quia talis dependentia recte indicat illam potentiam esse eisdem ordinis cum ipsa phantasia, & esse organicam, sicut est illa, & ita contingit in dicto exemplo de appetitu sentienti, & fortasse idem est de potentia animæ motu corporis secundum locum. At vero si operatio non possit esse sine phantasia tantum posteriori modo, scilicet, quia illam excitat, & comitantem habet, tunc non sequitur talēm operationem esse inseparabilem à materia, sicut est ipsa phantasia, quia potest illa concomitantia esse accidentalis, & non oriens ex intrinseca natura operationis, vel proprii eius principij, sed aliunde, scilicet ex statu, vel alia conditione simili.

21
Procedit re-
ponſio

Sic ergo intelligenda est illa conditionalis, & disfunctiæ propositio. Si intelligere est phantasia, id est, actus elicitus à phantasia, vel non est sine phantasia, id est, si ab illa, seu eius motione per se penderat tanquam operatio eiusdem ordinis, sicut sensatio interna non est sine externa vel presente, vel saltem præterita, vel sicut timor, aut gaudium non est sine phantasia: tunc bona esset illatio, intelligere non est separabile magis quam ipsa phantasia: neque esset propria animæ solius operatio etiam formaliter, quia reuera esset à potentia organica, sicut nūc sunt affectiones sentientis appetitus, vel sensatio interna, seu imaginatio. Possetque exemplum adhiberi in cogitativa, & phantasia hominis, supponendo esse potentias distinctas. Nam tunc vera esset illa propositio, si cogitatio est phantasia, vel non est sine phantasia, non magis est separabilis, quam ipsa phantasia, quia ita non potest esse sine illa, vt ab ipsa per se penderat in sua operatione, saltem, vt a causa per se motuente, ac subinde eiusdem ordinis: credendum est ergo ita sump-

sisse Aristotelem illam disfunctiæ, & conditionalem enunciationem, ne tibi contrarius esse videatur. Sic autem non invenitur in eo repugnativa, quia nunquam in eo sensu dixit aliquid intelligere non esse sine phantasia, sed solum concomitantem, vt suo loco ostendetur. Vnde si in tali fin. Lib. 4.17. inveniatur illa disfunctio, falsa erit illa conditionalis propositio. Quia illa concomitantia potest inveniari inter actiones, & potentias diversorum ordinum, potestque prouenire ex statu formæ, quæ est virtusque operationis principium, & non ex intrinseca conditione, vel natura operationis, prout de facto contingit in ipso intelligere animæ coniunctæ, ut in loco explicabitur. Nec obstat, quod etiam intelligere, non sit sine phantasia antecedenter, quatenus ab ipsa phantasia recipit species, quibus per se, ac necessario indiget, quin potius inde confirmatur & explicatur data dictio, etiam in doctrina Aristotelis, nam in hoc etiam non penderat intellectus à phantasia tanquam à proprio, & per se mouente, sed ab intellectu a gente, & phantasina solum prærequiritur, vel ut occasio excitans, vel ut exemplar, vel ad summum, ut instrumentum eleuatum per spirituale lumen eiusdem animæ. Vnde potius colligitur ipsum intelligere esse proprium solius animæ, etiam si corpro non nisi per phantasiam exciterit.

Per hæc ergo ad principiam difficultatem contra doctrinam Aristotelis motu satis responsum datur. Quia maior propositio vel non prouponitur secundum verum sensum ab Aristotele intentum, vel minor non recte subsumitur, nec verè Aristotelis tribuitur, vt declaratum est. Ad alia vero testimonia secundu[m] posita respondendo dicimus ad primum ex 3. de Anima, cap. 5. Cum Aristoteles ait intellectum passiu[m] esse corruptibilem, per intellectum passiu[m] non intellectu[m] Philosopherum propriam rationalis animæ facultatem, quæ per se rationocinatur, & intelligit, sedphantasiam, vel cogitatiu[m] hominis, quæ aliquo modo etrationis particeps, vt dicitur in lib. 1. Ethicorum, cap. vltimo, & sub ea consideratione intellectus vocari potest non simpliciter, sed secundu[m] quid, seu passiu[m], quia non per se, sed ut motu a superiori intellectu, ratione uti potest, vt in eodem loco Ethicorum Aristoteles dixit, vel certe passiu[m] dicitur: quia non sine aliqua mutatione corporis fit. Potestque hoc ex alijs locis eiusdem Philosophi confirmari. In lib. 3. de Anima, cap. 3. textu 155. duplex intelligere distinguit. Nam rūm (inquit) *imaginatio: aliud existimat*, id est, actus phantasia, vel rationis. Si ergo actus phantasia vo car intelligere, quid mirum quod ipsa phantasia late modo intellectum appelleret: Et eodem lib. 3. cap. 10. textu 48. duo esse dicit principia motus localis, appetitus scilicet, & intellectus, & adiungit. *Siquis imaginacionem, vt quandam intellectum esse ponat.* Et lib. de Animal. motu, ante medium, alias cap. 3. phantasiam, & cogitationem cum mente computare, eo quod iudicandi habeant facultatem. Illa ergo vocis significatio per se spectata non est ab Aristotelico vsu aliena, & ad illum locum convenienter applicatur. Supponit enim ibi animam intellectu[m] esse imparsibilem, & perpetuam: in quo posteriore confirmat sententiam: quærit autem cum hoc sit, cur interdum non recordemur eorum, quæ aliquando intelleximus. Et respondeat hoc inde prouenire, quod intellectus passiu[m] est, phantasia corruptibile est. Doct enim idem Aristoteles lib. de memor. & reminisc. cap. 1. memoriam in nobis sine phantasia non esse, & obliuionem ex mutatione phantax prouenire, de Aris- totele quod etiam recte intelligi potest alter locus lib. 1. de Anima, capit. 4. textu 66. vbi cum dixisset, *sene- cūtem non esse, quia anima quicquam est passa, sed quia id in quo*

SVARE Z
de Anecdoto, o-
pe 6. diarium, et
animæ.

TECN. TOM.
II. 11. 111.

D. N. 2.

in quo est (utique corpus) aliquid passum est, addit, ipsum intelligere, & contemplari marcescit, quia aliud quod dampnus corruptitur, hoc ergo quod intus corruptum est, in alto loco intellectum passum vocavit: non est ergo aliud in phantasia, vel cogitativa. Et ita exponunt Philoponus, Averroes, D. Thom. & alii communiter. Quam expositionem nunc simpliciter acceptamus, licet non careat difficultate, tum proper contextum, tum propter illa, quae de memoria, & obliuione ibi Aristoteles dicit. Sed non possumus has difficultates exacte tractare, nisi prius de intellectu agente, & possibili, & de cognitione anima separata differamus. Et ideo expositionem hanc, cuiusque difficultatem infra in lib. 4. & 6. endebimus, & consummabimus.

23 Alter locus ex lib. 1. de Anima, cap. 4. text. 65. & 66. magis confirmat communem, sed secundam sententiam. Nam ibidem praemit intellectum, id est, intellectuum animam substantiam quodammodo esse incorruptibilem. Vnde cum addit ratiocinari, & amare, &c. esse actus coniunctos, & non anima solus, loquitur de actu ratiocinandi, vt includit motumphantas: & eodem modo addit. *Quapropter, & hoc corrupto, scilicet, Composito, nec recordatur, nec amat, utique anima.* Quia vt iam dixi, ex eodem Philopono, recordatio non fit sine phantasia, nec passio amoris, de qua ibi loquitur, sine appetitu fit. Et ideo iterum subiungit, *Intellectus autem diuinum quid est fortasse, passioneque vacat.* Tertius item locus ex lib. 2. de Generat. anim. c. 3. oppositum efficaciter probat, vt vidimus: nam expresse dicit mentem non educi de potentia materiae, sed extrinsecus accedere. Cum ergo dicit in generatione animalium non solum sensuum animam, sed etiam intellectuam prius esse in potentia conceptus, quam in actu, non loquitur de potentia materiae, ex qua educatur, sed in qua recipiatur. Sic enim embryo prius est in potentia remota, vel proxima ad recipiendum animam humanam, quam illam actu recipiat, etiam si non per educationem, sed alio superiori modo in illum introducatur, vt infra dicemus. Praterea quartus locus ex lib. 1. Ethicorum, cap. 16. nihil obstat, ibi enim non tractat Aristoteles de beatitudine anima separata, sed de beatitudine hominis mortalis, & querit, an fit aliquis felix dicendum, dum hic vivit. Res ferme sententiam Solonis dicentis neminem esse felicem nisi post mortem, quando iam a felicitate, quam in vita habuit, cadere non potest. Quamvis non probat, quia homo ita mortuus non potest dici felix secundum presentem illum statum: quia mortuus operari non potest, & beatitudo in operatione consistit. loquitur autem in hac parte Aristoteles de homine mortuo prout inter nos manet, & de felicitate huius vita, vt D. Thomas ibi lect. 15. notauit, & sic clarum est mortuum hominem non esse capacem felicitatis, nec operationis. Et in eodem sensu accipendum est, quod idem Aristoteles 3. Ethicorum, cap. 6. dixit, mortem esse ultimum vitæ. *Et homini mortuo nihil aut bonum, aut malum, ait, esse demepe videatur,* utique de his, quæ ad presentem vitam spectant, vt ibi D. Thomas animaduertit. Ergo homo post mortem non potest dici esse felix felicitate huius vita, sed ad summum fuisse felicem. Ex quo etiam concluditur dum viueret fuisse felicem, qui non potest vere dici, nisi quod praesens aliquando fuit. Vnde concludit hominem in hac vita esse felicem, si studiose viuat, & cum morali stabilitate honeste operetur, etiam omnino immutabilis non fit. Quæ doctrina alibi examinanda est, nihil enim ex ea contra immortalitatem animæ sumi potest, nisi hoc fortasse, quod de beatitudine vita futura nihil Philosophus indi cauerit. Sed hoc silentium, quantum ad illum locum spectat, inde oriuntur post dicimus.

Vida lib. 1. de opere sex die rum c. 2. a 7. 9. Ad 3. in eo dema 5.

CAPUT XII.

Vtrum principium intelligendi in homine sit vera forma substantialis eius, ac subinde in omni proprietate anima sit, & vocetur.

1 In precedentibus capitulis essentiam rationalis animæ secundum absolute quædam prædicata, Ratio prædicta quæ omnibus substantijs immaterialibus communis est, in qua questione sunt, declarauimus: nunc vero propriam eius nisus existenda differentiam inquirimus: per quam, & in genere animæ, & in talie eius specie constituitur: & consequenter

quenter tā ab intelligentijs, quam ab alijs animabus distinguitur. Hęc autem differentia sine habitudine ad corpus, & ad formalem effectum, quem in ipso habet, explicari non potest; sicut supra de anima in genere declarauimus. Et ideo inquirimus, an principiam intelligendi hominis corpori eius tanquam vera forma vniatur. Mouetur autē

Apud quae locum habebat.
hac quæsto inter eos, qui animam rationalem immortalem esse agnoscunt: nam qui eam mortalem faciunt, non solum concedunt illam esse veram formam, sed etiam id tanquam per se notum, & tanquam fundamentum alterius erroris supponunt. Igitur ex antiquis Philosophis, qui be-

Eius partem negauam, quæ ex Philosophis te- nuerint, de immortalitate anima sententia, nonnulli ex illo dogmate intulerunt, animam rationalem non esse veram corporis formam, nec per se, ac substantialiter illi vnius ad illam substantiam naturam componendam, sed esse, & dici late modo animam assitentem, & gubernantem, ac mouentem, eo modo, quo intelligentia mouens cœlum anima eius a nonnullis appellatur. Huius senten- tia fuit Plato in Alcibiade, quamvis non desint, qui excusent illum, & interpretentur, sed non oportet in hoc immorari, præsertim cum Plato transmigrationem animarum ab uno corpore in aliud cum Pythagora posuerit, quæ multo facilius in anima assitente, quam in formante cogitari potuit. Hunc vero errorem multi ex Peripateticis Aristotelis interpretibus fecerunt, eunque Aristotelis attribuunt, præsertim Averroes 3. de anima, text. 5. Simplic. libr. 1. de Anima, text. 17. Philop. text. 11. & ibi Themist. & lib. 2. c. 27. Exha-

reticis referri possunt Libertini, qui (vñ refert Cœcius) dixerunt Deum ipsum in nobis esse loco animæ, & vegetare corpora nostra, nos sustinere, atq; in nobis vitales actiones efficiere. Vnde humanas animas de medio tollunt. Et ibidem refert Franc. Georg. tom. 1. problem. in 7.27. & 159. dicentem animum esse totum hominem, corporis a. esse velut indumentum hominis sub eo latentis sentiens solam accidentalem vniōem inter ea inueniri. Aliqui etiam tribuant hanc sententiam Greg. Nissen. in lib. 2. de anim. c. 2. 5. Sed hunc librum inter opera eius non inueni. Nemesius autem (cui opus illud sub alio titulo attribui solet) in 1. de nat. hom. cap. 2. & 3. aliquid indicare videtur: non tamen ita clare, vt tam grauis error illi possit imputari. Denique tempore Concilij Vienensis sub Clemen. V. & Later. sub Leone X. hic error excitatus fuisse videtur, vt in sequentibus videbimus.

Et quidem heretici nullum habent in sacra pagina huius erroris fundamentū. Philosophi autem citati eum Aristotelei tribuunt, authoritateque ipsius illum maxime suadere ninturunt. Et in primis inducunt verba illa lib. 2. c. 1. text. 11. Vbi post explicatam definitionem animæ, quod sit actus corporis, addit, Nihil tamen vetat, vt aliqua parium animæ separabiles sint, propter ea quod nullus corporis sit actus. Atque obcurum est, & nondum patet, si perinde corporis anima sit actus, vt gubernator actus est natus. Vbi licet Aristoteles non dicat aperte rationalem animam esse actum corporis, vt nauta, est nauta, dicit saltē hoc non repugnare rationi animæ, vt sic, & incertum esse, an ita sit. In quo maximè fauerit huius sententia. Nam profecto, si ex definitione animæ non probatur rationalem animam esse actum corporis, vix inuenietur principium, vnde id probetur. Præterea in lib. 3. cap. 4. & 5. saepe refert intellectum esse impermixtum corpori. Quod quidem si de substantia ipsius animæ intellectus accipiatur, idem significat, quod non esse substantialiter vni- tam, & infusam corpori, quo enim alio modo illi misceri poterat, vt immixta esse dicatur. Si vero nomine intellectus potentiam intellectuam accipiamus: ideo impermixtus corpori dicitur, quia

non est in organo corporeo, nec corpori inheret. Vnde etiam sequitur à fortiori sensu substantia animæ non esse vnitam corpori: qua non est potentia abstractior à materia, quam sit essentia, seu substantia animæ, à qua ipsa manat. Præterea in lib. 1. de part. animal. c. 1. sentit Aristoteles animam rationalē non esse naturam, ex quo plane sequitur non esse substantiam formam: nam omnis forma substantialis est natura, vt ex 1. Physicor. constat. Vnde addit ibidem Philosophus confidationem animæ rationalis non ad naturalem scientiam, sed ad superiorē pertinere, quod etiam est falsum, si anima rationalis vera est forma. Afferri etiam solent plura loca, in quibus vim intelligentiæ, quæ est in homine, diuinam vocat, quia nihil cum ea communicat corporis actio, & hominem non contemplari diuina, quatenus homo est, sed quatenus aliquid diuinum in ipso est. Vt videre licet 1. o. Ethicorum, c. 7. & 1. de Gener. & lib. 4. de Part. anima, c. 3.

Fundamentum vero præcipuum huius erroris est, quia repugnat spirituali substantiæ esse veram corporis formam, quod multis indicis, seu argumentis ostenditur. Primum sumi potest ex inductione de ceteris intelligentijs omnib; etiam motricibus colorum. Secundum ex similitudinibus rationis, quia nulla substantia spiritualis potest vel corpore ad propriam operationem illi conuenientem, quatenus spiritualis est, qualis est sola intelligentiæ operatio, & dilectio, seu volitio, quæ intelligentiam comitatur. Tertio, quia inter actum & potentiam debet inueniri proportio: hæc autem inter materiam, & spiritum non inueniuntur, quia materia habet mollem, & extensem partium, res autem spiritualis indutibilis est, & incapax molis. Quartum, quia forma habet naturalem appetitum ad materiam: at vero spiritualis substantia non potest habere talem appetitum ad materiam: ergo. Probatur minor, quia spiritualis substantia per materiam impeditur a propria, & principali operatione intelligentiæ, quæ ex se abstracta à materia, vt supra vñsum est, cum autem forma sit propter suam operationem præcipue, non videtur posse fieri, vt naturaliter appetat statum vñsum cum materia per quem in sua operatione non iuvatur sed potius impeditur. Quintum, quia si talis substantia vñiretur corpori, vt forma, debet illi vniuersi inseparabiliter, sed non ita vñitur, vt constat cum experientia, tum ex natura, & modo talis corporis cōpositi ex contrarijs, & ex membris dissimiliis dispositionum: ergo non vñitur tali corpori, vt forma. Maior patet, quia si substantia spiritualis vñiretur corpori separabiliter, esset diuorum actuum capax, vtique coniunctionis, & separationis, & hoc videtur contra naturam ordinem, quia vel utque status erit naturalis, & hoc repugnat, cum sint oppositi, vel alter erit violentus: quod nec de statu coniunctionis dici potest, si illa substantia est vera forma, cum forma naturaliter appetat materiam, nec de statu separationis, quia ille futurus esset naturaliter perpetuus, & nullum violentum est perpetuum. Sextum, quia forma non vñitur materiæ, nisi medianteibus dispositionibus materiæ, cuius signum est, quia consummatis perfectis dispositionibus introducitur forma: & quandiu illæ in certo gradu permanent, vñio conferuntur, illis autem à talis gradu deficitibus recedit anima: ergo signum est illam animam non esse spirituali substantiam: nam materiale accidentis non potest in spiritum tantam vim habere: ergo talis anima non est spiritualis, & intellectualis, sed materialis sensitiva, & in aliqua determinata specie materialis animæ sensitiva. Ergo principium intelligēdi, & potest talem formam homini aderit, non est vera forma, sed aliquid assitens. Nihil-

SVARE Z
de Anclis, o
re 6. di cium, et
animi.

ETOM. 111
111
111

Qui est
ex hereticis
apud Cœ-
cius.

Arguitur
primo pro
hoc errore ex
varia locis
Aristotelis.

Nihilominus dicendum est, principium intelligendi, quo homo principaliter intelligit, & quod est proprium principium, & subiectum intellectus potentia humana esse veram, substantialis, & essentialem corporis humani formam, tam secundum catholicam fidem, quam secundum rationem, & demonstrationem naturalem Aristoteli, & non paucis alijs Philosophis notam. Probatur breuiter assertio per singulas partes discurrendo. Et prima quidem aperte probatur ex illis Scripturis locis, in quibus homini multa tribuuntur, quae non nisi ratione intellectui principij ei conuenient, nec aliquo substantiali vno inter illud principium, & materiam interuenirent: quae non potest esse nisi vno forma, & materia. Hoc argumentum est simile illi, quo Theologi de fide probant ex sacra Scriptura inter humanam naturam, & Deum, seu Dei filium vniōnem substantiam factam fuisse, quia de vno, & eodem Domino Iesu Christo diuina, & humana attributa, & operationes vere, a propriis prædicantur. Prior ergo pars argumenti probatur ex illo Gen. 1. *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram.* Et infra, *Creatus Deus hominem ad imaginem suam, ad imaginem suam creatus illam.* Homo ergo est imago, seu ad imaginem Dei, hoc autem illi conuenit ratione intellectus, & voluntatis, ut ibi Sancti exponunt, Chrysostomus homilia vnde cima, & ceteri, quos in tract. 2. 1. 3. c. 8. late citauimus, & supra c. 9. nonnullos commemorauimus. Tribuitur ergo homini dignitas, & proprietates illi conuenientes ratione principij intelligendi, in quo ceteras res omnes superant, quae ad imaginem Dei non sunt. Idem probari potest ex illis verbis eiusdem capituli, *Et præstet pectoribus maris, &c.* Quia homo non præstet, nec est capax dominij, nisi per rationem, & liberam voluntatem. Unde idem probant omnia loca, in quibus homini tribuitur libertas arbitrii, & culpa, vel bona operatio, præmium, vel pæna, iuxta illud 2. Corinth. 2. *Vi referat vniusquisque præsumptio sua bonum, sua malum.* Nam libertas actionis est ab intellectu, & voluntate, nec possit homini imputari, nisi ipse per se suorum actuum dominus. Idem probant omnia loca, in quibus dona Dei, gratia, charitatis, & visionis Dei, homini communicari dicuntur, quia non est capax talium donorum, nisi ratione animæ, & spiritualium potentiarum eius.

Altera vero pars, nimirum hac non possit homini tribui, nisi principium ipsum intelligendi hominem substantialiter componat, & consequenter corpori substantialiter vniatur: præterquam quod est per se evidens: ut in secunda parte conclusionis dicemus, probari potest ex mysterio Incarnationis: tum quia ad communicationem idiomatum fuit necessaria substantialis vno Verbi, & humana natura: ergo multo magis est in præsenti necessaria: tum quia sine vniōne substantiali non fit vnum suppositum, nec vna natura per se vna homo autem est vnum suppositum, & humana eius natura est vna per se, & essentialem: ergo si includit intelligendi principium, includit illud, ut per se, ac substantialiter corpori vnitum. Preter hoc autem videtur hoc expresse probari ex illo Gen. 2. *Formauit igitur Deus hominem de limo terra, & inspirauit in faciem eius spiraculum vita.* Quæ verba de principio intelligendi incorporeo, & spirituali homini indito supra exposuimus. Et tamen de illo additur, *Et factus est homo in animam viventem, id est, vivificantem formaliter.* Fieri enim in animam viventem, nihil aliud est, quam confitui viventem per illud spiraculum tanquam per animam dantem vitam corpori de limo formata: illam autem vitam non fuisse tantum animalem, sed etiam rationalem, ostendunt sequentia. Nam

Francis. Suarez de Anima.

statim dicitur Deus præceptum homini dedisse, cuius non est capax nisi quatenus ratione vnitur. Et adiungitur, hominem imposuisse nominis cæteris animalibus, quod etiam est opus rationis, & maxima sapientia, ut ibidem expendimus. Denique vniōnem illam substantiali inter animam, & corpus non posse esse nisi actus, seu forma, substantialis cum materia, seu corpore, & videtur per se notum, quia nullum aliud genus substantialis vniōnis ibi cogitari potest, & ex eisdem verbis. Genesis probatur: nam illud spiraculum vnitum fuit corpori tanquam vera anima, de qua supra ostendimus vniōni corpori per modum actus formalis, & substantialis.

Secundo principaliter probatur eadem pars ex definitione Ecclesiæ. Expresse enim definita est hæc veritas in Concilio Vienensis sub Clemente V. in Clement. vniōnis. porro, de summa Trinitate. *Doctrinam, inquit, seu positionem temere afferentem, aut brum ex veritatem in dubio, quod substantia anima rationalis, Concil. sen intellectu vere, ac per se humani corporis non sit forma, ut erroneam, & veritatem catholicam univacem predicatio approbat Concilio reprobamus.* Et infra decernit, *Vi quisque deinceps afferere, defendere, aut tenere pertinaciter presumperit, quod anima rationalis non sit forma corporis humani per se, & essentialem, tanquam heretici suspectus.* Quam definitionem amplectitur Concilium Lateranense sub Leone X. l. 8. quæ tacite declarat doctrinam Concilij Lateranensis sub Innoc. III. in cap. firmiter, de summa Trinitate, dicentes creare Deum à principio creaturam corporalem, & spiritualem, & deinde hominem ex utraque, id est ex spiritu, & corpore constitutam: illa enim constitutione non est per accidens, sed per se, & substantialiter, tunc quia ita sunt alia naturæ constituta, siue in una simplicitate, siue per vniōnem substantiali pluriū: tum denique quia alia non tantum humana natura, sed etiam cælestis creature posset dici ex corpore, & spiritu afferente, & movente constituta. Dehinc in Symbolo Athanasiæ eadem veritas insinuat, cum dicitur, *Sicut anima rationalis, & caro vnuis est homo, ita Deus, & homo vnuis est Christus;* ponitur enim similitudo scilicet in hoc, quod in utroque intercedit substantialis vnuis, sine qua veritas vnius substantis, & operantis consistere non posset, quamvis modus vniōnis substantialis non sit idem, sed in unoquoque iuxta materia capacitatem.

Tertio hæc est communis sententia Patrum, quam potius, ut notam supponunt, quam illam specialiter dispergunt, aut confirmant. Nam in pri- terio idem mis exponentes hominis creationem, & verba illa, *Inspirauit in faciem eius spiraculum vita, & saltus est brum ex Pao homo in animam viventem,* dicunt rationalem animam vivificantem corpus humanum, tanquam veram eius formam, qua ingrediente vivificantur, recedente moritur, redeunte resurgit. Vnde Greg. l. 14. moralium c. 7. *Homo, inquit, quia ex anima, & carne constitutus, quasi ex robo, & infirmitate constitutus est, robur ergo est hominis anima rationalis.* Et infra, *Ex rationali quippe anima habet homo, ut in perpetuum vivat.* Vnde Irenæus lib. 5. cap. 7. postquam dixit de spiraculo, seu flatu, quem Deus inspirauit, quem animam puram esse dicit, eandem concludit, *ipse vita est eorum, qui percipiunt illum.* Sic etiam dixit Athanasius orat. contra idola, *Non est anima qua moritur, sed ob eius discessum corpus moritur.* Similiter Greg. Niss. orat. 3. de resur. anim. inquit, *cum sit immortalis, mortale corpus sicut habet actionem, rursum socio suo inhabitabit, &c.* Vbi licet non loquatur expresse de informatione, vel vniōne, tamen ex communicatione, & societate in actionibus, & præmisis, ac pennis earum manifeste colligitur illam habitationem esse per formalem vniōnem, ut supra etiam circa testimonia Scripturæ pondera-

F 2. uimus,

uimus, & infra amplius id constabit ex eo, quod per illam iteratam inhabitacionem, & societatem dicit fieri resurrectionem, per quam corpus vere, ac substancialiter ad vitam reddit. Vnde Chrysost. hom. 13. in Gen. sic ait, *Prius de puluere corpus hominis formatur, & post vitalem datur illi virtus, qua anima est substancialis.* Materia sumi possunt ex Tertulliano de resur. car. c. 34. Fulgentio lib. 1. ad Morum, cap. 6. Cypr. serm. de resur. Christi, Ambr. l. de bono mor. ca. 9. & 10. Ad denique Prosperi in carm. de Prouid. de corpore, & anima inquit. *Substantia duplex iungitur, inque vitam coenit convaria vitam.*

8 Hactenus auctoritate sacra vñi sumus ad pri-
rem partem assertionis probandam, nunc ratio-
nes naturales afferenda sunt, quibus, & veritas
eadem stabilatur, & secunda pars assertionis de-
monstretur. Et primo quidem in generali argu-
mentari possumus: quia non est impossibile dari
in rebus creatis hanc velutmixtionem ex mate-
ria extensa, & corporea, & forma spirituali, seu no-
repugnat dari naturam substantialiorem vere ac per
se vnam compositam ex materia corporea, & for-
ma spirituali substantialiter inter se vnitis. At ve-
ro, supposita possibiliter, conuenientissimum
fuit talem naturam creari: ergo datur in hoc vni-
us. So talis natura: non datur autem extra homi-
nem, vt de Angelis suppono ex dictis in tractat. I.
lib. I. De brutis vero est per se manifestum, & in se-
quentibus ostendetur. Ergo saltem in homine talis
natura inuenitur: ergo in ipso anima rationali-
que spiritus quidam est, corpori tanquam ve-
ra forma substantialis vnitur. Consequenter oes
sunt manifesta. Maior autem praeceps probanda
est respondendo ad fundamenta contraria senti-
tentia: nunc autem declarari potest, quia nec ex
parte corporis, seu materie repugnantia interce-
dit, tum quia per talem formam potius perficie-
tur images: tum etiam quia potest illi deferri ad
opera vñi exercenda, vt exposcimus, nec etiam ex
parte formæ est repugnantia, quia non est necessaria,
vt omnis actus informans materiam ab illa in
suo esse pendeat, quia potest altiori, & nobiliori
modo illi vniiri, nec etiam est necesse, vt materia
coextendatur: nam potest esse tota forma in tota
materia, & tota in singulis partibus eius. Nec de-
nique ex parte originis anima, nec ex parte vno-
nis, nec ex parte operationis ostendi potest repu-
gnantia, vt videbimus: non est ergo cur dicamus
hoc opus fuisse impossibile: fuisse autem congrue-
tissimum illud facere, si possibile fuit, ostendunt
satis rationes, quibus supra vñi sumus ad proban-
dum fuisse conueniens dari quoddam viuens cor-
poreum, & intellectuale, quod dominari possit
exteris animalibus brutis, & illis per intellectum
preesse, & vt possit.

9 Secundo magis in particulari hominem ita esse
compositum ex eius operationibus, & effectibus
ostenditur, quia idem homo est, qui opera vita
exercet, & elicere in illis tribus gradibus nutriendi,
sentiendi, & intelligendi: ergo omnia illa opera
sunt ab intrinseca forma substantiali constitutae
hominem essentialiter in omnibus illis gradibus:
ergo anima rationalis hominis est huiusmodi for-
ma eius. Maior euidentia est in primis per experien-
tiam, vnuquisq[ue] n[on] experitur, ita se rationari, &
discurrere, sicut experitur se sentire, aut nutrire. Et
qui hoc non experitur, & confitetur, necesse est vt
se brutum quoddam esse, & tanquam vnum ex
iumentis inhabetibus factum esse fateatur. Quod
si aliquis hoc concedere non erubuerit, profecto
non esset cum illo amplius disputandum. Verum
tamen etiam ex natura talium operum, & ex con-
nexione, quan in homine inter se habent, colligi
sufficienter potest, omnes esse ab intrinseca, & p-
pria forma. Tum quia omnes sunt operations vi-

tales, de quarum ratione est, ut ab interno principio proximo, & principali ipsius viuentis procedant. Tum etiam, quia si operationis vitalis non est ^{Temp.} à me, etiam non est in me, quia est de ratione eius, ut sit actio immaterialis, saltem in actibus cognoscendi, & amandi. Vnde cogitari non potest, nec mente concipi, ut quis videat, & nihilominus actualiter videndi non efficiat, nec in se ipsum recipiat; eademque ratione non possum ego ipse esse, quia intelligo, nisi actum intelligendi ipse recipiam, vel recipiam. At vero actus intelligendi non potest esse in me, vel à me ratione materia, ut iam est notum ex dictis: ergo debet esse ratione forma: ergo principium intelligendi in me necessario debet esse forma mea. Tum denique, quia ista operationes habent in hopine evidentem connexionem: nam ex operationibus sensuum, & phantasiam generatur aliqui modo in intellectu cognitio, & ab illa peculiari ratione procedet, ut experientia docet, quia in pueritia, vel amentia ex defectu, vel latrone phantasiæ visus rationis impeditur: ergo signum est utramque operationem ab intrinseca, & vera forma proficiat. Vnde alij Philosophi considerantes hanc dependentiam in alium extremum errorem incidentur, dicentes animam rationalem esse formam corpoream, ut supra visum est: sed decepti sunt, nam substantia talium operationum ostendit principium earum esse substantiam incorpoream: modus a, exercendi illas in corpore cum tali dependentia ab illo, demonstrat veram vim non habitantiam anima cum corpore. Nam si principium illud esset substantia spiritualis omnino separata substantialiter à corpore, non esset cur à corpore in intelligendo penderet, immo intellegret modo angelico, & perfecto; quod est ab anima coniuncta alienum. Denique hoc idem confirmant opera liberi arbitrij, quæ sunt ab eodem principio intelligendi nostro, & constat esse opera ipsius hominis, & illi imputari, ut supra explicando loca Scripturæ ponderauerimus.

Tercio principaliter ostenditur eadem veritas quodammodo à priori, quantum materia partitur iungendo simul ostentacionem ex effectibus, *qui ex necessitate est hominem constitui in substantiali est, & per consequentem in ratione substantiali, & per consequentem in forma substantiali, & à formis brutorum distincta, que potest dici forma specifica hominis, sive cum illa sint alia generica, sive non sint, hoc n. ad presens punctum nihil refert. Supponimus a. homini esse substantialiter compositum ex materia, & forma substantiali, quod nō est minus evidens in homine, quam in ceteris animalibus. Nam ex illorum generatione, & corruptione compositionem huiusmodi in eis colligimus, in hoc autem, Vnde est, animaliter interitus homini, & umentorum, & aqua: ut in sequente, ex formam dicitur Eccl. 3. Constituitur ergo homo essentialiter ex materia, & forma. Vnde cum essentia hominis diversa specie fit, ab effentiis, seu naturis brutorum, necesse est substantiali formā ab eis distinguit, quia in materia omnes conuenient, & actus est qui distinguit. Non fit autem substantialis distinctio per sola accidentia, ut ex philosophia notum est: fit ergo per substantialiem formā, vnde consequenter inferatur, formam illam substantialiem, quia distinguit essentialiter hominem à brutis, esse distinctas specie à propriis formis brutorum, alioquin non constitueret in homine naturam, & essentiam diversa specie. Quocirca cum homo in multis praedictis genericis, cum brutis conueniat, scilicet in ratione substantiali composita viventis, & sentientis: & in rationali differat, necesse est, ut forma constitutiva hominem in illo ultimo gradu, in quo à brutis distinguitur, sit distincta specie ab omnibus formis brutorum.*

Cap. 12. An principium intelligendi hominis sit vera forma substantialis eius, &c.

De hac ergo forma propria hominis inquirō, an sit ipsum nec intelligendi principium, vel alia forma. Si primum dicatur, habemus intentum: quia si principium intelligendi est vera forma hominis, ipsum est vera anima rationalis: & consequenter hæc anima spiritualis est, & immortalis, & illa ipsa dicitur esse substantialis forma hominis, essentialiter constitutus, quod probare intendimus. Si autem illa forma non est ipsum intelligendi principium, anima propria constitutus hominem in specie distincta a ceteris animalibus, non erit rationalis, sed intra purum gradum sensituum contenta. Quia non est dare medium inter gradum sensituum perfectum in suo ordine, & rationalem: ideoque si illa anima non est rationalis, necessario fatendum est, gradum sensituum non excedere. Hinc autem sequuntur absurdia, & impossibilia iam insinuata. Vnum est, quod homo essentialiter erit brutum quoddam irrationale, quia per formam irrationalem: id est, pure sensitum constitutus physicus, & consequenter metaphysicus non poterit constitui per differentiam, *rationale*, quia talis differentia à forma physica rationali sumitur, quæ non est anima irrationalis, & non pure sensitiva: non erit ergo homo essentialiter animal rationale, prout communis omnium sapientum consensu definitur: erit ergo brutum. Aliud inconveniens est, quia non erit homo, qui intelligit, discurrevit, & alia propria operationis facit. Sequela est evidens, quia si non est animal rationale, quomodo ratiocinatur? Item quia si principium intelligendi non constitutus hominem formaliter in esse hominis, erit substantialia quædam separata, & integrum suppositum, ac persona distincta ab homine essentialiter, ac personaliter: ac proinde ex homine, & illo principio non sicut una substantialia, nec aliquod per se unum, sed solum erit aggregatum duarum personarum accidentaliter vniuersitatum, seu communiarum. Ideo illa substantialia separata erit intelligens, vel discurrens: non homo. Nam inter suppositam non est communicatio actionum, praesertim vitalium, quando & naturæ sunt distinctæ, & principia proxima operandi sunt in uno supposito, & non in alio. Tertium inconveniens est, quia homo non erit liberi arbitrii, quia non operatur liberè, nisi qui intelligit, & discurrevit, ac discurrevit interea, quæ velle, aut nolle, aut inter ea eligere potest. Vnde consequenter nec bene agere, nec peccare homini imputabitur, quod erit in ratione naturali absurdissimum est.

Ad hanc autem responderet Auerroes, quamus principium intelligendi non sit vera forma hominis, nihilominus hominem per suam formam substantialiem constitutum in quodam rationalitatis gradu, in quo excedit omnium bruta, quæ satis est, ut rationalis dicatur, & definiatur. Nam homo per suam animam est capax cogitativa potentie, quæ Aristoteles intellectum passibilem appellavit. Unde capax est intelligentia, & alius cuius discursus, & rationis, non quidem per se solam, aut ex vi solius animæ humanae, sed per influxum quendam, & participationem à principio intelligendi substantialiter quidem distincto, ac separato: accidentaliter autem coniuncto, & aſſidente, ac mouente, & dirigente cogitativum hominis facultatem, ut ratiocinari suo modo valeat. Vnde in hoc dicit hominem superare bruta, quod per propriam animam est aliquo modo capax ratiocinationis, & coniunctionis ad superioris principium intelligendi, sicutem ut motorem, & directorem, quam capacitem bruta non habent. Sed haec euasio fruſtra confita est, quia nec difficultatem expedit, neque id, quod dicit, mente satis concipi potest. Suppono enim in primis cogitativum hominis secundum

Auerroem esse potentiam materialem, & organicam, ut est clarum, quia illum facit corruptibilem, & dicit esse facultatem eiusdem animæ corporis, & corruptibilis.

Hoc ergo posito interrogo an omnes actus intelligendi res tam corporeas, quam spirituales, & Arguitur tam vniuersales, quam particulares, & actus diligendi circa illas, & iudicandi de illis, sint actus verè eliciti ab ipsa potentia cogitativa, tanquam à proxima facultate, & ab anima informante, & componente hominem substantialiter, tanquam à principio principali, & consequenter ab ipso homine, tanquam à proprio principio operantur, vel non sunt ab illa potentia eliciti, sed à superiori principio intelligendi aliquo modo communicati ipsi cogitativa: vel quidam ex his actibus sunt eliciti à cogitativa, & quidam ab intelligentia separata. Nullo autem ex his modis potest falsari, quod homo sit rationalis, & intelligat, si principium intelligendi non est forma eius. Ergo necessarium facili minor *argumentum* omniō est hoc fateri. Probatur minor quoad pri *trifida*.

membrum, quia si omnes illi actus à cogitativa potentia elicuntur, profecto illa erit verus *ostenditur* intellectus, quia habebit pro obiecto ipsum ens, *prima pars* quatenus intelligibile est, & per se efficiet, ac recipiet omnes actus, quos nos intelligendo, compiendo, & ratiocinando elicimus, ratione quorū, *secunda pars* seu potestate ad illos elicendos nos rationales appellamur & sumus. Denique ex eisdem actibus, maxime quæ ex eorum collectione ostendimus in superioribus intellectum esse potentiam spiritualis, & substantialis, quæ est principale principium eorum, est spiritualis: ergo si omnes illi actus attribuuntur cogitativa, mutato tantum nomine, intellectus vocatur cogitativa, & falsum est id, quod supponatur cogitativa esse materialis potentiam: falsum item est principium substantialis talium operationum non esse intelligendi principium, cum illi actus vere sint actus intelligendi & ratiocinandi. Ac denique falsum est principium intelligendi in homine non esse formam substantialiem, confituentem illum in esse hominis, quia cogitativa illa, cui tales actus attribuuntur, ut proximo principio, est facultas manans ab illo principio, quod est vera forma hominis, ut in responsione supponitur. Quocirca doctrina Commentatoris nullo modo potest illud primum membrum responsoris sustinere. Praesertim, quia si propria forma, & anima hominis est principium omnium actuum intelligendi, quos in nobis experimur, nihil est, quod in intelligentia separata nobis præstare possit in munere intelligendi, ratione cuius principium intelligendi nostrum dici valeat. Quoniam ad summum potest, aut obiecta nobis applicare, aut species intentionales in intellectu nostro efficiere, aut (si sub intelligentiæ nomine Deus ipse comprehendatur) aliquod intellectuale lumen infundere, vel nos ad intelligentiam applicare, aut nobiscum currere.

Vnde non minus evidenter probatum relinquitur secundum membrum suprà in minori subsumptum: quia si nulli actus intelligendi in nobis iam pars sunt ab illa potentia, quæ cogitativa appellatur, ostenditur, & in nobis non est alius potentia intelligendi fieri non potest, ut per illos actus nos intelligamus, vel ratiocinemur. Quia non potest fieri etiam ab ipso Deo in me intime existente, ut eodem intellectu, vel actu, quo ipse intelligit, ego intelligam, vel quod mihi vere tribuatur, quod intelligam omnia, quæ ipse intelligit, solum, quia ipse est intime in me, cum semper sit suppositum à me distinctum. Imo licet Deus naturam humarum substantialiter in vnam hypostasim sibi vniat, non poterit per illam intelligere, nisi propriam intelligi.

Franc. Suarez de Anima.

gendi facultatem, propriumque actum in illa suscipiat, ut in proprio loco ostensum est. Ergo actus intelligendi elicitus ab intelligentia separata intra me existente, nunquam potest ita communicari mea cogitativa, ut per illum actum ego siam intelligens actum: sicut neque per intellectum eius possum ego constitui formaliter intellectius. Nec etiam fingi potest, quod ab illa intelligentia separata fiat in hominis cogitativa participatio aliqua formalis intellectio sua, per quam homo ipse intelligat, vel ratiocinetur: tum quia cogitativa materialis non est capax talis actus, qui sit vera in collectio, & circa propria obiecta intellectus versetur: tum etiam, quia non potest extrinsecum agens intellectuale imprimere in potentiam hominis cognoscitiam ipsum actum cognoscendi, nec potentia ipsa potest saltem naturaliter cognoscere nisi per actum a se factum. Si ergo homo de se non est potens ad intelligendum, non potest naturaliter participare intellectum alterius suppositi intelligitis per quamlibet extrinsecam, seu accidentalem coniunctionem ad ipsum.

15 Deniq. eiusdem minoru pars. etiam. *partes. etiam. 6. de. animalium. etiam.*

Superest tertium membrum disputationis supra posita, quod quidam actus intelligenti sint eliciti ab ipso homine per potentiam cogitativam propriam: alij vero perfectiores sint illi comunicati ab intelligenti principio, quod sit intelligentia separata, id est, suppositaliter distinctum. Et quoad hanc etiam partem faciliter impugnatur subsumpta minor propositio. Tum quia experientia ipsa nos docet, ita nos esse, qui discurremus, & qui de quibuscumque rebus consideratis iudicamus, sicut nos sumus, qui phantasiamur, vel imaginamur. Itemque non minus esse a nobis electio libera, quam sensibilis concupiscentia, & sic de ceteris actibus mentis, & voluntatis: ergo frustra, & sine fundamento contra ipsam experientiam talis distinctio singitur. Tum etiam, quia ratio, qua probatum est non posse intelligentiam separata nobis comunicare omnes actus suos, ita ut per illos faciat nos actum omni intelligentes, quia ipsa intelligit. Eadem probat hoc genus communicationis in nullo actu intelligenti posse habere locum, quia & est contra rationem actus immanentis, & vitaes, & excedit capacitatem humanae cogitativa, si materialis potentia illa esse supponatur. Tum denique, quia vel homo ut constitutus per suam formam, & per facultatem cogitandi ab illa forma intrinsecum manantem: quia in ipso homine sit suprema, potest veros actus intelligendi, & ratiocinandi exercere, vel non potest: si non potest, in nullo actu, & in nulla materia poterit aliquem actum intelligendi habere per coniunctionem extrinsecam substantiarum intelligentis, ut probant rationes factae. Si vero potest per propriam formam & intrinsecam facultatem aliquos actus efficere, qui ad intelligentiam verè pertineant: inde colligi potest, & debet illam formam esse altioris ordinis, & potentiam esse vniuersaliorum, & altiorum, quam sit cogitativa materialis, ac subinde illam formam esse rationalem, simulque esse veram animam informantem.

16 Probatur tandem 3. assert. membrum iuxta D. Th.

Superest, ut ultimam assertionis partem confirmemus, ostendendo ab Aristotele notam, & demonstratam fuisse. Hoc autem colligere conatus est D. Thomas 2. contra gentes, cap. 70. ex eo, quod secundum Aristotelem ccelum est animatum vera forma intellectuali. Sed haec probatio in primis assumit principium incertum, nimurum, quid Aristoteles de celi animatione senserit, id est, an propriè, vel largè de animato ccelo loquutus fuerit, cum ccelum animatum vocavit. Et ipsius D. Thomas 1. parte quæst. 76. art. 3. posteriorem sensum præterit. Deinde illatio est per medium val-

de extrinsecum, ideoque demonstrari non potest, sed ad summum quadam conjectura, vel similitudinæ ostendi. Melius ergo idem D. Thomas 1. parte quæst. 76. art. 1. dixit Aristotelem in libro primo de Anima veritatem hanc docuisse, & demonstrasse. Quod ita esse demonstratur. Nam libro secundo de Anima, capite primo definit, animam esse actum primum essentiali tamquam veram formam substantialem, & sub illa definitione animam rationalem comprehendit: ergo docuit illam esse veram formam substantialem. Maior nota est ex dictis in principio huius libri, & ex cursu Philosophi. Nam ad probandum animam esse actum primum, præmit diuisionem substantiarum in materiam, formam, & compositum. In qua diuisione forma propriæ sumitur pro altera parte essentiali substantiarum composita, ut confit ex vsu illius diuisionis. Et inde tandem concludit, animam esse substantiam, & non esse compositum ipsum, nec corpus, seu materiam, sed esse formam substantialem, utique propriam, & dantem esse rei, ut causam formalem eius. Vnde idem Aristoteles 5. Metaphysic. cap. 8. dicit uno modo substantiam appellari, quod causa est ipsius esse, ut est in animali anima. Minor autem, id est, sub eam definitionem animam rationalem comprehendit, patet, tum quia in principio capitis primum proponit dicere, quod sit anima, & quoniam sit eius communis maxime ratio. Et postea text. 7. & 8. concludit definitionem illam esse maximè vniuersalem, & omniam conuenire. Tum etiam, quia capite secundo sub secunda definitione anima, etiam illam comprehendit, quæ est principium intelligenti: ut ex verbis eiusdem definitionis manifestum est: dicit enim animam esse quo primo vniuersum mouetur, & intelligatur. At vero ibi eodem modo loquitur de anima, quo in primo capite, nam vnam definitionem per aliam demonstrat. Et in eo principio præcipue fundatur, quod id est principium formale, & essentiali essendi cuiuscumque compositi, quod est illi principium operandi: ergo clarificent animam, quæ est principium intelligenti: homine esse illi principium formale essendi, quod est esse substantialem formam. Et ideo in priori capite text. 7. manifestum est dicit, ex anima, & corpore in vniuersum, vnum per se fieri. Vnde in cap. 3. inter potentias animæ, licet numerat sensuum, ita ponit intellectuum, & adiungit, vnam esse animam rationem perinde, ac formam. Similiter habet cap. 4. & sepius id repetit. Et ex eodem principio dixerat lib. 1. text. 6. 4. proprius dici, non animam sed hominem per animam dicere, & ratiocinari. Et lib. 1. Ethicorum, cap. 7. proprium opus hominis dicit esse secundum rationem vniuersi, & ideo in opere rationis felicitatem homini ponit, & illam dicit esse operationem animæ perfectissimam: eadem ergo est felicitas, & operatio hominis, & anima, quod esse non posset, nisi id, quo ratiocinatur homo, ipsius esset forma, eum essentialiter constitutus animatum, non esse simplex animatum virtus que per veram formam informantem, nam impropriæ celum, licet sit corpus simplex, animatum alibi appellat: ergo signum est in illis libris loqui de propria anima informant, & rationalem comprehendit. Denique lib. 12. Metaph. cap. 3. text. 16. de propria forma loquitur, cum dicit, Simul cum suo compositio incipere, & nihilominus in text. 18. dicit considerandum esse, an postea aliquid permaneat: nam in aliqua, inquit, nihil prohibet, licet non in omni, sed in mente ipsa. Ergo supponit mentem, seu principium intelligenti: hominem esse veram formam, & propterea non nisi cum ipso homine incipere, licet postea manere posset, quia venit de foris: ut lib. 2. de generat. animal. cap. 3. dicerat, vbi etiam inter animas, intellectuum numerat;

merat, ad quam dicit potentiam prius esse in potentia, & per illam postea in actum reduci. Fatoe quidem aliqua ex his locis per alia nonnulla verba eiusdem Philosophi obscuriora reddi, patiuntur calumniam, aut euafionem, vel responsionem aliquam: nihilominus tamen faciunt valde probabilem fidem, vt respondendo ad fundamenta Contraria magis declarabitur.

17 Ad fundatum ergo contrarij erroris, nego esse repugnantiam inter haec duo, nimirum esse substantialiam spiritualem, & esse formam corporis. Nam licet non omnis substantialia spiritualis possit esse vera corporis forma: nihilominus aliquam est tamen formam non repugnat. Distinguenda est enim duplex substantialia spiritualis, una est omnino completa, & absoluta in propria essentia, & ratione substantiendi, & haec non potest esse forma corporis, nec cum alia substantia ad unam completam essentiam substantialiem componendam viriliter quod in genere substantiae completem est, non potest amplius compleri. Alia vero esse potest substantialia spiritualis incompleta in genere substantiae, & non omnino absoluta. Transcendentia, sed includens in sua essentia transcendentalem habitudinem ad corpus: quia in hoc nulla cogitari potest repugnantia, & talis actus spiritualis, potest esse vera corporis forma. Et ita ad primam probationem, seu inductionem ab Angelis sumptam negatur consequentia: quia intelligentiae angelicæ sunt complete substantiae, vt in lib. 1. primi tractatus cap. 6. diximus: anima vero est incompleta cum suapte natura sit ordinata ad totius hominis constitutionem, vnde, & substantiam habet tantummodo partiale, ideoq; indiget comparte alia, videlicet materia, vt in substantie completa operationes suas exerceat, quod D. Th. attigit i. p. quæst. 7. art. 7. in corpore quidem obseruens, clarius vero in responsione ad 3. Atque ex hoc discrimine obiret excluditur opinio Aureolin. 2. dist. 8. quæst. vñica art. 2. quam etiam refellit Capreolus in dist. 3. quæst. 1. ad argumenta contra tertiam conclusionem, non esse impossibile Angelum formam esse materie. Sed D. Thomas i. parte quæst. 5. art. 1. Scot. quodlibet. 9. Capreol. suprad. & alij communiter contrarij docent, quia cum natura angelica sit in suo esse completa, contra rationem talis completionis erit, si sit pars formalis alterius naturæ, sed de hoc punto latius in proprio loco.

18 Ad secundum negatur assumptum. Nam anima rationalis præterquam quod indiget corpore ad operationes materiales, non paucas, quæ ab illa etiam quatenus rationalis dimanant, cuiusmodi sunt risus, flatus, loquutio, ac similes, ad ipsas quoque intelligendi, ac voluntariæ actions indiget corpore, non quidem vt subiecto, aut organo, sed ve medio quodam ad recipiendas species. Et hinc soluit etiam obiectio quorundam, quod anima nostra non det esse rationale corpori, cum nec corpus ratio cinemat, nec homo per corpus, ac proinde vt rationalis est, non est forma corporis. Respondendum enim est, formam non dare esse materie, sed composito, nimirum homini, qui essentialiter rationis est: materie vero etenim dicitur dare esse, quatenus illam in suo esse conferuat. Neque est necessarium, vt homo ratio cinemat per corpus, sed satis est, vt corpus modo aliquo deseruat rationationi.

19 Ad tertium dic proportionem illam non in ratione entitatis, sed in ratione actus, & potentiae requirendam esse: propositio ergo actus informatis, & potentiae receptivæ in hoc constitit, vt sine aptæ ad constitendum unum, possintq; recte convenire ad eundem finem, sic autem se habet anima nostra, ac materia: quare licet anima spiritualis

fit, atq; intellectua, indiget tamen sensibus, quos habet in corpore, & ideo ex tali corpore, & anima ipsa optimè in unum compositum potens intelligere, sentire, aliaque vitæ opera exercere. Non tam potest negari esse valde mirabile, res adeo distantes, vt corpus, & spiritum tanto fædere coniungi, vt unam naturam componant, in eundem quem finem operant conspirent, nec ob id spiritus de perfectione propria quicquam amittat, sed potius perficiatur. Mirabilis, inquam, res est, & id eo multis Philosophis ignota, diuina tamen sapientia possibilis. Estque naturæ rerum maximè congruum, vt inter res spirituales tantum, corporales tantum extet una media, que utramque continet. De quo argumento luculenter Nazian. orat. 41. & alij non raro. Si vero quispiam roget, cur repugnet forma accidentali spirituali vñit materia, non autem substantiali, plana est ratio: quod accidens à subiecto dependeat, ac proinde, hoc materiale sit, non poterit accidens ab illo materialiter causatum non esse materiale, vt dixi tomo i. in 3. partem, dist. 3. sect. 5. & haec tamen, quod de forma substantiali spirituali, qualis est rationalis, minimè procedit, cum à corpore nullatenus caufetur.

Quarti argumenti minor propositio neganda est. Ad probationem dicendum ita esse animam humanam propter suam operationem spiritualem, vt etiam sit propter alias materiales, quamvis minus præcipue, vt ex responsione ad secundum intelligi potest, ac declaratur amplius: nam sicut anima rationalis essentialiter continet gradum vegetantis, ac sentientis formæ, vt cap. 3. vñsum est, ita quoq; necessariò, quamvis minus præcipue, oportuit illam propter operationes ijs gradibus respondentes, ac proinde naturali appetitu inclinari ad materiam per cuius organa illas posset exercere. Ex quamvis ob hanc necessariam coniunctionem ad materiam minus abstractum intelligenti modum anima fortioratur, quam si separata esset à materia, aliunde tamen iuuat potius a corpore, cum medijs sensibus species ad intelligentiam comparat per viam propriae iuentionis, ac magis de suo, vt ita dicam, separata vero quasi per viam doctrinæ eas accipiat, purè paliue se habendo. Vnde mirum non est, si ad corpus naturaliter inclinetur, attenta etiam præcipua ipsius intelligenti operatione: quid vero de eiusdem anima appetitu in separationis statu sentendum, lib. vlt. dicetur.

Ad quintum neganda est sequela, siue maior propositio, cuius probatio attingit vulgarem distinctionem de statu separationis animæ, an sit illi tract. 1. de violentus, ac naturaliter appetat vñiri corpori, voluntario dist. 1. sect. 1. que in lib. vlt. opportunius occurret, viderisq; et iam poterunt quæ disput. 35. Metaph. sect. 2. à nu. 6. quæd violentia sunt. Nunc respondeo ad argumentum, animam semel separatam semper manifuram ita eo statu naturaliter loquendo cum non possit redire ad corpus, permanesuram, quia tamen illa non solum est id, quo aliud est, sed etiæ id, quod est, cum sit substantia, ideo non tantum habet pro fine informare, sed etiam esse atque intelligere: quia ergo separata a corpore intelligeret, non frustraretur vindice suo fine, sed ex parte tantum, quia de facto in perpetuum maneret absq; innotere informandi, nisi diuina sapientia, & virtute protissimum esset de reunione in generali resurrectione, quæ hac via procedendo naturali etiam lumine conjici posset aliquatenus. Fatalem tamen animam separatam ratione aliqua pati violentiam contra naturalē inclinationem ad vñionē cum corpore. Illud vero effatum, Nullum violentum perpetuum, iuxta Cajetan. procedit, quando naturalis via patet ad violentiam remouendā, quæ interpretatio per-

tionis principij laborare videtur. Ideo dici potest violentum dupliciter dici, aut propter contrarietatem, aut propter solam priuationem, vnde duplex status violentus consurgit, primus quando solum auferitur a re, quod illi ex natura sua debetur, vt status cœcitatiss, in quo nihil ponitur contra naturam, sed auferitur, quod secundum naturam debebatur, nimirum visus. Secundus status est quando auferitur, quod debitum est, & ponitur, quod est contra naturam, vt cum aqua calcet: auferitur enim ab ea debitum frigus, & ponitur contrarius calor: quando ergo status est secundo modo violentus, non est perpetuus, quia inter contraria necessariò sequitur pugna, atque adeo status illius deturbatur: quando verò est primo modo, perpetuus esse potest, cum à priuatione ad habitum non detur naturalis regressus: atque ita se haberet status animæ separatae, in quo non haberet anima contrariorum repugnans illi, sed careret tantum perfectione debita, quæ est in formatio.

Ad sextum prima consequentia, ex qua secunda, & tertia pendent, falsa est. Quod vero in eius probationem assertur, materiale scilicet accidentem non habere, ut spiritum corpori vniat, & quodammodo alliget, sunt qui respondeant, non habere quidem vim ad vniendam animam secundum gradum rationalitatis, bene tam secundum gradus alias vegetantis, & sentientis, hoc tam suflineri non potest, iuxta superius dicta. Nam vnius inter animam, & corpus realis est, ac physica, illa vero gradum distinctio solum metaphysica, ac per conceptus nostros inadaequatos: aut ergo materiale accidentis nullo modo vnit animam corpori, quod est contra respondentes, ac veritatem ipsam, aut vnit eam secundum totam suam realitatem, quia indubibilis est, & spiritualis, quod intendimus. Negandum ergo accidentia materialia praedictam vim vniendi non habere, sive sermo fit de accidentibus materiae inhaerentibus, sive de inhaerentibus ipsis generant, hoc solo discrimine, quod priora vniant in genere cause materialis, posteriora vero in genere efficientis, ut patet ex ijs, que disput. 13. Metaphys. sect. 9. a. num. 5. & disput. 18. sect. 2. numer. 50. dicta sunt. Nec mirum si tantum vim habeant, cum principales cause sint substantia, nimirum materia, & generans: atque vnius ipsa non ita pure spiritualis, quin materiam respiciat essentialiter, extensionemque habeat ex parte illius.

INTERMISSI OPERIS RATIO,
etiusque supplementum ex eodem Authore.

Hoc detinebatur studio immortalis animi affidius indagator & assertor Pater Franciscus Soarius, dum per sacra paginae oracula, perque sacrorum Patrum scripta, ac naturalis rationis argumenta in id unum enixa incumberet. Decebat certe ad indubitatum veritatem undique stipendam, ipse eius inuitus, deearat experientia: ergo secreto a mortalitate corporis animo, atque ad beatam illum (ut minime credimus formidolose) visionem euocatus, ipsa sua dissolutione experitus, aperioque inuitus contemplatus est, certius certo fuisse, quod dudum de immortalitate, & animo ipso, & calamoversa fasset.

Det. autor *Has ergo de anima posteriores curas, & si nec-
infrac 12.n. dum primi libri argumentum compleuerint, quod
17.& disp 34*

uniuersa complectetur, que ad ipsius anima naturam attinerent (disputandum enim superat primo de animarum subsistencia in corpore; secundo de carum inter se aequalis, vel inequali perfectio-
ne: tertio de origine, an ne per traducem, ut aiunt, vel per creationem potius fiant; idque ante corpora, vel tunc primò cum à generante perfecte disponantur: quarto denique num pro haminum numero multiplicentur, vel portius in alia atque alia corpora demigrent.) Hoc, inquam, inchoatum opus, ex ijs commestationibus, quas Soarius iuuenit quidem estate, sediam doctrina longeum auditoribus propinauerat, compleendum censuimus, cum viritatem inuidie mortis iniuriam vindicaremus, et claque haberet, unde desiderium mitigaret: tum etiam, quia predicti commentary per se dignissimi sunt qui luce aspiciant, cum ipsius Soario ingenium, methodumque quam in aliis seruat libris multum spirent, ac cum inchoato opere valde cohæxant: tum denique quod ea erat Soario mens, quam huius ex ore, ut in Metaphysico opere, atque tractatione de anima, tanquam in pena repenter, quae ludi magistri deproruerent, suisque auditori-
bus, et aliis, quoque anima rationalis.

bus multo fine labore expounderent. Neque vero à munere theologi Doctoris alienum existimes, si ad philosophicas de anima questiones denuntiatur, cum ipsisdem prorsus S. Thomas primam suis summe partem compleuerit, adeo ut nec vegetantis anima, aut vero sentientis, nedium intelligentis affectionibus discutiendi pepercit, optimas scilicet ratione, quam ab ipso Soario in huiusc inchoatio operis preludio discas: quo etiam fiet obiter, ut tandem ab quando intelligas, vix credi posse quale, ac quantum tam inde, in natura rerum perfrutanda acumen ingeri: auctor offendit, quamque splendide instructus inter optimantum varietates discrēterit: nisi forte (quod rei ipsius prudentes astimatores subdolorantur) delapsa a celo luce, à Patre luminum perfusus fuerit. Sed hac idque genus plurimae euangelizandae remittimus, qui de tantis civi dotibus, ac iterationibus latius dicent. Quod vero subiecta antiquioris lecture inscriptionem Disputationum, & Quæstionum nominibus à Soario apposita, in libros & capita tertierimus, boni consulat lector: inchoatum numirum opus hac posteriori forma inscriptum, eumque fuit atque omnino necessarium stylo exiguo de cetero ut prosequemur. Quapropter si in libris de angelis, aut alio fortasse opere postiblum Soarii, hunc de anima tractatum Disputationum, & Quæstionum, titulo citatum legas, typographorum festinationi deputandum erit.

CAPVT XIII.

Virum sola anima rationalis sit indivisiibilis, an etiam sensitiva, & vegetativa.

Hæc quæstio pertinet maximè ad explicatio-
nem trium animarum, illarumque substan-
tiæ, circa quam rem sit prima conclusio. **A**nima
hominis est indivisibilis. **H**æc sequitur euidenter
ex di-

ex dictis cap. 9. cūm anima humana spiritualis sit. Vnde conclusio si non de fide est, certe fidei proxima, vt docet D. August. contra epistolam fundamēti cap. 16. & 19. & epistolā 22. romo 2. lib. 10. de Trinitate, cap. 7. tomo 2. & 1. de quantitate animæ, Chrysost. homil. 5. de incomprehensibili De natura, tomo 5. Gregor. Nisstenus 2. de Anima, cap. 2. Tertull. 1. 2. de Anima. S. Thom. i. p. q. 7. art. 8. latius 2. contra gentes, c. 72. & de spiritualibus creaturis a. 4. q. de Anima, art. 11. Conscientiū Theologī omnes in 1. dist. 8. & in 2. dist. 6. Itaque esti non est exp̄sē definita, est tamen fidei proximā, quia ferē eiderent sequitur ex definitionib⁹ fidei, si enim est omnino spiritualis, debet esse indiuisibilis, diuisio enim prouenit ab aliqua materialitate. Item si est diuisibilis, est pars in parte, &c. ergo abscissa manu abscindetur pars animæ, vel ergo ea pars corrumptitur, vel manet. Primum aperte est contra fidem, anima enim rationalis est omnino immortalis, ac ferē etiam secundum. Nam vbi quo gentium, manet ea pars. Præterea habet ne illa intellectū, an non habere enim non potest, alias intellectus quoque est diuisibilis, duoque intellectus partiales in anima darentur, manere autē sine intellectu multo est absurdius: ergo, &c. Imō Durand. in primo, dist. 8. q. 3. eadem fidei credendum putat, animam rationalē esse indiuisibilem, qua credimus esse spiritualē, & immortalem.

Secunda conclusio. Animæ tantum vegetabiles extensæ sunt, ac diuisibiles. Quidam huic Conclusiōni refragantur, afferentes animas etiam planitarum esse indiuisibiles, vt Nemetius lib. de naturali homini, c. 2. Marfil. Ficinus lib. 1. 6. & 8. de Theologia Platoni, & tribuit Platoni, Ammonio, Plotino, & Porphyrio. Idem tenet Thianensis 2. de Anima, text. 22. Pompanatus quoque 1. de nutritiō, & nutritio, c. 10. dicit esse rationalem opinionem, citans pro ea Hugonem Senenēm, & Augustinum lib. de immortalitate animæ, c. vltimo. Hęc tamen sententia nullum habet pro se fundamentum, nisi quod sumi potest ex modo augmenti viuentium, & ex termino, quem in quantitate habent: sed vtrumq. solutum est à nobis. Primum in 1. de generatione, vbi diximus ad augmentum vitale non esse necessarium indiuisibilitatem animæ. Secundum vbi ostendimus vegetabiles habere terminum, etiam si habeant animas diuisibiles: atq. hęc est sufficiens probatio conclusiōis: præfertim, quia, vt diximus, opposita sententia nullum præterea habet fundamētum. Deinde conclusio parē experientia certissima: diuiditur enim vītis, & vtrāq. pars diuisa viuit, & nutritur postea: ergo pars animæ remanit in partibus diuisi. Vnde Aris. 1. 2. de Anima, c. 1. text. 20. & lib. de iuuentute & senect. c. 1. art. plantarum animam, & quorundam etiam animalium actū quidē vnam esse, potestate vtrō plures, vt pote quia facta viuit. Deniq. vegetabiles formæ parum excedunt perfectionem formarum non viuentium, ac sunt nimis materiales: indiuisibilitas autem multam arguit immaterialitatem: ergo, &c.

Reductio igitur quæstio ad animas sensitivias tantummodo, de quibus nonnulli afferunt omnes esse indiuisibiles, vt citati authores, & D. August. 1. de quantitate animæ, c. 31. vbi miratur maximē, quid animantia cuiusdam imperfeti, quilibet pars diuisa viueret, ac sentiret, conaturque explicare illius animam non fuisse diuisam, sed quoniā adducta experientia rem concludit. Sit tertia conclusio. Animalia imperfeta (annulosa vocant) habent animas diuisibiles, & extensas. Probatur propugnando ipsam experientiam, q̄ vtrāq. talis animantis pars diuisa viuit: quidam ergo occurunt illam tantū viuere, in qua rema-

net caput, aliaq. vtrō partē videri viuere propter vitales spiritus, qui in ea saluunt, & cauunt mortu⁹. Probatur experientia Effugium & excluditur. Sed contra hā fugam experientia etiam militat, scribit enim D. August. sup̄a, ob longum, ac multipedem vermiculū diuisum tam velociter, ac expedire, secundum vtramq. partem feso mouisse, ac h̄oq. integra essent animalia, Ityōq. punc̄a contorisse se ad doloris locum, & subdit, Tentamus, quatenus id valere ait, vermiculū, uno iam vermis culo in multis partibus concidit, itaq. omnes mouebantur ut nisi a nobis factum illud esset, & comparerent vulnera recentia, torquid illos fecerūt natos, ac si t̄ quēque vixisse cederemus: nulla ergo ratione negari potest, utramque vel alteram partem viuere, cūm motū suū efficiat. Eandem experientiam adhuc Aristoteles, qui conclusionem posita tuetur primo de Anima, text. 67. 93. & 94. & 1. 2. text. 20. de longitudine, & breuitate vitæ cap. 3. de iuuentute, & senectute cap. 1.

Alij occurunt, vtramque partem viuere, non propter diuisiōnem, sed corruptionem potius præ existentes animæ, & introductionem diuarum animarum in partibus diuisi. At quo quod modo potuerunt per solam diuisiōnem duas animas tam cito produci: Item quæ introducuntur denuo dicuntur, vel alterius sunt specie cum præexistente, vel eiusdem, alterius esse obstat experientia: habent siquidem eosdem motus, & organizationem eandem, tantumque differunt in magnitudine, quæ specie non varia. Deinde non facile est ostendere quodnam agens materiam ad noui animalis generationem disponat. Si vtrō dicantur iūfūdē: ergo ex corruptione individui vnius sequitur alterius generatio specie eiusdem, quod est impossibile. Ad hā, si animal diuisum corrumptur, quia organa destruuntur debira ad illius conservationem, certe non poterit introduci noua illius specie anima.

Alij tandem respondent vtramque partem viuere eadem anima, sed incredibile est formam adeo imperfectam informare materias loco distin- Effugium & multiplicitas, ac nullo modo viritas. Item si anima illa una ut quoque est, operations vnius partis impedit alterius operationes, & vñemens dolor vnius debilitat alteram: hoc autem collat non contingere: nulla ergo via potest effugi adducta experientia, atque ad eā illa sola reddit conclusionem in philosophia cerram. Accedit etiam quod imperfēctio, & materialitas prædictarum formarum abunde ostendit illas non superare adeo perfectionem aliarum materialium, vt ferē spirituales, & omnino immateriales, vt pote indiuisibiles existimari debeat.

Restat ergo quæstio de animantibus perfectis, 6 ut equo, leone, & similibus, quæ perfectam organi- Primum etiam perfe- citionem & integratatem omnium sensuum etiorum ani- mātis possident, distinctionemque membrorum principi- alium, prout in homine reperiuntur, nempe cerebri, cordis, &c. Ac de his multi afferunt habere multis ceteri animas extensas, & diuisibiles. Ita Scotus in sens. & quæst. 1. ad vltimum cōtra vltimam conclusionē, Marfilius in 2. quæst. 11. art. 1. & 1. de generat. quæst. 11. & 12. Egid. in 1. dist. 8. 2. p. quæst. 5. Pompanat. sup̄a cap. 4. Petrus de Mantua tract. de primo, & vltimo instanti, Iandinus 2. de Anima, q. 6. Apolinaris quæst. item 6. Saxonia 1. de generat. q. 10. & 11. Probaturque primo, quia nulla est forma à materia pendens secundum esse, quæ non sit coexten- argumētum sa materiæ, nam quid est aliud formam aliquam pro hac sen- esse materialē, quam extentionem habere ma- teriale, & corpoream? Si autem est contra indiuisibilis est omnino, quid illi deesse potest, vt sit im- materialis? Secundo arguitur, Omnis forma ma-

teria-

Secondum

Tertium.

Quartum

Fundam. I.
ex D. Thom.Fundam. 2.
ex Caiet.8.
Infirmatur
prima fun-
damentum.Infirmatur
secundum.

terialis educitur de potentia materia: ergo tota educitur de tota materia, & pars de parte: ergo habet partes: ergo & diuisibilis erit. Prima consequentia probatur, quia aut educit tota forma de tota materia, & tota de qualibet parte, aut pars de parte non primum: ergo secundum. Probatur minor primò, quia impossibile videtur eandem formam semel educitam de potentia materiæ denuiri fieri: ergo etiam est impossibile formam, quæ tota educitur ex una parte, educi totam ex alia. Secundò assumo certam materiæ partem, ex qua educi ponitur tota anima, & argumento: hic. Tota anima ex vi actionis, quæ in illa parte fit, educitur: ergo impossibile est educi totam simul ex alia parte. Tertiò in argumentatione horum viuentium additur pars formæ: ergo est diuisibilis. Antecedens probatur, quoniam alias forma, quæ ante erat, ad nouam materiam migraret: hoc autem videtur esse proprium substatit, & independentis formæ: maxime quod in decursu argumentationis poterit anima nullam iam habere illius materiæ partem, quam in generazione acquisuit: non ergo educita fuit de potentia illius, quandoquidem ab illa non dependebat in suo esse. Quartò arguitur experientijs: nam anima hæc saepe viuentibus partibus præcipuis abscissis, refert enim Aristoteles i. de Anima, textu 92. & de iuuenture, & senectute cap. 1. reitudines abscisso corde viuere, Commentator etiam 7. Phylacorii, textu 4. refert, se vidisse progredientem arietem abscisso capite, & ex Auicenna taurum per duos iuissile passus, abscisso corde: ac filius refert Tertullianus lib. de Anima.

Contra iam sententiam tradit S. Thomas in q. de Anima, art. 10. & in i. dist. 8. qual. 5. art. 12. contra gent. cap. 72. 1. p. qual. 76. art. 8. vbi Caiet. Albertus item Magnus i. de Anima, cap. vltimo, & lib. 2. cap. 7. D. Bonaventura in i. dist. 8. Astudillo 1. de generat. qual. 15. Iauellus q. 4. Eandem indicat Aristoteles de iuuenture, & senectute, cap. 1. vbi postquam de animalibus imperfectis dixit esse quasi animalia multa natura coherentia, subdit, at quæ optima fabrica, quæ constant, hæc quaque viuere difficit, & queant, quæde omnia natura quam maxime potest una hab. atur. Fundamentum D. Thomæ sumitur ab experientia, nam sicut in homine una parte ablatæ, statim dissoluitur, ac moritur totum, ita in qualibet animali perfecto accidit: ex hoc ergo colligendum videtur, eorum animas esse indiuisibilis, sicut est humana: nam si essent extensa, & pars coherens parti, posset qualibet separata & diversa cum parte materiæ informatæ aliquo tempore conseruari, minime autem potest: ergo signum est talem quamlibet animam esse indiuisibilem, quæ per se primò resipicit totum corpus, tanquam primum suscepit, extra quod non potest conseruari. Huic ratione addit secundum Caietan. quod animalia hæc non augentur per additionem formæ: ergo, &c. Probat assumptum. Quia quando aliquid crescit per additionem formæ, quando magis crescit, tanto maiorem virtutem habet, nam addita forma additur virtus: sed animalia perfecta in grandi mole constituta minores habent vires: ergo non nisi quia anima indiuisibilis non potest tanto corpori dominari.

Verum hæc duo fundamenta non videntur firma. Ad primum enim dicetur, licet pars formæ sit in parte materia, mori camen illico partem abscondit, quia pars formæ pendet ex viuione, & influxu aliarum partium, sicut si abscondit pars minima viuentis imperfecti, abscondetur quidem pars animæ, quæ tamen non conseruabitur, quod deficit organatio requista. Ad secundum dicitur illud commune quoque esse animabus extensis, arbor enim, si nimium crescit, non tanta vir-

tute fructificat: illud ergo prouenit, non enim in visibilitate animæ, sed ex magnitudine organorum, quæ non possunt tam facile applicari ad opus, nec fibi inuicem deseruire. Item, quia aliquid in tot, ac tam porrectas partes distributum minores vires illis præbet. Ac quia hoc D. Thomas positiō dicitur intelligitur, fundamentaque facili soluuntur, multi etiam illius discipuli in hac parte ab ipso defecerunt. Alij negantes sententiam illam in re, defendunt in verbis dicens loquuntur. Thomam de indiuisibilitate physica, non quantitativa, quod tamen ei adueratur, at enim prædictas animas non esse quantas per accidens, sed in qualibet parte totas & quæ, atque humana. Negant tamen est, cur in hac parte D. Thomam defecramus, et si pars altera satis probabiliter defendi valeat.

Vnde fit quarta conclusio. Animæ sentientiæ animalium perfectiorum indiuisibilis sunt, & inextensæ, quæ est etiam D. Augustini de Trinitate, cap. 6. Probat primò, quia nulla est implicatio, in qua si quod haec proprietas conuenientis formis dependet a materia: nō est ergo impossibilis: ergo de facto conuenit formis illis. Antecedens patet primò, quia à nullo assignatur implicatio, quod etiam patet ex solutione argumentorum in contrarium. Secundò, quia nulla est necessaria conexio inter has duas proprietates, indiuisibilitatem scilicet, atque independentiam à materia: nam licet indiuisibilitas sequatur immaterialitatem, a camen quod non possit absque illa inueniri, non ostenditur: ergo neque est contrarium illa duo, scilicet indiuisibilitas, & dependentia à materia repugnant: maior enim perfectio requiritur, ut forma sit independens, quam ut sit indiuisibilis, ut patet in accidenti spirituali, est enim indiuisibile, ac dependens: potest ergo indiuisibilitas salari cum dependentia. Si dicas non esse simile quod illa dependentia non sit à materia, sed à fibro spirituali, infatitur, exemplum in omnibus simile esse non debere, illam vero differentiam nihil obstat. Etenim sicut forma spiritualis, licet sit perfectior natura, potest actuare extensam materialiam, tanquam vera forma, ita forma alia indiuisibilis, quæ non attingit naturam formæ spiritualis, potest dependere à subiecto, quod informat: hæc ergo argumenta videntur probare consideratis illis duobus predicatis secundum se, scilicet indiuisibilitate, & dependentia, ea non esse mutuò repugnantia, atque adeo esse possibile formam indiuisibilem pendente à materia in suo esse.

Quo supposito probatur assertio primò. Quia conuenit esse in viuere omnes modos formæ, de quibus loquuntur, indiuisibilis nempe, & sunt materialia, propter dependentiam à materia, & ita ex arguendo non attingent gradum ratiocinantium: esse, deinde perfectiores omnibus formis excedit, quia maximè accedunt ad immaterialitatem, accedunt scilicet in supremo gradu formarum materialium, qui est gradus sentientium, & intra illum haberent supremum locum ob eadem rationem, hæc autem omnia conuenient formis animalium perfectorum: ergo verè illæ tales existunt, neque enim credibile est, quod in creatione brutorum omilia fuerint perfectissima intra illum gradum: maximè cum modus essendi horum animalium perfectorum, perfectissimus appareat, cum habent sensus omnes, & virtutes possiles in eo gradu. Confirmatur præterea, quia non sit transitus ab extremo ad extremum, nisi per medium: Confundunt autem inter animas quodam omnino materialias, & extensa, alia immaterialias, & inextensa, inter quas est possibile quodam medium, scilicet anima

animæ materialis, & inextensæ: ergo datur tale medium non alibi certè, quæm in his viuentibus perfectis: ergo, &c.

Accedunt experientiæ, primò, nam in hisce animalibus reperitur tanta ferè consonantia organorum, ac tantus consensus inter illa, quantum in hominè: habent enim certa organa ac virtutes singulas deputata: cerebrum ad virtutem cognoscitivam, ad vitalem cor, ad naturalem, seu vegetabilem hepæ: atque inter has partes talem consensus, ut læsæ tactu cor moueat, & si imaginatio apprehendat ut nocium, imperet mortum, quem illico pedes exequuntur: hic autem consensus tantus videtur ob identitatem animæ, quæ omnia gubernat, identitas verò non est sine indiuisibilitate: nam si esset diuisibilis, quo quæmodo pars animæ, quæ in pede reffidet, cognoscit quod iubet pars, quæ est in capite, & illud exequitur: & atque ergo tanti consensus est, quod tota anima in capite est, atque in pede. Alia experientia, quod etiam in his animalibus vñemus operatio vñius partis impedit operationem alterius, ut grandis dolor tactus impedit actionem visus, quod non contingeret, si diuersæ partes animæ in diuersis partibus viuentis essent, posset enim altera sine alterius concursu operari, itaque licet vna esset attenta, vel defatigata, altera non ob id defatigatur, aut impeditur a suo munere, quæ sane experientiæ ideo magnam probabilitatem faciunt, & ex nulla alia re videatur melius colligi identitas principij, quæm ex consensu, & consonantia potestari nullius: neque verò similius consonantia in plantis visiuit, nam licet vna pars debilitetur, alia perfectè exequitur suam operationem, nisi forte sit media, per quam trahit alumentum, quod est per accidens. In seculibus quoq; animalibus nihil tale reperitur: quod si aliquid pñcta vna parte mouet alia, utputa cauda, non ita sit, quod vna pars alteri obediat, sed potius id prouenit ex continuatione partium cum quadam diffusione vitalium spirituum, qui cauunt motum, atq; etiam ex imperfæcta phantasia distenta per corpus, vnde species sensibiles deferuntur ad partes, quæ moueant, non sic autem in animalibus perfectis, ut de se patet. Tertia experientia. Habent animalia perfecta vim discernendi inter res duas simul propotitas, agnus etiam si videat lupum simul & equum, discernit inimicum à non inimico, & ab uno fugit, non ab alio: accurrens quoque ad matrem discernit superiori partem illius ab inferiori, & ad hanc accedit ad fugendum, non ad aliam. Talpa etiam fine visu per tactum cognoscit filium, & discernit inter illum, & alienum. Ex quibus plane indiuisibilitas prædictarum animalium colligitur in hunc modum. Ad discernendum necessitè est, ut qui discernit vtramq; partem cognoscat: ergo si equus, v. g. discernit aquam frigidam à calida, necesse est ut principiū cognoscendi vtram que sit idem, non quidem principiū proximum, nempe tactus (poëst enim manus dextera tangere frigidam, & sinistra calidam:) ergo saltem principiū principale cognoscendi in vtraque manu erit idem, atque adeò tota anima in qualibet manu. Si dico, iudicium illud esse in imaginatione, melius surget argumentum. Nam si imaginatio discernit inter apprehensionem sensus, certè idem est principiū cognoscens has omnes res, & gubernare potentias.

Hac ergo omnia probabilem reddunt opinionem D. Thomæ, neque experientia, quam ipse adducit, est contemenda, quod si tales animæ effente diuisibiles, non tam citè pars abscissa morerer: si enim quæque pars habet suam partiale formam, & in quantitate sufficiente dividatur, non est, cur tantam dependentiam habere dicatur, ut

nec per instans conservari queat: sic itaque Diuus Thomas intulit prouenire hoc ex indiuisibilitate animæ probabilitate.

Ad primum verò argumentum in contrarium respondetur rationem formæ materialis absolu- ¹³ Ad primum
tè non confilere in extensione, sed in dependen- argum. inn.
tia à subiecto materiali, hocque effere, ut animæ, ⁶ Ad secundū
de quibus agimus, spirituales non sint. Ad secun- us quidam
dum quidam respondent eam animam non educi ⁷ respondant, Melior re-
de partibus materiæ, sed à tota materia adæquatæ, sponso.
quod ab illa tantum pendeat, & non à singulis partibus. Responderetur tamen aliter totam educi de
tota, & totam de qualibet parte, quam in instanti
generationis informat: neq; vero hoc est mirabilis,
quam totam esse in tota materia, & totam in
qualibet parte, nam sicut est in materia, ita sit. Sa-
nè quod hic difficultatem habet illud est, quomo-
do vna, & eadem res sit tota in tota materia, & to-
ta in qualibet parte. Quæ difficultas communis
est, necessarioque, in humana forma admittenda:
quod verò talis aliqua forma sustenteretur à mate-
ria, parum, aut nihil difficultatis addit. Vnde ad
primam impugnationem huius seu probationem
minoris negatur similitudo. Namque educi de
potentia materiæ transitus quidam est de non
esse ad esse, quod est impossibile formæ iam ex-
istenti. At vero educi simul de non esse ad esse ex
duabus partibus materiæ cum illius materiæ ade-
quato concursu nullam implicacionem assert, sed
ostendit tantum, quod idem sit in duabus parti-
bus simul, quod nihil vetat. Ad secundum dic, v-
nam esse ibi actionem totalem, qua ipsa anima sit
in omnibus partibus.

Ad tertium sicut sunt quadam formæ, quæ to- ¹⁴ Ad tertium
te pendent à tota materia, & pars à parte: aliæ in eodem
verò que existentes in materia, à tota illa separari
possunt, ac per se subsistere, ita facile intelliguntur
formæ medie, quæ secundum se stare possunt, nec ta-
men necessariò sunt affixa determinatae parti ma-
teriæ, sed paulatim possunt ex vna in aliam succe-
dere virtutem sua, non tamen se ipsas sustinere, quæ
omnia eo magis ratione consonant, quo tales ani-
mæ reperiuntur distare magis à imperfectione
materiæ, accedentes ad perfectionem nostræ ani-
mæ: naturale siquidem est, ut medium ipsum ali-
quid participet de extremis, & quo magis recedit
ab uno, magis accedit ad aliud.

Ad experientias responderet Albertus summa de ¹⁵ Ad quartū
hominè, quæst. 2, art. 3. motus illos non prouenire ut respon-
ab anima, sed ab impetu impresso neruus ratione ⁸ deat Albert.

violentia, quæ interuenit in separatione animæ à
corpo: iuuant etiam spiritus vitales, qui in ner-
uis remanent per aliquam morulam, ac vim mo-
uendi conseruant, quæ tamen experientia non in
omnibus est necessariò acceptanda, nam similes
sæpè obseruantur in hominè, de quo constat ha-
bere animam indiuisibilem. Est verò solutio clara,
quando pars minor abscissa videtur viuere: at-
tamen quando totum ipsum truncatum moue-
tur, ut taurus sine capite, (quod appellatur ab Ari-
stotele colobum, seu mutilum, Metaph. text. 27.)
tunc dici posset, admitti illud quidem mutilum
aliquo tempore viuere, non propter divisionem
animæ, sed quia tota anima potuit aliquantulum
in corpore mutilo permanere: cum non adeò, ne-
que ita pendeat vita à parte abscissa, ut primo in-
stanti extinguitur. Atque his modis potest expli-
cari, quod Aristoteles ait 3. de partib. c. 7. posse ani- ⁹ Aristoteles
mal truncato capite aliquantulum moueri, pro-
pter quem locum Pompanatius lib. 10. de nutri- ¹⁰ Pompanatius
ente, & mutrito, dixit omnem animam, etiam hu- lapsu.
manam, secundum philosophiam, esse diui-
sibilem, sed turpiter lapsu est, & ex
debili fundamento,
)?

NOTA-

NOTATIO PRO PRÆCEDI-
ENTI ASSERTIONE.

Sententiam hanc de indubitate animæ per sectorum viventium, in quarta assertione positam, mutare proculdubio ipse auctor, finibat hunc tractatum, uti caperat, ultimis curis lasset. Quippe iam olim in *Metaphysica*, hanc retractans quam prius declarat, oppositam dixerat probabiliorum disputationis, sect. 10. num. 32. Imò hoc ipso in lib. cap. 2. num. 19. censuit probabilitatem. Non erat tamen cur omnia plenè prout ab eo accipimus non hic tibi. Lectio benevoli, immutata daremus, præfertim cum ea etiam sententia, quam hic defendit, probabilis certè sit, & in gratiam D. Thomæ suscepta videatur.

CAPUT XIV.

Virum eadem anima informet omnes, & singularis partibus vivuntis.

1. **H**ec quæstio etiam pertinet ad explicandum animæ modum informandi. Cuius negativa pars vera apparet. Primo, quia in diuersis membris, diuerx, inò contraria reperiuntur dispositiones, cor enim in excellenti gradu calidum est, cerebrum vero in excellenti frigidum: ergo non potest eadem forma eas partes informare. Secundo, quando pars absconditur, retinet eadem formam substantiale, quam habebat in toto, non retinet autem animam totalem: ergo partem aliam, quam etiam habebat. Maior patet: tum quia non est à quo introducatur noua: tum quia absenta pars potest reuniri: refinuit ergo eadem formam. Tertio. In vivente quadam partes sentiunt, alia non sentiunt, sed vegetantur, ut ossa, alia nec vegetantur, nec sentiunt, ut sanguis, & capilli, incredibile autem apparet, quod vna, & eadem forma tam diuersos effectus caufet: ergo, &c.
2. **P**refens difficultas minor est in viventibus, que formas habent diuisibiles, & extensas, nam in illis tota forma est in toto, & pars in parte, atq; adeo vna est forma informans totum, quanvis non simplex sit, sed composta, sicut etiam in non animatis contingit. Sit ergo prima conclusio. In viventibus, quæ animas habent extensas, vna est anima informans partes omnes, coalita tamen ex partibus diuersarum rationum partialium. Prima pars conclusionis probatur, quia vivens vnum per se est substantiale suppositum, cuius omnes partes sunt continuæ: ergo habent vnam formam eas informantem. Item vna integræ à qua vnam habet formam, à qua vindicat esse, & vnitatem: ergo & vivens, quod non minus est vnum. Namq; ad unitatem formæ non est necesse, ut illamet entitas, quæ informat partem vnam, informet & alias, sed & satis, sive vna sit ex compositione, & vniione plurium partium: sicut & corpus hoc solo modo dicitur vnum.
3. **P**ositor quod, iudicatur. Secunda pars conclusionis probatur primo, quia eiusmodi partiales formæ requirunt ex propria ratione diuersas dispositiones: ergo sunt diuersarum rationum. Item habent ex se diuersos effectus formales, nam pars formæ arboris quæ constituit folium non posset constitutere radicem arboris, neque & contrario. Item operationes diuersarum partium sunt diuersæ, forma autem coaptatur diuersis partibus dispositionum. Tandem forma integræ totius arboris, quæ informat radices, truncum, folia, &c. secundum se sumpta non

potest esse tam homogenea, sicut formæ ignis, alias nulla esset ratio, cur vna illius pars esset magis in vna parte materia, quam alia: ergo non est tam similaris, nec eiusdem rationis in omnibus partibus: ergo distinguuntur partes illius secundum partiales rationes. Nec inferas: ergo illæ partes non sunt continuabiles, quia sunt species *infinitæ*, diuersæ: nam id habet verum in ijs, quæ differunt totali specie, non vero in ijs, quæ partialiter differunt, & ordinantur ad integratatem totius suppositi, ut in proposito: & sicut in artificialibus partes diuersarum rationum vniuntur aliquo modo ad integrandum perfectum artificium, ita in natura libus, &c.

Difficultas ergo quæstionis superest de his viventibus, quæ habent animas diuisibiles, de quibus fuit antiqua Platonis, & aliorum opinio, quæ Galenus refert s. & 6. de Placitis, animam nostram *visimam* in corpore non esse simplicem, sed ex multis componentem: ponebant enim animam concupisibilem ad appetendum cibum, &c. quam aiebant esse in hepate, & animam irascibilem in corde, cuius minus est exhibere concupisibilem, si esset effrenis, & tueri illam ab aduerfaris. Tertiæ ponebant rationalem in cerebro, quæ in arce ad imperandum, & gubernandum. Idem refert Albert. lib. 4. de *Animæ*, cap. vlt. Philopon. in lib. de *Animæ*, fol. 4. vñ. colum. 3. Idem sentit Pythagoras, differebat tam in modo loquendi, volebat enim has esse tres animas totales, & consequenter plures animas congregatas in homine: Plato vero non tres animas, sed tres partes animæ illas appellabat. Refertur etiam Aristoteles 3. de *Animæ*, text. 90. Cicer. 1. Tulliana, qui Platonem sequitur cum Galeno, Tullian. in tom. 3. lib. de *Animæ*, cap. 24. & lib. de *Resurrect. Carnis*. Philo Iudeus lib. de eo, quod datur potius infideli soleat, pagin. milii 112. lib. 1. Allegoriar. pag. 36. & lib. 2. pag. 54. Simponius lib. de mente humana, c. 70. Et id tribuit Aristoteleli, eo quod secundum eum anima tantum est in corde, quod certe infinita libido communis animalis in fine, vbi ait, *Quæcunque non est opus in quo quæcumque membro animam inesse, sed cum in certo principio constat, reliqua membra, quod illi adiungantur, vivunt, atque officia per naturam obueniunt uia*. Idem infinita lib. de *inuenture*, c. 1. Itemq; Albert. Magn. 2. de *Animæ*, tractat. 1. cap. 27. sed obiter. Aristoteles vero expoundit, loquaciter, devi motu, vel secundum principaliatem, ut aiunt, quod anima sit in corde, ut in prima fede, non quod non sit in alijs.

Est alia opinio, quæ ponit vnam animam informare totum corpus, tamen propter illam, inquit, esse diuersas partiales formas in diuersis partibus heterogeneis: quam tenet multi medici, *medicorum* quos refert, & sequitur Niphus, de generatione, text. 78. ac videtur esse opinio Commentatoris 12. Metaphys. text. 17. vbi ait, quod totum animal, & partes eius conuenient in forma totius, differunt tamen in formis specificis ipsarum partium. Idem tenet Antonius Andr. 7. Metaph. q. 17. Venetus 2. de *Animæ*, q. 23. Et quidam eorum aiunt, has partiales formas esse adeo imperfectas, ut neque subliſtare fine totali. Alij, ut nullum esse existentia, tribuant, sed quodammodo partiale.

Contra has opiniones sit secunda conclusio. In viventibus, quæ habent animas diuisibiles, ea. 1. a. fort. anima sunt, & nulla alia forma, quæ informat diuersas partibus viventis, quæ inter se continuæ sunt, & in quibus est aliqua operatio vitalis. Hac est D. Thomæ, & communis Theologorum in 2. dist. 17. vbi Gregor. q. 2. Heruatus tract. de pluritate formarum. Idem tenet Philopon. ferè omnes in libro de *Animæ*. Videndum est Albert. tract. 5. cap. penult. & ex medicis Niphus supra in recognitionibus, Turisanus lib. 2. in Galenum Commento 12. dubio.

SVARE Z.
de Anæclis, op.
re 6. d. c. r. u. m. c.
a. n. i. a.

1. TOM
111
111
111

D. V. 2

dubio 4. Valles lib. 4. controuerfiar. in fine, & lib. 2 cap. 14. Probatur. Nam si partes heterogenee haberent partiales formas diuersas, vel omnes informarentur poitea quadam anima totali, vel non: utrumque autem istorum est impossibile: ergo. Probatur minor quodam primam partem. Nam si habent partiales formas, & rursus animam totaliem, in eadem parte esset pluralitas formarum substantialium, quod s^{ap}e probatum est esse impossibile. Item si anima totalis informat omnes partes, manet eadem difficultas, scil. quod diuersas dispositiones in illis habeat, & quod non praebat illis idem esse, quare superflue adduntur partiales formas. Item arguitur tertio. Nam si os, v. g. habet partiale formam, per illam constituitur in tali esse, id est, in esse ossis: ad hoc enim ponuntur. Quinto si manus haberet suam partiale formam, etiam diuisa posset conseruare illam, saltem aliquo tempore: manet enim cum eisdem dispositionibus, quas ante haebat, & sola separatio non est sufficiens causa instantanea corruptionis. Consequens vero est fallum, at enim Aristoteles 4. Meteor. cap. vlt. 6. de generat. animal. cap. 19. 7. Metaph. text. 25. & 1. de Anim. cap. 1. quod manus abscissa est aequiuocē talis: ergo. Sexto. Tandem conclusio est plurimum confona fidei afferentia animam per se, & essentialiter vni corpori humano, vt habetur Concilio tertio Lateranensi sess. 8. Corpus autem humanum est id, quod varij membris constat, & non aliqua pars illius. Faciunt pro hac conclusione supra adducta cap. 6. & 12.

in talibus enim, in tali oīis: ad hoc quin ponatur
prædicta forma; alia superflua sunt: ergo an-
nima totalis nullum effectum formalem habet in
tali parte, quia non præberet illi. *Aliud est: ergo non*
informat illam. Item quia illæ partiales formæ de-
bent esse animæ, alia non habent operationem
vitalem, nec dispositionem vita, & consequenter
fuerint superflua, quod non est adhuc tendum:
essent ergo in eadem parte viventis plures animæ,
quod improbatum est cap. 5. Si vero dicatur se-
cundum, scil. quod partes non informantur anima-
ta totali, sed tantum suis partialibus formis. Cō-
traria arguit. Vel illæ partes habent inter se con-
tinuationem, vel non: si habent, ex illis integrabu-
tur una anima, quæ erit diuisibilis, & exenta con-
tra id, quod supponimus de indiuisibilitate & præ-
dictarum animalium. Si autem non habent continua-
tionem: ergo qualibet per se constituit suum
suppositum vivens: & animal ex eis resultans non
erit per se vnum, sed per accidens aggregatum mul-
torum.

Secundò, si hæc anima individuabilis non est in omnibus partibus, erit saltem in vna : peto ergo, an illa sit organica, nec ne? Si non est organica: ergo talis forma non est actus corporis phycici organici: ergo non est anima: si est organica: ergo fieri ut informat partes diuersarum rationum in illa parte, ita poterit informare partes diuersarum rationum in toto: ergo superfluent partiales formæ. Rursus interrogo, quænam sit illa pars. Dices esse cor. Contra: nam vis sentiendi non prouenit potissimum à parte illa, sed à cerebro, & vis vegetandi ab hepate: ergo potius esset anima in aliqua istarum partium, quod si concedas, argumentum planè concludit esse in omnibus: nam probatum est supra esse eandem formam, à qua omnes illæ vires formatione. Ita respondent Nymphus, & ali: videatur tamen valde probabile posse iterum iugum, & informari eadem exima per modum nutritionis. Nam sic illa anima potest vinire sibi materiam cibi, & informare, ita potest reunire sibi materiam partis abscessæ, & informare, maximè si illi coniungatur stantiam antequam amittat dispositiones proprias. Neque in hoc apparentatio impossibilitatis, in modo nec tunc fieri propterea regressus à priuatione ad habitum, quia materia illa non fuit simpliciter separata à forma, sed ex parte. Tertium argumentum difficultius est, nam petit, ut explicemus, quo modo primò, & per se differant partes heterogeneæ: hoc verò abundè exposuimus supra cap. n. 19.

Ex quibus sequitur hac tertia conclusio. Anima indiuisibilis, & nulla alia est tota in toto, & ³ Afferio. tota in qualibet parte. Ad cuius probationem supponit D. Thomas, p. q. 76. art. 8. triplicem totalitatem formæ. Prima est essentialis, quæ consurgit ex compositione generis, & differentiarum, secundum quam totalitatem quælibet forma etiam diuisibilis est tota in toto, & tota in qualibet parte, quoniam in qualibet parte formæ est tota essentialitas formæ. Secunda totalitas est potentialis, unde vocatur totū potentiale, & secundum hanc nullam animam etiam indiuisibilis, est tota in qualibet parte, quia non in omnibus habet omnes potentialias. Tertia est totalitas quantitatativa, & secundum hanc formam quidem diuisibilis, non possunt esse totæ in qualibet parte, quia cum sint extensæ, adaptantur quantitatati, ut pars sit in parte, ac tota in toto: formæ vero indiuisibilis, cum non habent partes, earum totalitas potest dici solum entitativa, & secundum eam totam dicuntur esse in qualibet parte, quam informant. Ita patet expositio, & probatio conclusonis quoad vitram partem. Atque hinc intelligitur, quomodo res indiuisibilis valeat totam materiam diuisibilem, & ex- ⁹ Notatetri-
plicis totali-
tatis pro af-
fertione ex
D. Thoma-
sino. ² 5- Conclusio
probatio a
fertione.

Franc. Suarez de Anima.

tensam informare, non enim est adiutabilis in-
star puncti, ut D. Thom. adnotat de spiritualibus
creaturis ar. 4. ad 16. Nam punctum ad genus quanti-
titatis pertinet, anima vero adiutibilis trascen-
dit aliquo modo genus quantitatis, & ideo non
circumscribitur sicut res quanta, neque vni solum
puncto limitatur, sed in diuersis partibus simul

In partibus. *in* tota esse potest. Inferes primò: ergo tota anima
est in digito, atque adeo vnum digitus homo est,
cum nihil aliud homo sit, quām compositum ex

Ad primam
inphantiam. *in* materia, & forma rationali. Secundo inferes in-
tellectum esse in pede, si anima tota in pede est.
3. Tertio animam posse ascendere simul, & descendere, i. v. g. simul alteram manum atollam, alre-
4. ram deprimam. Quarto animam totam si in ma-
nu est, retrahit ad reliquum corpus, si forte ma-
nus praecidatur, quā omnia videntur absurdia.

Ad 2. *in* Ad primum negatur posterior sequela, nam ho-
mo significat per se substantia in natura humana:
at digitus non est huiusmodi. Itaque homo solum
dicitur compositum ex anima, & materia illi ad-
quata, in qua scilicet valeat a se conseruari, quodque
habeat potentias omnes, & passiones naturae de-
bitas, ac per illas operatur, quod nulli parti qua-
drat. Vnde intelligitur ratio, cur in homogeneis
pars recipiat denominationē totius, non vero in
heterogenesis. Ad secundum negatur intellectum
esse in parte corporis, cum sit in anima immedia-
te, nec valet illa consequentia: Anima est in pede,
intellectus est in anima: ergo intellectus est in pe-
de: sit enim argumentum in quatuor terminis,
cum variatur modus essendi, est siquidem in pede
anima, ut informans, intellectus vero in anima, ut

inherens, in corpore autem nullo modo. Vnde so-
lum sequitur, intellectum esse in anima informa-
te pedem, dici tamē impropriè potest in collectum
esse in capite ratione sensuum illi ministrantium.

Ad tertium Caiet. p. quest. 76. ar. 8. putat animam ad
tūtum mutari, cum totus homo mutatur, & quod ad
tūtum

Et definitiū in toto homine: idem signi-
ficat S. Thomas in i. dist. 37. quest. 1. art. 3. ad 4. Sed

Ad 3. *in* non dubito, quin ad motum brachij anima mu-
tatur, nam mutatis nobis, ut ait Aristoteles, mu-
tatur ea, quā sunt in nobis, ut ait Aristoteles, mu-
tatur ea, quā sunt in nobis, atque si considereremus

anima prout est in brachio, mutat certe res-
tum prius propinquitatis, aut distancie. Re-
spondetur ergo non esse inconveniens eandem an-
imam simul ascendere, & descendere secundum

diuersas partes, in quibus est. Ita melius D. Thom.

quest. de Anima, art. 10. ad 12. Sicut corpus Christi

Domini in diuersis ostijs existens simul ascendit,
& descendit, illi vero motus simpliciter contrarij

non sunt, quia nec per eandem lineam, neque inter

eosdem terminos exercentur. Ad quartum cum

paris diuiditur, neque anima corruptitur, neque

retrahitur, sed eodem modo manens in ceteris

partib. definit informare partem diuina: idem

qui dicēdum de formis animalium perfectorum,

quia non a singulis partibus, sed a toto corpore in

suo esse pendent. Et hæc sufficiunt de substantia a-

nimæ, per quæ dilucidantur quæstiones 75. 76. &

90. prima pars D. Thomæ, exceptis paucis, que

ibidem tñgit, pertinentibus ad doctrinam de ge-

neratione, quæ suo etiam loco sunt

exposta.

B L E N C H E V S

CAPITVM. LIBRI SECUNDI.

- CAP. I. **A**ncipit potentia anima ab ea realiter distinguantur.
II. **A**n potentia inter se per actus, & obiecta distinguantur.
III. **A**n potentia anima ab ea fluent, & in ea subiectur.
IV. **A**n nutrimentum sit obiectum potentia nutritiæ.
V. **A**n sanguis sit nutrimentum solum, veletiam animata substantia.
VI. **A**n mutatio sit omnibus viuentibus necessaria.
VII. **A**n generatio sit propria actio viuentium.
VIII. **Q**uo modo, & ordine perficiatur generatio.
IX. **Q**ua sit potentia nutritiæ, & augmentatiæ.
X. **Q**uid sit potentia generatiæ, & an distinguitur a nutritiæ.
XI. **Q**uodnam sit potentia nutritiæ subiectum.
XII. **Q**uodnam sit subiectum potentia generatiæ.

LIBER